

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI

YÜKSEKÖĞRENİM ÖĞRENCİLERİNİN İŞ KAZASI VE MESLEK
HASTALIKLARI SİGORTASI KAPSAMINA ALINMASI

TUĞBA GÜNER
1140225645

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Kenan ÖREN

ISPARTA-2018

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Tez Savunma Sınav Tutanağı 2

Öğrencinin Adı Soyadı	TUĞBA GÜNER
Anabilim Dalı	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Tez Başlığı	Yükseköğrenim Öğrencilerinin İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası Kapsamına Alınması
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Doktora Tez Savunma Sınavında Jürimiz 24/04/2018 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Doktora tezi için;

☒ OY BİRLİĞİ

☐ OY ÇOKLUĞU²

ile aşağıdaki kararı almıştır.

☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez **KABUL** edilmiştir.

☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin **REDDEDİLMESİ**³ kararlaştırılmıştır.

TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof.Dr.Kenan ÖREN	
Jüri Üyesi	Doç.Dr.Ömer TURUNÇ	
Jüri Üyesi	Prof.Dr.Bekir GÖVDERE	
Jüri Üyesi	Doç.Dr.Tugay ARAT	
Jüri Üyesi	Doktor Öğretim Üyesi Mehmet Erhan SUMMAK	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “Yükseköğrenim Öğrencilerinin İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası Kapsamına Alınması” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İmza
Ad Soyad
Tarih

Tuğba Güner
05.05.2018

(GÜNER, Tuğba, *Yükseköğrenim Öğrencilerinin İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası Kapsamına Alınması*, Doktora Tezi, Isparta, 2018)

ÖZET

Sosyal güvenlik, bireyleri risklere karşı koruyan bir sistemdir. Toplumdaki bütün bireylerin sosyal güvenliğinin sağlanması önemli bir konudur. Bu noktadan hareketle öğrenciler özellikle bu sistemin içerisinde korunmalıdır. Çalışmada öğrencileri tıpkı çalışanlar gibi kaza ve hastalıklara karşı korumak gerekliliği fikri ortaya atılmıştır. Bu nedenle onları iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası altında korumak ya da onları da kapsayacak şekilde farklı bir kaza sistemi oluşturulması düşünülebilir.

Eğitim hayatı insan ömrünün büyük bir kısmını kapsamaktadır. Anaokulundan başlayan süreç üniversite hayatına kadar sürmektedir. Bu süreçte öğrenciler çeşitli kaza ve hastalık riskleri ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bu riskler sonucu kaza yaşanmasının önlenmesi için çeşitli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Alınacak tedbirlerin başında öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinçlendirilmesi gelmektedir.

Çalışma verilerinin elde edilmesinde anket yönteminden faydalanılmıştır. Toplanan veriler SPSS 22.0 (Statistical Packages for The Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışmada Akdeniz Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar öğrencilerin özellikle psikolojik sıkıntılar yaşadığını, diğer risklere karşı daha az duyarlı olduklarını göstermiştir.

ABSTRACT

Social security signifies a system that protects individuals against potential risks. It is essential to ensure the social security of every individual in the society. Hence, the students should be protected particularly in the system. The study argues that the students should be protected against diseases and accidents as well as social security protects the workers. Therefore, it is possible to ensure protection within the scope of the insurance of occupational accidents and professional diseases, as it is possible to consider a new accident system, which will cover the students as well.

The education life of a person constitutes a large portion of his/her life. It starts with kindergarten and lasts until the university. During this period, students are exposed to various risks of accident or disease. Thus, several measures should be taken in order to prevent the occurrence of accidents because of these risks. Raising awareness of the students on occupational health and safety would be the leading measure that needs to be taken.

Survey methods were used for obtaining the study data. The collected data were analyzed using SPSS 22.0 (Statistical Packages for the Social Sciences) program.

During the study, a survey was conducted with the students of Akdeniz University and Süleyman Demirel University. The results of the study reveal that students are particularly less sensitive to other risks since they suffer from psychological distress.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN SOSYAL GÜVENLİĞİ

1.1. TÜRKİYE’DE EĞİTİM SİSTEMİNİN SINIFLANDIRILMASINA İLİŞKİN TANIMLAR.....	4
1.1.1. Öğrenci Kavramı	4
1.1.2. Okul	4
1.1.2.1. İşlevselci Yaklaşım Açısından Okul	5
1.1.2.2. Çatışmacı Kuram Açısından Okul	5
1.1.3. Örgün Eğitim	6
1.1.4. Okul Öncesi Eğitim	6
1.1.5. İlkokul.....	7
1.1.6. Ortaöğretim.....	9
1.1.7. Yükseköğretim	14
1.1.7.1. Türkiye’de Yükseköğrenimin Genel Görünümü	14
1.1.7. Üniversite	17
1.1.8. Fakülte	18
1.1.9. Enstitü.....	18
1.1.10. Yüksekokul.....	18
1.1.11. Konservatuvar.....	18
1.1.12. Meslek Yüksekokulu	18
1.1.13. Bölüm	19
1.1.14. Ön Lisans.....	19
1.1.15. Lisans.....	19
1.1.16. Lisans Üstü	19

1.1.17. Güzel Sanatlar Eğitimi:	20
1.1.18. Yaygın Eğitim	20
1.1.19. Sınıf	23
1.1.20. Yabancı Uyruklu Öğrenci.....	23
1.1.21. Staj.....	23
1.1.22. Avukatlık Stajı Yapanlar	23
1.1.23. Ortaöğretim Kurumlarında Staj Yapanlar	24
1.1.24. Meslek Yüksekokullarında Staj Yapanlar	24
1.1.25. Üniversitelerde Okurken Staj Yapanlar ve Çalışan Öğrenciler.....	24
1.2. ÖĞRENCİLERDE SOSYAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI.....	24
1.2.1. Sosyal Güvenlik Kavramı.....	25
1.2.2. Sosyal Güvenlik Riskleri.....	28
1.2.2.1. Gelir Kayıplarına Yol Açan Riskler.....	28
1.2.2.2. Gider Artışına Yol Açan Riskler.....	28
1.2.3. Sosyal Güvenlik Tedbirleri.....	29
1.2.3.1. Geleneksel Tedbirler	29
1.2.3.2. Modern Tedbirler	29
1.2.4. Sosyal Güvenliğin Nitelikleri.....	31
1.2.4.1. Sosyal Güvenliğin Toplumsal Niteliği.....	31
1.2.4.2. Sosyal Güvenliğin Ekonomik Niteliği	32
1.2.5. Sosyal Sigorta.....	33
1.2.6. Sosyal Güvenlik İlkeleri	34
1.2.6.1. Sosyal Güvenlik Bir İnsan Hakkıdır	34
1.2.6.2. Sosyal Güvenlik Herkes İçin Sağlanmalıdır	35
1.2.6.3. Sosyal Güvenlikte Gelirin Yeniden Dağılımı Adaletli Olmalıdır.....	36
1.3. SOSYAL GÜVENLİĞİN BİR YÖNÜ OLARAK SOSYAL SİGORTALAR....	36
1.4. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARI SİGORTASI KAPSAMI	40
1.4.1. Dünya’da İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası	40
1.4.1.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde Durum	42
1.4.1.2. Bazı Ülkelerde İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası	43
1.4.1.3. Türkiye’de İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası.....	44
1.5. ÖĞRENCİLERİN KAZA SİGORTASI KAPSAMINDA OLDUĞU ÜLKE ÖRNEKLERİ	46
1.5.1. Almanya	47

1.5.1.1. İş Kazası	48
1.5.1.2. Ulaşım Kazaları.....	48
1.5.1.3. Kapsama Alınan Kişiler	48
1.5.1.4. Kurumsal Yapı	49
1.5.1.5. Okul Kazaları	50
1.5.1.6. Ulaşım Kazaları.....	52
1.5.1.7. Sağlanan Yardımlar.....	52
1.5.1.8. Aylık Ödemeleri.....	52
1.5.1.9. Tıbbi Yardımlar.....	53
1.5.1.10. Almanya’da Okul Kazalarına İlişkin İstatistikler	54
1.5.2. Avusturya	59
1.5.3. İsveç.....	60
1.5.4. Fransa	60
1.5.5. Litvanya.....	62
1.5.6. Lüksemburg.....	63

İKİNCİ BÖLÜM

OKUL SAĞLIĞI VE OKUL GÜVENLİĞİ

2.1. RİSK KAVRAMI.....	64
2.2. ÖĞRENCİLERDE RİSKE YOL AÇAN İÇ ETKENLER.....	65
2.2.1. Aile	65
2.2.2. Irk	66
2.2.3. Fiziksel Sıkıntılar.....	67
2.2.4. Psikolojik Sıkıntılar	68
2.3. ÖĞRENCİLERDE RİSKE YOL AÇAN DIŞ ETKENLER	70
2.3.1. Okul ve Eklentileri (Bahçe, Spor Salonları, Oyun Alanları v.b.).....	70
2.3.2. Okul Ulaşım Araçları	71
2.3.3. Laboratuvarlar	72
2.3.4. Spor Alanları	72
2.3.5. Dersler	73
2.4. OKUL KAZA RİSKLERİ VE OKUL GÜVENLİĞİ	74
2.4.1. Okul Kazası	74
2.4.2. Kaza Sebeplendirme Teorileri	75
2.4.2.1. Kaza Eğilim Teorisi	77
2.4.2.2. Domino Kuramı	77

2.4.2.3. İnsan Faktörleri Kuramı	78
2.4.2.4. Kaza/Olay Kuramı (Accident/Incident Theory).....	79
2.4.2.5. Epidemiyoloji Kuramı (Epidemiological Theory)	80
2.4.2.6. Sistem Kuramı (System Theory).....	80
2.4.2.7. Kombinasyon Kuramı (Combination Theory)	80
2.4.3. Okul Kazalarının Nedenleri.....	80
2.4.3.1. Okul Kazalarına İlişkin Literatür Taraması	84
2.4.4. Okul Güvenliği	88
2.4.4.1. Okul Güvenliğini Sağlamada Yöneticilerin Rolü	89
2.4.4.2. Okul Güvenliği Teorileri.....	90
2.4.4.3. Çeşitli Ülkelerde Okul Güvenliği Yaklaşımları	91
2.4.5. Öğrencilerde Risk Alma Davranışları	93
2.4.5.1. Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Bağımlılığı.....	93
2.4.5.2. İntihar	94
2.4.5.3. Okullarda Şiddet.....	95
2.4.6. Okullarda Ayrımcılık.....	97
2.4.7. Okullarda Cinsel İstismar	97
2.4.8. Okullarda Temizlik.....	98
2.5. OKUL KAZASININ MALİYETLERİ	99
2.6. TÜRKİYE’DE YAŞANAN OKUL KAZALARINA İLİŞKİN ÖRNEKLER ..	100
2.7. TÜRKİYE’DE ÜNİVERSİTELERDE GÜVENLİK KÜLTÜRÜ.....	103
2.7.1. Üniversitelerde Güvenlik Kültürünün Gerçekleştirilmesi.....	103
2.7.2. Liderlik ve Yönetim	105
2.7.3. Laboratuvarlarda Kimyasal Güvenlik	106
2.7.4. Güçlü Güvenlik Tutumu ve Bilinci	107
2.7.5. Kazalarının Raporlanması	108
2.7.6. Güvenli İletişim	108
2.7.7. İşbirliği	109
2.7.8. Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi	109
2.8. ÜNİVERSİTELERDE KAZALARA YOL AÇAN ETKENLER	110
2.8.1. Gençlerde Risk Alma Davranışları.....	110
2.8.2. Üniversite Eğitimindeki Temel Risk Alanları.....	113
2.8.2.1. Psikolojik Riskler	113
2.8.2.2. Eğitim Hayatından Kaynaklı Riskler	115

2.8.2.3. Fakültelere Göre Riskler	116
2.8.2.4. Ders Dışı Aktivitelere Riskler.....	126
2.9. ÜNİVERSİTELERDE KAZALAR SONUCUNDA YAŞANABİLECEK DURUMLAR	127
2.9.1. Mahkeme Süreci	127
2.9.2. Eğitim Günü Kayıpları	129
2.9.3. Mezuniyet Sonrası Gelir Kayıpları.....	130
2.9.4. Öğrenci ve Öğrenci Aileleri İçin Psikolojik ve Sosyolojik Sorunlar	130
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ VE SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKUL SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ ALGILARINA İLİŞKİN UYGULAMA	
3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU ve AMACI.....	131
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	132
3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE SINIRLILIKLARI.....	132
3.4.ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	134
3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	136
3.5.1. Araştırmada Kullanılan Anket Formu Ve Ölçek.....	136
3.6.VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ.....	137
3.6.1.Geçerlilik, Güvenilirlik Analizleri.....	137
3.6.2. Açıklayıcı Faktör Analizi	140
3.6.3. Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları	141
3.6.4.Parametrik Olmayan Testler	145
3.6.4.1. Mann-Whitney U Testi.....	146
3.6.4.2. Kolmogorov Simigrov Testi.....	146
3.6.4.3. Kruskall Walls Testi	146
3.7.ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI.....	146
3.7.1.Betimsel İstatistikler	146
3.7.2. Anket Sorularına Verilen Cevapların Frekans Dağılımları	149
3.7.3. Alt Boyutlara İlişkin Bulgular	158
3.7.4.Hipotez Kabul/Red Durumları	175
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	177
KAYNAKÇA	183
EKLER.....	201
EK 1: ANKET FORMU	201

EK 2: KAZA RAPORLAMA FORMU ÖRNEĞİ.....	206
ÖZGEÇMİŞ.....	209

KISALTMALAR DİZİNİ

A.B.	: Avrupa Birliği
A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DGUV	: Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung
I.A.E.A.	: Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu
I.L.O.	: International Labour Office
İ.K.M.H.	: İş Kazası ve Meslek Hastalıkları
İ.S.G.	: İş Sağlığı ve Güvenliği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SSA	: The United States Social Security Administration
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yükseköğrenim Kurumu

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Türkiye’de İlköğretim Öğrenci Sayıları.....	8
Tablo 1.2. İlkokul Öğrenci Sayıları.....	9
Tablo 1.3. Ortaöğretim Öğrenci Sayıları.....	12
Tablo 1.4. Ortaokul Öğrenci Sayıları	13
Tablo 1.5. Ortaöğretim(4+4+4 sistemi sonrası Lise) Öğrenci Sayıları	13
Tablo 1.6. Yükseköğrenim Öğrenci Sayıları.....	14
Tablo 1.7. Yaygın Eğitim İstatistikleri.....	21
Tablo 1.8. Ülkelere Göre Sosyal Güvenlik Kapsamı	38
Tablo 1.9. Bölgelere Göre İş Kazalarında Sosyal Güvenlik Sistemi	41
Tablo 1.10. Bazı Ülkelerde İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası	43
Tablo 1.11. Almanya’da Okul Kazalarına İlişkin İstatistikler	55
Tablo 1.12. Okul Türüne Göre Öğrenci Kazaları.....	56
Tablo 1.13. Kazanın Gerçekleşme Zamanına Göre Okul Kazaları.....	57
Tablo 1.14. Kazanın Sonucuna Göre Okul Kazaları	58
Tablo 2.1. Risk Sınıflandırması.....	64
Tablo 2.2. Kaza Teorileri	76
Tablo 2.3. Christoforidis Ve Kambas Tarafından 2001-2003 Yılları Arasında 366 Anaokulu Ve 289 İlköğretim Okuluna Gönderilen Kaza Gözetim Anketi Yüzdeleri	86
Tablo 2.4. Jacobsson v.d. tarafından 1987 yılında Almanya’da yapılan çalışmada bulunan sonuçlar	87
Tablo 2.5. Jacobsson v.d. tarafından 1987 yılında Almanya’da yapılan çalışmada bulunan sonuçlar 2	87
Tablo 2.6. Karışmaması Gereken Kimyasallar.....	107
Tablo 2.7. Fen Edebiyat Fakültelerine İlişkin Riskler.....	117
Tablo 2.8. Güzel Sanatlar Fakültesi’ne Ait Riskler.....	120
Tablo 2.9. Mühendislik Eğitiminde Risk Alanları	122
Tablo 2.10. Beden Eğitimi Meslek Yüksekokullarına İlişkin Riskler.....	124
Tablo 2.11. Tıp Fakültesi İçin Riskler.....	125
Tablo 2.12. Ziraat Fakültesi İçin Riskler.....	126
Tablo 3.1.: Evren Büyüklüğü/Örneklem Sayıları.....	134

Tablo 3.2. Okul Sağlığı ve Güvenliği Sorunlarına İlişkin Algı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	138
Tablo 3.3. Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerine İlişkin Algı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	139
Tablo 3.4. KMO and Bartlett's Test.....	142
Tablo 3.5. Sorunlar Alt Faktör Dağılımı.....	142
Tablo 3.6. KMO and Bartlett's Test.....	144
Tablo 3.7. Önlemler Alt Faktör Dağılımı.....	144
Tablo 3.8. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	145
Tablo 3.9. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	145
Tablo 3.10. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	146
Tablo 3.11. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakültelere Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	146
Tablo 3.12. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Öğretim Türüne Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	146
Tablo 3.13. Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	147
Tablo 3.14. Katılımcıların Sigortalı Olma İsteğinin Olup Olmaması Durumuna Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	147
Tablo 3.15. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	147
Tablo 3.16. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları.....	147
Tablo 3.17. Katılımcıların Hastalık ve Yaralanma Riskleri İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	148
Tablo 3.18. Katılımcıların Kullanılan Malzemelerden Kaynaklanan Risklere İlişkin Sorulara Katılım Düzeyi.....	149
Tablo 3.19. Katılımcıların Psikolojik ve Fiziksel Risklere İlişkin Sorulara Katılım Düzeyi.....	150
Tablo 3.20. Katılımcıların Ortam Uygunluğu İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	151

Tablo 3.21. Katılımcıların Diğer Fizksel Risklere Bağlı Şikayetlerle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	152
Tablo 3.22. Katılımcıların Yaşanan Kazalar İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	153
Tablo 3.23. Katılımcıların Strese Bağlı Problemler İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	153
Tablo 3.24. Katılımcıların Malzeme ve Araç Kalitesi İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	154
Tablo 3.25. Katılımcıların Uyarı ve Önlemler İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	155
Tablo 3.26. Katılımcıların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi.....	156
Tablo 3.27. Katılımcıların Okul Sağlığı ve Güvenliği Algısı Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	156
Tablo 3.28. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	157
Tablo 3.29. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	158
Tablo 3.30. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	159
Tablo 3.31. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakültelere Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	160
Tablo 3.32. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Öğretim Türüne Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	163
Tablo 3.33. Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	164
Tablo 3.34. Katılımcıların Sigortalı Olup Olmama İsteğine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	165
Tablo 3.35. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	166
Tablo 3.36. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması.....	167

Tablo 3.37. Katılımcıların Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algısı Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	168
Tablo 3.38. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	168
Tablo 3.39. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	169
Tablo 3.40. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	169
Tablo 3.41. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakültelere Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	170
Tablo 3.42. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Öğretim Türüne Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	171
Tablo 3.43. Katılımcıların Sigortalı Olup Olmama İsteğine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	172
Tablo 3.44. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	172
Tablo 3.45. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması.....	173

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Domino Teorisi.....	77
Şekil 2.2. İnsan Davranışına Bağlı Kaza Nedenleri.....	79
Şekil 2.3. Okul Yaralanmalarının Belirleyicileri Ve Özelliklerinin Analizi	81
Şekil 2.4. Okul Kazasının Nedenleri.....	82
Şekil 2.5. Okul Güvenliğinin Temel Unsurları.....	89
Şekil 2.6. Okul Kazalarının Maliyetleri.....	99
Şekil 2.7. Güvenlik Kültürü Bileşenleri.....	104
Şekil 2.8. Üniversitelerde Okul Güvenliğinin Bileşenleri	109
Şekil 2.9. Risk Alma Davranışının Nedenleri.....	111
Şekil 2.10. Risk Alma Davranışını Etkileyen Faktörler	112

ÖNSÖZ

Dünya’da değişen ve gelişen şartlara bağlı olarak Türkiye’de de geçmişe nazaran şartlar değişmiş, insanların yaşam standartları yükselmiştir. Bu durum her alana yansiyarak sosyal güvenlik alanında kendini göstermektedir. Sosyal güvenlik ilk ortaya çıktığı yıllardaki gibi sadece çalışanları kapsayan bir sistem olmaktan çıkarak tüm toplumu kapsayan bir hal almalıdır. Çalışmanın ana fikri bu şekilde oluşmuştur. Geleceğin teminatı olan gençlerin eğitim hayatlarını en kaliteli şekilde geçirebilmesi adına onların sosyal güvenliğinin sağlanması çok önemlidir. Bu noktada çalışmanın ana fikrini ortaya atan Sayın Prof. Dr. Hüseyin AKYILDIZ’a teşekkürü bir borç bilirim.

Bugünlere gelmemde büyük emeği olan 30 yılı aşkın bir süre döküm emekçisi olarak çalışan ve yaşadığı her türlü sorunu gördüğüm için sosyal güvenlik alanında çalışmamın ana nedeni olan babam Kahraman FEDAKAR’a, her zaman benim kahrımı çeken annem Gülafer FEDAKAR’a, kariyerimin her aşamasında yanımda olan ve bana her konuda destek olan sevgili eşim Hüseyin GÜNER’e ve varlığıyla hayatımı bambaşka hale sokan ve anneliğin herşeyden önemli olduğunu bana öğreten oğlum Ahmet GÜNER’e, oğlumun doğumundan bu yana ona annesi babasını aratmadan bakan, ona ikinci bir ev sağlayan annem Fadime GÜNER ve babam Ahmet Ali GÜNER’e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Danışmanlığı boyunca desteklerini esirgemediği için Sayın Prof. Dr. Kenan ÖREN’e teşekkürlerimi sunarak çalışmanın bilim dünyasına ve bu alanda çalışacak araştırmacılara yol gösterici olmasını temenni ederim.

GİRİŞ

Sosyal güvenlik sanayi devriminden bu yana özellikle çalışanlar açısından elde edilmiş en önemli insan haklarından birisidir. Sosyal güvenlik çeşitli sigorta kolları aracılığıyla işçinin gelecek ay alacağı ücreti, kaza durumunda sağlanacak geliri, ölüm durumunda geride kalanların alacağı geliri sağlayan bir sistemdir. Sosyal güvenlik sistemleri sayesinde işverenlerin kendi başlarına maliyet unsuru olarak gördükleri hakları; işçiler devlet desteğiyle ve yasaların korumasıyla elde edebilmektedir. Sosyal güvenlik kavramının içerisinde sadece çalışanlar girmemekte bu kavram bütün toplumu ilgilendirmektedir. Çalışmayan insanların, çocuk, genç ve kadınların sosyal güvenliğinin teminat altına alınması sosyal devlet anlayışının bir gereğidir. Bu çalışma kapsamında gençlerin sosyal güvenliği önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada eğitim, sosyal güvenliğin sağlanması gereken alanlardan biri olarak değerlendirilmiştir. Eğitim insan hayatının vazgeçilmez bir unsurudur. Öğrenciler eğitim hayatları boyunca zamanlarının çoğunu okullarda öğretmen ve arkadaşlarıyla birlikte geçirmektedirler. Bu nedenle öğrencilerin okullarda sağlık ve güvenliğinin nasıl sağlandığı, risklerin nasıl en aza indirileceği konusu önem kazanmaktadır. İlkokul ve ortaokulda çocukluk çağındaki öğrencilerin yaşadıkları kazalar daha çok dikkatsizlik, kavga, düşme gibi nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Lise çağına gelindiğinde ergenlik dönemine adım atan öğrencilerin yaşadıkları kazalarda derslerin payı artabilir. Özellikle bu dönemde fen bilimleri derslerinde laboratuvar kazaları yaşanabilmektedir. Bunun yanı sıra öğrenciler arası şiddet olayları bu dönemde daha çok görülür. Üniversite eğitimi öğrenciler için iş hayatlarına atılacakları son basamak olarak görülebilir. Türkiye gibi genç nüfusun fazla olduğu ülkelerde öğrenciler milyonlarca rakiple mücadele ederek zorlu sınavlardan sonra üniversite eğitimine ulaşabilmektedir. Kimi özel ders alarak, kimi kendi çabaları ile istedikleri eğitime kavuşabilmektedirler. Üniversite hayatına başladıklarında ise barınma sorunu, maddi yetersizlikler gibi sorunlar ile de karşı karşıya kalabilmektedirler. Bunun yanı sıra üniversite eğitiminde öğrencilerin okudukları bölüme göre karşılaştıkları riskler farklılaşmaktadır. Çalışmada literatüre farklı bir bakış açısı getirerek üniversite eğitiminde sağlık ve güvenliği ilgilendiren durumlar sosyal sigorta anlayışı ile incelenmeye çalışılmıştır. Öğrenciler üniversite hayatına bir meslek sahibi

olabilme umudu ile başlamaktadırlar. Aldıkları eğitim her ne kadar teorik eğitim olsa bile ya da pratik eğitim alsalar dahi, aldıkları eğitimin temel hedefi bir iş sahibi olmaktır. Burada amaç onları işgücü adayı olarak görerek iş kazası ve meslek hastalıkları sigortasından yararlanma koşullarının öğrencileri kapsamına alacak şekilde genişletilmesidir. Özellikle teknik eğitim veren kurumlarda öğrenciler laboratuvar, atölye v.b. yerlerde uygulamalı eğitim alırken aynı alanda çalışan birisi kadar riske maruz kalabilirler ya da çalıştıkları ortamın içinde bulunduğu koşullar bazı hastalıklara davetiye çıkarabilir.

Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung (Almanya Yasal Kaza Sigortası) çalışmada önerilmek istenen model olarak düşünülebilir. Bu model özellikle öğrencilere, çalışanlar gibi haklar tanınması açısından sosyal devlet anlayışının güzel bir örneğini oluşturmaktadır. Sistem bütün öğrencileri kaza sigortası kapsamına alarak korumaktadır. Bu çalışmada önerilen; üniversite öğrencilerinin iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamına alınmasıdır. Bu sayede üniversite öğrencileri üniversitede bir kaza yaşamaları durumunda telafi edici uygulamalar ile uğradıkları zararı tazmin edebileceklerdir. Bu uygulama üniversitelerde ki sağlık ve güvenlik tedbirlerinin artırılmasını sağlayacaktır. Üniversitelerde gerçekleşen kazaların kayıt altına alınması sağlanarak bu kazalar ile ilgili istatistikler oluşturulacak ve kazaların tekrar etmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde öğrencilikle ilgili temel kavramlara yer verilerek daha sonra sosyal güvenlik kavramları üzerinde durulmuştur. Sosyal güvenliğin felsefesinden hareketle öğrencilerin sosyal güvenliğinin neden sağlanması gerektiği konusuna dayanak oluşturulmuştur. İş kazası ve meslek hastalıkları ile ilgili kavramlarada değinilerek öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamında olduğu ülke örnekleri incelenmiştir. Bu şekilde çalışmaya örnek oluşturabilecek ülkeler ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde okul kaza riskleri ve okul güvenliği kavramları irdelenmiştir. Risk kavramından yola çıkılarak okullarda nelerin risk oluşturduğu üzerinde durulmuştur. Okul güvenliği kavramı detaylı şekilde ele alınarak teoriler ile birlikte incelenmiştir. Araştırma konusu olan fakültelerde kazaya ve hastalığa sebep olabilecek alanlar, laboratuvarlar bu bölümde incelenerek hangi tür kaza ve hastalıkların ortaya çıkabileceği ortaya konulmuştur.

Çalışmanın son bölümünde ise Akdeniz Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerine uygulanan anket çalışmasında öğrencilerin okullarda gerçekleşebilecek kaza ve hastalıklara yönelik algıları ölçülmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN SOSYAL GÜVENLİĞİ

1.1. TÜRKİYE’DE EĞİTİM SİSTEMİNİN SINIFLANDIRILMASINA İLİŞKİN TANIMLAR

Eğitim, doğal eğitim ve yasal eğitim olmak üzere iki türde incelenebilir. Doğal eğitim, kendiliğinden oluşan herhangi bir plan çerçevesinde yürütülmeyen eğitimidir. Yasal eğitim ise belirli hedefler gözetilerek belirli bir plan ve program çerçevesinde uygulanan eğitimidir. Türkiye’de yasal eğitim ortaöğretim seviyesine kadar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından örgütlenmektedir. Yükseköğretim ise Yükseköğretim Kurumu tarafından örgütlenmiştir (Aslan, 2013:8).

1.1.1. Öğrenci Kavramı

Öğrenci, amacı öğrenim görmek olan, bu amaca ulaşmak maksadıyla ders alan kişi anlamına gelir. Öğrencinin diğer bir manası ise herhangi bir sanat veya bilim dalını alanında uzman bir kişinin yardımı ve denetimi ile belirli bir konu üzerinde çalışma yürüten kişidir (TDK web sitesi, 2017). Mesleki Eğitim Kanunu’nda yer alan tanıma göre ise meslek eğitimi ve teknik eğitim veren çeşitli kurumlarda veya işyerlerinde örgün eğitimi sürdüren kişiler ifade edilmektedir (3308 s.k. md:3/d). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği’ne göre öğrenci ortaöğretim kurumlarında örgün eğitim görenleri ifade etmektedir (md:4/o). Geniş anlamda öğrenci kavramı anaokullarından başlayarak lisansüstü eğitim veren kurumlara kadar eğitim gören bütün insanları kapsamaktadır (Sözer, 2011:2181).

1.1.2. Okul

İnsan eğitim sayesinde bir toplumun içerisinde çağdaş ve huzur içinde barınabilir. İnsanların tek başına ve ailesinden öğrendiği bilgilerle edindiği eğitimin yeterli olmayışı sebebiyle bu eksikliği giderecek yapılanmalar ortaya çıkmıştır. İnsanların eğitim adına başka insanlara ulaşması sayesinde okullar ortaya çıkmıştır. Okul eğitimin ortaya

çıkarıldığı, değişik isimlere sahip olan sistemleri içeren kapsayıcı bir kavramdır (Başaran, 1994;). Okullar toplu bir şekilde eğitimin yürütüldüğü yerler olarak sanayileşmenin başlamasıyla gelişmeye başlamıştır. Okullar en başta insanların birlikte hareket ettikleri ortamlardır. Kendilerine has özellikleri bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim-öğretim alanına konu olan çalışmaların yürütüldüğü fiziksel veya farazi ortamlar okul olarak tanımlanmıştır (MEB, 2016:XVIII).

Aşağıda bazı sosyolojik yaklaşımlar açısından okul kavramı değerlendirilmiştir.

1.1.2.1. İşlevselci Yaklaşım Açısından Okul

İşlevselci yaklaşımın temel aldığı nokta toplumsal bir kurumun yerine getirdiği toplumsal bir hizmettir. Toplumsal bir kurumun gerçekleştirdiği hizmetler toplumsal bağları kuvvetlendirdiği gibi toplumların düzeninide sağlar. Bu yaklaşımda eğitimde toplumsal bir kurum olarak bireye toplumun değer yargılarını ve toplumsal bazı anlayışları kazandırır (İnal, 1991:511). Bu görüşün öncülerinden olan Durkheim eğitimde toplumun değer yargılarının ve toplumsal yapının dikkate alınması gerekliliğini gözönünde bulundurarak, eğitimin toplumsal bir yapısı olduğuna vurgu yapmıştır (Tezcan, 1993:12).

1.1.2.2. Çatışmacı Kuram Açısından Okul

Çatışmacı kuramın Yeni Marxçı görüşünü temsil eden düşünürlerle (S.Bowles, H. Gintis, L. Althusser), göre okul kapitalist bir sistemin çıkarlarına hizmet eden ve insanlar arasındaki eşitsizlikleri arttıran bir yapıdır. Bowles ve Gintis'e göre eğitim sistemlerinde yapılacak yeniliklerin farklı sınıftan insanların arasında eşitsizlikleri azaltacağı gibi bir düşünce gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Bu görüşe göre okulların demokratik, işbirlikçi ve katılımcı bir yapıya kavuşması için kapitalist ekonomik sistemin tamamen değiştirilmesi gerekmektedir (Akt: Tan, 1990:565).

Çatışmacı kuramın diğer kanadını temsil eden Randall Collins'e göre ise mesleğe girişte okulların ve diğer eğitim kurumlarının verdiği diploma ve sertifikalar bir kısıtlama yaratmaktadır. Oysa Collins mesleğe girişin diploma ve sertifikalara bağlanmasını

mantığa aykırı bulmaktadır. Birçok insan eğitim sistemine gerek olmadan yapılabilecek işlere girmek için eğitim kurumlarında zaman harcamaktadır (Tan, 1990:568).

1.1.3. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, devamlı bir şekilde sürdürülen, belirli bir yaştaki ve benzer seviyeye sahip kişilere, belirli amaçlara ulaşmayı hedefleyen programlar vasıtasıyla okullarda uygulanan eğitimidir (M.E.B., 2016:XIII).

1.1.4. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitimin kapsamını henüz ilkokul seviyesine ulaşmamış 3-5 yaş çağındaki çocuklar oluşturmaktadır (M.E.B., 2016:XIII). Bu eğitim isteğe bağlı olarak uygulanır(1739 S.K. md:19).

Okul öncesi eğitimin çeşitli hedef ve görevleri bulunmaktadır. Bunları yerine getirirken M.E.B.'in temel hedef ve amaçlarına göre hareket etmek gerekmektedir.

- Çocukların iyi davranışlar kazanmasını sağlamak için bedenlen, ruhen ve zihinsel olarak gelişmesine katkıda bulunmak,
- Çocukları okul hayatına hazırlamak,
- Koşulları uygun olmayan ailelerden gelen çocuklar için eşit şartlarda bir ortam hazırlamak,
- Çocukların anadillerini yanlışsız ve düzgün bir şekilde konuşmalarını sağlamak (1739 S.K. md:20).

Okul öncesi kurumları tek başına; başka bir okula bağlı olmadan açılabilceğı gibi, belirli bir ilkokula bağlı anasınıfı şeklinde ya da farklı bir eğitim kurumuna bağlı uygulama sınıfı olarak kurulabilir. Okul öncesi eğitim kurumlarının kurulacağı yerler ve hangi şartlarda kurulacağı M.E.B. tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle belirtilir (1739 S.K. md:21).

1.1.5. İlkokul

2012 yılında yapılan değişiklikle ilköğretim sistemi halk arasında 4+4+4 ismiyle bilinmekte olan şekliyle değiştirilmiş ve ilkokullar 4 yıl, ortaokullar 4 yıl ve liselerde 4 yıl eğitim verilecek şekilde yeniden düzenlenerek ilköğretim sistemi; ilkokul ve ortaokul olarak ikiye ayrılmıştır. Yasada bu durum;

İlköğretim kurumlarının kapsamını dört yıl eğitim veren zorunlu ilkokullar ve ortaokullar, öğrencilere değişik programlar arasından seçim yapma imkanı sağlayan ortaokullar ve imam hatip okulları oluşturur (6287 S.K., m:9).

İlköğretim kurumlarının amaç ve hedefleri M.E.B.'in genel amaç ve hedeflerine göre düzenlenmelidir. İlköğretimin amaçları;

1. Her çocuğa vatandaşlığın gerektirdiği bilgi ve yetenekleri edindirmek, öğrenciyi ahlak ilkelerine göre yetiştirmek,
2. Her çocuğu yetenek ve becerilerine göre yetiştirerek hem hayata hazırlamak, hem de bir üst eğitime hazırlamaktır.

İlköğretimin son yılında öğrencilere ortaöğretimde seçecekleri alanların ne işe yarayacağı, hangi mesleklere hangi bölümden girileceği konusunda rehberlik edilir (1739 S.K. md:23). İlköğretim kurumlarının birbirinden ayrı okullar halinde kurulması gerekmektedir. Fakat şartların elvermediği yerlerde ilk ve orta dereceli okullar beraber olarakta kurulabilir (1739 S.K. md:24).

Tablo 1.1. Türkiye’de İlköğretim Öğrenci Sayıları

Öğretim yılı	İlköğretim							
	Net okullaşma oranı (%)	Okul sayısı	Öğrenci sayısı	Derslik sayısı	Şube sayısı	Okul başına düşen öğrenci sayısı	Şube başına düşen öğrenci sayısı	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı
1997-1998	84,74	47365	9084635	-	317718	192	29	30
1998-1999	89,26	45102	9609050	-	311871	213	31	30
1999-2000	93,54	33317	10028979	-	321828	297	31	30
2000-2001	95,28	36072	10480721	-	348135	286	30	30
2001-2002	92,40	35052	10477616	-	370739	299	28	28
2002-2003	90,98	35133	10331645	-	377609	294	27	28
2003-2004	90,21	36114	10479538	-	386879	285	27	27
2004-2005	89,66	35611	10565389	-	380126	290	27	26
2005-2006	89,77	34990	10673935	297000	382061	297	27	27
2006-2007	90,13	34656	10846930	307511	387351	305	27	26
2007-2008	97,37	34093	10870570	315887	392521	310	27	24
2008-2009	96,49	33769	10709920	320393	408221	307	25	23
2009-2010	98,17	33310	10916643	332902	416930	316	25	22
2010-2011	98,41	32797	10981100	339653	418334	322	25	21
2011-2012	98,67	32108	10979301	344710	422751	323	25	20

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.1.’de Türkiye’de 1997 yılından itibaren ilköğretim öğrenci sayıları verilmiştir. 2012 yılından sonra eğitim sistemi değiştiği için 2012 yılından sonra ki istatistikler ilkokul öğrenci sayıları olarak tablo 1.2.’de verilmiştir. 1997 yılından itibaren okullaşma oranları sürekli yükseliş halinde olmuştur. Bunda Türkiye’de insanların yıllar geçtikçe bilinçlenmesi, köyden kente göçlerin artmasıyla beraber eğitim imkanlarına erişimin kolaylaşması ve devlet eliyle eğitimin yaygınlaştırılması gösterilebilir. Yıllara göre okul sayıları incelendiğinde okul sayılarının yıllar içerisinde düzenli bir artış ya da azalış göstermediği görülmüştür. Okul sayıları bölgesel ihtiyaçlara ve talebe göre değişiklik göstermiştir. Öğrenci sayısı okullaşma oranlarından anlaşılacağı üzere yıllar içerisinde sürekli artış içerisinde olmuştur. Derslik, şube sayıları sürekli yükselirken şube başına ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise genellikle düşüş eğiliminde olmuştur.

Tablo 1.2. İlkokul Öğrenci Sayıları

	İlkokul - Primary School								
	Net okullaşma oranı (%)	Okul sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci sayısı	Derslik sayısı	Şube sayısı	Okul başına düşen öğrenci sayısı	Şube başına düşen öğrenci sayısı	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı
2012-2013	98,86	29169	282043	5593910	234920	251027	192	22	20
2013-2014	99,57	28532	288444	5574916	243305	251801	195	22	19
2014-2015	96,30	27544	295252	5434150	237760	255451	197	21	18
2015-2016	94,87	26522	302961	5360703	246090	253714	202	21	18

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.2.'de 4+4+4 eğitim sisteminden sonra değişen ilköğretim sisteminin yeni hali olan ilkokullardaki öğrenci sayıları verilmiştir. Okullaşma oranları verileri eğitim sistemindeki değişimden sonra düşüşe uğramıştır. Okul sayısı da yine bir düşüş içerisinde. Öğretmen sayısı artarken öğrenci sayısının ise düşüşe geçtiği görülmektedir. Derslik sayılarında düzenli artış gözlenmezken şube sayısı ve okul başına düşen öğrenci sayısı artmıştır. Şube ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise azalmıştır.

1.1.6. Ortaöğretim

Türkiye’de şu an uygulanan sistemde zorunlu eğitim 4 yıl süreli ilkokul, 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise eğitimini kapsamaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördüğü birinci 4 yıl (1, 2, 3, 4. sınıflar) ilkokul, ikinci 4 yıl (5, 6, 7, 8. sınıflar) ortaokul ve üçüncü 4 yıl (9, 10, 11, 12. sınıflar) ise lise şeklinde isimlendirilecektir. İlkokullar ile ortaokullara ilköğretim veya ilköğretim kurumları, liselere ise ortaöğretim veya ortaöğretim kurumları denilmeye devam edilecektir (M.E.B., 2012).

Ortaöğretim, ilköğretim programlarının devamı niteliğinde dört yıl süreyle eğitim veren ve zorunlu tutulan örgün, yaygın eğitim sağlayan genel eğitim kurumlarını bunların yanı sıra meslek eğitimi ve teknik eğitim veren kurumları kapsamaktadır (1739 S.K. md:26).

İlköğretimini bitiren ve ortaöğretime geçme hakkı elde eden tüm öğrenciler ortaöğretim eğitimini sürdürmek ve ortaöğretimin sağladığı fırsatlardan kendi ilgi alanları ve yetenekleri ölçüsünde faydalanma hakkına sahiptir (1739 S.K. md:27).

Ortaöğretimin amaç ve hedefleri, M.E.B.'in genel amaç ve hedeflerine göre düzenlenmelidir.

1. Tüm öğrencilere seviyelerine uygun şekilde ortak bir genel kültür bilgisi sağlamak, onlara bireysel ve toplumsal problemleri tanıma, çözüm imkânları bulma, ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel gelişmesine destek olma şuuru vermek, gücünü kazandırmaktır.

2. Öğrencilerin farklı program ve okullarla alakalı olarak, yetenek ve kabiliyetlerine uygun şekilde üniversite ve meslek eğitime; hayata ve iş hayatına hazırlamaktır. Bunlar gerçekleştirilirken öğrencilerin talepleri ve yetenekleri ile toplumsal ihtiyaçlar arasında bir tutarlılık sağlanır (1739 S.K. md:28).

Ortaöğretim, farklı programlar uygulayan liselerden oluşmaktadır.

Belirli programlar doğrultusunda eğitim faaliyetlerini sürdüren okullar verdikleri eğitime uygun olarak isimlendirilmiştir. Bunlardan bazıları teknik lise, ticaret meslek lisesi, sağlık lisesidir (1739 S.K. md:29). İmam- hatip liseleri, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin gerçekleştirilmesi ile görevli personellerin yetişmesini sağlamak için, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen ortaöğretim sistemi çerçevesinde hem mesleki hazırlığı hem de üniversite eğitime hazırlığı içeren eğitim kurumlarıdır (1739 S.K. md:32).

Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları, mesleki ve teknik eğitimin çeşitli dallarında, diploma alınmasını amaçlayan ortaöğretim kurumları ile belge ve sertifika almaya yönelik eğitimlerin gerçekleştirildiği her tür ve derecede örgün ve yaygın eğitim gerçekleştiren kurumlar olarak tanımlanmıştır (3308 S.K. md:3/j). Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları'nda öğrenciler 20 ve üzerinde işçi istihdam edilen işyerlerinde çalıştıkları işyerinde istihdam edilen işçi sayısının yüzde beşinden yüksek olmak şartıyla beceri eğitimi almaktadırlar. Öğrenci sayıları tespit edilirken kesirler tama dönüştürülür (3308 S.K. md:18). Mesleki eğitim kapsamına girip girmediğine dikkat edilmeksizin yirmiden az işçi çalıştıran işyerlerinde mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında eğitim gören öğrencilere beceri eğitimi uygulanabilir. Vardiyalı veya mevsimlik olarak

alışan işyerlerinde eğitim alacak öğrencilerin sayılarının belirlenmesinde gündüz vardiyasında ya da hangi mevsimde çalışmalarını gerekleştiriyorlarsa o mevsimde çalışan işçi sayısı dikkate alınır (3308 S.K. m.d.:18).

Mesleki eğitimlerin verildiği okullar, fabrikalaşmış okullar şeklinde düşünülebilir. Atölye şartlarının öğrencilere eğitim vermenin yanında üretim amaçlı olarakta kullanılması; öğretmenlere, okul yöneticilerine ve diğer yetkili kişilere sorumluluklar yüklemektedir. Üretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ekonomik kuralları önemli hale getirmektedir. Ekonomik kurallar çerçevesinde üretim desteklenebilir. Bu okullarda eğitim bir yönüyle ekonomik açıdan değerlendirilebilir. Bu nedenle ekonomik kurallar çerçevesinde eğitimi devam ettirmenin yanısıra; üretim sürecide sağlıklı bir şekilde sürdürülmelidir. Kullanılan makine, tezgh ve çeşitli araç gereçlerin meydana getirebileceği tehlikeleri önlemek adına gereken tedbirler alınmalı, bu konuda öğrencilerin gerekli eğitimi alması sağlanmalıdır. Eğitim alanlarında gereken uyarı ve ikaz levhaları bulundurulmalıdır. Bunun yanısıra öğrencilere kullanacakları araç ve gereçler hakkında gereken bilgiler verilmelidir. Öğrencilerin eğitimlerini, bunun yanı sıra ekonomik faaliyetleri sürdürdükleri atölyeler bir işyeri gibi değerlendirilerek iş kazalarını, mesleki nedenlerle meydana gelen hastalıkları önlemek amacıyla gereken önlemlerin alınması gerekmektedir. Atölye ve laboratuvarlarda, iş kazası gerçekleşmesi ihtimaline karşı yapılacak ilk yardım için ilaç ve malzemeler bulundurulmalıdır (MEB 324 S.G. 1984). Bu noktada Teknik Ve Endüstri Meslek Lisesi ğrencileri hakkında iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası uygulanmaması bir eksiklik olarak düşünülebilir (Szer, 2011:2183).

Tablo 1.3. Ortaöğretim Öğrenci Sayıları

Yıllar	Ortaöğretim								
	Net okullaşma oranı (%)	Okul sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci sayısı	Derslik sayısı	Şube sayısı	Okul başına düşen öğrenci sayısı	Şube başına düşen öğrenci sayısı	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı
1997-1998	40,38	5624	140619	2129969	-	59929	361	34	14
1998-1999	43,95	5963	145903	2280676	-	65426	344	31	14
1999-2000	48,11	6000	143379	2316350	-	67710	344	30	14
2000-2001	50,57	6291	140969	2362653	-	71920	345	30	15
2001-2002	53,37	6367	144884	2579747	-	80528	405	32	18
2002-2003	54,87	6210	137956	3023602	-	86701	399	29	18
2003-2004	56,63	6941	147776	3014392	-	92238	389	29	18
2004-2005	56,51	6816	167614	3039449	-	96212	379	28	16
2005-2006	58,56	7435	185317	3258254	93488	100169	394	29	16
2006-2007	58,52	7934	187665	3386717	98748	105697	382	29	16
2007-2008	64,95	8280	191041	3245322	100853	105606	352	28	15
2008-2009	66,07	8675	196713	3837164	109042	123930	384	27	17
2009-2010	67,37	8913	206862	4240139	110310	139420	408	26	18
2010-2011		9281	222705	4748610	117760	146814	428	27	18
2011-2012		9672	235814	4756286	121914	148703	395	26	16

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.3.'de Türkiye'de 1997 yılından itibaren ortaöğretim öğrenci sayıları verilmiştir. 2012 yılından sonra eğitim sistemi değiştiği için 2012 yılından sonraki istatistikler oratokul öğrenci sayıları olarak tablo 1.4.'de verilmiştir. 1997 yılından itibaren okullaşma oranları sürekli yükseliş halinde olmuştur. Bunda Türkiye'de insanların yıllar geçtikçe bilinçlenmesi, köyden kente göçlerin artmasıyla beraber eğitim imkanlarına erişimin kolaylaşması ve devlet eliyle eğitimin yaygınlaştırılması gösterilebilir. Yıllara göre okul sayıları incelendiğinde okul sayılarının yıllar içerisinde düzenli bir artış gösterdiği görülmüştür. Okul sayıları bölgesel ihtiyaçlara ve talebe göre değişiklik göstermiştir. Öğrenci sayısı okullaşma oranlarından anlaşılabileceği üzere yıllar içerisinde sürekli artış içerisinde olmuştur. Derslik, şube sayıları sürekli yükselmiş okul ve şube başına düşen öğrenci sayısı genellikle azalırken, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise dalgalanmalar göstermiştir.

Tablo 1.4. Ortaokul Öğrenci Sayıları

	Ortaokul								
	Net okullaşma oranı (%)	Okul sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci sayısı	Derslik sayısı	Şube sayısı	Okul başına düşen öğrenci sayısı	Şube başına düşen öğrenci sayısı	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı
2012-2013	93,09	16987	269759	5566986	124584	193079	306	27	19
2013-2014	94,52	17019	280804	5478399	128551	195273	304	27	18
2014-2015	94,35	16969	296065	5278107	147693	201220	292	25	17
2015-2016	94,39	17343	322680	5211506	164943	205981	281	24	15

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.4.'de Türkiye'de 2012 yılından itibaren ortaöğretim öğrenci sayıları verilmiştir. 2012 yılından itibaren okullaşma oranlarında çok fazla değişiklik olmamıştır. Yıllara göre okul sayıları incelendiğinde okul sayılarının yıllar içerisinde düzenli bir artış göstermediği görülmüştür. Okul sayıları bölgesel ihtiyaçlara ve talebe göre değişiklik göstermiştir. Öğrenci sayısı azalma gösterirken derslik, şube sayıları sürekli yükselmiştir. Okul, şube başına düşen öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı genellikle azalmıştır.

Tablo 1.5. Ortaöğretim(4+4+4 sistemi sonrası Lise) Öğrenci Sayıları

	Ortaöğretim								
	Net okullaşma oranı (%)	Okul sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci sayısı	Derslik sayısı	Şube sayısı	Okul başına düşen öğrenci sayısı	Şube başına düşen öğrenci sayısı	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı
2012-2013	70,06	10418	254895	4995623	129566	170184	382	23	16
2013-2014	76,65	10955	278641	5420178	140560	177774	375	23	15
2014-2015	79,37	9061	298378	5691071	151661	200339	466	21	14
2015-2016	79,79	10550	335690	5807643	182530	214871	405	20	13

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.5.'de Türkiye'de 2012 yılından itibaren ortaöğretim öğrenci sayıları verilmiştir. 2012 yılından itibaren okullaşma oranlarında sürekli bir artış gözlemlenmiştir. Yıllara göre okul sayıları incelendiğinde okul sayılarının yıllar içerisinde düzenli bir artış göstermediği görülmüştür. Okul sayıları bölgesel ihtiyaçlara ve talebe göre değişiklik göstermiştir. Öğrenci sayısı artış gösterirken derslik, şube sayıları sürekli yükselmiştir.

Okul başına düşen öğrenci sayısı yükselirken şube başına düşen öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı genellikle azalmıştır.

1.1.7. Yükseköğretim

Ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar. Yükseköğretim kurumları; üniversiteler, fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, meslek yüksekokulları, uygulama ve araştırma merkezleridir (M.E.B., 2016:XV). Üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokulları yükseköğretim kurumları olarak değerlendirilir (2547 S.K., md:3c).

1.1.7.1. Türkiye’de Yükseköğrenimin Genel Görünümü

Türkiye genç nüfusun fazla olduğu bir ülke olmasından dolayı üniversite eğitimi gören öğrenci sayısı oldukça fazladır.

Tablo 1.6. Yükseköğrenim Öğrenci Sayıları

	Öğrenci		
	Toplam	Erkek	Kadın
Üniversiteler Toplamı	5 472 521	2 964 442	2 508 079
Önlisans	1 502 067	769 493	732 574
Önlisans	546 117	321 943	224 174
Açıköğretim	955 950	447 550	508 400
Lisans	2 977 211	1 615 658	1 361 553
Lisans	1 351 283	666 215	685 068
Açıköğretim	1 625 928	949 443	676 485
İkinci Öğretim	660 191	386 522	273 669
Lisans	400 766	215 445	185 321
Önlisans	259 425	171 077	88 348
Lisansüstü	333 052	192 769	140 283
Yüksek Lisans	265 895	154 502	111 393
Doktora	67 157	38 267	28 890

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de üniversitelerde 2015-2016 rakamlarına göre toplam 4.315.836 öğrenci eğitim görmektedir. Bu öğrencilerin 1.033.203’ü önlisans, 2.477.785’i lisans, 572.938’i ikinci öğretim, 219.624’ü lisansüstü, 12.286’sı ise tıpta ihtisas eğitimi almaktadır. Rakamlara bakıldığında ilk sırayı lisans öğrencileri almaktadır. Öğrenciler Türkiye’de bulunan 951 fakülte 233 dört yıllık yüksekokul, 692 iki yıllık yüksekokul, 340 enstitüde eğitimlerini sürdürmektedir.

Yükseköğrenimin Finansmanı

Eğitimin doğuşuyla meydana gelen, eğitimi insanlar açısından daha ilgi çeker hale getiren, başlıca özellik eğitimin kişilere olan getirisidir. Eğitim genel bir kanı olarak kişilerin gelecek hayatlarında daha fazla gelir elde etmelerini sağlar. Eğitimli kişilerin vasıflı işgücü olarak görülmeleri nedeniyle eğitim almamış kişilere göre daha fazla bir ücrete ulaşması ve böylece kişilerin yaşam koşullarının iyileşmesi mümkün olur. Bunun yanı sıra eğitim kişilerin bilgi birikimi elde etmelerine imkan sağlamaktadır (Akça, 2012:94). Bu nedenlerle Türkiye’de çoğu öğrenci ve aile yükseköğrenim sırasındaki maliyetlere katlanmaktadır.

Üniversite Eğitime İlişkin Maliyetler

Öğrencilerin üniversite eğitime ulaşabilmek için yaptıkları tüm harcamaları (özel ders, kurs, basılı yayınlar, toplu taşıma) kapsamaktadır (Ekinci, 2009:125).

Kısıtlı veya dezavantajlı sosyoekonomik yapıya sahip ailelerden geliyor olsa dahi lise mezunları mezuniyetleri ile beraber merkezi sınava girebilmektedir. Ancak ortaöğretim kurumlarında verilen eğitimin sınavın niteliğiyle örtüşmemesi, yükseköğrenimin sahip olduğu öğrenci kapasitesinden fazla öğrenci talebi olması nedeniyle özellikle ödeme gücü olanlar, bu ödeme güçleri ile doğru orantılı olarak dershanelere yatırım yapmaktadırlar. Aslında yükseköğretime yapması gereken yatırımı, yükseköğretim için neredeyse kaçınılmaz haline gelen dershanelere yapmaktadır. Ödeme güçlüğü içerisinde yoksul kesimler ise ödeme güçleri olmadığından dolayı dersane eğitimi alamayabilmektedir (Türkmen, 2009:62).

Öğrencilerin üniversiteye hazırlanırken yaptıkları masraflar hangi şehir ve hangi bölümde okuduklarına göre değişmekle, beraber öğrencilerin ailelerinin sahip olduğu gelire göre farklılıklar göstermektedir. Ailelerin gelirine göre bakıldığında elde ettikleri gelirlerin önemli bir miktarını çocuklarının eğitime yönelik kullandıkları görülmektedir. Özellikle alt gelir gruplarında yer alan aileler için çocuklarını üniversiteye hazırlamanın maliyetine katlanmak büyük bir fedakârlık istemektedir (Ekinci, 2009:127). Öğrenciler eğitim hayatlarını iyi bir şekilde devam ettirebilmek adına gereken tüm masrafların getirdiği yüke katlanmak zorunda kalmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde aileler çocuklarının okul maliyetlerini ilkökul hayatına başladıkları zamandan üniversiteden mezun olana kadar sürdürmektedirler (Akça, 2012:95).

İstanbul Serbest Mali Müşavir ve Muhasebeciler Odası tarafından yayınlanan “Türkiye’de Eğitim Harcamaları ve Ailelere Maliyeti” raporunda bir ailenin dersane için harcadığı para miktarı; orta halli bir ailede 10.250 lira, zengin bir ailede 24.600 lira dar gelirli bir ailede ise 0 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında TÜİK’in açıkladığı verilere göre aile sınıflandırması şu şekildedir: Dar gelirli, anne ve baba asgari ücretli ise bir ayda elde edilen gelir 1500 lira, orta gelirli ailede gelir 4000, zengin bir ailede ise 8000 lira olduğu düşünülmüş ve yıllık %5 enflasyon farkı gözetilmiştir. Sonuçlara göre dar gelirli bir ailenin üniversite öğrencinin eğitime harcadığı para 402 tl, orta halli bir ailenin 86.203 tl, zengin bir ailenin ise 150.855 lira olarak belirlenmiştir (İSMMMO, 2013).

Barınma Giderleri

Barınma sorunu üniversite öğrencilerinin karşı karşıya kaldığı en büyük problemlerden biridir. Öğrenciler devlet yurtlarında, özel yurt ve pansiyonlarda, apart ev ve otellerde, kendi kiraladıkları evlerde kalmakta; eğer aileleri okudukları şehirde ise ailelerinin ve yakınlarının yanında kalmaktadırlar. Öğrencilerin kalacakları yeri belirlemelerinde öğrencilerin ve ailelerinin maddi olanakları, okudukları şehrin sahip olduğu yurt ve evlerin durumu, yeterliliği gibi konular etkili olmaktadır (Filiz ve Çemrek, 2007:209).

Bireysel Vazgeçme Maliyeti

Bireysel vazgeçme maliyeti öğrencilerin bir yükseköğretim kurumunda eğitim almaları nedeniyle, öğrenim süresince kaybedilen vergi sonrası net kazançları oluşturmaktadır (Ekinci, 2009:126).

Gelişmekte olan ülkelerde eğitim faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için gereken kaynakların devlet aracılığıyla sağlanması gerekmektedir. Bu ülkelerde eğitimin ücretsiz bir şekilde uygulanması söz konusu olabilmektedir. Finansmanı ise vergi yolu ile yürütülmektedir. Eğitim hizmetlerinin devam etmesini sağlamak için devlet tarafından gerçekleştirilen harcamalar yatırım harcaması olarakta nitelendirilebilir (Arabacı, 2011:102).

Yükseköğrenimin bir ekonomi üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri varolmaktadır. Doğrudan etkisi nitelikli eğitim almış işgücünün üretim faktörlerine dahil olmasıdır. Bunun yanı sıra verimlilik ve yatırım kapasitesinin artırılması yoluyla dolaylı etkiden söz edilebilir (Korkmaz,1975:133-134; Yılmaz ve Kesik, 2010:126) Yükseköğrenim teknoloji, kaynak tahsisinde etkinlik ve sosyal gelişme yönüyle ekonomiye katkıda bulunmaktadır (Yılmaz ve Kesik, 2010:126).

Türk eğitim sisteminin maliyeti kamusal kaynaklar ile karşılanmaktadır. Bunun dışında kalanların toplam eğitim maliyeti içerisindeki payı oldukça azdır. Kamu dışı kaynaklar öğrencilerden katkı payı adı altında toplanan paralar, döner sermaye işletmelerinden elde edilen kar, halktan sağlanan gelirler, hizmet sunumları ve bağışlardan meydana gelmektedir. Kamu kaynakları ise; konsolide bütçeden elde edilen ödenek ve hazine yardımı adı altında yapılan yardımlar, özel idare katkıları, öğrenim ve harç kredisi borçlularının geri ödedikleri paralar, fon ve ek kaynak gelirlerinden oluşmaktadır (Kale, 2011:8).

1.1.7. Üniversite

Üniversite yükseköğretim sisteminin en önemli parçasıdır. Bilimsel açıdan özerk ve kurumsal bakımdan tüzel kişiliğe haizdir. Eğitim ve öğretim sistemi yönüyle çeşitli alanlarda yükseköğrenim sağlayan bunun yanı sıra öğrenci, öğretim elemanı ve üyelerinin

yürüttüğü bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık çalışmalarında sürdürüldüğü çeşitli alt birimlere (fakülte, yüksek okul) ayrılmış bir kurumdur (2547 S.K., md:3/d).

1.1.8. Fakülte

Yüksek seviyede eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve yayın faaliyetleri yürüten; kendisine ait birimler bulunabilen bir yükseköğretim kurumudur (2547 S.K., md:3/e).

1.1.9. Enstitü

Üniversitelerde ve fakültelerde birden fazla benzer ve ilgili bilim dallarında lisans üstü, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama faaliyetleri yürüten bir yükseköğretim kurumudur (2547 S.K., md:3/f).

1.1.10. Yüksekokul

Eğitim ve öğretim faaliyetlerini ağırlıklı olarak belli bir mesleği öğretmek amacıyla sürdüren yükseköğretim kurumudur (2547 S.K., md:3/g).

1.1.11. Konservatuvar

Müzik ve sahne sanatları alanında sanatçı yetiştirmeyi amaçlayan yükseköğretim kurumudur (2547 S.K., md:3/h).

1.1.12. Meslek Yüksekokulu

Bazı mesleklere uygun vasıflı insan gücü eğitmeyi hedefleyen, yılda iki veya üç dönem şeklinde iki yıllık eğitim-öğretim sürdüren, önlisans diploması veren bir yükseköğretim kurumudur (2547 S.K., md:3/ı). Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi (METEB) ise bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları uyumluluğu ve sürekliliği içinde gerçekleşen mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından meydana gelen eğitim bölgesini ifade eder.

1.1.13. Bölüm

Hedef, içerik ve nitelik bakımından bir uyum içerisinde olan, birbiriyle bir bütün oluşturan veya birbirine benzer anabilim ve anasanat dallarından meydana gelen; fakültelerin ve yüksekokulların eğitim - öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama yapılan kısımlarıdır. Anabilim dalı ve anasanat dalları bilim ve sanat dallarından meydana gelir. Yükseköğretimde çeşitli birimlerin ortak derslerini vermek için rektörlük bünyesinde farklı bölümler oluşturulabilir (2547 S.K., md:3/k).

1.1.14. Ön Lisans

Öğrencilerin ortaöğretim dönemleri boyunca elde ettikleri birtakım kazanımlarında göz önüne alan, genellikle iki yıl süreli programlardan oluşan, kalifiye işgücü sağlamayı amaçlayan bir sistemdir. Lisans eğitiminin temel basamağını meydana getiren bir yükseköğretim programıdır (2547 S.K. md:3/r).

1.1.15. Lisans

Ortaöğretime dayalı, en az sekiz yarıyıllık bir programı içeren bir yükseköğretimdir (2547 S.K. md:3/s).

1.1.16. Lisans Üstü

Yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini içerir ve aşağıdaki derecelerden meydana gelir.

Yüksek Lisans

(Bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, master): Bir lisans öğretimine dayalı, eğitim - öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya çıkarmayı hedefleyen bir yükseköğretimdir.

Doktora

Lisansa dayalı yüksek lisans, eczacılık, Fen Fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığa dayalı en az dört yarıyıllık programı içeren ve özgün bir araştırmanın sonuçlarını ortaya çıkarmayı hedefleyen bir yükseköğretimdir (2547 S.K. md:3/t).

1.1.17. Güzel Sanatlar Eğitimi:

Güzel sanatların çeşitli dallarında özel yetenekleri olan çocuk ve gençleri çocukluk çağından itibaren eğitmek amacıyla ilköğretim ve orta öğretim düzeyinde ayrı okullar kurulabilir veya ayrı eğitim sistemleri geliştirilebilir. Özellikleri nedeniyle bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili konuları farklı bir yönetmelikle düzenlenir (1739 S.K. md:33).

1.1.18. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, örgün eğitim ile beraber veya örgün eğitim faaliyetleri dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünden meydana gelir. Yaygın eğitimin özel hedefi, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine göre, örgün eğitim sistemine hiç dahil olmamış olan veya herhangi bir aşamasında bulunan ya da bu aşamadan ayrılmış yurttaşlara örgün eğitim ile beraber veya ondan ayrı olarak;

- Okuma-yazma öğretmek, eksik kalan eğitimlerini gidermeleri için sürekli eğitim imkanı sunmak,
- Bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel yeniliklere ayak uydurmalarını sağlayacak eğitim imkânı sağlamak,
- Ekonomik ilerlemelere göre ve istihdam hedeflerine göre meslek sahibi olmalarını gerçekleştirecek imkanlar sağlamak,
- Beslenme ve sağlıklı yaşam alışkanlığı kazandırmak,
- Farklı mesleklerde çalışan insanlara, gelişmeleri için ihtiyaçları olan bilgi ve yetenekleri kazandırmak,
- Boş zamanlarını faydalı bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak şeklinde belirlenmiştir (M.E.B., 2016:XVI).

Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği'ne göre örgün eğitim sistemine hiç katılmamış ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedan ayrılmış kişilere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve seviyelerde hayat boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tamamına yaygın eğitim ismi verilir (md:3/p). Türkiye'de ki yaygın eğitim kurumlarına ilişkin istatistikler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1.7. Yaygın Eğitim İstatistikleri

Kurum/Merkez türü	Kurum	Kursiyer		
		Toplam	Erkek	Kadın
[2013/'14 Öğretim yılı sonu]				
Yaygın Eğitim Toplamı	13 739	9 908 286	5 452 264	4 456 022
Resmi	1 636	6 667 164	3 417 576	3 249 588
Özel	12 103	3 241 122	2 034 688	1 206 434
Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü	1 324	6 559 953	3 347 358	3 212 595
Mesleki Eğitim Merkezi ⁽³⁾	312	213 028	169 114	43 914
Olgunlaşma Enstitüsü	15	11 182	2 817	8 365
Halk Eğitimi Merkezi ⁽⁵⁾	987	6 334 884	3 174 840	3 160 044
Turizm Eğitim Merkezi	10	859	587	272
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü	72	14 493	7 714	6 779
Bilim ve Sanat Merkezi (Üstün veya Özel Yetenekliler)	72	14 493	7 714	6 779
Rehberlik Araştırma Merkezi ⁽⁴⁾	228	488 543	296 170	192 373
Meslek Kursları (3308 say.yasaya göre) ⁽²⁾⁽¹⁾	-	92 718	62 504	30 214
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi ⁽¹⁾	12	-	-	-
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü	12 103	3 241 122	2 034 688	1 206 434
Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursları	3 430	1 566 659	1 146 475	420 184
Dershaneler	3 185	1 062 890	534 991	527 899
Özel Eğitim Okulu (Yaygın Eğitim)	53	4 449	2 681	1 768
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1 902	326 081	195 420	130 661
Etüt Eğitim Merkezi	841	28 783	15 521	13 262

Kaynak: TÜİK

Tablo 1.7.'de Türkiye'de 2013/14 yıllarında yaygın eğitimde öğrenci sayıları verilmiştir. Buna göre yaygın eğitim kurumlarının sayısı 13.739'dur. Kursiyer sayısı ise toplam 9.908.286 olarak tespit edilmiştir.

Türkiye’de Çıraklık Eğitim Merkezleri yaygın eğitim içerisinde yer almaktadır. "Aday çırak", çıraklığa başlamak için gereken yaşı tamamlamamış olması sebebiyle çıraklık öncesi işyeri ortamını tanıyan, meslek ve sanat dalının gerektirdiği bilgileri edinen kişidir (3308 S.K. m.d.:3/b). "Çırak", işin içinde olup çıraklık sözleşmesinin gerektirdiği kurallara dayanarak mesleği öğrenmek için gereken bilgi, yetenek ve özellikleri kazanmaya çalışan kişidir (3308 S.K. m.d.:3/c). İlköğretim okullarından mezun olan öğrenciler çıraklık döneminin gerektirdiği yaşa ulaşıncaya kadar işyerlerinde mesleğe hazırlanmaları amacıyla aday çırak olarak görev alabilirler (3308 S.K. m.d.:9).

Çırak olabilmek için bazı şartları sağlamak gerekmektedir.

- a. 14 yaşını tamamlamış, 19 yaşını geçmemiş olmak,
- b. En az ilköğretim okulunu bitirmiş olmak,
- c. Sağlık açısından çalışacağı için gerektirdiği şeyleri yapmaya elverişli olmaktır (3308 S.K. m.d.:10).

Aday çırak ve çıraklar; öğrenci olarak değerlendirilirler. Öğrencilerin sahip olduğu haklardan yararlanırlar (3308 S.K. m.d.:11). Mesleğin durumuna uygun bir şekilde haftalık sekiz saatten düşük olmaması şartıyla genel eğitim ve meslek eğitime tabi tutulurlar. Çalıştıkları işyerleri tarafından eğitimlerine devam edebilmeleri için öğrencilere ücretli izin verilmektedir. Mevsimsel şartlara göre uygulanan işlerde eğitimi belli zamanlarda gerçekleştirilebilir (3308 S.K. m.d.12). Pratik eğitimlerini işyerlerinde, işyerinde eksik kalan pratik eğitimleri ile teorik eğitimlerini mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya Bakanlıkça uygun görülen işyerlerinin eğitim yerlerinde gerçekleştirirler. Bu kişiler çıraklık sözleşmesi yapılarak çalıştırılır. İşyeri yetkilileri aday çırakları ve çırakları kişi reşitse kendisi ile yazılı çıraklık sözleşmesi imzalayarak; reşit değil ise veli ya da vasisi ile sözleşme imzalayarak işe başlatabilir (3308 S.K. m.d.:13). Çıraklık sözleşmesi; eğer çırak reşit olmuş ise onay vermesi halinde, eğer işyeri el değiştirmişse yeni sahibinin aynı işi devam ettirmesi durumunda ve yeni işyeri sahibinin isteğiyle sürdürülür, işyeri sahibi aynı işi devam ettirmeyecekse sözleşme feshedilir. Fesih gerçekleşmesi durumunda çırağın çalışmaları geçerliliğini koruyarak; yeni bir çıraklık sözleşmesi imzalaması halinde çıraklık hakları devam eder (3308 S.K. m.d.:13). Aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere sözleşme yapılması ile 5510 sayılı Kanun’un iş kazaları ve meslek hastalıkları ile hastalık sigortaları

hükümleri uygulanır. Sigorta primleri 4857 Sayılı İş Kanunu'na göre çırakların yaşına uygun asgari ücretin % 50'si üzerinden Bakanlık ve mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumlarının bağlı bulunduğu üniversitelerin bütçesine konulan ödenekle karşılanır (3308 S.K. m.d.:25).

1.1.19. Sınıf

Okullarda öğrencilerin yıl içerisindeki öğrenim seviyesine göre düzenlenen kısımlardan herbirdir (T.D.K., 2017). Diğer bir anlamı ise öğrencilerin bir öğretmenin gözetiminde çeşitli şekillerde ve değişik alet ve araçlardan istifade ederek ders gördükleri alandır (T.D.K., 2017).

1.1.20. Yabancı Uyruklu Öğrenci

Her seviye ve alandaki eğitim kurumlarında eğitim alan veya Türk Dili ve bu konuda eğitim alan T.C. uyruğunda olmayan kişilerdir (18740 S.K., m:40). Yabancı uyruklu öğrenciler, öğrenimleri süresince gelir getiren herhangi bir işte çalışamazlar. Ancak, lisansüstü öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler, araştırma yaptıkları yükseköğretim kurumlarında ücret karşılığı çalıştırılabilirler (R.G. 18740,md:10).

1.1.21. Staj

Bir kişinin mesleki anlamda bilgi edinmek amacıyla bir kurumda bir ya da birden fazla bölümde çalıştığı dönemdir. Diğer bir anlamı ise meslek edinmek isteyen bir kişinin mesleği uygulamalı olarak öğrenmesidir (TDK Sözlük, 2017).

1.1.22. Avukatlık Stajı Yapanlar

Staj; Baronun, Cumhuriyet Savcısının ve hâkimin gözetiminde gerçekleştirilir. Stajyer, staj eğitim programına uyarak; duruşmalarda, keşiflerde, soruşturmalarda, kararın görüşülmesinde ve yazılmasında hazır olur. Kendisine verilen dosya ve kararları inceler ve rapor hazırlar. Staj ara vermeden gerçekleştirilir. Stajyerin haklı sebeplerle staja gelemediği günler Avukatlık Kanunu'nun 23'üncü maddesinde belirtildiği gibi

tamamlattırılır. Haklı sebeplerin ispatlanması stajyerin sorumluluğundadır (24615 S.Y. m:23).

1.1.23. Ortaöğretim Kurumlarında Staj Yapanlar

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları öğrencilerinin staj süresi 40 iş günüdür. Staj, 10'uncu sınıfın sonundan itibaren yapılabilir. Anadolu Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin yaz uygulamaları, programlarında belirtilen süre kadardır.

İşletmelerde en az bir dönem mesleki eğitim alan öğrenciler, eğitim ve öğretim faaliyetleri haricinde okullardaki döner sermaye kapsamında mal ve hizmet üretiminde en az staj süresi kadar bizzat çalışanlarla Mesleki Açık Öğretim Lisesi'ne kayıtlı olup yüz yüze eğitimini sürdüren öğrencilerden kalfalık veya ustalık belgesine sahip olanlar, sorumlu oldukları stajını tamamlamış addedilirler. Farklı sebeplerle stajı tamamlanmamış öğrencilerin bu çalışmaları, okul veya işletmelerde tamamlattırılır (R.G. 28758, md:127).

1.1.24. Meslek Yüksekokullarında Staj Yapanlar

Öğrenim hayatlarını sürdürmekte olan öğrencilerin stajlarını tatil dönemlerine denk gelen zamanlarda gerçekleştirmesi tercih edilir. Fakat işyerinin müsait olmaması halinde öğrenci eğitimini ihmal etmemesi şartıyla staj yapılabilir. Stajın süresi, işin durumuna göre göre 30 işgününden (240 saat) az, 60 işgününden (480 saat) fazla olamaz (R.G. 24762).

1.1.25. Üniversitelerde Okurken Staj Yapanlar ve Çalışan Öğrenciler

Bir kişi öğrenciliğe devam ettiği sırada işçi konumunda çalışma hakkına sahiptir. Hiçbir sigorta kapsamına girmeyen bir öğrenci çalışmaya başladığı zaman uzun ve kısa vadeli sigorta kollarından yararlanacaktır (Sözer, 2011:297).

1.2. ÖĞRENCİLERDE SOSYAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI

Öğrencilerde sosyal güvenliğin sağlanması ilköğretim döneminden başlayarak üniversite eğitiminin sonuna kadar devam etmelidir. Türkiye'de genel sağlık sigortası

kapsamında öğrenciler ücretsiz olarak sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Çalışmada önerilen öğrencilerin okul sınırları içerisinde meydana gelebilecek risklere karşı korunmasının sağlanmasıdır. Okul kazalarının ve eğitimin niteliğinden dolayı ortaya çıkabilecek hastalıkların iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamı içerisinde değerlendirilmesi; sosyal güvenliğin toplumsallığı ve dezavantajlı gruplara pozitif ayrımcılık sağlama özellikleri açısından önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra okullarda meydana gelecek risklerin sınıflandırılması ve kazaların istatistiki açıdan değerlendirilebilmesi bakımından önemlidir.

1.2.1. Sosyal Güvenlik Kavramı

İnsanlar sosyal hayatın meydana getirdiği birtakım risklerden korunabilmek adına insanlığı var olduğu günden itibaren risklere karşı birtakım tedbirler ortaya koymuşlardır. Bu durum sosyal güvenliğin doğmasına zemin hazırlamıştır (Şenocak, 2009:409).

Sosyal güvenliğin kavramsal manada tam anlamıyla doğması Sanayi Devrimi sonucunda gerçekleşmiştir. Bu dönemde teknolojik şartların yetersizliği, uzun çalışma süreleri, ücretlerin azlığı gibi nedenlerle işçilerin çalışırken bile zor şartlar altında yaşarken; iş kazası geçirmeleri halinde ise şartların daha da zorlaşmasıyla sosyal güvenlik talebi doğmuştur (Akyıldız, 1999:198).

Sosyal güvenlik kişilerin meslekleriyle ilgili veya fiziksel, ekonomik ve toplumsal riskler nedeniyle gelirinde ya da kazancında devamlı ya da geçici bir şekilde azalma meydana gelmesi halinde bireylerin hayatlarını sürdürmek ve maddi anlamda sıkıntı yaşamamak için ihtiyaç duyulan yardımları karşılayan bir oluşumdur (Talas, 1979:319-320). Sosyal güvenlik insanları risklerin ortaya çıkması ihtimaline karşı korumaktan çok; risklerin gerçekleşmesinden sonra, lazım olan güvenliğin sağlanması olarak ifade edilebilir (Tunçomağ, 1982:1). Sosyal güvenlik bireyin doğumundan başlayıp ölümünden sonra belli bir süre devam eden zamanda ihtiyaç duyduğu kalitede yaşamını sürdürebilmesini sağlamak için ve ölümünden sonra da hak sahiplerinin yaşamını sürdürebilmesini sağlamak için uygulanan yıllar ilerledikçe geliştirilmeye çalışılan, toplumun refahına yönelik programlar olarak tanımlanabilir (Gümüş, 2010:4).

Sosyal güvenliğin esasları; biyolojik ve ekonomik zararlardan koruyucu bir sistem olması, asgari bir geçim gayesini sağlamayı amaç edinmesi, yasal bir müessese

olması, devlet destekli olması, toplumun tüm kesimlerini kapsaması şeklindedir (Atamanalp, 1975:8).

Sosyal güvenliğe ihtiyaç duyulmasına yol açan tehlikeleri; fiziksel ve ekonomik tehlikeler şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Fiziksel tehlikeler; hastalık, malüllük, yaşlılık, ölüm vb. durumlarda gerçekleşebilir; ekonomik tehlikeler ise işsizlik, gelirde eksilme şeklinde ortaya çıkmaktadır (Gençler, 1999:117). Bu tehlikelerin varlığı nedeniyle sosyal güvenliği tehlikelerin zararlarından kurtarıcı bir sistem olarak tanımlamak mümkündür. Tehlikelerin zararları gelir eksilmesi veya gelir kesilmesi şeklinde özetlenebilir.

Sosyal güvenliğin varlığının kaynakları;

- İnsani bir hak olması,
- Devletin yerine getirmesi gereken bir görev olması,
- İstemediğinde meydana gelen risklerin oluşturduğu zararları düzeltici bir sistem olması,
- Bu zararlara karşı kişilere asgari çalışma gücünü yeniden kazandırmayı amaçlayan bir sistem olması,
- Sosyal sigorta ve kamusal sosyal güvenlik harcamalarından oluşan bir sistem olması,
- Sosyal refah hizmetleri ile birarada uygulanması gereken bir sistem olması şeklinde sıralanabilir (Yazgan, 1975:28).

Sosyal güvenlik amaçsal bir sistem olarak düşünülebilir. Bu amacı gerçekleştirmek için sosyal sigorta, sosyal yardım ve hizmetler kullanılır. Sigorta sisteminde sigortadan faydalanacak kişinin katkı sağlaması beklenirken; sosyal yardım ve hizmetlerde kişilerin katkısı söz konusu olmadan, bir miktar ya da hepsi devlet bütçesinden karşılanarak; veyahutta gönüllü kuruluşlar vasıtasıyla uygulanmaktadır (Tuncay, 1996:7).

Sosyal güvenlik kavramını ekonomik ağırlıklı ele alan tanımlar var olduğu gibi; sosyal devlet ilkesinin gerçekleştirilmesi ve yeniden gelir dağılımı fonksiyonunu öne

çıkaran geniş tanımlar mevcuttur. Geniş tanımlar sosyal güvenliği bir insan hakkı olarak ele alındığı için geniş anlamli tanımları kullanmak yerinde olacaktır (Turan, 2004:1).

Sosyal güvenlik gelirleri nasıl olursa olsun, bir ülkede yaşayan tüm vatandaşların toplumsal huzur ve refahını olumsuz etkileyen sosyal risklerin verdiği zararlardan insan hakkı ve devlet hakkı olarak; devletin ekonomik koşullarına göre primli ya da primsiz sistemin kullanılması yoluyla kurtarılmasını amaçlayan bir sistemdir (Şakar, 2006:6, Tuncay, 2002:1-4). Modern toplumlarda endüstrinin hızla gelişmesi, çalışanların maruz kaldıkları mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklerin boyutunu değiştirmiş, zamanla yeni risklerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Ayhan, 2012:42). Sosyal güvenlik kavramıda gelişen endüstri gibi dinamik bir yapıdadır. Bu dinamik yapı sosyal koruma anlayışında ve içeriğinde genişleme etkisi oluşturmakta, sosyal politika ve sosyal güvenliğin bütünleşmesine yol açmaktadır (Güzel v.d., 2012:5). Sosyal politika, sosyal güvenliğin ilgi alanını oluşturan sosyal sorun olarak nitelendirilen sağlık, aile, yaşlılık ve yoksulluk gibi konularla yakın bir ilişki içerisinde (Demirbilek, 2005:22). Sosyal güvenlik toplumda yer alan bireylerin birtakım güvenlik ihtiyaçlarına yönelik bir sosyal politika aracıdır. Bu güvenlik ihtiyacı ise sosyal riskler nedeni ile ortaya çıkmaktadır (Ulutürk ve Dane, 2009:115). Sosyal güvenlik bireylerin meydana gelebilecek sosyal risklere karşı korunmasını; bu konuda gerekli önlemlerin alınmasını ve meydana gelecek zararların karşılanmasını amaçlamaktadır (Şenocak, 2009:410). Sosyal güvenlik sistemleri vasıtasıyla kapsama alınan riskler 1952 yılında yürürlüğe konan 102 sayılı Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesi'nde belirlenmiştir. Bu sözleşme iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, malüllük, yaşlılık, ölüm, işsizlik ve aile kazancının yetersizliğini sosyal güvenlik tehlikeleri başlığı altında kabul etmiştir (Alper, 1997:6). Bireylerin veya onların ailelerinin (hak sahiplerinin) korunmasını gerektiren riskler, makro ve mikro koşulların etkisiyle ortaya çıkabilmektedir. Makro koşullar; ekonomik göstergeler, fiyatlar genel seviyesindeki durum, politik durum olabilirken mikro koşullar; gelir, yaş, sağlık durumu, ikamet edilen yer, işyeri olabilir (ILO, 2010a:14). Riskler sonuçları itibariyle geçici gelir kaybına neden olan riskler ve sürekli gelirin kaybına neden olan riskler bunun yanında giderlerin artmasına neden olan riskler; olarak birbirlerinden ayrılırlar.

1.2.2. Sosyal Güvenlik Riskleri

Tehdit unsuru bir olayın zarar oluşturma olasılığı, risk olarak adlandırılmaktadır. Risk söz konusu olduğunda belirsizlikte söz konusu olmakta ve olumsuz sonuçlarla karşılaşılabilir (Karaman, 2013:16). Sosyal güvenlik riskleri olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Sigorta, tehdit unsuru oluşturan risklere karşı kişinin güvence ihtiyacı hissetmesinin bir sonucudur. Sigorta, bu ihtiyacı karşılayan etmenlerden sadece biridir. Günümüzdeki risklerin çeşitliliği göz önüne alındığında bütün risklere karşı güvence veren bir organizasyon olamayacağı aşikardır. Risklerin sigorta kapsamında değerlendirilmesi için belirli koşullar sağlaması gerekmektedir (Pekiner, 1970:25).

1.2.2.1. Gelir Kayıplarına Yol Açan Riskler

Çalışan bireyler ve onların ailelerinde gelir kayıplarına yol açan riskler geçici ve sürekli gelir kayıplarına yol açan riskler şeklinde ayrılabilirler. Geçici gelir kayıplarına yol açan riskler çalışmayı geçici olarak durduran hastalık, kaza, analık ve işsizlik durumudur (Dilik, 1971:66). Sürekli gelir kayıplarına yol açan riskler ise sürekli iş göremez hale gelme ve ölümdür. Kişi sürekli iş göremez hale gelmesi sonucu gelirini kaybetmekte, ölüm sonucunda ise ailesi kişinin gelirinden yoksun kalmaktadır (Dilik, 1992:85). Sosyal güvenlik risklerin meydana getirdiği gelir azalışlarından ya da gelir yetersizliğinden korumak amacı gütmektedir.

1.2.2.2. Gider Artışına Yol Açan Riskler

Sosyal güvenlik riskleri gelir azalışına neden olduğu kadar, gider artışına da yol açmaktadır. Başlangıçta bu gibi durumlarda insanlar kendi aldıkları önlemlerle korunurken, endüstrideki gelişmelerle birlikte insanların kendi aldıkları önlemler yetersiz kalmış devletler sosyal güvenlik tedbirlerini uygulamaya koymuştur (İzgi Balcı, 2008:86).

Gelir azaltıcı ve gider artışına neden olan risklere karşı uygulamaların yetersizlikleri sosyal koruma boşluğunu doğurmuştur. Sosyal koruma boşluğu, çeşitli biçimlerde meydana gelebilir. Örneğin, sosyal korumaya ilişkin yasal düzenlemeler oluşturulurken birtakım çalışanlar kapsama alınmayabilir. Çalıştırdığı işçi sayısına göre

işletmeler iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin haricinde tutulabilir. Bağımsız çalışmakta olan kişiler, tarım sektöründe istihdam edilenler, iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası prim ödeme zorunluluğunun dışında tutulabilir (Karadeniz, 2012:26).

1.2.3. Sosyal Güvenlik Tedbirleri

Sosyal risklerden korunmaya yönelik olarak insanlar, belirtilen risklerden etkilenmemekte veya risklerin getirdiği gelir kayıplarını en aza indirgeyebilmek için çeşitli önlemler almışlardır. Bu tedbirler geleneksel ve modern sosyal güvenlik tedbirleri olarak iki başlık altında incelenebilir (Gençler, 1999:118).

1.2.3.1. Geleneksel Tedbirler

Geleneksel tedbirlerin başında tasarruf gelmektedir. Bunun yanı sıra akrabalık, komşuluk, arkadaşlık ve hayırseverlik gibi insani duygularda geleneksel tedbirleri sağlamaktadır.

1.2.3.2. Modern Tedbirler

Endüstrileşme sürecinde geleneksel tedbirlerin yetersiz kalması ile devlet modern tedbirler vasıtasıyla sosyal güvenlik sistemine dâhil olmuştur. Devlet sosyal güvenliği sağlamaya yönelik yeni kaynaklar yaratmış ve gelişmiş ülkelerde herkese uğradıkları risklerin zararlarının telafi edilmesi imkanı sağlanmıştır (Yazgan, 1981:17).

Sosyal Yardım

Sosyal güvenliğin uygulanmasında başvurulan en eski metodlardandır. Sosyal yardımda amaç kişinin kendi başına yeniden çalışma imkanlarına kavuşması, bir gelire ulaşması ve böylece kendi geçimini kendisinin sağlamaya başlamasıdır (Dilik, 1991:52-53).

Her türlü fırsatın sağlandığı sosyal ve ekonomik koşulların çok iyi olduğu ortamlarda bile çeşitli nedenlerle yetersizlik içerisinde olacak tek başına hayatta kalmayı

başaramayacak bireyler olabilmektedir (Aytekin, 1998:113). Bu nedenle sosyal yardımlar her toplumda önemli hale gelmektedir.

Sosyal yardımlar farklı şekillerde yürütülmektedir. Bu kapsamda sosyal yardım aynı ve nakdi yardım şeklinde uygulanan yardımları içermektedir. Uygulamada sosyal yardımlar daha çok para yardımı şeklinde uygulanmaktadır (Arıcı,1999:138).

Türkiye’de sosyal yardımlar ikiye ayrılmıştır. Bunlar primsiz ödemeler ve genel yardımlardır. Genel yardımlar; 1986 yılında kurulan Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından verilen yardımlardır, 1992 yılında sosyal güvenlik kapsamına girmeyen vatandaşların sağlık imkânlarından yararlanması için uygulamaya konulan Yeşil Kart sistemide genel yardımlara girmektedir. Genel yardımlar SYDTF, SHÇEK, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve belediyeler tarafından yürütülmektedir. Bazı ülkeler sosyal yardımı işsiz ve herhangi bir geliri olmayan kişilere yapmaktadır (TEPAV, 2010:4-13).

Sosyal yardımın damgalanma ve küçük düşürölme gibi psikolojik sonuçları olabilmektedir. Bunun yanında tembellik ve bağımlılığa neden olması, istismara açık olması dikkat edilmesi gereken unsurlardandır (Taşçı, 2008:2). Örnek olarak Avrupa Birliği’nde bu konu üzerinde politikalar geliştirilmiştir. AB komisyonunda yüksek işsizlik oranının düşürölmesi için politikalar öngören raporda aktif işgücü piyasası politikalarının sürdüröllebilmesi amacıyla işsizlik sigortası gibi pasif politikalar yerini meslek eğitimi, yeniden eğitim, iş ve meslek danışmanlığı faaliyetlerinin uygulanması gerekir (Murat, 2000:347).

Devletçe Bakılma Yöntemi

Bu yöntem toplumun her bireyine finansmana bir katkı yapmaksızın devletçe önceden belirlenmiş bir sosyal gelir hakkının tanınmasıdır (Dilik, 2011: 60).

Devletçe bakılma yönteminde yalnızca belli gruplara belli sebeplerin olması durumunda yardım sağlanmaktadır. Bu yardımlar kişilerin özel durumları dikkate alınmadan yalnızca muhtaçlık sebebine göre yapılmaktadır. Yöntemde amaç ekonomik yönden bir iyileşme sağlamaktır (TİSK, 2011).

Bireysel Tasarruf Yöntemi

Bireyler gelirlerinin tamamını tüketim harcamalarında kullanmak yerine bir bölümünü tasarrufa ayırmaktadırlar. Bunu yapmaktaki amaçları genelde bugünkü koşullardan daha iyi yaşam koşullarına sahip olma arzusudur (Üçdoğruk ve Bozkuş, 2007:4). Bireysel tasarruf yönteminde amaç bireylerin gelecekte gerçekleşme ihtimali olan sosyal riskler karşısında gelirlerinin bir bölümünü tasarruf etmeleridir. Bu durumun gerçekleşebilmesi için bireylerin tasarruf gücü olması gerekir (Akyıldız, 2010:8).

Özel Sigorta Yöntemi

Özel sigorta yönteminde sağlık, emeklilik, kaza, hayat sigortası gibi çeşitli kollarda sigorta uygulaması özel sigorta şirketleri aracılığıyla sağlanmaktadır.

Özel sigorta uygulamaları kar amacı güttüğü için yüksek risk sahibi grupları sisteme dâhil etmeme durumu söz konusu olmaktadır. Düşük gelirli bu sistemde daha dezavantajlı bir konuma sahiptirler (Şenatalar, 2003:26).

Özel sigortalar, farklı şekillerde gruplandırılmakla birlikte uzun vadeli sigorta kolları bakımından genellikle, hayat sigortası ve bireysel emeklilik sigortası olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. Hayat sigortası içerisinde sağlık, kaza, yaşlılık, malullük, ölüm vb. risklere karşı sigorta uygulanmaktadır. Özel sigortaların diğer bir kolu olan bireysel emeklilik kapsamında kişilerin tasarruf sağlamaları özendirilmekte hem de belirli şartları gerçekleştiren kişilere emeklilik hakkı sağlanmaktadır (Uğur, 2004:14).

1.2.4. Sosyal Güvenliğin Nitelikleri

Sosyal güvenliğin toplumsal ve ekonomik olmak üzere iki niteliği bulunmaktadır.

1.2.4.1. Sosyal Güvenliğin Toplumsal Niteliği

Bir toplumdaki her insan için geçimini sağlamak en büyük sorunlardan biridir, fakat çalışamaz duruma gelmiş bireyler için hastalık, yaşlılık vb. durumlarda geçimini sağlamak daha zor ve düşündürücü bir konudur (Koray, 2005:298). Sosyal devlet anlayışı gereği devlet kişileri çalışamaz duruma düştüklerinde güvence altına almak zorundadır.

Bu açıdan sosyal güvenlik sistemlerinin toplumsal faktörlerin etkisiyle sosyal sorunlara çözüm üretmek amacıyla oluştuğu söylenebilir (Demirbilek, 2005:61). Bu zorunluluk çalışma yaşamında ve çalışma ilişkilerinde devletin rolünün yıllar geçtikçe artmasından ileri gelmektedir (Gülmez, 2000:124).

Sosyal güvenlik sisteminin amacı toplumdaki herkesi sosyal risklere karşı koruma altına alma ve onları yaşamlarını kimseye muhtaç olmayacak şekilde sürdürmesini sağlamaktır. Bu açıdan sosyal güvenlik toplumda bireylerin maddi açıdan hürriyetlerini sağlamaktadır (Alper, 1997:15).

Toplumsal olarak sosyal güvenliğin sürdürülebilmesi için; toplumun tümünü eşit ve hakkaniyetli bir sistemle kapsamalı, bireyleri doğumdan ölüme kadar güvence altına almalı, devlet tarafından yürütülmelidir (Şide, 2005:26).

1.2.4.2. Sosyal Güvenliğin Ekonomik Niteliği

Beveridge 1942 yılında yayınladığı raporunda sosyal güvenliğin yoksulluk koşuluna bağlı olmaksızın toplumun tüm bireylerini kapsama alması gerekliliğini ifade etmiştir. Toplumda yaşayan herkesin kapsama alındığı sistem “*Universal Sistem*” olarak adlandırılmaktadır (Güzel ve Gökçeoğlu, 1993:6).

Temel tanımıyla sosyal güvenlik hükümet ile taraflar arasında imzalanan bir sözleşmedir. Bu sözleşmeye göre vatandaşlar sosyal güvenliğin finansmanına katkı sağlamakta ve yaşlılık, uzun vadeli hastalık gibi durumlar ortaya çıktığında sosyal güvenlik sistemince sağlanan yardımlardan yararlanmaktadır. Burada anlaşılabileceği üzere sosyal güvenliğin ekonomik bir niteliği bulunmaktadır (Aubuchon vd, 2011:19). Sosyal güvenliğin en önemli boyutu ekonomik güvence sağlama boyutu olmuştur. Bireyler yaşamlarını sürdürmek için elde ettikleri maddi gelirin dışında bireysel şekilde gelir elde edemez hale geldiklerinde ekonomik anlamda güvencelerini sağlamak için bazı önlemler alınmasına ihtiyaç duymaktadırlar (Güzel ve Okur, 1996:5).

Toplumlar açısından ekonomik yönden sosyal güvenliğin önemi yıllardır artma eğiliminde olmuştur. Gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik tedbirlerinin ekonomik olarak milli gelirin önemli bir miktarına denk gelmektedir, bu miktar kimi ülkelerde ulusal güvenlik harcamalarından bile fazla olmaktadır (Dündar, 1976:6). Sosyal güvenlik

hizmetinin sürdürülebilmesi, kendisinden beklenen yardımları, hizmetleri yapabilmesi, kaynaklarının verimli kullanılabilmesi için sağlam bir ekonomik yapı kurulması gerekmektedir (TSEV, 2007:45).

Sosyal güvenlik finansmanına sigortalılar, işverenler ve devlet katkıda bulunmaktadır. Finansman yapıları devletlerin ekonomik şartlarına bağlı olarak değişebilmektedir. Genelde yük ağırlıklı olarak işveren üzerindedir. Devlet ise açıkları kapatan ve harcamaları karşılayan taraf olarak sisteme dâhil olmaktadır (Alper, 1997:15).

1.2.5. Sosyal Sigorta

Sosyal Sigorta sosyal güvenliğin bir bölümünü oluşturmaktadır. Farklı yönleri maliyetinin büyük çoğunluğunun aylık alanların gelir elde edebilmek için ödedikleri primlerle, işverenlerin çalışanları için verdiği primlerle finanse edilmesi ve aylık ve primlerin arasında bir ilişkinin olmasıdır. Hangi maksatla ve hangi şekilde yapılırsa yapılsın devletin gerçekleştirdiği sosyal yardımların zayıf yönleri bulunmaktadır. Birçok ülkede sosyal yardımın önemi büyük olsa bile bugün sosyal yardımların yerini sosyal sigorta uygulamaları almaktadır. Sosyal sigorta kişilerin bir yardım almadan altından kalkamayacakları risklerin zararlarını bir miktar azaltmaktadır (Dicleli, 2011:123).

Sosyal sigortaların organizasyonu farklı şekillerde yapılabilir. Merkezi veya yerinden yönetim ilkelerinden biri benimsenebilir. Sigortalıların kendilerinin mi sistemi yöneteceği veya bir kamu kurumu aracılığıyla mı sigorta hizmetlerinin yönetileceği belirlenmelidir (Dündar, 1976:13).

Özel ve sosyal sigortaların ortak ana konusu birtakım riskleri içermesidir. Farkları ise uygulamalarında meydana gelmektedir. Özel sigortalarda tehlikelerle karşılaşan insanlar için hemen hemen aynı oranlar uygulanır. Halk daha küçük veya daha büyük miktarlar için sigorta yaptırabilir (Richardson, 1970:13).

Özel ve sosyal sigortalar tarafından ancak her ikisinin de bir sistemde bulunması halinde bireylere yeterli bir güvence sağlanabilmektedir. Ancak bu yolla bir sigorta türünün zararı diğeri ile karşılanabilmektedir. Sosyal sigorta sayesinde ekonomik yönden güçsüz olan gruplar asgari bir güvence altına alınmaktadır. Özel sigortalar ise asgari

güvencenin üstünde kişinin ekonomik gelişmişliğine bağlı olarak kişiye yarar sağlamaktadır (Bozer, 2011:32).

1.2.6. Sosyal Güvenlik İlkeleri

Sosyal güvenlik, toplumsal bakımdan ilkeli ve adaletli olması gereken bir sisteme sahip olmalıdır. Toplumun bütün kesimleri bu sistemden eşit şekilde yararlanmalı ve gelirin dağılımında adaletli bir yol izlenmelidir.

1.2.6.1. Sosyal Güvenlik Bir İnsan Hakkıdır

Sosyal güvenliğin vazgeçilemez insan haklarından biri olarak kabul görmesi, ve bu hakkın uygulanmasının devletin temel görevlerinden biri olduğunun kabul edilmesi önce uluslararası gelişmelerle daha sonra ülkelerin kendi hukuklarındaki düzenlemelerle korunur hale gelmiştir (Akt: Ekin, v.d., 1999:124).

Birçok ülkede hukuki hükümler ile sosyal devlet ilkesi getirilmiştir. Sosyal güvenlik konusu ise hukuki anlamda kanunlarda temel sosyal haklar açısından düzenlenmektedir. Sosyal güvenlik Anayasa tarafından sağlanan bir haktır. Bu nedenle sosyal güvenlik alanında uygulanacak her yenilik, getirilecek her düzenleme anayasal sonuçları olan hukuksal bir çerçevede değerlendirilmelidir (Kılıç, 2009:20).

Sosyal güvenlik bir insan hakkı olarak kabul görmektedir. Bu hakkın kaynağı 1949 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden gelmektedir (Cichon v.d., 2011:32). Aynı zamanda sosyal güvenliği bir insan hakkı olarak tanıyan 2. Dünya savaşıdan sonra 1960'lı yılların ortalarına kadar imzalanmış sözleşmelerde mevcuttur. Bunlar; Philadelphia Bildirgesi -Uluslararası Çalışma Konferansında 1944 yılında kabul edilmiştir. Uluslararası Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi -sosyal güvenlik hakkını sosyal sigortayı içerecek şekilde 1966 yılında kabul etmiştir (Reynaud, 2007:1).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde “Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişimi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi

hakkına sahiptir.” denilerek sosyal güvenlik bir insan hakkı olarak tanınmıştır (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, md:22).

Hukuki hükümler bireylerin özel durumlarına göre düzenlenmemekte temel açıdan düzenlemeler yapılmaktadır. Fakat bazı özel duruma haiz gruplar ve istisnai durumlar için hukuki hükümler düzenlenebilmektedir (Pieters, 2006:10). Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda herkes hiçbir ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir denilmiştir. Devlet eşitliğin yaşama geçmesinden sorumlu tutulmuştur. Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak değerlendirilmemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Sosyal Güvenlik Hakları başlığı altında Sosyal güvenlik hakkı “*Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.*” Şeklinde düzenlenmiştir (T.C. Anayasası md No:X/A/60). Sosyal güvenlik açısından özel olarak korunması icap eden kişiler Anayasa’da belirtilmiştir. “*Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar.*” denilmiştir (T.C. Anayasası Md. No:X/B/61).

1.2.6.2. Sosyal Güvenlik Herkes İçin Sağlanmalıdır

Philadelphia’da 1944 yılında ILO amaç ve hedeflerini belirlemeye yönelik yaptığı toplantı sonucunda bir bildirge imzalanmıştır. Bu bildirge Philadelphia Bildirgesi olarak adlandırılır. Bildirgede “*Güvenceye ve eksiksiz tıbbi tedaviye ihtiyaç duyan herkes için temel bir gelir sağlamak amacına yönelik sosyal güvenlik önlemlerinin yaygınlaştırılması,*” alınan kararlar arasındadır.

Sosyal güvenliğin herkes için sağlanması gerekirken dünyada birçok bölgede nüfusun büyük bir oranı sosyal koruma kapsamına girmemekte ya da çok kısmi bir alanda korumadan yararlanmaktadır. Bu durum gelişmekte olan ülkelerin çoğu için ve hatta sanayileşmiş zengin ülkeler için bile sosyal koruma alanında büyük ve gittikçe artan boşluklar doğurmaktadır (ILO, 2001:26).

1.2.6.3. Sosyal Güvenlikte Gelirin Yeniden Dağılımı Adaletli Olmalıdır

Refah programlarının aksine sosyal sigorta programları gelirin yeniden dağılımını sağlayan araçlar olarak tasarlanmamıştır. Sosyal sigorta için harcanan paraların büyük bir kısmı orta ya da yüksek gelir grubuna; daha az bir kısmı ise düşük gelir grubuna gitmektedir. Çünkü kişilere bağlanan aylık ve gelirler ile kişilerin çalışma hayatında iken elde ettikleri gelirler arasında pozitif bir ilişki vardır (Feldstein, 2005:3).

1.3. SOSYAL GÜVENLİĞİN BİR YÖNÜ OLARAK SOSYAL SİGORTALAR

Sosyal sigorta, işgücü piyasasındaki sosyal risklerin işçi ve işveren katkılarıyla finanse edilen ödeneklerle karşılanmasını ifade etmektedir. Sosyal sigortadan yararlanma zorunlu katılım ilkesine dayanır. Gelişmekte olan ülkelerde kayıtdışı istihdam; hatta kayıtlı istihdam edilen işçiler ve işverenleri bile zorunlu katılım ilkesine uymayarak sigorta primlerini ödememekte ya da eksik ödeyebilmektedir (Razavi, 2011:5). Sosyal güvenlik güçlü ve esnekliğe sahip olan bir sistemdir. Bu sistemin esnekliği bireylerin ve onların refahını sağlamak için sosyal sigorta yöntemlerinde parayı bir araç olarak kullanmasından kaynaklanır. Bir toplumda bireylerin refahını sürdürebilmesi için mal ve hizmetlerden ziyade para daha gerekli olmaktadır. Bu yüzden sosyal sigorta yardımları parasal yardımlar şeklinde sağlanmaktadır (Sainsbury, 1999:35).

Sosyal güvenlik sistemleri günümüzde daha çok liberal düşünce yapısı ile şekillendirilmektedir. Bu durum devlet desteği olan bir sistem yerine birey ve piyasa odaklı bir sistemin egemen olması demektir (Gül Sallan, 2000:52).

ABD, sosyal güvenlik kavramını ILO ve gelişmiş Avrupa ülkelerine nazaran daha farklı bir manada kullanmaktadır. A.B.D., genel olarak kabul edilen Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından kullanılan ve sosyal güvenlik ile ilgili yazında uygulanan sosyal sigorta ve refah devleti olarak oluşturulan ikili sınıflandırmadan farklı olarak üçüncü bir model olan liberal modelin en önemli savunucusu ve uygulayıcısı olmuştur (Arın, 1996:279).

ILO tarafından 2000 yılında yayınlanan Dünya Çalışma Raporu'na göre sosyal güvenlik bir insan hakkı olmasından dolayı dünyada sosyal güvenlik sistemlerinin kapsamı önemli bir konudur. Bu kapsam Afrika ülkelerinde yeterince geniş olmamakla beraber Asya ve Latin Amerika'da ki bazı ülkelerde bu kapsamın genişletilmesi yönünde

bir çaba bulunmamaktadır. Birçok Afrika ülkesinde işsizliğe karşı bir koruma sağlanmadığı gibi sosyal yardım konusunda çok sınırlı uygulamalar söz konusudur. Sosyal yardımın hiç uygulanmadığı ülkelerde bulunmaktadır. Latin Amerika ülkelerinin birçoğunda emeklilik fonu ve sosyal güvenlik sistemi olsa da çalışanların sadece %15'i sosyal güvenlik sistemlerince korunmaktadır. Arap ülkelerinin çoğunda uzun dönemli riskler ve iş kazalarına karşı koruma sağlanırken; hastalık ve doğum gibi durumlara karşı koruma sağlanmasına yönelik uygulamalar sadece birkaç ülkede bulunmaktadır (ILO, 2000).

AB ülkelerinde sosyal güvenlik uygulamalarına bakıldığında farklılıklar gözlemlenmesine rağmen temelde iki konu üzerinde ortak yönler bulunmaktadır: bunlardan ilki sosyal güvenlik sistemi için ayrılan payların miktarı yüksektir. İkincisi sosyal güvenliğin finanse edilmesinde devlet katkısı oldukça fazladır. AB ülkelerinde sosyal güvenlik harcamalarının miktarı ve devlet katkıları artış eğilimindedir (Çelik, 2006:57). AB'de iki ana sosyal sigorta sistemi mevcuttur. Birinci modelde gelire göre kazanç elde etme durumu söz konusudur. Sisteme katılım gönüllülük esasına göre işlemektedir. Bu sistemin uygulandığı temel örnek Almanya'dır. Diğer uygulanan model ise milli yardım modelidir. Bu modelin temsilcisi İngiltere'dir. Bu modelde sabit oranlı aylık uygulaması vardır. Sisteme katılım zorunluluk esasına dayalıdır. Temel hedef tüm vatandaşlar için asgari bir gelir düzeyi sağlamaktır (Karluk, 2007). İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi ülkelerde sosyal güvenlik sisteminde eksik kalan noktaların aile içi dayanışma ile doldurulması söz konusudur (Parlak ve Aykaç, 2004:7; Jordan, 1987: 118). Sosyal güvenlik sistemi yönü ile Türkiye ile ortak noktalar barındıran İtalya'da Türkiye'ye benzer şekilde sosyal güvenlik tedbirleri açısından aile önem arz etmektedir, ailedeki kişiler arasında yardımlaşma ağlarının kişileri koruduğu, desteğe ihtiyaç duyulan zamanlarda kişilerin kalkınmasına katkı sağladığı tahmin edilmektedir. Sosyal güvenlik sistemi bu toplumsal yardımlaşma sistemine benzer şekilde meydana getirilmiştir (Şener, 2010:5).

Gelişmekte olan ülkelerde sosyal güvenlik sistemleri 1970'li yılların sonunda neo-liberalizmin etkinliğinin artmasıyla sosyal alanlarda birtakım sınırlılıklar yaşanmaya başlanması, dünya ekonomilerinin artan oranda küreselleşmesi, sermayenin serbest dolaşım hakkını elde etmesi hükümetlerin geniş anlamda refah politikalarını kesintiye uğratması ile birlikte uluslararası rekabet neticesinde işgücü maliyetlerinin azaltılmak

istenmesi özellikle gelişmekte olan ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerini olumsuz etkilemiştir (Özsüca, 2003:133).

Tablo 1.8. Ülkelere Göre Sosyal Güvenlik Kapsamı

Ülkeler	Kapsam	Kapsam Dışı Olanlar	Ayrı Bir Sisteme Dahil Olanlar	Gönüllülük Esası
Avusturya	Bağımlı Çalışanlar, Bağımsız Çalışanlar, Çıraklar Ve Öğrenciler	-	Kamu Çalışanları İçin Ayrı Bir Sistem Söz Konusu	-
Belçika	Bağımlı Çalışanlar, Günlük İşlerde Çalışanlar	Bağımsız Çalışanlar	Kamu Çalışanları	-
Bulgaristan	Ayda 5 Günden Fazla Ve Ayda 40 Saat Çalışanlar, Kamu Çalışanları, Yargı Mensupları, Savcılar, Araştırmacılar, İcra Memurları, Askeri Personel, Kooperatif Üyeleri, Din Adamları, Serbest Meslek Sahipleri, Ticari Şirket Ortakları, Çiftçiler, Gönüllü Çalışanlar.	-	-	-
Güney Kıbrıs	Bağımlı Çalışanlar	-	-	-
Çek Cumhuriyeti	Çalışanlar, Kamu Çalışanları, Engelli Çalışanlar, Öğrenciler, Kan Bağışçıları, Asker Ve Polisler, Sivil Savunma Çalışanları, Kan Bağışçıları	-	-	-
Danimarka	Tüm Çalışanlar, Mesleki Eğitim Alanlar, Engelli Çalışanlar	-	-	Bağımsız Çalışanlar Ve Onların Eşleri İçin
Estonya	Bağımlı Ve Bağımsız Çalışanlar	-	-	-
Finlandiya	Tüm Bağımlı Çalışanlar Kapsam Altında	-	Çiftçiler Ve Kamu Çalışanları	Bağımsız Çalışanlar
Fransa	Çalışanlar, Öğrenciler, Mesleki Eğitim Alanlar, Sosyal Servislerde Ücretsiz Çalışanlar.	-	-	-
Almanya	Bağımlı Çalışanlar, Bazı Kategorilerdeki Bağımsız Çalışanlar, Gönüllü Sigortalı İşverenler, Çıraklar, Öğrenciler, Kreşlerde Bakım Gören Çocuklar, Tarım İşçileri, Gönüllü İşlerde Çalışanlar,	-	-	-
Yunanistan	Sanayide Çalışanlar, Ticaret Ve İlgili Meslekler,	-	-	-
Macaristan	Çalışanlar, Kooperatif Üyeleri, Sanayide Çıraklar, Bağımsız Çalışanlar, Sanatçılar, Avukatlar, İşsizlik Yardımından Yararlananlar.	-	-	-
İrlanda	Bağımlı Çalışanlar,	Bağımsız Çalışanlar,	-	-

Ülkeler	Kapsam	Kapsam Dışı Olanlar	Ayrı Bir Sisteme Dahil Olanlar	Gönüllülük Esası
		Güvenlik Güçleri Savunma Güçleri		
Letonya	Bağımlı Çalışanlar,	Bağımsız Çalışanlar	-	-
Litvanya	Özel Sektör Çalışanlar, Bazı Kamu Çalışanları, Mesleki Okul Kolej Ve Üniversite Öğrencileri, Tututuklular, Kamu Çalışanları,.	Bağımsız Çalışanlar		
Lüksemburg	Bağımlı Ve Bağımsız Çalışanlar, Ev Hizmetlerinde Çalışanlar, Çıraklar, Öğrenciler. Askeri Personel	-	-	--
Malta	Çalışan Ve Bağımsız Çalışanlar	-	-	-
Polanya	Tüm Ekonomik Faaliyette Bulunan Kişiler, Çiftçiler, Yargı Mensupları	-	Askerler Ve Polisler İçin Özel Bir Sistem Söz Konusu	-
Portekiz	Bağımlı Ve Bağımsız Çalışanlar	-	-	-
Slovakya	Bağımlı Çalışanlar, Öğrenciler, Bazı Gönüllü İtfaiye Çalışanları, Kurtarma Çalışanları,	Bağımsız Çalışanlar	Polis Ve Askeri Personel İçin	-
Slovenya	Bağımlı Ve Bağımsız Çalışanlar	-	-	-
İspanya	Bağımlı Çalışanlar, Söz Konusu,	-	Bazı Kategorilerde Çalışanlar İçin Özel Sistemler Söz Konusu	Kamu Çalışanları, Bağımsız Ve Kamu Çalışanları İçin Gönüllülük
İsveç	Tüm Bağımlı Ve Bağımsız Çalışanlar	-	-	-
Birleşik Krallık	Bağımlılar Kapsamda	Bağımsızlar	-	-
Norveç	Bağımlı Çalışanlar	-	-	Bağımsızlar
İsveçre	Çalışanlar, Ev Hizmetlerinde Çalışanlar, Gönüllü Çalışanlar	-	-	Bağımsızlar
Avusturalya	Bağımlı Çalışanlar	-	-	Bağımsızlar
Kanada	Sanayi Ve Ticaret Sektöründe Çalışanlar	-	-	-
Japonya	Tüm Çalışanlar Kapsamda	-	-	Tarım Ormancılık Ve Balıkçılık İşlerinde Gönüllü Kapsam
Yeni Zelenda	Yeni Zelenda Vatandaşları Ve Yerleşikleri Kapsamda Tüm Kazalar Kapsamda	-	-	-
Amerika	Sanayi Ve Ticaret Sektör Çalışanları Kapsamda Kamu	-	-	-

Ülkeler	Kapsam	Kapsam Dışı Olanlar	Ayrı Bir Sisteme Dahil Olanlar	Gönüllülük Esası
	Çalışanlarının Çoğu Kapsam Altında			

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı

1.4. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIKLARI SİGORTASI KAPSAMI

İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası uygulanmasında dünyada iki tür uygulama kullanılmaktadır. İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası; sosyal sigorta sistemi içerisinde kamu fonları ile desteklenmekte; özel veya yarı özel türde yasalar tarafından düzenlenen sistemler kullanılarak uygulanmaktadır. Birçok ülkede kamu fonu sistemi kullanılmaktadır. Bu fonlar genel sigorta sisteminin kapsamında yer alabilir ya da almadığı durumlarda görülür. Bu programlardan yararlanabilmek için sigortalıların katılımı zorunludur (SSA, 2012:11). Bazı ülkelerde iş kazası ve meslek hastalıkları sigortasında işverenlerce seçenek sunularak özel ya da kamu sigorta sistemlerinden birini seçme hakkı getirilmiştir. Kapsam olarak sigorta sistemleri incelendiğinde iş kazası sigortalıları genellikle ücretli çalışanları kapsamakta fakat bağımsız çalışanları içermemektedir. Uygulamalara bakıldığında sigorta sistemi tüm çalışanları kapsıyormuş gibi görünse bile tarımda çalışanlar ve küçük esnafların kapsanmasında sıkıntılar varolmaktadır (SSA, 2014:12).

Sosyal sigorta sistemlerinde finansmanın kim tarafından sağlanacağı konusu ülkelere göre değişmekle beraber genellikle iş kazası sigortaları işveren katkılarıyla finanse edilmektedir. Geleneksel yaklaşım; işçi kaza geçirdiğinde işverenin sorumlu olması yönündedir. Bu yüzden temelde işveren katkısı esas olup işçi ve devlet katkılarının var olduğu sistemlerde bulunmaktadır (SSA, 2014:12). İşverenin sorumluluğu ilkesinin benimsenmesi, işçinin korunması ilkesi bakımından çok önemli bir aşamadır. Sorumluluktan kurtulmak istemeyen işverenler mecburi olarak iş sağlığı güvenliği önlemlerini almaya itilmektedir (Arıcı, 1999:264).

1.4.1. Dünya’da İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası

Dünya’da iş kazalarına bağlı olarak sigorta kapsamı sadece yasal çalışanlar için sağlanmaktadır. Bazı durumlarda ise yasal çalışanlar için bile etkin bir koruma söz

konusu olmamaktadır. Kayıtdışı ekonomilerde (gelişmemiş ülkelerde), çalışma şartları ve iş güvenliği için gerekli koşullara ulaşmak mümkün olmamaktadır. İş kazası ve meslek hastalıkları yaygın bir şekilde gerçekleşmekte ve bu durumlara maruz kalanlar için etkin bir koruma sağlanmamaktadır. Küresel anlamda yasal iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası çalışma çağındaki nüfusun %60'ını kapsamaktadır (Iyer, 2012:8).

ILO'nun yayınladığı istatistikler incelendiğinde yıl içerisinde dünya genelinde tahminen 317 milyon iş kazası yaşanmaktadır. İş kazası ve meslek hastalıklarından dolayı yılda 2.3 milyon işçi ölümü gerçekleşmektedir. Buna karşın iş kazalarına ilişkin verilerin elde edilip gruplandırılmasında çeşitli problemler ortaya çıkmaktadır. Her ülkenin farklı riskteki iş kollarında farklı sayılarda işyerlerine sahip olmaları sebebiyle ülkeler arası bir sıralama oluşturmak ve bunu yorumlamanın yanlış sonuçlara yol açacağı söylenebilir (Yılmaz, 2014:2109).

Tablo 1.9. Bölgelere Göre İş Kazalarında Sosyal Güvenlik Sistemi

	BÖLGELERE GÖRE İŞ KAZALARINDA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ					
	Sosyal Sigorta	İşveren Sorumluluğu	Zorunlu Özel Sigorta	Sosyal yardım	Universal	Toplam
	100,0					100,0
Orta ve Doğu Avrupa	90,9	9,1		18,2	9,1	100,0
Latin Amerika ve Karayipler	90,3	12,9	3,2		3,2	100,0
Batı Avrupa	90,0	10,0	10,0	10,0	10,0	100,0
Orta Doğu	90,0	10,0				100,0
Kuzey Afrika	80,0	40,0				100,0
Sahra Altı Afrika	71,8	30,8				100,0
Kuzey Amerika	50,0		50,0			100,0
Asya ve Pasifik	46,2	57,7			3,8	100,0
Toplam	78,2	23,7	2,6	2,6	3,2	100,0

Kaynak: ILO Social Security Department based on SSA/ISSA, 2008, 2009.

Tablo 1.9'da bölgelere göre sosyal güvenlik sistemleri incelendiğinde sosyal sigorta sisteminin ağırlıklı olarak uygulandığı görülmektedir. Sadece Kuzey Amerika ülkelerinde zorunlu özel sigortanın kapsamı oldukça yüksek görülmektedir. Kuzey Amerika ülkeleri içerisinde ilk akla gelen Amerika Birleşik Devletleri olmaktadır. A.B.D.'de toplam nüfusun 2/3'ünden fazlasının sağlık sigortası işverenlerce finanse edilen şirket emeklilik programları yoluyla özel sektör, kalanı kamu sektörü tarafından yürütülmektedir. Toplam nüfusun % 9'una yakın bir kısmı yatırdıkları primlerle bireysel satın alma yolu ile sağlık sigortası hizmetlerinden faydalanmaktadır. Hem işletmeler, hem

de çalışanlar sağlık hizmetlerine özel sigorta şirketleri vasıtası ile erişebilmektedir. Yüksek fiyatlarla sağlık hizmeti sunan bu sistemde 4 kişilik bir ailenin yıllık sağlık sigortası giderleri yaklaşık olarak 8-12 bin dolar seviyelerindedir (Alper, 2008:15). Meksika’da ise özel sigorta şirketleri başlangıçta sınırlı bir alana sahipken 2002’de kabul edilen bir kanunla hizmet alanlarını daha fazla genişleterek daha fazla kişiye hizmet sağlamaya başlamışlardır (Sargutan, 2010:1951).

Ülkelerin iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortası kapsamında vatandaşlarına sağlaması gereken asgari standartlar ILO tarafından belirlenmiştir. Buna göre aşağıdaki durumlar için sigorta v.b. şekillerde koruma sağlanmaktadır.

- İş ile ilgili geçirilen kaza veya herhangi bir durum neticesinde çalışma gücünün azalması,
- Çalışma gücünün tamamen ya da kısmen yitirilmesi,
- İş kazası sonucu aileye gelir sağlayan kişinin ölümüyle ailenin gelir yoksunluğu yaşaması,

ILO’ya göre yardımlar kişi sağlık yardımına ihtiyaç duyduğu ve çalışma gücündeki kayıp devam ettiği sürece sağlanmalıdır. Çalışanların en az %50’si onların eş ve aileleri sigorta kapsamında olmalıdır. Sağlanacak yardımlar; Sağlık yardımları, diğ, ilaç, rehabilitasyon, protez v.b. yardımlardan oluşmalıdır. Nakit yardımlar sakatlık ve çalışma kapasitesinin azalması durumunda referans ücretin en az %50’si ödenmeli, aile reisinin ölümü durumunda referans ücretin en az %40’ı ödenmelidir. Yardımlar yaşam maliyetlerine göre düzenlenmeli, gereken durumlarda toplu ödemeler yapılmalıdır. Yapılan yardımlar kişi ihtiyaç duyduğu sürece sürdürülmelidir (Word Social Protection Report, 2014:180).

1.4.1.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde Durum

AB’ ye üye tüm ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçmek amacıyla bazı toplumsal ve kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Almanya’nın “İşkolu Sigorta Kurumlarından (BG)”, İngiltere’deki merkezi yönetimlere dek büyük bir alanda yapılanmalar mevcuttur. Çoğunda ana temasını kanunların oluşturduğu özerk yönetimli Resmi (Yasal) Kaza Sigortaları iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı koruma

sağayan kurumlardır. Yönetim kurullarında endüstri ilişkiler sisteminin ayaklarını oluşturan işçi işveren ve bazen devlet temsil edilmektedir. Hollanda, Yunanistan ve İrlanda'da özel sigorta birimleri oluşturulmamış, iş kazaları ve meslek hastalıkları için özel bir düzenleme yapılmamış olup hastalık sigortasına dâhil edilmiştir. Danimarka ve Portekiz'de özel sigortalar bu işlevi üstlenmiştir. İngiltere'de ise sigorta tek başına devlet tarafından sağlanmaktadır (Erdoğan, 1996:17).

1.4.1.2. Bazı Ülkelerde İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası

Her ülke ekonomik gelişmişlik seviyesine göre kendi sosyal güvenlik sistemini uygulamaktadır. Sistemler bazı ülkelerde ağırlıklı olarak devlet eliyle uygulanırken bazı ülkeler özel sigorta kuruluşları aracılığıyla uygulama yapmaktadır.

Tablo 1.10. Bazı Ülkelerde İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası

Bölge	Refah Devleti Modeli	Sosyal Sigorta Sistemi		İKMHSigorta Sistemi
		Beveridge Model	Bismark Modeli	
Anglo Sakson	Liberal	UK(İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda)		Özel Rekabetçi Sistem
		İrlanda		Devlet Kontrolünde(Tekel)
Güney Avrupa/Akdeniz	Akdeniz	Yunanistan İspanya İtalya Kıbrıs Malta Portekiz		Devlet Kontrolünde Özel Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Özel
İskandinav	Sosyal demokrat	Danimarka Finlandiya İsveç		Özel Özel Devlet Kontrolünde
Baltık	Komünizm Sonrası		Estonya Letonya Litvanya	Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde
Orta Avrupa	Korporatist		Belçika Almanya Fransa Lüksemburg İsviçre Avusturya	Özel Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Özel Devlet Kontrolünde
Doğu Avrupa	Komünizm Sonrası		Bulgaristan Çek cumhuriyeti Macaristan Polonya Romanya	Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde

Bölge	Refah Devleti Modeli	Sosyal Sigorta Sistemi	İKMİH Sigorta Sistemi
		Slovenya Slovakya	Devlet Kontrolünde Devlet Kontrolünde

Kaynak: European Agency for Safety and Health at Work

Tablo 1.10.'da görüldüğü üzere Belçika'da iş kazası sigortası özel sigorta üzerinden düzenlenmiştir. Sigortanın finansmanı işverenler tarafından sağlanmaktadır. Meslek hastalıkları sigortasının finansmanı meslek hastalıkları fonu ve primlerle sağlanmaktadır. İspanya'da iş kazaları sigortası “*Mutuas de Accidentes de Trabajo y Enfermedades Profesionales de la Seguridad Social, MATEPSS*” adlı kuruluş tarafından yönetilmektedir. Portekiz'de sistem iş kazalarını ve meslek hastalıklarını aynı anda kapsamaktadır. İş kazaları sigortası özel sigorta şirketleri tarafından finanse edilir. Meslek hastalıkları sigortası ise devlet tarafından finanse edilir.

Danimarka'da iş kazaları sigortası özel sigorta şirketleri tarafından finanse edilmektedir. Meslek hastalıkları sigortası ise meslek hastalıkları fonu (Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikringen) tarafından finanse edilmektedir.

1.4.1.3. Türkiye’de İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası

Belirli işlerde çalışan belirli işleri yapan kişilerde kronik hastalıkların meydana gelme oranı diğer insanlara oranla önemli derecede yüksektir. Örneğin kömür madenlerinde çalışan işçilerde siyah akciğer hastalığı görülmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi işle alakalı faktörler hastalığın sebebini oluşturuyorsa meydana gelen hastalık iş kazası olarak tanımlanabilir (Zimmer, 2007:5). ILO’nun tanımına göre beklenmeyen ve planlanmayan şekilde oluşan iş ile alakalı olarak işçinin zarar görmesine ya da ölümüne yol açan olaylar iş kazası olarak sayılır. Yaptığı işle ya da kişinin ekonomik faaliyetiyle alakalı olarak yolda trafikte işe gidiş gelişler sırasında meydana gelen olaylarda iş kazası sayılabilir (ILO, 2010:67).

5510 sayılı kanunun 13. Maddesine göre iş kazası “Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, emziren kadın sigortalının, iş

mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır.” şeklinde tanımlanmıştır. Meslek Hastalığı ise kanunun 14. Maddesine göre “Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Hizmet akdiyle çalışan sigortalılar, işçi sendikaları ve konfederasyonları ile sendika şubelerinin başkanlıkları ve yönetim kurullarına seçilenler, bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar, mütekabiliyet esasına dayalı olarak uluslararası sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülke uyruğunda olanlar hariç olmak üzere, yabancı uyruklu kişilerden hizmet akdi ile çalışanlar, Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun’a göre çalıştırılanlar, Umumi Hıfzısıhha Kanunu’nda belirtilen umumî kadınlar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalıştırılanlar, kamu idarelerinde ders ücreti karşılığı görev verilenler ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4 üncü maddesinin (C) bendi kapsamında çalıştırılanlar, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen Toplum Yararına Çalışma Programları’ndan yararlananlar, köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise; ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar, gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar, anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları, tarımsal faaliyette bulunanlar iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamında bulunmaktadır (5510 S.K., m:4).

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu sağlanan haklar ise geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi, sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine, gelir bağlanması, gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesi şeklinde uygulanmaktadır (5510 S.K., md:16).

Bazı sigorta kollarının uygulanacağı kişiler ise Meslekî Eğitim Kanunu'nda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler, Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler, hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; meslek liselerinde okumakta iken veya yüksek öğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, kamu kurum ve kuruluşları tarafından desteklenen projelerde görevli bursiyerler ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46'ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı, 82'nci maddeye göre belirlenen günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanmaktadır (5510 S.K., md:5).

Yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 46'ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler ve 2547 sayılı Kanun'un 46 'ncı maddesine tabi olarak kısmi zamanlı çalıştırılan öğrencilerden aylık prime esas kazanç tutarı günlük prime esas kazanç alt sınırının otuz katından fazla olmayanlar hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır (6111 S.K., md:24.).

1.5. ÖĞRENCİLERİN KAZA SİGORTASI KAPSAMINDA OLDUĞU ÜLKE ÖRNEKLERİ

Avrupa Komisyonu'nun 2007-2012 yılları arasındaki sağlık ve güvenlik stratejisinde iş sağlığı güvenliğinin eğitimle ilgili maddeleri şu şekildedir (European Agency for Safety and Health at Work, 2010:12):

- Ortak güvenlik ve sağlık kültürünün teşvik edilmesi,
- Toplum bütününe ulaşılması ve çalışma ortamından ziyade çalışan nüfusun kapsama alınması,
- Eğitim sistemine sağlık ve güvenliğin mesleki ve üniversite eğitimini içerecek şekilde entegre edilmesi,
- AB fonlarından iş sağlığı ve güvenliğinin eğitimi için ödenek ayrılması.

Almanya ve Avusturya anaokullarından üniversiteye kadar öğrencileri yasal kaza sigortası kapsamında korumaktadır. Bu iki ülkede sistem kaza sigortası olarak

adlandırılmaktadır. Türkiye’de ise sadece iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası bulunmaktadır.

1.5.1. Almanya

Almanya’da Yasal Kaza Sigortasının (Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung) geçmişi çok eski zamanlara dayanmaktadır. Kaza sigortası hastalık ve yaşlılık sigortaları ile beraber, çalışanlar için uygulanan ilk sosyal koruma yollarından biridir. Bismarck döneminde Almanya’da iş kazalarını önlemek amacıyla 1884 yılında kaza sigortası yürürlüğe girmiştir. Bugünkü yasanın temeli ise 1911 yılında atılmıştır (Schmid, 2000:76). İmparatorluk tarafından hazırlanan fermanla sosyal güvenlik imkânlarının artırılması amacıyla çeşitli kanunlar çıkarılmıştır. Kaza sigortası kanunu bunlardan biridir. Almanya’nın sosyal güvenlik sistemi içerisinde iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası “Yasal Kaza Sigortası” adı altında Alman Sosyal Kanunu içerisinde düzenlenmiştir. Meslek hastalıkları ve bazı konular ise yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Yasal kaza sigortasının uygulanmasında federal seviyede Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı sorumludur. Kamuda çalışanlar için Kamusal Kaza Sigorta Kurumları (kaza kasaları) bulunurken tarımda ve sanayi alanında çalışanlar için ayrı İKMH sigorta kurumları bulunmaktadır. Bahsedilen kurumlar, -hastalık sigorta kasaları gibi, kendi kendini yöneten bağımsız ve yönetim kademesinde işverenler ve sigortalıların temsilcilerinin olduğu kurumlardır. Yasal kaza sigortasının işlevi;

- İş kazası ve meslek hastalıklarından ve çalışma şartlarından kaynaklanan sağlık risklerine karşı gerekli tedbirleri almak,
- İş kazası ve meslek hastalığının ortaya çıkması durumunda sigortalının tekrar sağlığına kavuşması ve çalışma gücünü yeniden kazanması için gerekli tedbirleri sağlamak,
- Sigortalıların ve hak sahiplerinin uğradıkları kayıpları maddi yardımlar ile telafi etmektir. Almanya’da her sene, tahmini olarak 1 milyon 400 bin iş ve yol kazası (işe ulaşım sağlarken gerçekleşen ve iş kazası sigortası kapsamında bulunan kazalar) bildirilmektedir. Bunun yanısıra yılda yaklaşık 18 bin, kanunda belirtilmiş meslek hastalığı meydana gelmektedir. Yine her sene, yaklaşık 1.5 milyon okul kazası meydana gelmektedir (Koçer, 2014:47).

Yasal kaza sigortasının kurumsal yapısında kamu, tarım ve ticaret-endüstri sektörleri için ayrı kurumlar bulunmaktadır. Kamu ve ticaret-endüstri yasal kaza sigortaları kurumları kamu hukuku organlarıdır. İşverenler ve işçi temsilcileri tarafından yönetilen özerk bir yapıya sahiptirler (DGUVa, 2015).

Almanya’da kaza sigortası kapsamına iş kazaları, okul kazaları ve işyerine ve okula ulaşım sırasında gerçekleşen kazalar girmektedir.

1.5.1.1. İş Kazası

İş kazası “Sigortalının işiyle bağlantılı olarak ya da iş seyahati sırasında geçirdiği kaza” olarak tanımlanır. Depolama, taşıma ve iş araçlarının tamiri sırasında, şirketin spor faaliyetleri sırasında yarışma organizasyonlarının dışında kalan durumlarda, şirketin parti ve tatil organizasyonlarında gerçekleşen kazalarda iş kazası olarak değerlendirilir (DGUVb, 2015).

1.5.1.2. Ulaşım Kazaları

İşyerine geliş-gidiş, okula geliş-gidiş, üniversiteye geliş-gidiş sırasında yaşanan kazalar olarak tanımlanır (DGUVc, 2015).

1.5.1.3. Kapsama Alınan Kişiler

Almanya’da yasal kaza sigortası sosyal güvenlik sisteminde bulunan beş zorunlu sigortadan birisidir. Çalışanlar işyerlerindeki faaliyetlerinden dolayı sigorta kapsamındadırlar. Öğrenciler anaokulundan yükseköğrenime kadar sigorta kapsamındadır. Ev hizmetlerinde çalışanlar, tarımda çalışanlar ve gönüllü çalışanlar sigorta kapsamında bulunmaktadır. Bu sigortaya ait masraflar işveren ve devlet tarafından karşılanmaktadır (EUROGIP, 2007:3). Almanya’da işçinin işyerinde bir kaza geçirmesi sonucu ya da işe gidiş gelişleri sırasında bir kaza geçirmesi durumunda koruma sağlamaktadır. Almanya’da diğer zorunlu sigorta kollarının (sağlık, işsizlik) aksine maliyetlerin tümü işverence sağlanmaktadır (German Trade-Insvent, 2014:72). Hizmet sözleşmesiyle çalışanlar, sanayi sektöründe çalışan stajyerler ve çıraklar, geçici olarak yurtdışına gönderilenler, evden çalışanlar, tele çalışanlar, rehabilite edilenler, girişimciler

ve serbest meslek sahipleri, tarımda çalışanlar için gönüllülük esastır. Kamu çalışanlarında bu sigorta kapsamında değerlendirilmektedir. Demiryolu, posta ve iletişim hizmetlerinde çalışanlar, anaokulu öğrencileri ve okul sonrası bakım merkezlerindeki çocuklar, öğrenciler, bakıcılar, ev işlerinde çalışanlar, doğal afet ya da acil durumlarda yardım alan kişiler ve bunlara gönüllü yardımcı olan kişiler, kan ve organ bağışçıları, gönüllü çalışanlar, işsiz kişiler ve sosyal sigorta yardımlarından yararlananlar, çalışan hükümlü ve tutuklular, yardım çalışanları kapsama altındadır (DGUVd, 2015).

1.5.1.4. Kurumsal Yapı

Almanya’da kaza sigortası kurumları farklı bir şekilde organize edilmiştir (DGUVe, 2015).

- Sektörel (BGs- Berufsgenossenschaften): Özel sektör ve ticaret sektörünü kapsamaktadır.
- Federal devlet düzeyi ve sektörel (UKs-Unfallkassen): Kamu yönetim organları, yerel yönetimler, sektörel organize olmuştur. Demiryolu çalışanları, itfaiye, posta ve telekominikasyon hizmetleri.
- Bölgesel (LB- Landwirtschaftliche Berufsgenossenschaften): Tarım Sektörü

Bireysel Kaza Sigortası Sağlayıcıları (UK, LB, BG), kamu hukukuna tabidir. Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı’nın denetimindedir. 2007’den beri yasal kaza sigortası şirketleri tek bir organizasyon şemsiyesi altındadır (Almanya Yasal Kaza Sigortası-DGUV). 9 tane LB Tarım Sosyal Sigortası tarafından organize edilmektedir. Kaza sigortası işverenler tarafından ödenen primlerle finanse edilir (SGB VII, md:150/1). Gönüllüler, işsizler, okul öncesi eğitim öğrencileri, öğrenci çocuklar için kaza sigortası primleri, vergilerle finanse edilmektedir.

Almanya’da 70 milyonun üzerinde sigortalı bulunmaktadır. 17.3 milyonu öğrencidir. 3 milyon ticari şirket, 450.000 kamu kurumu ve 120.000 okul tarafından kaza sigortasının finansmanı sağlanmaktadır (DGUVe, 2015).

1.5.1.5. Okul Kazaları¹

Almanya’da öğrenciler anaokulundan yükseköğrenime kadar sigorta kapsamındadır.

Yasal tanıma göre “öğrenci tarafından okula devam ettiği sırada gerçekleşen ya da derslerin öncesi ve sonrasında gözetim altındaki faaliyetlerde gerçekleşen kazalar okul kazası olarak değerlendirilmektedir. Bu kazalar eğitim süresince gerçekleşen kazaları ve yükseköğrenim kapsamındaki stajlarda meydana gelen kazaları kreş, bakımevi vb. yerlerdeki kazaları kapsar. Ayrıca okul vb. kurumların dışında öğrencilerin başına gelen kazalar, örneğin okul gezileri, okul partileri, okullardaki spor faaliyetleri, üniversite ve kütüphane ziyaretleri sigorta kapsamındadır.

Kanuni olarak öğrencilerin başına gelebilecek kazalara karşı kaza sigortasından sorumlu olan kurum, “*Unfallkasse*” isimli devlet kurumudur. Bütün öğrenciler, Unfallkasse tarafından ders esnasında, okulun gerçekleştirdiği bütün programlarda ve okula ulaşım için kullandığı bütün yollarda meydana gelebilecek kazalara karşı sigortalıdır. Öğrenciler okulda bulundukları esnada, evden okula gidiş gelişlerinde, bir okul etkinliğinin yapıldığı yer arasındaki kullandıkları yollarda yaşayabilecekleri kazalara karşı sigortalıdır. Kazanın okul servisi ya da öğrencinin şahsi aracında gerçekleşmesinin burada bir etkisi söz konusu değildir. Kazaya öğrencinin neden olması sigortadan sağlanacak olan yardımları engellemez.

Yasal kaza sigortası öğrencileri okul tarafından düzenlenen gezilerde ve kamp faaliyetleri sırasında, karşılaşılabilecekleri tehlikelere karşı sigorta kapsamına almaktadır. Bu gezilerde yaşanan kazaların sigorta kapsamında değerlendirilmesinin en önemli şartı okul tarafından düzenlenmesi yani gezinin düzenlenmesinde sorumluluğun okula ait olmasıdır. Gezi okul tarafından tasarlanmış, gerçekleştirilmiş ve kontrol edilmiş olmalıdır. Bu gezi esnasında geziyle alakalı tüm faaliyetler sigorta kapsamına girmektedir. Bunun dışındaki faaliyetler sigorta kapsamına girmemektedir. Sigorta öğrencilerin kişisel hayatına ait olan alanlara yönelik bir koruma sağlamamaktadır. Bunlara ilişkin koruma önlemlerinin öğrenci tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir.

¹ “Unfallkasse Berlin” adlı kurumun bilgilendirme belgeleri yoluyla hazırlanmıştır.

Bu konular yasal veya sağlık sigortalarının kapsamına girmektedir. Kişilerin sahip olduğu bireysel sigorta kapsamının sigortalanan okul etkinliklerini sigorta kapsamında değerlendiren sigorta sisteminden hangi durumlarda ayrılacağı, hangi durumlarda hangi sigortanın uygulanacağı, sonuç olarak sosyal sigorta sistemine giren konuların meydana gelmesi durumunda dikkatle değerlendirme yapılarak bir sonuç elde edilmektedir.

Öğrenciler yurtdışına gerçekleştirilen okul gezilerinde de sigortalıdırlar. Almanya içinde uygulanmakta olan sigorta sistemi; aynı düzeyde koruma sağlayacak seviyede diğer ülkelerde uygulanmaktadır. Komşu Avrupa ülkelerinin birçoğu ile yapılan anlaşmalar uyarınca herhangi bir kaza durumunda yapılacak harcamalar Almanya Kaza Sigortası bünyesinde karşılanmaktadır. Alman Yasal Kaza Sigortası'nın kapsadığı sağlık hizmetlerinin haricindeki hizmetler için, öğrenciler Avrupa Hastalık Sigorta Kartı (Europäische Krankenversicherungskarte (European Health Insurance Card – EHIC)) kullanmaktadır. Bu kart, kişinin ziyaret ettiği ülkenin sigorta hizmetini sağlayan kurumuna, masrafların Alman sağlık veya kaza sigortasınca karşılanacağını kanıtlayan bir belgedir.

Okulda meydana gelen bir kaza gerçekleştiği anda yetkililerin bu kazayla ilgili derhal bilgilendirilmesi gerekmektedir. Kazanın ardından hastane masrafları sigorta kurumu tarafından karşılanır.

Kaza, okula ulaşımı sağlayan yolda olduğu veya okulda gerçekleşmesine rağmen sağlık kuruluşuna ulaşılammış olsa bile okula kaza hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir. Sigortanın devreye girmesini gerektirecek durumlarda masrafları kaza sigortası kurumu üstlenir. Almanya'daki sisteme göre sağlık sigortası kurumu bulunmasına rağmen, bu tip kazalarda kaza sigortası kurumu devreye girmektedir. Bunun yanısıra, okulda meydana gelen bir kazanın ardından, bu çok büyük bir kaza olmasa dahi okula ait “Verbandbuch” olarak adlandırılan sistemde kayıt altına alınması gerekmektedir.

Unfallkasse özel tedbirler uygulayarak ve özel araç ve gereçler kullanarak mümkün olduğu kadar erken ve etkili bir tedavinin uygulanmasını gerçekleştirmektedir. Tedavilerde herhangi bir zaman kısıtlaması söz konusu değildir. Bütün normal tedaviler ve diş ile ilgili tedaviler kapsama alınır. Kaza sonrasında hastane ulaşımı, uzak mesafedeki hastanelere yol harcamaları, tıbbi malzemelerin tedarik edilmesi, eğer protez

va diğ er yardımcı araçların kullanımı gerekiyorsa bunların gerçekleştirilmesi kaza sigortası kurumunun hizmetleri arasında bulunmaktadır. Sistem özel doktor masraflarını karşılamamaktadır. Ağır kazaların ardından, yaralanan çocuğ un yeteneklerini geliştirilmesine olanak tanıyabilecek uygun eğitim kurumunun belirlenmesi sağlanarak eğitimini aksatmadan sürdürebilmesi adına çocuğ un ruhen ve fiziksel anlamda sorun yaşamaması sağlanır. İleriye dönük bir tehlike söz konusu olmuş ise emeklilik ödemesi yapılmasının uygun olup olmadığına “Unfallkasse” tarafından yapılan değ erlendirilme sonucunda karar verilmektedir.

1.5.1.6. Ulaşım Kazaları

Doğrudan işyeri, anaokulu, okul ve yükseköğrenim kurumlarına ulaşımın sağlandığı yollarda gerçekleş en kazalardır. Ayrıca aşağıdaki durumlarda gerçekleş en kazalarda çalışanlar sigorta kapsamındadır:

- Mesai saatlerinde çocuklara eşlik ederken,
- Ortak bir araçla seyahat ettiklerinde,
- Trafik yönünün değ işmesi durumunda uğradıkları yollarda,
- İşyerine daha hızlı bir şekilde ulaşmak için kullandıkları yollarda (DGUVc, 2015).

1.5.1.7. Sağlanan Yardımlar

İşçiler çalışma gücündeki kayıp süresince önceki kazançlarının yerine kaza yardımlarından yararlanırlar. Geçici yardımlar mesleki rehabilitasyon sırasında bir önlem olarak ödenir. Kamu yararına çalışırken kaza geçirenler için ilave yardımlar söz konusu olabilir.

1.5.1.8. Aylık Ödemeleri

Sigortalıların kazanma güçleri en az %20 oranında azalmışsa, 26 hafta süresince ödenek almaktadırlar. Bu ödenek kaza ödeneğ i bittiğ i tarihte başlar. Kazanma gücünün tamamen kaybedildiğ i durumlarda bu ödeneğ in tamamı ödenmektedir. Kaza ya da meslek

hastalığı öncesi yıllık brüt kazancın üçte ikisi kadar olan kısmı ödenmektedir. Kazanma gücünün kısmen azaldığı durumlarda kazanma gücündeki kayıp oranına göre hesaplama yapılmaktadır. Örneğin kazanma gücü %50 azalmışsa ödenecek tutar 1/3'tür. Sigorta kapsamına giren farklı kazalar sonucunda kazanma gücündeki kayıp toplam olarak en az %20, her bir kazadaki kayıp oranı en az %10 ise kazaların her biri için ayrı ödenek ödenmektedir. Bu ödemeler kazanma gücündeki kayıp sürdüğü sürece devam etmektedir.

Ölüm durumunda

- Ölüm aylığı,
- Cenaze masrafları,
- Hak sahiplerine aylıkları bağlanır (DGUVf, 2015).

1.5.1.9. Tıbbi Yardımlar

Tıbbi yardımlar;

- İlk yardım,
- Tıbbi yardım, diş tedavisi,
- İlaç ve pansuman,
- Fizyoterapi, konuşma terapisi, ve mesleki tedavi,
- Protez ve ortezler,
- İşitme testleri,
- Evde bakım,
- Tıbbi mesleki ve sosyal rehabilitasyondur.

Yasal kaza sigortası kaza geçiren sigortalıların iş hayatına tekrar dönmesi için bütün maliyetleri karşılamaktadır.

- Yeni bir iş yardımı,
- Mesleki hazırlık yardımları,

- Eğitim kursları, sınavlar,
- Seyahat, iaşe ve konaklama yardımları gerçekleştirilmektedir.

Yine öğrencilerde kaza sonucu eğitim hayatlarında uzak kaldıklarında;

- Hastanede ya da evde birebir ders imkanı,
- Derslere en kısa sürede başlayabilmesi için seyahat masraflarının karşılanması,
- Teknik eğitim çalışma yardımlarının sağlanması.
- Engelliler için konaklamayı içerecek şekilde bir özel eğitim kurumunda eğitim imkânı sağlanması söz konusu olmaktadır.

Sosyal destek okul ya da iş kazası sonrası öğrenci ve çalışanların sosyal hayata entegrasyonu açısından gerekli bir unsurdur. Bu yardım toplumsal yaşama katılımı sağlamak için konaklama, araç yardımları, ev yardımlarını kapsamaktadır.

- Evlerin kaza sonrası sigortalının yaşamını kolaylaştıracak hale getirilmesi (geniş kapılar, asansörler, rampalar),
- Özel donanımlı araçların alınması ya da sigortalının aracının kaza sonrası sigortalının ihtiyacına uygun hale dönüştürülmesi gibi yardımlar sağlanmaktadır (DGUVg, 2015).

1.5.1.10. Almanya’da Okul Kazalarına İlişkin İstatistikler

Almanya’da okul kazalarının istatistikleri düzenli olarak kayıt altına alınmıştır. Tablo 1.12’de 1986 yılından 2014 yılına kadar istatistikler mevcuttur.

Tablo 1.11. Almanya’da Okul Kazalarına İlişkin İstatistikler

Yıllar	Okul Sayısı (Kreşlerde Dahil)	Sigortalı Öğrenci Sayısı (Anaokulu Öğrencileri Dahil)	Rapor Edilen Okul Kazası	Okul Ulaşım Kazası
1986	56.757	12.612.325	881.969	94,423
1987	57.622	12.136.518	897.810	94,137
1988	57.676	11.989.188	902.057	92,292
1989	57.864	11.908.904	884.182	89,036
1990	58.155	11.956.684	879.163	90,298
1991	67.342	14.878.096	977.129	105,92
1992	76.363	15.844.198	1.217.928	118,379
1993	80.158	16.153.547	1.289.485	126,619
1994	80.871	16.336.970	1.343.003	125,425
1995	82.066	16.452.524	1.338.643	135,707
1996	83.099	16.809.262	1.369.534	141,575
1997	98.049	17.540.222	1.439.713	148,258
1998	99.975	17.659.188	1.481.248	151,97
1999	100.354	17.583.620	1.512.084	151,28
2000	94.048	17.363.208	1.463.423	140,275
2001	91.112	17.444.431	1.441.817	141,995
2002	93.230	17.479.762	1,425,909	139,653
2003	94.898	17.443.636	1,361,305	140,254
2004	89.054	17.416.479	1,328,808	127,768
2005	87.795	17.373.585	1,290,782	124,65
2006	120.260	17.399.085	1,279,771	124,824
2007	120.019	17.268.114	1,282,464	114,51
2008	126.771	17.058.553	1,332,424	118,563
2009	131.026	17.072.402	1,250,552	115,534
2010	136.766	17.122.852	1,307,348	124,572
2011	140.512	17.071.776	1,293,653	114,157
2012	139.970	17.150.120	1,229,546	110,908
2013	140.891	17.155.415	1,212,563	112,225
2014	142.104	17.112.531	1,283,506	109,992

Kaynak: (DGUVh, 2015)

Tablo 1.11.’de Almanya’da gerçekleşen okul kazaları ile ilgili detaylı bilgilere yer verilmiştir. 2014 yılı verileri incelendiğinde 2014 yılında sigortalı olan 17.112.531 öğrenci bulunduğu görülmektedir. Bu öğrenci sayıları anaokulundan üniversiteye kadar bütün öğrencileri kapsamaktadır. Yine aynı yıl içerisinde gerçekleşen kaza sayısı 1.283.506 ve okul ulaşım kazası sayısı 109.992 olarak gerçekleşmiştir. Okul kazalarının 472’si ulaşım kazalarının 244’ü için kaza sigortası tarafından aylık ödenmiştir. Bu durum

kazaların 716 tanesinin aylık bağlamayı gerektirecek ciddi sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

Tablo 1.12. Okul Türüne Göre Öğrenci Kazaları

Kuruluş türü	Okul kazaları			Aylık bağlanan kişi sayısı		
	Toplam	%	Her 1000 öğrenci	Toplam	%	Her 1000 öğrenci
Çocuk gündüz bakım tesisleri	246,849	20.36	74.10	26	4.80	7.81
İlkokul	209,089	17.24	75.50	25	4.61	9.03
"Hauptschulen" ortaokullar	173,036	14.27	284.59	48	8.86	78.94
Özel okullar	41,586	3.43	117.30	14	2.58	39.49
"Realschulen" secondary schools "Realschulen" ortaokullar	139,384	11.49	126.91	65	11.99	59.18
İlköğretim	180,835	14.91	75.30	173	31.92	72.04
Kapsamlı okullar ve diğer genel okulları	154,431	12.74	117.86	65	11.99	49.61
Genel okulları toplam	898,362	74.09	105.17	390	71.96	45.66
Vocational schools Meslek Yüksekokulları	55,498	4.58	20.36	91	16.79	33.38
Yükseköğrenim için Kurumlar	11,853	0.98	4.73	35	6.46	13.96
Toplam	1,212,563	100.00	70.68	542	100.00	31.59

Kaynak: (DGUVh, 2015)

Tablo 1.12’de 2013 yılında gerçekleşen kazaların hangi kademe eğitim kurumlarında gerçekleştiği verilmiştir. 2013 yılında gerçekleşen 1.212.563 kazanın 246,849’u anaokulu, 209,089 ilkokul, 173,036 ortaokul, 41,586’sı özel okullarda gerçekleşmiştir. Meslek yüksekokullarında gerçekleşen kaza sayısı 55.498’dir. Üniversitelerde ise 11.853 kaza gerçekleşmiştir.

Tablo 1.13.’de okul kazalarının gerçekleşme zamanlarına ilişkin istatistikler belirtilmiştir.

Tablo 1.13. Kazanın Gerçekleşme Zamanına Göre Okul Kazaları

Kazanın gerçekleştiği durum	Okul kazaları		Aylık ödenen kişi sayısı	
	Toplam	%	Toplam	%
Beden eğitimi dersleri	476,983	39.34	405	74.72
Genel dersler	320,462	26.43	36	6.64
Molalar	287,590	23.72	42	7.75
Okula seyahat	67,848	5.60	14	2.58
Özel durumlar	57,322	4.73	44	8.12
Okul dışına seyahat (excluding travel to and from school)	2,359	0.19	1	0.18
Toplam	1,212,563	100.00	542	100.00

Kaynak: DGUVb, 2014

Tablo 1.13.'e göre kazaların 476.983'ü beden eğitimi dersinde, 320.462'si derslerde, 287.590'ı aralarda, 67.848'i ulaşım halindeyken, 57.322'si özel durumlarda ve 2559'u ise okul binaları dışına seyahat ederken gerçekleşmiştir.

Almanya'da meydana gelen 2 spor kazasından birisi topla oynanan oyunlar sırasında meydana gelmiştir. Bunu sırasıyla jimnastik dersleri kazaları, oyun alanlarındaki kazalar, atletizm alanlarındaki kazalar, koşu kazaları, kar ve su oyunları kazaları izlemektedir. Spor kazalarının %79'u top oyunları, jimnastik dersleri, atletizm ve oyun alanlarındaki oyunlar sırasında olmuştur. Mola zamanlarındaki kazaların çoğu okullarda bulunan oyun alanlarında gerçekleşmiştir. Geri kalan kazalar okul binasında koridor ve sınıflarda öğrencilerinin oynadığı oyunlar nedeniyle olmuştur. Molalar sırasındaki kazaların %13'ü kavga nedeniyle gerçekleşmiştir. Kazaların nedenleri düşme, vurma, çarpışma, teknik ve zanaat derslerindeki kazalar derslerin doğası nedeniyle kullanılan makine ve el araçları kullanımı nedeniyle gerçekleşmiştir (DGUVb, 2014).

Tablo 1.14. Kazanın Sonucuna Göre Okul Kazaları

Yıl	Ölümle Sonuçlanan Okul Kazası	Ölümle Sonuçlanan Okul Ulaşım Kazası
1986	5	119
1987	21	112
1988	19	106
1989	19	69
1990	6	65
1991	14	75
1992	16	114
1993	14	91
1994	13	112
1995	25	107
1996	18	115
1997	20	120
1998	18	119
1999	22	120
2000	19	93
2001	14	106
2002	14	97
2003	13	121
2004	6	79
2005	9	72
2006	11	54
2007	5	57
2008	8	68
2009	14	45
2010	6	50
2011	7	70
2012	8	48
2013	6	37
2014	6	36

Kaynak: DGUVh, 2015.

Tablo 1.14.'de 1986 yılından 2014 yılına kadar Almanya'da gerçekleşen ve ölümle sonuçlanan okul ve okul ulaşımı kazaları verilmiştir. 2014 yılı verileri incelendiğinde ölümle sonuçlanan 6 okul kazası ve 36 okul ulaşım kazası meydana geldiği görülmektedir.

1.5.2. Avusturya

Avusturya'da kaza sigortasını sağlayan dört kuruluş bulunmaktadır. Bu dört kuruluş Avusturya Sosyal Güvenlik Kurumları Derneği çatısı altındadır (Hauptverband der österreichischen Sozialversicherungsträger).

- Avusturya Mesleki Riskler Sosyal Sigortası (AUVA, Allgemeine Unfallversicherungsanstalt): AUVA en kapsamlı kaza sigortası kurumudur. Tüm sektörlerdeki 3 milyon çalışan ve bağımsız çalışan, 1,3 milyon ilköğretim, ortaokul ve üniversite öğrencisi ve gönüllü çalışanlar bu sigorta kolu kapsamındadır.
- Çiftçi Sosyal Sigortası(SVB, Sozialversicherungsanstalt der Bauern).
- Demiryolu ve maden sektörü sosyal sigortası VAEB: Versicherungsanstalt für Eisenbahnen und Bergbau)
- Kamu Çalışanları Sosyal Sigortası (BVA, Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, ehemals Beamtenversicherungsanstalt):
- Sigorta iş kazalarını, işyerine seyahat kazalarını, meslek hastalıkları, okul kazaları, üniversitede dersler sırasındaki kazaları kapsamaktadır. Prim oranı işçinin kazancının ¼'üdür. Primler işverenlerce ödenir.

1977'den beri öğrenciler ve okul çağındaki çocuklar sosyal kaza sigortasının kapsamındadır. Eğer öğrenci eğitim ve öğretim ile ilgili bir kaza yaşarsa sigorta kapsamındaki yardımlardan yararlanabilmektedir. Bu kazalar okul taşımacılığı kazaları, ders ve konferanslar sırasındaki kazalar, kayak kursları sırasındaki kazalar olarak belirtilmiştir. Kazalar okul yönetimi vasıtasıyla sigorta kurumuna bildirilir. Öğrenciler kaza sigortasından yararlanmak için prim ödemek zorunda değildir. Öğrencilerin sigortası genel sigorta katkılarında ve aile tazminat fonundan karşılanmaktadır (Familien Compesation Fund). (Austrian Museum for Social and Economic Affairs, 2012:11).

1.5.3. İsveç

Öğrenciler eğer eğitim gördükleri alan belirli bir tehlikeye sahipse kaza sigortası kapsamında değerlendirilmektedir (European Commission, 2013).

İsveç iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortasında aşağıdaki kişiler çalışanlar gibi değerlendirilmektedir (Work Environment Act, 1/3):

- 1- Okul dışındaki kreş ve okul öncesi öğrencileri hariç ve eğitim ve öğretim altındaki kişiler,
- 2- Kendilerine tahsis edilen kurumsal bakım işini üstlenen kişiler,
- 3- Topyekün milli savunma hizmeti yasası kapsamında hizmet edenler ve sözleşmeli ya da gönüllü olarak toplu savunma kapsamında eğitim faaliyetlerine katılanlar.

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu sağlanan yardımlar; nakit hastalık yardımları, sağlık yardımları, rehabilitasyon hizmetleri, kaza ve hastalık önleme tazminatı, yıllık ödemeler, ölüm yardımı şeklindedir.

1.5.4. Fransa

Fransa’da iş kazası sigortası mesleki üç riski kapsamaktadır. Bunlar iş kazaları, ulaşım kazaları ve meslek hastalıklarıdır. İş kazası sigortası; işçiler, çeşitli sektörlerde çalışanlar, mesleki eğitim alanlar, teknik eğitim alanları kapsamaktadır. İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamında sigortalılar günlük ödeneklerden, sağlık yardımlarından, eğer koşullar oluşmuşsa malullük yardımlarından ölüm halinde ise geride kalanlar ölüm aylıklarından yararlanabilmektedir (European Commission, 2011:22). Sağlanan yardımlar iş kazası ve meslek hastalığının başladığı tarihten sona erdiği tarihe kadar sürmektedir. Bu yardımlardan faydalanmak için sigorta sistemine kayıt zorunluluğu yoktur (Eurogip, 2011). İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamında yapılan yardımlar sağlık sigortası fonundan ve genel sosyal sigorta fonundan karşılanmaktadır.

İş kazası işten kaynaklanan ve iş sırasında gerçekleşen kaza olarak tanımlanmış ve işle ilgili yolculukta meydana gelen kaza ve yemek saatlerinde meydana gelen kazada iş kazası sayılmıştır (European Commission, 2011:22).

Fransa Sosyal Güvenlik Kanunu'nun 4. Kitabında hangi öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamına alınacağı detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Kapsam - Geçici sözleşmeli çalışan ve yararlanıcıların çeşitli kategorilerde uygulanabilir hükümler başlığı altında öğrenciler ve eğitim alanlara ilişkin maddeler düzenlenmiştir (Dördüncü Kitap/Alt Bölüm 2/D.412-2):

“Bu fıkra hükmü, aşağıda listelenen okul veya sınıflara kayıtlı öğrenciler (öğrenim kapsamında eğitim ve öğretim bu tesislerde veya sınıflarda eğitim aldıkları zaman) ve eğitim alanlara uygulanır. (İş Kanunu'nun Kitabı I I veya Kodu Kitabı IX maddesi kapsamında mesleki eğitime devam başlığı).”

Milli Eğitim Bakanlığı kontrolü altında olan bazı teknik eğitim kurumları, kamu ve özel kurumlarda eğitim gören öğrenciler için geçerlidir (D. 412-3/2 M/L 412-8 X):

1. Kolej ve ulusal kalkınma okulların özel eğitim bölümleri;
2. Meslek öncesi sınıf düzeyi, öğrenme ve meslek liselerinin diğer sınıflara hazırlık sınıfları;
3. Teknik liseler, üst düzey teknisyen sertifikası veren bölümler; olgunlaşma eğitimi veren diğer post-teknolojik okullar; teknik bölümler ve çok yönlü liseler,
4. Tamamlayıcı yerel girişime bağlı eğitim veren bölümler,
5. Teknolojik ve akademik kurumlar; mühendislik derecesi veren okullar ve enstitüler, ulusal mühendislik okulları, uygulamalı bilimler ve ulusal politeknik enstitüleri, Compiegne Teknoloji Üniversitesi, sanat ve el sanatları ve ilişkili merkezlerinin ulusal konservatuar kurumları;
6. Yukarıdaki 1-5 madde arası belirtilen tesis veya sınıflarda eğitim vermek için gerekli belgeyi sağlayan kurumlar.

D. 412-4, b. 2; Madde L 412-8 aşağıdaki sınıfların ya da okulların öğrencileri için geçerlidir:

1. Lisans sınıfları ve düzenli ortaöğretim eğitimine devam eden kamu veya özel kuruluşların ikinci aşamasında olan öğrenciler,

2. Düzenli yükseköğretim veren kamu ve özel eğitim kurumlarında eğitim gören öğrenciler, devlet veya yerel yönetimlerin eğitim kontrolü bağlamında özel eğitim veren kurumlarda eğitim gören öğrenciler,
3. Engelliler için eğitim veren kurumlarda eğitim alan öğrenciler,
4. Fiziksel ve sportif faaliyetlerin belirli bir derecesi için hazırlık amacıyla kurulan kurumlarda eğitim gören öğrenciler.

Atölye veya laboratuvar olarak kabul edilen yerler gibi pratik eğitim sağlanan yerlerde; açıkta kullanılan ve kişilerin temas ettiği malzemeler ve maddelerden kaynaklanan kaza riski altındaki öğrenciler ve eğitim alanlar sigorta kapsamındadır. Spor disiplinlerinin uygulanması, bu disiplinlerde derece ile sonuçlanan çalışmalar, belirli bir çalışmaya sığmayacak atölye veya laboratuvar çalışmaları, eğitim tesislerinde gerçekleşecek atölye veya laboratuvar gibi staj çalışması yapılan yerlerde çalışan öğrencilerde iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası uygulanmaktadır.

1.5.5. Litvanya

Özel sektör çalışanları ve bazı kamu sektörü çalışanları, meslek okulları, kolejler ve üniversite öğrencileri; teknik eğitim okullarındaki öğrenciler, kamu idarelerinde çalışanlar, diplomatik hizmetlerde, tarım kuruluşlarında, kooperatiflerde ücret karşılığı çalışanlar, rehabilite edilenler, Litvanya işçi değişimi için eğitime gönderilenler, mahkumlar sigorta kapsamındadır. Serbest meslek sahiplerinde is gönüllü katılım esas alınmaktadır (Republic Of Lithuania Law On Social Insurance Of Occupational Accidents And Occupational Diseases, Article 4) .

İş kazası tanımı şu şekildedir; yasada belirtilen iş kazasının meydana gelmesi ile ilgili durumlara uygun şekilde meydana gelen ani bir şekilde gelişen çalışanın sağlığında bir zarara neden olan tehlikeli çalışma şartlarının etkisiyle meydana gelen çalışma gücünde kısmi ya da tamamen bir kayba ya da ölüme sebep olan olaylardır (Republic Of Lithuania Law On Social Insurance Of Occupational Accidents And Occupational Diseases, Article 5/1) .

İş kazası iş sırasında, işyerindeki temizlik işleri sırasında ya da işyerindeki diğer aktiviteler sırasında meydana gelirse, iş süreciyle bağlantılı bir iş ise ve yemek aralarında,

öğle aralarında özel ara zamanlarında meydana gelirse; işe geliş ve gidişler sırasında yol esnasında, iş ile ilgili yolculuk ve seyahatlar sırasında, işveren tarafından verilen bir iş nedeniyle gerçekleşmesi durumlarında iş kazası sayılmaktadır. Yine ölüm gerçekleşmesi halinde ise bunun iş ile bağlantısının yetkili birimlerce tespit edilmesi şartı bulunmaktadır(Republic Of Lithuania Law On Social Insurance Of Occupational Accidents And Occupational Diseases, Article 6/1) .

Meslek hastalığı; yine yasada belirtilen durumlara göre ortaya çıkan işyerindeki zararlı ya da tehlikeli faktörlerin etkisiyle ani bir şekilde ve işçi sağlığında kronik bir bozulmaya neden olan hastalıklardır(Republic Of Lithuania Law On Social Insurance Of Occupational Accidents And Occupational Diseases, Article 3/2) .

İş kazası ve meslek hastalığı sonucu sigortalılara, bir kerelik ve düzenli ödemeler, tedavi ve rehabilitasyon yardımları yapılmaktadır. Ölüm gerçekleşmesi halinde aile bireylerine eşit şekilde yardımlar uygulanmaktadır. Sigortalılardan alınan prim oranları ise işin ve ekonomik aktivitenin tehlike derecesine göre belirlenmektedir. Aynı işi yapan kişilerden aynı prim miktarları alınmaktadır (SSA, 2014:191).

1.5.6. Lüksemburg

Çalışanlar, serbest meslek çalışanları, stajyerler, gönüllü çalışanlar, özürlü işçiler, öğrenciler, sendika ve işçi temsilcileri, subaylar, kurtarma operasyonlarına katılanlar kapsam altındadır. Çalışanlar, serbest meslek sahipleri, ev işçileri, deniz işçi, memur, çırak, öğrenciler ve askeri personel kapsam altındadır. İş kazası işyerinde yapılan iş sırasında, işe gidiş gelişlerde yolda yaşanan ve iş ile ilgili seyahatlerde yaşanan kazalar iş kazası olarak tanımlanmıştır. Hangi hastalıkların meslek hastalığı olup olmadığı ile ilgili ise resmi liste bulunmaktadır (ISSA, 2014:199).

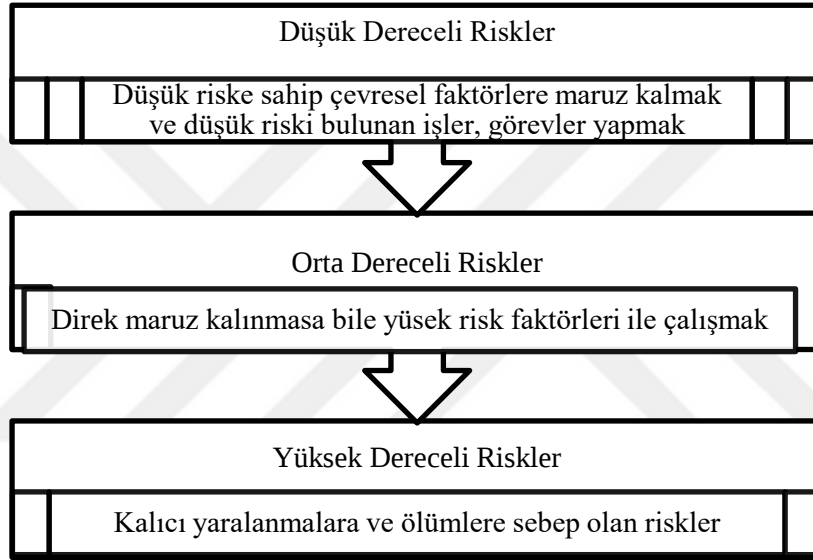
İKİNCİ BÖLÜM

OKUL SAĞLIĞI VE OKUL GÜVENLİĞİ

2.1. RİSK KAVRAMI

Risk, kavram olarak zarara uğrama tehlikesi olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2017). Riskler derecelerine göre sınıflandırılmaktadır.

Tablo 2.1. Risk Sınıflandırması

Kaynak: UCEA, 1997.

Şekilde riskler düşük, orta ve yüksek dereceli riskler olarak sınıflandırılmıştır. Düşük dereceli riskler öğrencilerin okul hayatlarında başlarına gelebilecek olan hafif zararlı; yaralanmalar, psikolojik sorunlar, okullarda uygulamalı dersler sırasında meydana gelen kazalar olarak sıralanabilir. Orta dereceli riskler öğrencilerde kalıcı olmasa bile daha uzun süreli zararlara yol açabilir ve eğitimden uzak kalınmasına neden olabilir. Yüksek dereceli riskler ise ağır yaralanma veya ölümle sonuçlanabilir. Bunlar kimyasal madde patlaması, elektrik çarpması, araç çarpması gibi olabilir.

Riskler konusundaki algıları riskin kabul edilir ve edilemez olduğuna dair çeşitli faktörler yönlendirmektedir. Örneğin bir kişi riski yüksek olarak değerlendirirse bilinçli ya da bilinçsiz riski azaltacak eylemlere yönelir. Risk konusundaki algılar bilgiye, inanç ve değerlere göre de şekillenmektedir (Genserik v.d., 2014:4). Gençlerde risk konusunda

tam bir bilinç söz konusu değildir. Yani yapacağı işin sonuçlarından tam olarak emin olamayabilir. Hukuksal olarak bu kavram “farik ve mümeyyiz olmamak” olarak adlandırılır. Bu durum çocuk ve gençlerin kazaya uğrama riskini arttırmaktadır (Bilir, 2008:5).

2.2. ÖĞRENCİLERDE RİSKE YOL AÇAN İÇ ETKENLER

Öğrencilik hayatında birçok faktör fiziksel ve psikolojik olarak risklere neden olmaktadır. Ailenin ekonomik ve sosyolojik yapısı, ırk ayrımcılığı v.b. sorunlar öğrencilerde riske yol açmaktadır.

2.2.1. Aile

Bir çocuk hayata gözlerini açtığı andan itibaren onun bakımından eğitilmesinden sorumlu olan ilk kurum aile olmaktadır. Ailenin kültürel yapısı, sosyo-ekonomik durumu, anne babanın eğitim durumu, çocuklarıyla ilgilenme düzeyi çocuğun sosyal duygusal zihinsel gelişimi üzerinde önemli bir yere sahiptir (Engin v.d., 2009:128). Ailenin çocuk ve genç üzerindeki etkileri motivasyon, dikkat, kendine güven, duygu kontrolü gibi yeteneklerin gelişmesini sağlar. Öğrenciler açısından bu yeteneklerin önemi büyüktür. Çünkü bu yetenekler öğrencilerin okul hayatından iş hayatına kadar geniş bir dönem boyunca etkili olmaktadır (Boberiene, 2013:347).

Anne ve babanın hayatlarını kaybetmeleri, boşanmaları, ailevi meseleler, kavgalar ve kötü alışkanlıklar gibi birden fazla durumun etkisiyle oluşan ailede iletişimin az olması, çocukların ihtiyaçlarının karşılanmaması veya çocukların inkâr edilmesi, onların psiko sosyal anlamda gelişimine zarar vermektedir. Tüm bu sorunların varlığına rağmen aile yerine hiçbir şeyin konamayacağı; önemli bir kavramdır (Dam, 2008:80). Ailenin sosyo ekonomik statüsü, ailenin eğitime bağlı olarak okul yaralanmalarında önemli bir risk faktörüdür. Tek ebeveynli ailelerin çocuklarında beş kat daha fazla okul kazası riski bulunmaktadır (Petridou v.d., 1994:490-491).

Baltimore şehrinde kamu okulları aile birliği üyeleri ile yapılan görüşmelerde elde edilen bulgulara göre; okullar aile ve toplumun diğer yapılarıyla beraber hareket ederse öğrencilerin okul dışında ve içerisinde daha güvenli bir ortamda yaşamasını sağlarlar.

İkincisi okullara öğrencilere rehberlik ederek onları desteklerlerse şiddet ve diğer istenmeyen durumların önüne geçebilirler (Sanders, 1996:374).

2.2.2. Irk

İrkçılık davranışı öğrenciler arasında farklı şekillerde gerçekleşebilir. Bunlar;

- İrkçılık eyleminin yöneltildiği kişinin fiziksel görünüm, giysi ve yedikleriyle dalga geçme,
- Doğrudan kişilere hoş olmayan şakalar yapma,
- Hedef alınan kişilere karşı hakaret dili kullanma,
- Kişilere yönelik hakaret içeren duvar yazıları yazma,
- “Geldiğiniz yere dönün” şeklinde ifadeler kullanma,
- Sınıf aktivitelerine dahil etmeme,
- Dini inançlarına saygı göstermeme,
- Şiddete başvurma,

İrkçılığa maruz kalan öğrenciler

- Okula gitmeye korkarlar,
- Sınıfa adapte olmakta zorlanırlar,
- Endişeli ve mutsuz hissederler,
- Arkadaş edinemezler,
- Ödevlerinden geri kalırlar,
- Sınavlardan düşük not alırlar,
- Anadillerini konuşmaya çekinirler,
- Kendi kültürlerini reddederler,
- Kimlik karmaşası yaşarlar,
- Saldırgan olabilirler.

Okullarda ise öğrenciler sadece kendi kültürlerindeki kişilerle arkadaş olabilirler, personel öğrenci çatışmaları yaşanabilir. Düşmanlığın varolduğu bir okul ortamı oluşur. Veliler okullara ve eğitim sistemine güvenemez hale gelirler (NSW Government, Department of Education, 2015).

2.2.3. Fiziksel Sıkıntılar

Engelli öğrenciler yüksek öğrenimde birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bu zorluklar sadece binalara erişimle sınırlı olmayıp derslerde öğrenme, öğretim, değerlendirme gibi konularla ilgili sıkıntılar yaşamaktadır (Tinklin v.d., 2004:1).

Sarı (2005), tarafından bedensel engelli 10 üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen çalışmada kampüs hayatında öğrencilerin yaşadıkları sorunlar şu şekilde tespit edilmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerden 8 tanesi okul içerisinde sınıflarına gitmek için merdivenleri kullanmalarının oldukça güç olduğunu ifade etmişlerdir. Bundan daha fazla mühim gördükleri sorun ise okula ulaşmak için minübüs ya da otobüse binmenin onları çok fazla zorlamasıdır. 2 öğrenci sınıftaki planlamanın bedensel engellerine uygun olmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin yarısı, binaya girişlerinde ve sınıfa girişlerinde rampa yapılmadığı için, merdivenleri tekerlekli sandalye ile çıkamadıklarını; yapılan rampaların ise çıkmalarını engelleyecek kadar dik olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerden 9'u kendilerine göre lavabo ve tuvaletin bulunmamasının büyük bir sorun olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden 2'si okul çevresindeki mazgal deliklerinin tekerlekli sandalyelerinin takılmasına neden olduğunu ve kendi hareketlerini engellediğini ifade etmiştir.

Ramirez v.d (2004) tarafından yapılan çalışmada okullarda yılda 4.7 / 100 öğrenci oranında toplam 697 yaralanma olduğu bildirilmiştir. Birden fazla özürlü olan çocukların, gelişimsel engeli olan çocuklara kıyasla % 70 oranında daha fazla yaralanma ihtimali olduğu görülmüştür. Fiziksel engellerin daha az bir miktarda yaralanma ihtimalini artırdığı görülmüştür. Yaralanmalar; çürükler ve aşınma şeklinde meydana gelen yaralanmalar, kazaların yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır; Bu yaralanmaların neredeyse yarısı yüz yaralanması şeklinde gerçekleşmiştir. Düşmeler (% 34) ve diğer öğrencilerin hareketleri (% 31) en yaygın dış nedenlerdir. Yaralanmaların dörtte birinden

fazlası sporla alakalı ve % 21'i oyun alanı / atletizm alanında meydana gelmiştir. Yaralanma türlerinin engellilik durumuna göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

2.2.4. Psikolojik Sıkıntılar

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sağlık alanında farklı yerlere yoğunlaşma söz konusudur. Gelişmekte olan ülkeler beden sağlığı üzerinde dururken; gelişmişlik arttıkça ruhsal sağlığa yönelinmektedir. Gelişmiş ülkelerde ruh sağlığı konusunda özel politikalar geliştirilmektedir. Türkiye’de ruh sağlığı konusunda değerlendirmeler yapmak amacıyla Sağlık Bakanlığı’nın katkılarıyla ortaya koyulan iki önemli çalışmanın bulgularını incelemek yerinde olacaktır. Bunlar;

1. Türkiye Ruh Sağlığı Profili Çalışması
2. Hıfzıssıhha Mektebi’nin yaptığı Ulusal Hastalık Yüğü Çalışması

Türkiye Ruh Sağlığı Profili Çalışması’nın ruhsal hastalıkların görülme oranı ile ilgili verdiği bilgilere göre Türkiye nüfusunun yüzde on sekizinin hayatı boyunca bir kere ruhsal hastalığa yakalandığı görülmüştür. Çocuklarda ve gençlerde tedavi gerektiren problemli hareketlerin oranının %11 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Buna yakın bilgiler Hıfzıssıhha Mektebi’nin gerçekleştirdiği Türkiye Hastalık Yüğü Çalışması’nda da görülmektedir. Bu ve benzeri çalışmalar ile ülkedeki sağlık problemlerinin sebeplerinin, seviyelerinin belirlenmesi ve bu olumsuzlukların önlenmesi amacıyla politikalar üretilmesini sağlayacak bilgilere ulaşılmaktadır. Psikiyatrik hastalıkların yaygınlığının kardiyovasküler hastalıklardan sonra ikinci sırada bulunduğu belirlenmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2011).

Özgüven ve arkadaşları (1988) tarafından YURTKUR’a ait devlet yurtlarında kalan üniversite öğrencilerine yönelik yürütülen bir araştırmada sorulara verilen cevaplara göre psikolojik sıkıntıların görülme oranları değerlendirilmiştir. Buna göre Gerilim % 74, aşırı kaygı % 68, uykusuzluk % 66, duygusal kararsızlık % 61, sürekli hayal kurma %56, aşırı heyecan ve alınganlık % 54, ortam şartlarına uyum sağlayamama % 49, insanlardan kaçma, içe dönüklük % 48, insanlarla iyi ilişki kuramama % 46, nedensiz korku % 42 oranlarında belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında on iki madde içeren bir liste kullanılarak bu listeden üç maddeyi kaygı derecesine göre işaretlemeleri

istenmiştir. Buna göre en büyük kaygı nedeni dersler ve başarı oranı olmak üzere bunu gelecek kaygısı, şahsi problemler, maddi sebepler, yurtların koşulları, kadın erkek ilişkileri, öğretim üyeleri, arkadaşlar şeklinde belirtilmiştir.

Erkan ve Özbay(2012) tarafından Karadeniz Teknik Üniversitesi (%18), İnönü Üniversitesi (%9), Gazi Üniversitesi (% 17), Atatürk Üniversitesi (% 12), Antep Üniversitesi (% 4), Ankara Üniversitesi(% 5), Erciyes Üniversitesi (% 8), Boğaziçi Üniversitesi (% 2), Marmara Üniversitesi (% 10), Çukurova Üniversitesi (% 11), Ondokuz Mayıs Üniversitesi (% 3) olmak üzere toplam 11 devlet üniversitesinde duygusal, akademik ve ekonomik sorunların üniversite öğrencileri arasında en çok yaşanan sorunlar olduğu belirtilmiştir. En az yaşanan sorunlar olarak cinsel problemler, kişisel problemler, aile ile alakalı problemler ve keyif verici madde kullanımından kaynaklanan problemler belirtilmiştir.

Streste öğrenciler için önemli bir sorundur. Öğrencilerde strese yol açan sebepleri şu şekilde sıralayabiliriz (Ardıç, 2009:4):

- Sınavlar,
- Başaramama korkusu,
- Önceden yaşanan başarısızlıklar,
- Kendilerini başkaları ile karşılaştırmak,
- Sevilen birinin ölümü,
- Anne ve babanın ayrılması,
- Yeni okula başlama,
- Notların düşük olması,
- Parasal sorunlar,
- Uyku düzeninin bozulması,
- Sorumluluk gereken bir pozisyona gelme,
- Yeme alışkanlıklarında farklılaşma,
- Yakın bir arkadaşla sorun yaşama,

- Aileden birinin hastalık geçirmesi,
- Aileden bireyleri, öğretmen veya arkadaşlar ile sorun yaşama.

2.3. ÖĞRENCİLERDE RİSKE YOL AÇAN DIŞ ETKENLER

Dünyada 15-29 yaş arası gençlerde yaralanma sonucu ölüme yol açan kazalar trafik kazaları başta olmak üzere intihar, cinayetler, yanık, boğulmalar, savaş yaralanmaları, düşme ve zehirlenmeler olarak belirlenmiştir. Amerika’da her gün 0-19 yaş arası yaklaşık 33 çocuk istenmeyen kazalar sonucu ölmektedir. Her gün ortalama 16 genç ise öldürülmektedir. Her dört çocuktan biri okula gitmemesine ve tedavi ve yatak istirahatine neden olacak bir kaza yaşamaktadır (Sleet v.d., 2012).

Öğrencilerin yaralanmasına sebep olan risklerden biri spor faaliyetleridir. Öğrencilerin spora yönelik tutumlarının gelişmesinde beden eğitimi dersleri etkili olmaktadır. Bu uygulamaların amacı öğrencileri spor aktivitelerine adapte etmektir. Bu uygulamalar sırasında yaşanan kazalar öğrencilerin sağlıklı bir spor hayatı yaşamalarına engel olabilir (Kelm v.d., 2001:165).

Bazı öğrenciler öğrencilik hayatının yanı sıra çalışma hayatına girebilmektedir. Bu durum öğrencilerin iş kazası riski yaşamalarına neden olmaktadır. Çalışma ister ücretli ister ücretsiz olsun gençler arasında yaygın bir aktivite olarak değerlendirilebilir. Çalışma sorumluluk artırıcı, yeni yetenekler kazandırıcı ve ekonomik kazanç sağlayıcı özelliklerinin yanında zararlı etkilere de yol açabilir. Gençlerin eğitim hayatı ve sağlığında olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Gençler yetişkinlere göre kazalara daha eğilimlidir. Çünkü hem eğitim ve deneyim yönüyle eksiktirler. Hem de fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimleri tamamlanmamıştır (Fischer, 2003:352).

2.3.1. Okul ve Eklentileri (Bahçe, Spor Salonları, Oyun Alanları v.b.)

Gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de, bina tasarımlarındaki ve denetimindeki yetersizlikler ve eksikliklerden kaynaklanan nedenlerle insanların sayıca fazla olduğu okul, hastane vb. binalarda, doğal afetlerin ve kazaların etkileri daha şiddetli şekilde hissedilmektedir (Akt:Erol, 2009:5).

Okullarda fiziki ve sosyal koşullardan kaynaklanan sıkıntılar öğrencilerin güvenli bir eğitim almalarını olumsuz etkilemektedir. Okul binalarının dayanıklı ve sağlam olması hayati bir öneme sahiptir. Okul binaları inşa edilirken teknik zorunluluklara uyulmalı ve binaların kontrolleri düzenli aralıklarla yapılmalıdır. Okulun içinde bulunan derslik ve diğeryerler öğrenci güvenliğini tehdit etmeyecek biçimde düzenlenmelidir (Memduhoğlu ve Taşdan, 2008:75).

Okulun çevresindeki her yerde istenmeyen kazalar oluşabilmektedir. –yürüyüş yolu, oyun alanları, spor alanları, araç park yeri, okul araçları, sınıflar, dükkanlar, teknik eğitim sınıfları, kafeteryalar, koridorlar, banyolar. Okuldaki bina ve eklentilerde yetersiz bakım yaralanmalara yol açabilir. Bunun yanı sıra koruyucu malzemelerin hiç kullanılmaması, yanlış kullanılması ya da uygun olmayan koruyucu malzeme kullanımı kazalara sebebiyet verebilir. Düzenli güvenlik kontrolleri, okul binalarındaki rutin bakımlar okulda meydana gelen kaza sonucu yaralanmaları önleyebilir (Scmidt ve Goekler, 2012:218).

2.3.2. Okul Ulaşım Araçları

Ulaşım kazalarının büyük bir bölümünü ülkemizde karayollarındaki trafik kazaları oluşturmaktadır. Trafik kazaları, gelişmekte olan diğerylkeler gibi Türkiye için de insanlar için önemli bir sorundur ve her yıl kazalara bağılı olarak binlerce insan yaralanmakta ya da ölmektedir. Ülkemizde kaza sayısı ve kazalara bağılı ölüm oranları oldukça yüksek seyretmektedir (Temel ve Özcebe, 2006:192). Trafik kazalarının meydana gelmesinde sırasıyla başta insan faktörü olmak üzere araç faktörü ve yol-çevre faktörü etkili olmaktadır (Vogel ve Bestel, 2005:233).

Okulda geçirdikleri gün boyunca çocukların güvenliği konusu önemli bir husustur. Aileler bu konuda öğretmenlere okul personeline onların okulda olacakları saatlerde güven içerisinde olacakları konusunda güvenmektedir. Öğrencilerin okul saatleri öğrenci servislerine binmeleriyle başlamaktadır. Bu nedenle her öğrencinin okula gidiş ve geliş önemli bir konudur (Manitoba Infrastructure and Transportation, 2015:A-2).

Kuğuoğlu v.d (2006) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin %65,7'si okul servislerinde emniyet kemeri kullandığını ifade etmiştir. Öğrencinin yaşı ile emniyet

kemer kullanma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır. Öğrencilerin %56,1'i okul taşıtlarında çocuk koruma sistemleri olması gerektiği, %51,9'u servis araçlarının yeni olması ve rutin bakımlarının yapılması gerektiğini belirtmiştir. Velilerin %67,2'si güvenli taşıma için servislerde, deneyimli ve ilkyardım eğitimi almış hostes ve sürücü olması gerektiğini, %64,8'i servislerde emniyet kemeri olması ve kullanılması gerektiğini belirtmiştir.

2.3.3. Laboratuvarlar

Okul laboratuvarları fen bilimleri ve sağlık bilimleri alanında okuyan öğrencilerin kariyerleri boyunca ilk pratik uygulamalarını, deneylerini yaptıkları yerler olarak önem arz etmektedir. Bu açıdan laboratuvar güvenliği son derecede önemlidir (Young, 1983:1067). Fakat öğrencilerin kullandığı laboratuvarlarda güvenlik kuralları çoğu zaman yazılı şekilde yayınlanarak uygulamada ise göz ardı edilmektedir (Bell ve Fogler, 1999:1).

Laboratuvar deneyleri sırasında oluşabilecek kesikler, asit-bazların yol açabileceği tehlikeler, elektrik akımının olası zararlı etkileri v.b. her zaman düşünülmeli ve beklenmedik tehlikelere karşı hazırlıklı olunmalıdır (Hamurcu, 1998:30).

Derman ve Çakmak (2016:178) tarafından yapılan 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği (N=188) ve Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü'nde (N=147) okumakta olan (N=335) öğrencilerle yapılan çalışmada öğrencilerin genelde biyoloji laboratuvar güvenliğinin farkında oldukları, laboratuvar güvenliği için yapılması gerekenleri bildikleri tespit edilmiştir. Bunun yanısıra uygulamalar sırasında kurallara riayet ettikleri ve gereken özeni gösterdikleri bulunmuştur.

2.3.4. Spor Alanları

Hatami v.d. (2011) tarafından öğrenci sporcular arasında yapılan bir çalışmada öğrencilerin spor müsabakaları sırasında yaralanmasına sebep olan olaylar rakibin hatası, rakibin uyguladığı teknik, deneyim, yetersiz sıcaklık, yaş, spor yapılan alanın yetersizliği, yetersiz beslenme, kilo yetersizliği, yorgunluk, araç ve gereçlerin standartlara uygun

olmaması, yarışma süresi, koruyucu donanımın yetersizliği olarak sıralanmıştır. En çok yaralanma olan spor dalları ise karate başta olmak üzere bunu takiben futbol, güreş, voleybol, hentbol, judo olarak sıralanmıştır.

Kişilerin meşgul olduğu spor faaliyetleri hangi branşta olursa olsun, profesyonelliğe geçiş aşamasına ulaşıncaya kadar, yaralanma ihtimali normalden fazladır. Sporla uğraşan kişiler profesyonelliğe geçmiş olsa bile yaralanma ihtimalleri bulunmaktadır. Spor yaralanmaları aşıl tendinitisi, aşıl tendonu kopması, aşıl tendonu zorlanması (çekmesi), bağ zedelenmeleri, su toplaması, kırıklar, kasık zorlanması, diz eklemleri kıkırdak zedelenmeleri, kas lifi kopması (yırtığı), egzersiz sonrası kas sertliği, yorgunluk, kas ezilmeleri, kas zorlanmaları (çekmeleri), sıyrık ve kesikler, yırtıklar, çıkıklar ve burkulmalar şeklinde ortaya çıkmakta ciddi bir sakatlık ortaya çıkmadan tedavi edilmesi gerekmektedir. Bir sporcu spor öncesi, spor esnası ve spor sonrasında tüm gereken bütün tedbirlere uyması halinde spor yaralanmalarının önlenmesini sağlayabilir (Sakallı, 2008:151).

Zhao (2013) tarafından yapılan çalışmada spor türlerine göre en çok yaralanmaya sebep olan kazalar sırasıyla basketbol, futbol, fitness, diğer sporlar ve voleybol olarak sıralanmıştır. Yaralanma türleri cilt yaralanmaları, kas yırtıkları, eklem çıkıkları, kırık ve diğerleri şeklinde meydana gelmiştir.

2.3.5. Dersler

Öğrencilerde şahsi sorunların yanı sıra meslekleriyle ve eğitim hayatlarıyla alakalı sorunlarda psikolojik olarak onları etki altında bırakabilmektedir. Özellikle mesleklerinin yeterince iyi olmadığı konusunda yaşadıkları karmaşa, eğitim hayatından beklentileri ve karşılaştıkları arasındaki farklılıklar, çalışma ve yaşam şartları arasındaki tezatlıklar, geleneksel eğitim sisteminin verdiği bıkkınlık hissi, eğitim öğretim kalitesindeki düşüklük, istediği okul veya bölümde okuyamamanın getirdiği stres, öğrencileri karamsarlığa itmekte bu da psikolojik anlamda sıkıntılara neden olmaktadır (Yeşilyaprak, 1985:34).

Eğitim programları insanların gereksinimlerine cevap vermek zorundadır. Bunlardan en önemlisi bireysellik ve toplumsallıktır. Bu gereksinimler birbirine zıt gibi

görünsede insanların temel gereksinimleridir. Bu gereksinimleri karşılayan bir eğitim programı insancıl olarak nitelenebilir (Elkind, 1999:148).

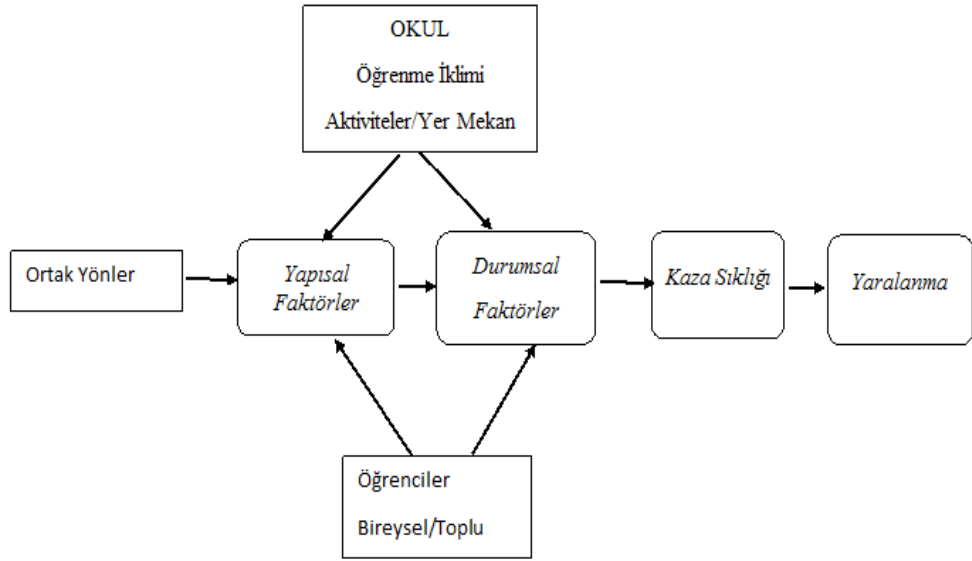
2.4. OKUL KAZA RİSKLERİ VE OKUL GÜVENLİĞİ

Okullar çocuk ve gençlerin zamanların büyük çoğunluğunu geçirdikleri alanlardır. Bu nedenle bu alanlarda güvenliğin sağlanması ve kazalara karşı gerekli tedbirleri alınması gerekmektedir.

2.4.1. Okul Kazası

Öğrenci kazaları öğrencilerin dâhil olduğu şiddet içermeyen olaylar ve kazalar olarak tanımlanır. Bu olaylar trafik kazaları, boğulma, zehirlenme, spor ve oyun yaralanmaları, staj yaralanmaları, hastalık nedeniyle ölüm, intihar ve kendini yaralamalar olarak sıralanabilir.(Chen v.d., 2015:2).

Okullarda yaşanacak kazalarda çalışan kişilerin ilkyardım ve kaza anında yapılacak müdahalelerle ilgili konularda bilgi sahibi olması öğrencilerin güvenliğinin sağlanması açısından önemli bir konudur. Öğretmenler vb. görevlerde bulunanlar kazalar ve ilkyardımlar konusunda çalıştıkları kurumlar tarafından bilgilendirme eğitimlerine alınarak yeterince bilgiye sahip kişiler olmaları sağlanmalıdır (Memduhoğlu ve Taşdan, 2008:76).

Şekil 2.2.: Okul Yaralanmalarının Analizi İçin Bir Çerçeve.

Kaynak: (Laflamme ve Menckel, 1997:51)

Şekil 2.2.'den görüleceği gibi, hem durumsal hem de yapısal belirleyiciler "aktörler" arasındaki etkileşimlerden kaynaklanmaktadır. Bir okul ortamında üç aktör vardır: öğrenci, okul ortamları ve toplum. Şekil 2.2, öğrencilerin yaralanma olayının oluşumuna hem bireysel hem de kolektif olarak katkıda bulunabileceğini ve okulun "öğrenme ortamı" dediğimiz yönüyle ve özellikle düzenlediği aktivitelerle, okul öncesi eğitim programlarıyla, çeşitli yerlerde gerçekleşen aktivitelerle yaralanma olayının oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Toplum hem öğrenciler hem de okul üzerinde bir etkindir (Laflamme ve Menckel, 1997:51). Sonuçta okullar gelecekte iş hayatına atılacak kişiler ve yarının yetişkinleri için en önemli öğrenme ortamlarıdır. Bu kişilerin bedensel ve zihinsel sağlıklarının güvenli ortamlarda geliştirilmesinde okullar önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle güvenlik bilincinin oluşturulması sadece iş ortamıyla sınırlı olmayıp okul ortamıylada ilişkilidir (Laflamme ve Menckel, 1997:56).

2.4.2. Kaza Sebeplendirme Teorileri

Çok sayıda kaza teorisi ve modeli yıllar boyunca araştırmacılar tarafından geliştirilerek ortaya konulmuştur. Herbert W. Heinrich kaza önleme ve endüstriyel güvenlik konularında öncü bir isimdir. Heinrich 75.000 iş kazasını inceleyerek bazı

sonuçlara ulaşmıştır; Kazaların %88'i işçilerin güvensiz davranışlarından kaynaklanmaktadır. %10'u güvensiz şartlardan kaynaklanmaktadır. %2'si ise önlenemez kazalardır. Heinrich'in teorisi günümüzdeki araştırmacılar tarafından zamanın gerisinde bulunmaktadır. Buna rağmen bugün geniş ölçüde kabul bulan teoriler Heinrich teorisine dayanmaktadır (Gutierrez, 2011:33).

Kaza sebeplendirme teorileri psikolojik, sosyolojik ve istatistiksel olarak teorisyenlere göre şekillenmektedir. Teorileri geniş bir kapsamda sınıflandırmak mümkündür, bunlar kaza eğilim teorileri, işçi yeteneği dışında iş talebi teorisi, psiko sosyal teorilerdir (Sanders ve McCormick, 1993:665; Dizdar, 2001:28).

Tablo 2.2. Kaza Teorileri

Kuşak	Teori	Geliştiren	Önemli Özellikler
Kuşak 1	Kaza Eğilim Teorisi	Greenwood and Wood, 1919	Kazaların nedeni kişisel tehditlerdir.
Kuşak 2	Domino Teorisi	Heinrich, 1932	Güvensiz hareket ve durumlar öncü nedenlerdir.
Kuşak 3	Kaza Epidemiyolojisi Teorisi	Haddon et. Al., 1964	Kontrolsüz enerji transferine odaklanmıştır.
	Sistem Teorileri		Bütüncül yaklaşım, entegre güvenlik sistemleri
	STS Teorisi	Trist and Bamforth, 1951	Sts ilkelerine dayalı iş tasarımı, etkileşim içinde sosyal ve teknik alt sistemler
	Makroergonomi Teorisi	Hendrick, 1986	Organizasyon merkezli yaklaşım

Kaynak: (Khanzode v.d., 2012:1358)

Kaza sebeplerini açıklama için geliştirilen en genel kuramlar şunlardır: Domino Kuramı, İnsan Faktörleri Kuramı, Kaza/Olay Kuramı, Epidemiyoloji Kuramı, Sistem Kuramı ve Kombinasyon Kuramıdır.

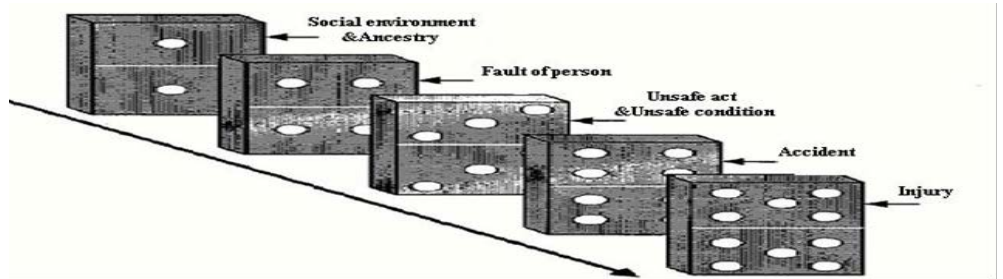
2.4.2.1. Kaza Eğilim Teorisi

1. Dünya Savaşı sonrasında Greenwood ve Woods (1919) İngiliz cephane fabrikasında yaptıkları çalışma sonucunda kazaların işçiler arasında eşit şekilde dağılmadığını tespit etmiştir. İşçilerin küçük bir kesiminin daha fazla kazaya maruz kalması onları bu konuyu incelemeye sevk etmiştir. Yaptıkları araştırmalar kaza eğilimi kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Rodgers ve Blanchard, 1993:1).

Haddon v.d.'ne göre kaza eğilimi; kalıcı ve sabit kişisel özelliklerin kazalara karşı bir yatkınlık meydana getirmesidir (Rodgers ve Blanchard, 1993:1). Shaw ve Sichel'e göre (1971) kaza eğilimi olan insanlar başka insanlarla kıyaslandığında şartlar aynı olsa bile daha fazla kazaya maruz kalabilmektedirler. Bu insanların daha fazla kazaya maruz kalmasının sebebi kazalara olan doğuştan gelen yatkınlıklarıdır (Hansen, 1988:347).

2.4.2.2. Domino Kuramı

1929 yılında Herbert William Heinrich Domino Teorisini geliştirmiştir. Teori daha sonraki yıllarda birçok defa genişletilmiştir. Kazaların aşamaları beş domino üzerinden anlatılarak açıklanmaktadır.

Şekil 2.1. Domino Teorisi

Kaynak: Heinrich (1929)

Kişinin vücudunun zarar görmesi sonucu oluşan duruma yaralanma denir (Sabet v.d., 2013:73). Teori, yaralanmaların kaza zincirlerinden meydana geldiğini savunur. Bu teori endüstriyel güvenliğin aksiyonları olarak tanımlanan on ifadeden oluşur (Yiğit,2008:40-45).

- Yaralanmaların meydana gelme nedeni bir takım sona ermiş durumlardır.

- Bu durumların içerisinde kaza faktöründe yer almaktadır. Kazanın ortaya çıkmasına kişiler, fiziksel tehlikeler ve çeşitli mekanizmalardan kaynaklanan tehlikeler sebep olabilir.
- Kişilerin tehlikeli kabul edilebilecek davranışları neticesinde kaza gerçekleşebilir.
- Bir kazanın ortaya çıkmasında kişisel davranışlar her zaman neden olarak gösterilemez.
- Kazaların önlenmesi adına başka insanlar için tehlike oluşturabilecek davranışların nedenlerinin bilinmesi doğru davranışlara ulaşılmasında yol gösterici olabilir.
- Kazaların önlenmesinde verimli ve kaliteli teknikler kullanılmalıdır.
- Yönetici konumunda bulunan kişilerin güvenlik konularında gereken hassasiyeti göstermesi gerekmektedir.
- Denetim kazaların önlenmesinde kilit rol oynamaktadır.
- Bir kazanın doğrudan masraflarına ek olarak gizli masrafları vardır.

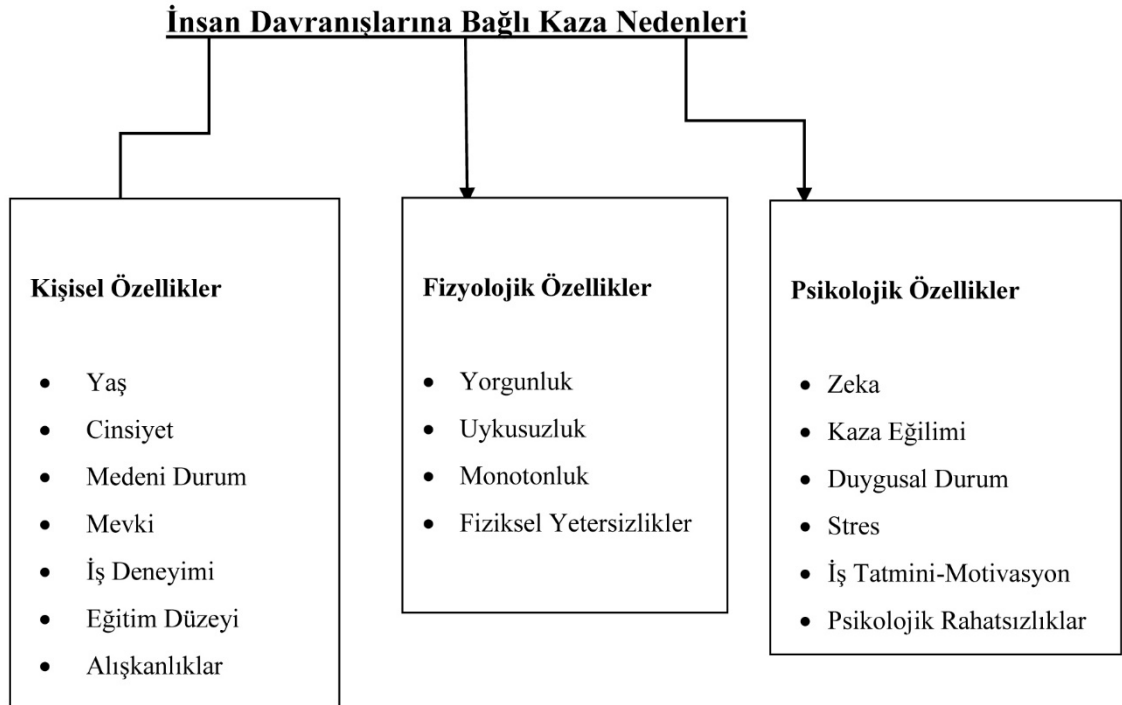
Bu teoriye göre kazalara yol açan beş temel faktör vardır. Bunlar; kalıtsal-sosyal çevre, insan hatası, güvensiz eylemler/mekanik veya fiziksel tehlikeler, kaza ve yaralanmadır (Dizdar, 2001:28).

2.4.2.3. İnsan Faktörleri Kuramı

İnsan hatası terimi suç ve sebep ifade eden bir anlam içerir. İnsan hatası verimlilik, güvenlik gibi sahip olunan özellikleri ve sistem performansını azaltma potansiyeline sahip uygun olmayan ve istenmeyen insan davranışları ve kararları şeklinde tanımlanabilir (Sanders ve McCormick, 1993:656). Chapanis tarafından yapılan tanıma göre insan faktörleri verimli, güvenli, rahat ve etkili bir insan kullanımı sağlamak amacıyla araç, gereç, makine, sistem, iş, çalışma akışı, çalışma düzeni ve çevreler tasarımıyla insan davranışı, yetenekleri, kısıtlılıkları ve diğer karakteristikleri ile ilgili bilgileri araştırır ve uygular (Sanders ve McCormick, 1993:5).

İnsan hatalarını sınıflandıran en temel yaklaşımlardan biri Swain ve Guttman'a aittir. Swain ve Guttman insan hatalarını; ihmal hataları, komisyon hatası, hatalar silsilesi, zamanlama hatası olarak dörde ayırmıştır (Sanders ve McCormick, 1993:656).

Kazaların insanların yaptığı hatalardan dolayı meydana gelmesinin birçok farklı sebebi vardır. Kazayı yapan işçinin eğitiminin yetersiz oluşu, işe uygun kişi olmaması, uyumlu olmayışı, eğitim ve bilgi yönünden yetersiz oluşu, dalgın olması, dikkatli olmaması yaptığı işe karşı ilgisiz olması, düzenli olmaması, akli melekelerinin yetersiz olması, hastalıkları vb. sebepler ya da işçinin her türlü önleme karşın kurallara uymak istememesi insan faktörüne bağlı ortaya çıkan ana sebeplerdendir (Akt:Dizdar, 2001:28).

Şekil 2.2. İnsan Davranışına Bağlı Kaza Nedenleri

Kaynak: (Camkurt, 2013:73)

2.4.2.4. Kaza/Olay Kuramı (Accident/Incident Theory)

Bu model 1982 yılında bir güvenlik danışmanı olan Dan Peterson tarafından ortaya konulmuştur. Modele göre insan hatasına sebep olan üç faktör bulunmaktadır.

Bunlar aşırı yük, ergonomik tuzaklar ve hatalı karar vermedir. Kaza/Olay Kuramı, insan faktörleri teorisinin genişletilmiş hali olarak değerlendirilebilir (Özkılıç, 2005:20).

2.4.2.5. Epidemiyoloji Kuramı (Epidemiological Theory)

Hollnagel'e göre (2001), epidemiyolojik kaza modelleri kazaları anlamak için daha güçlü yollar bulma ihtiyacı sonucu ortaya çıkmıştır. 1980'li yıllarda popülerlik kazanmaya başlamıştır (Qureshi, 2007). Bu teorinin savunduğu nokta çevresel faktörler ve hastalık arasında ki ilişkidir. Çevresel faktörler ve kaza ilişkisini incelemek için çeşitli modellerden faydalanılabilir (Dizdar, 2001:28).

2.4.2.6. Sistem Kuramı (System Theory)

Teori bir kazanın ortaya çıkma durumunun, üç faktörden meydana geldiğini savunur. Bu üç faktör; insan, makine ve çevredir (Özkılıç, 2005:20).

Sistem teorisine göre makine, çevre ve insan etkileşimi kazalara yol açmaktadır. Bu model tüm tehlikelerin makine, insan ve çevrenin etkileşimi sırasında doğru değerlendirilmesini ve iş kararı öncesi risk değerlendirilmesini savunur (Disaster Management Institute (DMI), 2015).

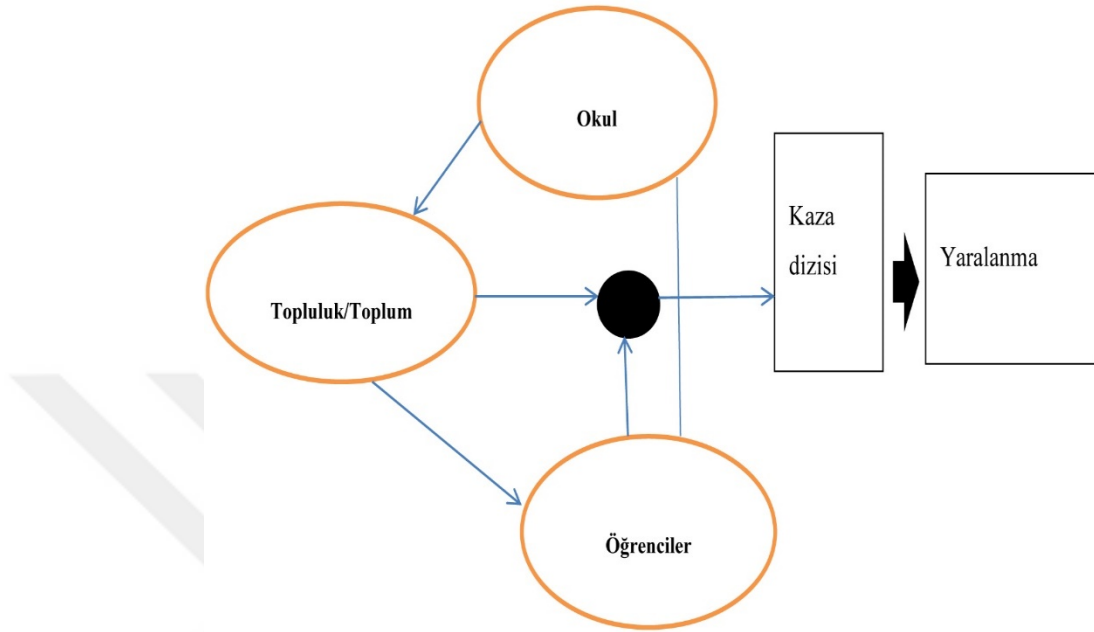
2.4.2.7. Kombinasyon Kuramı (Combination Theory)

Bu kuram, teorilerin tek başına bütün olayları açıklamada yeterli olamayacağını iddia etmektedir. Kazaların ortaya çıkmasındaki temel sebebin belirlenmesinin yolu iki ya da daha fazla modelin bileşimidir.

2.4.3. Okul Kazalarının Nedenleri

Bazı ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerinde okul kazaları için özel düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin Almanya'da okul kazaları iş kazaları gibi yasal kaza sigortası kapsamındadır. Bunun anlamı okul kazaları ve iş kazalarının hekimler tarafından tedavi edilmesi gereken özel durumlar olarak değerlendirilmesi gerektiğidir. Bu tür kazalarda

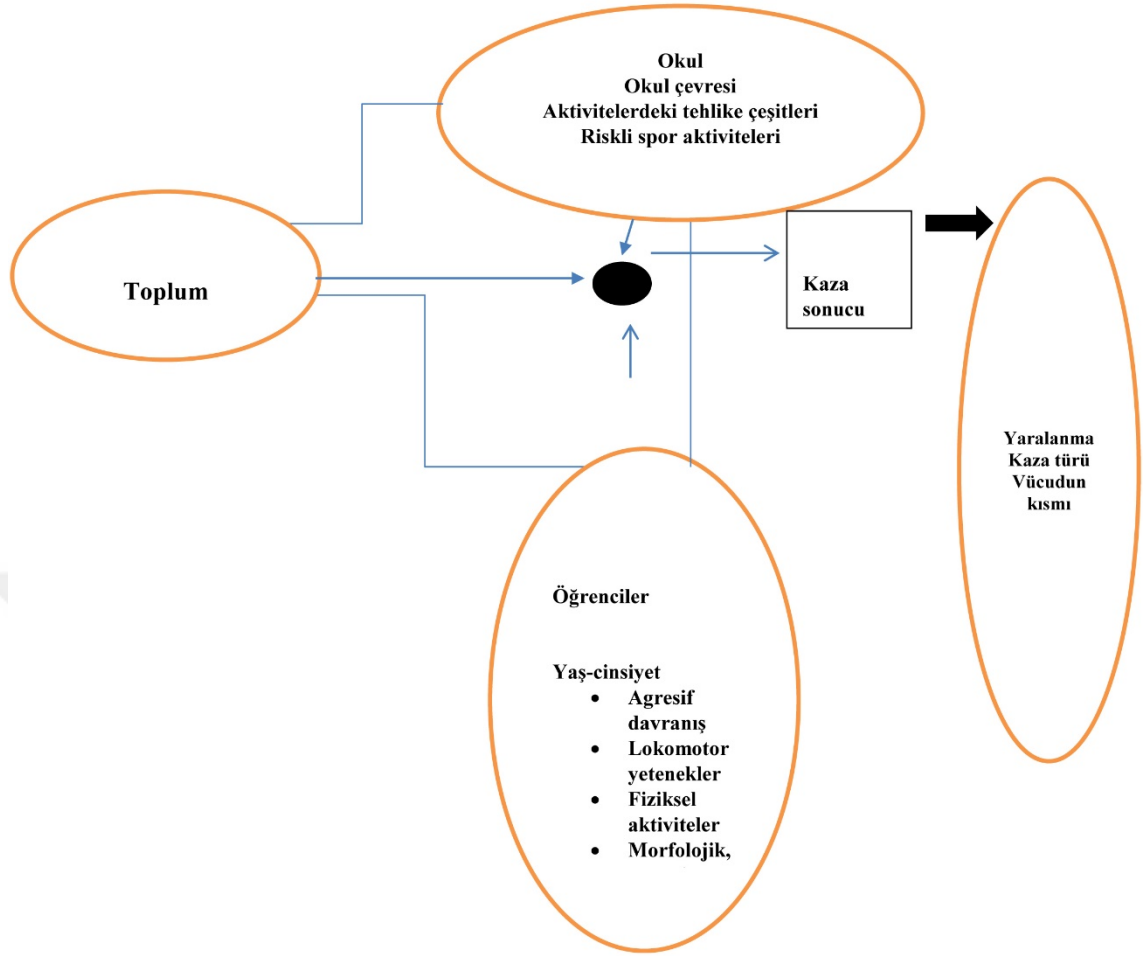
standart bir belgeleme anlayışının olması bu tür kazaların bilimsel açıdan değerlendirilmesini ve karşılaştırılmasını kolaylaştırabilir (Kraus v.d., 2011:411).

Şekil 2.3. Okul Yaralanmalarının Belirleyicileri Ve Özelliklerinin Analizi

Kaynak: Laflamme ve Menckel, 1998:482

Şekil 2.3.'de görüldüğü üzere öğrenciler okul kazalarına hem bireysel hem de ortaklaşa katkıda bulunabilmektedir. Öğrenciler ve okul birbirleriyle etkileşim içerisinde olan büyük bir topluluktur. Bu topluluk güvenlik durumlarının ve özellikle öğrenci güvenliği konusunda büyük bir rol oynar. Örneğin düzenleme, planlama, para yardımı sağlanması v.b. durumlar bunlardan bazılarıdır.

Şekil 2.4. Okul Kazasının Nedenleri

Kaynak: Laflamme ve Menckel, 1998:483

Şekil 2.4.'de kazaları etkileyen faktörlerin birleşimi detaylı olarak verilmiştir. Öğrencilerde yaş ve cinsiyet gibi faktörler, yetenekler, fiziksel aktiviteler gibi durumlar kazaları etkilerken okullarda; okullardaki tehlike çeşitleri, riskli spor aktiviteleri kazaları etkiler. Bunlar toplumsal etkenlerle bir araya geldiğinde farklı yaralanmalara neden olan kazalar ortaya çıkmaktadır (Laflamme ve Menckel, 1998:483).

Starkuviene ve Zaborskis (2005) öğrencilerin yaşam tarzı ve kazalar arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmalarında öğrencilerin sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı, fazla spor, fiziksel kavga, arkadaşlarıyla beraber yaşama, zorbalık, zayıf kişisel sağlık ve akademik başarı, mutsuzluk, okulda kendini güvende hisstememe gibi riskli davranışlarının yaralanma riski ile bağlantılı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Peltzer (2009) öğrencilerin alkol, uyuşturucu kullanımı, okuldan kaçma, okula aç gitme gibi davranışları ile ciddi yaralanmalı kazalar arasında bağlantı olduğunu söylemiştir.

Bergström ve Björnstig(1991) tarafından 57 ilkokul ve ortaokul (13.733 öğrenci, 7-19 yaş) öğrencisi ile İsveç'te yapılan çalışmada okul kazalarında yaralanan öğrencilerin kaza geçirmesine neden olan faktörler incelenmiş bu faktörler 26 öğrenci için okulun zorlukları, 29 öğrenci için kronik hastalıklar, 9 öğrenci için anti sosyal davranış, 25 öğrenci için son akut hastalık, 57 öğrenci için stres anksiyete olarak bulunmuştur. Öğrencilerin ailesel problemleri ile ilgili nedenler ise 27 öğrencide sosyal problemler, 7' sinde ailenin kronik hastalıkları, 18 öğrencide son stresli olay olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin okulla ilgili problemleri ise 27 öğrencide eğitim desteği, 24 öğrencide okulda yaşadıkları son stresli olay olarak belirlenmiştir.

Okul kazalarında öğretmenlerin veya sorumlu kişilerin yapması gerekenler şu şekilde sıralanabilir;

- Okul saatleri içerisinde gerçekleştirilen bütün etkinliklerde yeterli denetim sağlanmalı,
- Periyodik olarak öğrenciler için güvenlik bilinci oluşturacak eğitimler sağlanmalı,
- Var olan tehlikelerin tespiti için kaza kayıtları gözden geçirilmeli,
- Masa ve diğer eşyaların arasında tekerlekli sandalye ve yürüyüş için gerekli boşluk bırakılmalı,
- Engelli öğrencilerin kullandıkları alanlar korunmalı,
- Tehlikeli sıvılar kilitli tutulmalı,
- Sıcak su termostatlarının sıcaklıkları 45-60 derece arası olmalı,
- Yıpranmış kablolar kontrol altında tutulmalı. Elektrik prizleri kullanılmadıkları zaman kapalı olmalı,
- Öğrenciler kullandıkları aletler konusunda bilgilendirilmeli,
- Okul güvenliği komitesi kurulmalıdı.

Sonuçlara göre ailenin sosyo-ekonomik statüsü ailenin eğitimine bağlı olarak okul yaralanmalarında önemli bir risk faktörüdür. Tek ebeveynli ailelerin çocuklarında beş kat daha fazla yaralanma riski bulunmaktadır. Daha önce kaza geçirmiş çocuklarda kaza riski daha fazladır (Majill, 1993:173-174).

2.4.3.1. Okul Kazalarına İlişkin Literatür Taraması

Aşağıda yurtiçinde ve yurtdışında ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin kaza türlerini ve sıklığını ölçmeye yönelik çalışmalar incelenmiştir.

Feldman v.d.(1983) tarafından Kanada’da yapılan çalışmada 1981-1982 yılları arasında 212 okuldaki kazalar incelenmiştir. Sonuçlara göre 100 öğrencide kaza oranı 5.4’tür. Kazaların %28,7’si ciddi yaralanma şeklindedir. İlkokullarda kazalar daha çok yaşanmaktadır. Erkeklerde kaza oranı daha yüksektir. Kazaların çoğu atletizm aktiviteleri sırasında gerçekleşmiştir. Kazaların 1183’ü spor faaliyetleri sırasında gerçekleşmiştir. Düşmeye bağlı kaza sayısı 954, oyun ve dövüş sporları sırasındaki kaza sayısı 642, sınıf aktiviteleri sırasındaki kaza sayısı 327, nesne düşmesi ya da çarpma sonucu kaza 170, kapı duvar çarpması 163, oyun aletleriyle yaşanan kaza sayısı 84, bisiklet, böcek ısırığı gibi diğer kazaların sayısı 295 olarak bulunmuştur.

Stephenson v.d. (2001), tarafından lise öğrencileri arasında yapılan çalışmada öğrencilerin karşılaştıkları kaza türleri sıralanmış ve öğrencilerin en çok karşılaştıkları kazaların ilk sırasında kesilmeler yer almıştır. Daha sonra ise yanma, göze kimyasal madde teması, elektrik şokları, kafa travmaları, kırılmalar ve dumana maruz kalma şeklinde belirlenmiştir. Kazaların nedenleri ise ilk başta kurallara uymama olmak üzere, öğrenci hatası, ortam kalabalıklığı, yetersiz ekipman, yetersiz prosedür, güvenli olmayan oda tasarımı, gözlük kullanılmaması, bilimsel araştırmaya uygun olmayan mekan, sorumlu kişilerin eğitimsizliği olarak sıralanmıştır.

Williams v.d. (2002) tarafından ortaokul öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada öğrencilerin karşılaştıkları kaza türleri, darbe sonrası çürükler, kesilmeler, burkulmalar, kırıklar, göze cisim kaçması, yanıklar olarak sıralanmıştır. Kaza nedenleri ise düşme, herhangi bir cisim ile darbe alma, spor, saldırı, yüksekten düşme, el araçları ve kimyasallar olarak sıralanmıştır.

Erkal ve Yertutan (2014) tarafından okul çağındaki öğrencilerin ebeveynleri arasında yapılan çalışmada öğrencilerin düşme başta olmak üzere kesik zehirlenme ve elektrik çarpması gibi kazalara maruz kaldıkları görülmektedir.

Erarslan ve Aycan (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ilköğretim okulu öğrencileri arasında gerçekleştirilen çalışmada kaza nedenleri düz zeminden düşme, kişi veya nesne ile çarpışma, toplu sporlar, kayma, tökezleme, şakalaşma, çelme takma, araç gereç arasına sıkışma, merdivenden düşme şeklinde gerçekleşmiştir.

Salminen v.d. (2013) tarafından yapılan çalışmada 722 kaza sınıflandırılmıştır. 9 okulda iki yıl boyunca gerçekleşen kazalar raporlanmıştır. Bunların %11,6'sı kesin olarak çevre faktörü nedeniyle meydana gelmiştir. %28,1'i ise kazaya katkıda bulunan faktörün fiziksel çevre olduğu düşünülmektedir. Fiziksel çevrenin neden olduğu kazaların oranı üçte birin üzerindedir. Finlandiya'da yapılan bu çalışmada buzlanma önemli bir çevresel risk faktörü olarak tanımlanmıştır.

Christoforidis ve Kambas tarafından 2001-2003 yılları arasında 366 anaokulu ve 289 ilköğretim okuluna gönderilen kaza gözetim anketi sonuçlarına göre 1732 kaza raporlanmıştır. Raporlar öğrenci cinsiyeti, kaza saati, yeri, kaza şartları, yüzey şartları, öğrencinin kaza sırasında neyle meşgul olduğu herhangi bir alet kullanıp kullanmadığı kaza sonucu ambulansın aranıp aranmadığı gibi bilgileri içermektedir. Sonuç olarak kazaların 418'i anaokullarında gerçekleşmiştir. 1314 kaza ilköğretim okullarında gerçekleşmiştir.

Tablo 2.3. Christoforidis Ve Kambas Tarafından 2001-2003 Yılları Arasında 366 Anaokulu Ve 289 İlköğretim Okuluna Gönderilen Kaza Gözetim Anketi Yüzdeleri

Kaza Zamanı	Okul türü			
	Anaokulu	İlköğretim		
		A	B	C
Mola	58,7	67,7	66,7	55,7
Fiziksel Eğitim	12	11,3	9	12,4
Kaza Yeri				
Okul İçi				
Sınıf	58,3	26,6	17,2	15,6
Koridor/Merdiven	37,5	60	44,8	56,3
Okul Dışı				
Okul Bahçesi	64,2	76,6	72	62,9
Spor Salonu	9,5	8,5	8	11,5
Zemin Türü				
Asfalt	28,8	27,6	39,7	43,8
Beton	16,4	25,9	21,9	25
Zemin Durumu				
Kuru	74,6	64,8	62,9	73,1
Islak	7,9	13	12,9	16,1
Son Aktivite				
Yürüyüş Koşu	56,6	67,8	76,3	61,6
Zıplama	9,2	3,2	2,6	12,1
Ekipman Kullanımı				
Evet	26,8	15,6	22,6	32,8
Hayır	73,2	84,4	77,4	67,2
Kaza Sebebi				
Kayma Düşme	34,2	32,2	43,6	43,5
Çarpışma	32,9	33,7	25,6	26,3
Kaza Faktörü				
Acele Etme	45,1	25	28,9	27,8
Dövüş/Agresiflik	5,6	18,3	14,4	19,6
Kasıt Varmı				
Evet	25	48,4	36,8	42,1
Hayır	75	51,6	63,2	57,9
Yaralanan Bölüm				
Baş Ve Yüz	45,4	40,3	35,9	23,1
Diz	17,3	12,9	23,1	19,2

Jacobsson v.d. tarafından 1987 yılında Almanya’da yapılan çalışmada bulunan sonuçlar tabloda gösterilmiştir. Çalışma Almanya Falköping Belediyesi’nde yaşayan öğrencilere uygulanmıştır. İlk ve ortaokul öğrencisi 4882 öğrencinin hastane kayıtlarına göre geçirdikleri kazalar incelenmiştir. 7-9 yaş arası öğrenci sayısı 1231, 10-12 yaş arası öğrenci sayısı: 1237 13-15 yaş arası:1353, 16-19 yaş arası öğrenci sayısı 1061tir.

Tablo 2.4. Jacobsson v.d. tarafından 1987 yılında Almanya’da yapılan çalışmada bulunan sonuçlar

Aktivite türü	7-9 yaş	10-11 yaş	13-15 yaş	16-19 yaş
Spor	4	19	28	22
Teneffüs	9	19	22	3
Ulaşım	4	4	2	4
Sınıf				
Eğitim	1	6	3	6
El sanatları	1	1	2	1
Diğer	2	7	6	7
Toplam	21	43	73	43

Tablo 2.5. Jacobsson v.d. tarafından 1987 yılında Almanya’da yapılan çalışmada bulunan sonuçlar 2

Yaralanma türü	
Burkulma	77
Kırık	38
Ezilme, yara, çürük	30
Yaralar	26
Kafa yaralanmaları	9
Diğer yaralanmalar	7

Reis v.d. (2004), tarafından biyolojik maddelerle çalışan hemşirelik öğrencileri arasında gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin delme ve batma ihtimali olan araçlarla daha çok kaza yaşadıkları görülmüş, kaza nedenleri ise sırasıyla; dikkat eksikliği, acemilik, teknik yetersizlik, güvensizlik, malzeme sıkıntısı, acele etmek, kaçınılmazlık, dikkatsizlik, hasta baskısı, iğne ve meslektaşın ihmali olarak sıralanmıştır.

Pagano v.d. (1987) tarafından 1980-81den 84-85 yılına kadar 5 yıl boyunca incelenen 11.541 kazanın 2348’i anaokullarında, 4997’si ilkokullarda 2770’i orataokullarda 1426’sı lise ve teknik okullarda gerçekleşmiştir. Erkek öğrencilerde kaza geçirme oranı daha yüksektir. Anaokullarında kazaları %31,6’ sını sınıf içerisinde %30,3’ü bahçelerde, %26,6’sı merdiven ve koridorlarda gerçekleşmiştir. İlkokullardaki kazaların %25,4’ü sınıflarda %26,6 sını bahçede, %26,5 i merdiven koridorlarda gerçekleşmiştir (Pagano vd., 1987:198).

Senterre v.d (2014) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin okulla ilgili yaralanmalara maruz kalma ihtimalinin kızlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Yaralı çocukların büyük bir kısmı anaokulu veya ilkokullardadır; yaralanmaların gerçekleştiği yer oyun alanı ve en çok yaralanma meydana gelen faaliyet ise beden eğitimidir. Küçük yaşlarda çocuklarda en çok yaralanma sebebi düşmedir. Düşmeye bağlı en çok kafa yaralanmaları görülmektedir.

2.4.4. Okul Güvenliği

Okul güvenliği, öğrencilerin veya okullarda görevli kişilerin okula gitmek için bulundukları yerden ayrılmasından itibaren başlayan ve öğrencilerin okullarından ayrılıp tekrar evlerine dönmesiyle sona eren süreci kapsar. Ev ile okul arasındaki güvenlik, özellikle taşınalı eğitimin olduğu okullarda daha önemli hale gelmektedir. Okul güvenliği mekân açısından değerlendirildiğinde (Işık, 2004);

1. Okul ile ev arasındaki güvenlik,
2. Okul içinde güvenlik,
3. Sınıfta güvenlik olmak üzere üç ana alandaki güvenlik durumunu kapsamaktadır.

Okul güvenliğinin boyutları farklı alanlarda ele alınabilir (Işık, 2004):

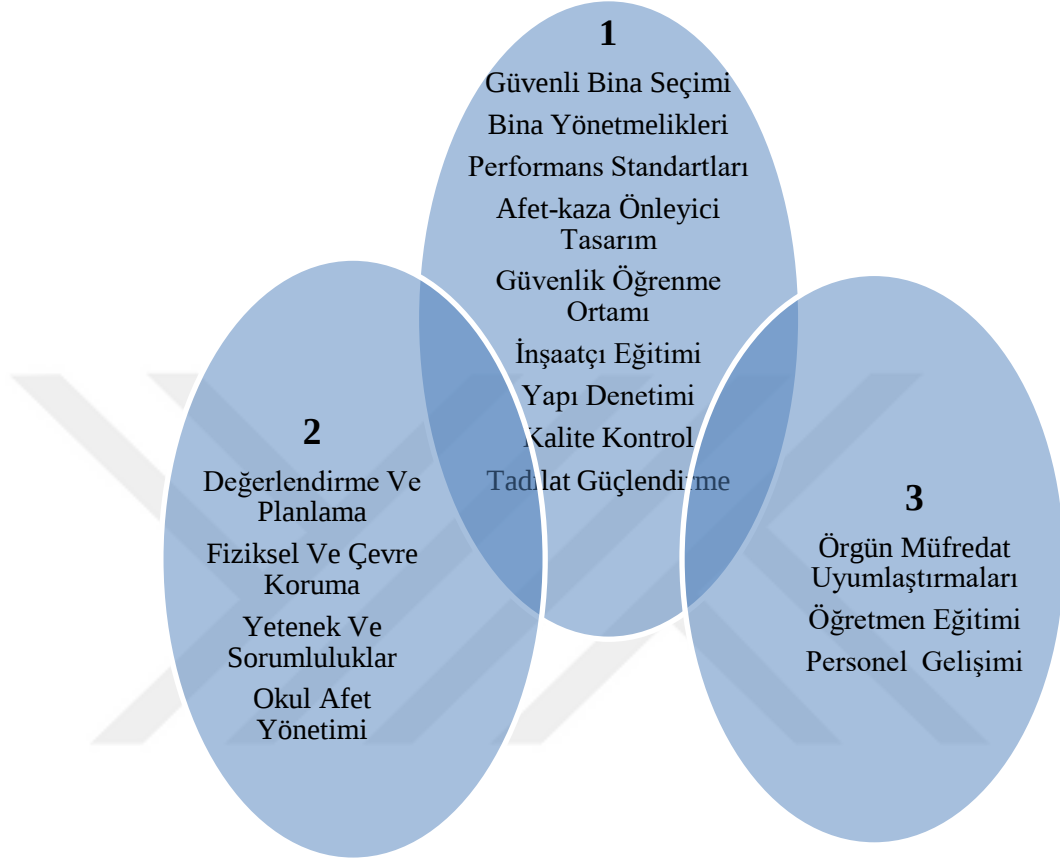
1. Arkadaşlarından gelecek şiddet olaylarına karşı güvenlik,
2. Öğretmenlerin fiziksel şiddetine maruz kalma konusunda güvenlik,
3. Tabii afetlere karşı güvenlik,
4. Sağlık ve temizliğe ilişkin güvenlik,
5. Cinsel istismara karşı güvenlik,
6. Psikolojik ve duygusal güvenlik,
7. Etnik ve siyasi görüş konularındaki güvenlik.

Okul güvenliği kapsamlı olarak 3 ana temel üzerine inşa edilmiştir.

1. Güvenli öğrenme imkânları
2. Okul Afet/Kaza/Tehlike Yönetimi

3. Risk Azaltma ve Esnek Eğitim

(Global Alliance for Disaster Risk Reduction and Resilience in the Education Sector, 2014:3).

Şekil 2.5. Okul Güvenliğinin Temel Unsurları

Kaynak: Global Alliance for Disaster Risk Reduction and Resilience in the Education Sector, 2014:3).

2.4.4.1. Okul Güvenliğini Sağlamada Yöneticilerin Rolü

Okullardaki fiziksel tedbirlerin kazalara ve istenmeyen olaylara sebep vermeyecek kadar uygun olması ve okullarda kültürel bir yapının oluşturulmasında tüm personellere görevler düşmektedir. Yöneticiler tehdit oluşturan durumları belirlemeli, önlemler almalı, ve bu önlemleri hayata geçirerek kazaların olmamasını sağlamalıdır. Bu nedenle liderlik vasıflarınada sahip olmalıdırlar. Bu süreçte okul personeli ve aileleri risklere karşı uyarmalı ve bilgilendirmelidirler (Dönmez, 2001:73).

Okul güvenliğinin sağlanmasında yöneticilerin atacağı adımlar önem arz etmektedir. Atılacak adımlardan bazıları (Dönmez, 2001:70);

1. Okul güvenliğinin planlanması için ekip oluşturarak bu ekibin örgütlenmesini gerçekleştirmek,
2. Her yıl güvenlik değerlendirmesi yapmak,
3. Şiddeti önleme konusunda çalışmalar yapmak,
4. Sosyal destek konusunda bir ekip kurmak,
5. Kaza, kavga, yaralama gibi kriz anlarında müdahale planları geliştirmek,

2.4.4.2. Okul Güvenliği Teorileri

Okul güvenliği teorileri üç başlık altında incelenebilir. Bunlar kontrol teorisi, okul iklimi teorisi, ve sosyal çözülme teorisidir (Işık, 2004:1; Welsh v.d., 1999:73).

Kontrol Teorisi

Kontrol teorisi okullarda yaşanan suç olaylarının temelinde yatan nedenin sosyal kültürel değerlerin eskisi kadar etkili olmamasından kaynaklandığını iddia etmektedir. Toplumların sahip olduğu geleneksel değer yargılarının aktarımının aile içerisinde ve okullar yoluyla sağlanamaması okullarda öğrencilerin daha fazla şiddet ve suç içeren olaylara karışmalarına neden olmuştur (Işık, 2004:1; Welsh v.d., 1999:77).

Hirschi (1969) 4 temel etkenle bu durumu açıklamıştır (Welsh v.d., 1999:77).

1. Geleneksel amaçlara bağlılık,
2. Diğerlerinin görüş ve hakkını korumak,
3. Suç faaliyetlerine karşı toplumsal aktivite,
4. Geleneksel kurallara bağlılık.

Okul İklimi Teorisi

İnsanlar gibi tıpkı okullarda kendi kişisel özelliklerine ve iklimlerine sahiptirler. Okul iklimi görevin gerektirdiği ilişkiler, görev algısı, etki modelleri ve uzlaşma, ödül ve yaptırımların nasıl yapılması gerektiği, böyle durumlarda uygulanacak davranış modellerini içermektedir (Welsh, 2000:92).

Sağlıksız bir örgüt iklimi düşük yenilik, düşük iş tatmini, yabancılaşma, yaratıcılık eksikliği, hayal kırıklığına yol açmaktadır (Welsh, 2000:92;Işık, 2004:1).

Okullar suça ilişkin davranışlarda önemli bir faktör olarak görülmektedir. Bunun nedeni öğrencilerde düşük akademik başarı ve beklentilerinin az olması öğrencilere suça meyilli hale getirmektedir (Verdugo, 1999:267, Işık, 2004).

Toplumsal Çözülme Teorisi

Okulların güvenli hale gelebilmesi toplumun ve ailelerin güven içerisinde yerler olmasına bağlıdır. Öğrencilerin okula başlamadan önce ve okula başladıktan sonra ailesinden ve arkadaşlarından kazandığı davranış ve alışkanlıklar öğrencinin okul hayatına olumlu ya da olumsuz olarak etki etmektedir. Bu teoriye göre toplumsal aksaklıklar öğrencilerin okul yaşantısına yansımaktadır. Okul güvenliği toplumdaki güvenlikle bir bütündür (Işık, 2004:1).

2.4.4.3. Çeşitli Ülkelerde Okul Güvenliği Yaklaşımları²

Okulların aşağıdaki başlıklarda güvenli yerler olması çocuk ve gençlerin zihinsel ve psikolojik sağlığı açısından önem taşımaktadır:

1. Kazalar ve Yaralanmalar,
2. Hırsızlık,
3. Zorbalık ve Tehdit,

² Bu bölüm Comprehensive Approaches To School Safety And Security: An International View adlı rapordan çeviridir. (Margaret Shaw, www.oecd.org/edu/innovation-education/34739136.pdf)

4. Tecavüz,
5. Cinsel İrksal Taciz ve Tehdit,
6. Mağduriyet Korkusu,
7. Öğrencilerin Birbirine Şiddet Uygulaması,
8. Eylem ve Kundaklama Olayları,
9. Çete Faaliyetleri,
10. Personel ve Öğretmen Şiddeti,
11. Ebeveyn Şiddeti.

Avusturalya

Avusturalya’da hem devlet hem de resmi kuruluşlar okul güvenliği konularında çalışmalar yapmıştır. Ulusal Suç Önleme Kuruluşu ve diğer resmi ortaklar okulların, çalışanların ve diğer ilgili kişi ve kuruluşların kapasitelerini güçlendirmek için kalıcı bir okul güvenliği yaklaşımı geliştirmeye ve uzun dönem projelere yatırım yapmaya çalışmaktadır. Güney Avusturalya kapsayıcı bir yaklaşımla okul merkezli önleme projeleri yürütmekte ve yeni politikalar belirlemektedir. Bunun yanı sıra okul çetelerine yönelik okul stratejileri geliştirilmiştir.

Belçika

Belçika’da okul bırakma, iş eğitimleri ve göçmen toplulukların ihtiyaçları konusunda planlar uygulanmaktadır. Bu planların uygulanması polis ve okullar arasında güçlü bir çalışmayla gerçekleşmektedir.

Kanada

1998 yılında itibaren hükümetin Ulusal Suç Önleme Strateji Birimi okullarda zorbalık teşebbüsleri üzerine önemli araştırmalarda bulunmuştur. Yenilikçi okul tabanlı projeler maddi olarak desteklenmektedir. Örneğin “Together We Right The Way” adlı proje ile okullarda problemli davranış oranı azalmış eğitsel faaliyetlerde iyileşme

sağlanmıştır. Aynı zamanda birçok şehirde okullarda arabuluculuk faaliyetleri ve zorbalığa karşı girişimlerde bulunmaktadır.

Danimarka

Danimarka suç oranlarını düşürmek amacıyla okul, polis ve sosyal çalışmacıların işbirliği ile bir arada çalışmaktadır. Okul tabanlı programlar sosyal eğitim ve anlaşmazlıkların çözümüne odaklanmıştır. Özel öğretmen eğitimi okul iklimini geliştirmek, çatışmaları çözümlmek ve arabuluculuk yeteneklerini geliştirmek amacıyla pilot bölgelerde uygulanmaktadır.

2.4.5. Öğrencilerde Risk Alma Davranışları

Üniversite öğrencileri arasında antisosyal davranışlar, sigara kullanımı, madde kullanımı, okul terki gibi risk alma davranışları görülmektedir. Fırat ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada 184 öğrencinin 105'i (%57) kadın, 79'u (%42,9) erkek öğrencidir. Öğrencilerin yaş ortalaması en az 18 en fazla ise 39'dur. Çalışmada üniversite eğitimi alan erkeklerin antisosyal davranışlar, sigara kullanımı, madde kullanımı, okul terki bölümlerinden aldıkları puanlar üniversite eğitimi alan kadınlardan daha fazla bulunmuştur. Çalışmada alkol kullanımı arkadaşlarıyla birlikte kalanlarda, aile yanı ve devlet yurdunda kalanlara göre daha yüksek bulunmuştur, sigara kullanımı ise arkadaşları ile birlikte kalanlarda, aileleri ile birlikte kalanlardan daha yüksek bulunmuştur.

2.4.5.1. Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Bağımlılığı

2017 yılında yayınlanan istatistiklere göre güvenlik birimlerine suça sürüklenme nedeni ile getirilen 108 bin 675 çocuğun; 36 bin 87'sinin bağımlılık yapan madde kullandığı görülmüştür. Bağımlılık yapan madde kullanan çocukların %84,5'ini 15-17 yaş grubu, %15'ini ise 12-14 yaş grubundaki çocuklar oluşturmıştır. Çocukların %72,9'unun sigara, %8,6'sının sigara ve alkol, %4'ünün sigara ve esrar, %2,9'unun esrar, %2'sinin ise sigara, alkol ve esrar kullandığı görülmüştür. Bu verilerin ışığında madde kullanımının çocuklarda ve gençlerde suç işleme oranlarını arttırdığı görülmektedir (TÜİK, 2017).

Süngü (2014) tarafından yapılan çalışma sonuçları öğrencilerin neden sigara ve alkol kullandıkları sorusuna cevap aramıştır. Öğrencilerin kişisel durumlarına göre sigara ve alkol kullanım oranı değişmektedir. Sonuçlara bakıldığında erkeklerin kız öğrencilere göre daha fazla sigara ve alkol alışkanlığına sahip oldukları tespit edilmiştir. Fakülte bazında ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi öğrencilerinde sigara ve alkol kullanımının daha fazla, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin ise belli bir oranda daha düşük olduğu belirlenmiştir. Anne babası boşanmış olan öğrencilerde, yüksek eğitilmiş ailelerden gelen öğrencilerde ve gelir seviyesi yüksek ailelerden gelen öğrencilerde sigara ve alkol tüketiminin yüksek olduğu görülmüştür.

Turhan v.d. (2011), tarafından Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve Reyhanlı Sağlık Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinden seçilen 396 öğrenci ile yapılan çalışmada alkol ve uyuşturucu kullanımı sırasıyla %73,2, %56.6, ve %9.6 olarak tespit edilmiştir.

Yıldırım (1997), tarafından yapılan çalışma sonuçları sigara kullanımının nedenlerine ilişkin bulgular içermektedir. Buna göre üniversite son sınıf öğrencilerinin %42'si sigara kullanmaktadır. Sigaranın ailesinin ve kendisinin dindarlık düzeyi düşük ailesinden ayrı olarak yaşayan, ailelerinde sigara içenlerin bulunduğu ve çoğunluğu erkek olan öğrenciler arasında daha yüksek oranlarda kullanıldığı tespit edilmiştir. Sigara kullanan öğrencilerin yaklaşık beşte üçünün ilk defa sigara kullanmaya orta öğretim yıllarında başladıkları, ilk denemelerinde sırasıyla "arkadaşlar", "can sıkıntısı", "büyüklere özentisi" ve "hoşlanma" gibi faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir.

2.4.5.2. İntihar

Yapılan çalışmalar intiharın problem çözme becerilerindeki yetersizliğin, öfkenin ve dürtüsellüğün yoğunluğunun sonucu gerçekleştiğini göstermektedir (Şahin v.d., 2008:79).

Ceyhun ve Ceyhun tarafından Ankara ve Kırıkkale'de okuyan 800 üniversite, 600 lise öğrenci ile yapılan çalışmada intihar olasılık puanları lise öğrencileri için 65.33, üniversite öğrencileri için ise 59.51 olarak bulunmuştur. Lise ve üniversite öğrencilerinin intihar olasılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan Cull ve Gill'in norm grubunun toplam

puanından ve Tuğcu ve arkadaşlarının (1997) Türk toplumunda normal grup için belirledikleri ortalama puandan (55.54) yüksektir (Ceyhun ve Ceyhun, 2003:220).

Kütahya ilinde intihar olasılığı ve sebepleri üzerine 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Kütahya İlindeki liselerin, 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında öğrenim gören toplam 3843 lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada intihar olasılığı belirlemede okul başarısı önemli bir değişken olarak bulunmuştur. Akademik başarısını kötü olarak algılayan öğrencilerin, akademik başarısını iyi olarak algılayan öğrencilere göre, intihar olasılıklarının, daha yüksek olduğu bulunmuştur. Arkadaşlarından destek görmeyen öğrencilerin, arkadaşlarından destek gören öğrencilere göre, intihar olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerinden destek görmeyen öğrencilerin, öğretmenlerinden destek gören öğrencilere göre, intihar olasılıkları daha yüksek bulunmuştur. Okul dışında çalışan öğrencilerin, okul dışında çalışmayan öğrencilere göre, intihar olasılıkları daha yüksek bulunmuştur (Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2012:23). Bu sonuçlara göre okul iklimi öğrencilerin intihar riskini etkileyen faktörlerden denilebilir.

Özcan v.d.(2012:17) tarafından Başkent Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu'nda okuyan 247 öğrencinin katıldığı çalışmada bulunan sonuçlar şu şekildedir: Son bir yılda intiharı düşünen öğrencilerin oranı % 17.6, son bir yılda intiharı planlayan öğrencilerin oranı %12.2, son bir yılda 1 veya daha fazla intihar girişiminde bulunanların oranı %2.3, son bir yılda 1 veya daha fazla intihar girişimi sonucu yaralanma/zehirlenme yaşayanların oranı %0.8 olarak bulunmuştur.

2.4.5.3. Okullarda Şiddet

Öğrenci şiddeti okullarda öğrencilerin başından geçen ve öğrencilerin fiziki olarak zarara uğratılması, sözel yolla ya da cinsel olarak tacize uğratılması, öğrenciler tarafından istenmemesi, iftiralara maruz bırakılması, şahsi eşyalarının zarara uğratılması vb. gibi türleri bulunan; öğrenci bakımından yıkıma yol açacak ve öğrenciye ruhen zarar verebilecek durumlardır. Bu durumlar kimi zaman masum görülebilecek şekillerde ortaya çıkarken bazende ölüme dahi yol açabilecek noktaya gelebilmektedir (Pişkin v.d., 2011:5).

Arslan tarafından yapılan çalışmada Batman kent merkezinde görev yapmakta olan 210'u ortaokul, 220'si lise öğretmenini olmak üzere toplam 430 öğretmen ile yapılan görüşmelerde öğrenciler arasında sözel, fiziksel, duygusal şiddet türlerinde artış görüldüğü ortaya çıkmıştır. Ayrıca hırsızlık, okul eşyasına zarar verme, sigara içme, uyuşturucu kullanma, kesici aletlerle kavga etme şeklindeki davranışların giderek yaygınlaştığı ortaya çıkmıştır (Arslan, 2015:1).

Okullarda şiddet farklı biçimlerde gerçekleşebilmektedir. Aküzüm ve Oral tarafından yapılan çalışmada 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Programı kapsamında Diyarbakır ilinde öğrenim gören 21 okul yöneticisi ve 81 öğretmenin katılımıyla yapılan çalışmada yöneticilere ve öğretmenlere göre, öğrencilerin birbirlerine şiddet uyguladıkları durumlar okullarda çok sık görülmektedir. Bu durumlara okul sorunları yol açmaktadır. Bu nedenle şiddetin engellenmesi için okullarda sorun oluşturan faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir (Aküzüm ve Oral, 2015:1).

Özgür vd. tarafından Aydın iline bağlı Kuşadası ilçesinde bir lisede okuyan 460 öğrenci ile yapılan çalışmada öğrencilerin %10.3'ünün şiddete maruz kaldığı ve bu öğrencilerin yarısından fazlasının (%51.4) bu şiddeti arkadaşları tarafından okulda yaşadığı saptanmıştır. En yüksek oranda şiddet türü "fiziksel şiddet", algılanan şiddet kaynağı "dayak" olarak belirtilmiştir. Şiddet eğiliminde etkili faktörlerin ise öğrencilerin cinsiyeti, bulundukları sınıf, ailenin gelir düzeyi ve babanın çalışma durumu olduğu bulunmuştur (Özgür v.d., 2011:53).

Durmuş ve Gürkan tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin şiddet ve saldırganlık eğilimleri çeşitli değişkenler açısından ele alınmıştır. Araştırma 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Ankara Üniversitesi birinci sınıfına başlayan öğrencilere uygulanmıştır. Öğrenciler tarafından en çok işaret edilen şiddet ve saldırganlık olayları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin okulda bulunduğu ifade edilmesi (%70,9),
2. Okul sınırlarında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar (%70,1),

3. Okuldaki çeşitli öğrenci gruplar arasında toplu kavga olayları (%70,1),
4. Okulda bazı öğrencilerin paralarının çalınması ya da özel eşyalarının kaybolması (%63,7).

2.4.6. Okullarda Ayrımcılık

Ayrımcılık doğrudan veya dolaylı ayrımcılık şeklinde meydana gelebilmektedir.

Doğrudan ayrımcılık, kişinin, bulunduğu gruba dayalı olarak, mukayese edilebilir durumdaki diğer grup mensubunun maruz kaldığı, muameleden daha az lehte muameleye maruz kalmasıdır. Örneğin kadınların erkeklere nazaran daha az kendi lehlerine bir muameleye maruz bırakılmaları gösterilebilir.

Dolaylı ayrımcılık, bir gruptan kişileri diğer gruptan kişilerle kıyaslandığında belli bir dezavantaja sokabileceği durumlardır (İstanbul Teknik Üniversitesi Cinsel Taciz Ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi, 2017).

2.4.7. Okullarda Cinsel İstismar

Türkiye’de bazı üniversiteler cinsel taciz ve cinsel saldırıyla mücadele kurulları oluşturmuştur. Örneğin Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi’nin kurduğu kurul görevlerini şu şekilde sıralamıştır (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Cinsel Taciz Ve Cinsel Saldırıyla Mücadele Kurulu Yönergesi);

- a. Şikayet veya bildirim durumunda tüm iddiaları gündeme alır.
- b. Değerlendirmeye aldığı her şikâyet durumunda, kendi içinden 3 (üç) kişiden oluşan inceleme komisyonu seçer.
- c. Kurul, incelenen cinsel taciz ve cinsel saldırı iddialarıyla ilgili olarak disiplin soruşturması açılması gerektiren durumu ilgili birime gönderilmek üzere rektörlüğe bildirir.
- d. Şikâyetçilerin mağduriyetini gidermek üzere psikolojik, tıbbi ve hukuki mekanizmaları işletir ve acil durumlarda yetkili kurum ve kuruluşlarla işbirliğine girer.

- e. Üniversitede toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılık ve cinsiyet ayrımcılığına karşı farkındalık yaratmak için eğitim, tanıtım ve benzeri çalışmaların düzenlenmesini, yayın yapılmasını sağlar ve destekler.
- f. Kurul, inceleme süreci ile ilgili ilke ve esasları belirleyerek Senato'ya sunar.

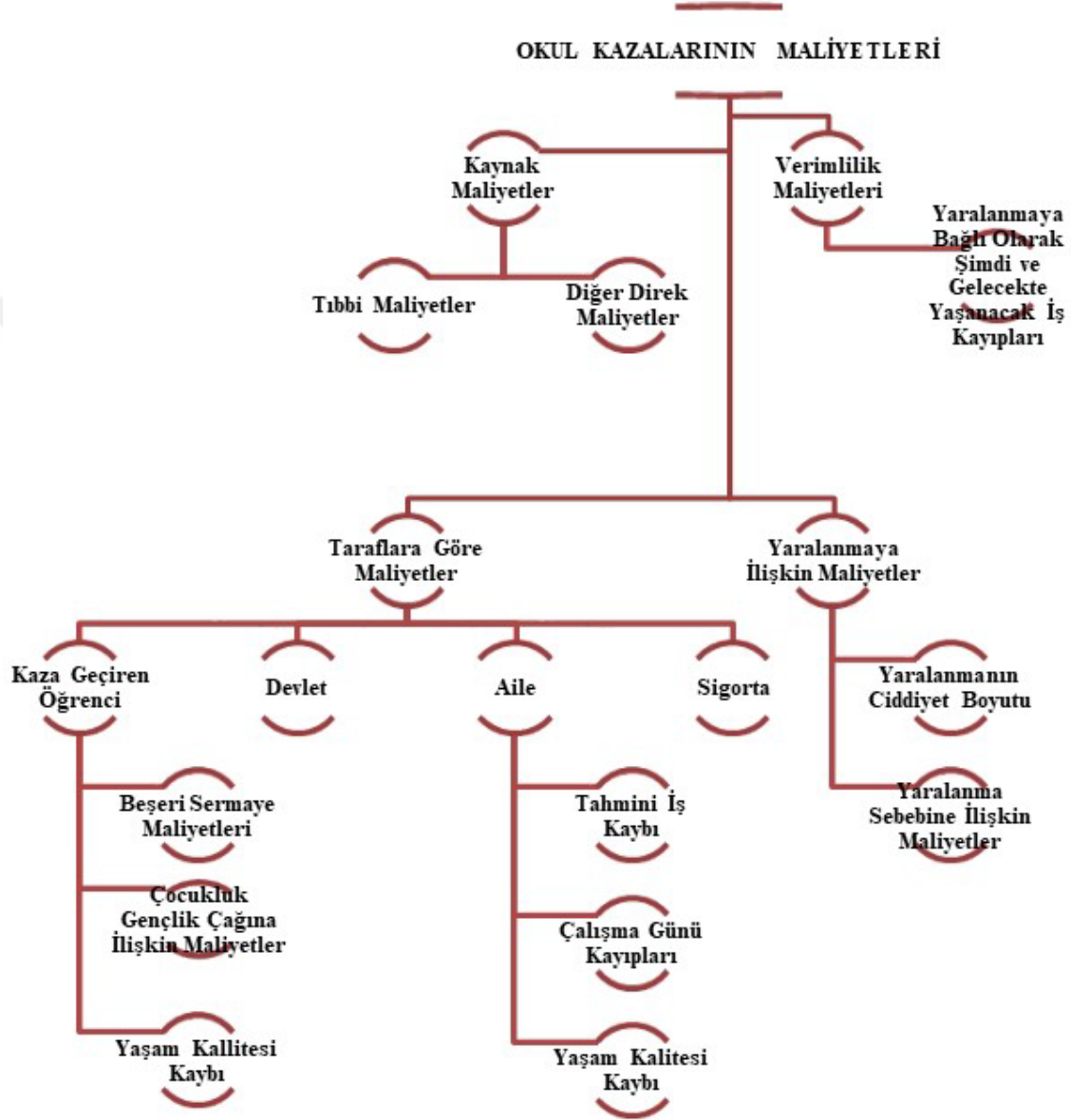
Durmuş (2013) tarafından 1478 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada öğrencilerin bakışlarla rahatsız edilme oranı %60.69, dokunarak tacize uğrayanların oranı 45.48, toplu taşıma araçlarında tacize uğrayanların oranı 30.58, cinsel şakaya maruz kalanların oranı 26.19, çocukluk çağında tacize maruz kalanların oranı 22.50, rızası olmadan cinsel ilişki yaşayanların oranı 14.73, öğretim üyelerince cinsel tacize uğrayanların oranı 3,96 olarak belirlenmiştir.

2.4.8. Okullarda Temizlik

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmada yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin temizliğe ilişkin çeşitli konularda ki görüşleri değerlendirilmiştir. Buna göre %37,2'si okulda temizlik personeli sayısını yeterli, %23,2'si "kısmen" yeterli görürken, %39,6'sı yetersiz görmektedirler. Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin %54,6'sı temizlik malzemelerinin okulun ihtiyacını karşıladığını, %36,4'ü "Kısmen" karşıladığını belirtmişlerdir. Bütün grupların %60,5'i okullarda hiç haşere görülmediğini, %35,4'ü bazen görüldüğünü belirtmişlerdir. Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin %66,0'sı çöplerin belediye tarafından "1-2 günde bir"; %12,4'ü "3-4 günde bir", alındığını, %12,8'i düzenli alınmadığını belirtmişlerdir. Bütün grupların %66'8'i öğrenci tuvaletlerinde sabun/sıvı sabunun "her zaman", %16,5'i "sık sık", %9,3'ü "bazen" bulunduğunu belirtmişlerdir. Tuvaletlerde sabun/sıvı sabunun değişik sıklıkta bulunduğunu belirtenlerin %76,7'si bunu "yeterli" ve "çok yeterli" bulmaktadırlar. Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin %66,8'i sınıfların "günde bir kez", %24,2'si "günde 2 kez" temizlendiğini belirtmişlerdir. Sınıfların değişik sıklıkta temizliğinin yapıldığını belirten grupların %64,5'i yapılan temizliği "yeterli" ve "çok yeterli" bulmaktadırlar (Ardıç, 2010:90-91).

2.5. OKUL KAZASININ MALİYETLERİ

Kazalar sonucu bazı maliyetler oluşabilmektedir. Okullarda hazırlanacak kaza önleme programları kazaların maliyetlerinin azaltılmasında etkili olabilir (Miller and Spicer, 1998:413).

Şekil 2.6. Okul Kazalarının Maliyetleri

Kaynak: Miller and Spicer, 1998:413.

Çocuk ve gençlerin yaralanmaları toplumun birçok kesiminde (aileler ve sağlık sigortası uygulayıcıları vb.) finansal yüklere yol açmaktadır. Örnek olarak sağlık alanındaki harcamalar, ailelerin yaralanan çocukları için işe gitmemek zorunda kalması

gibi durumlar gösterilebilir. Bu durum aile gelirini ve işveren faydasını etkilemektedir. Çocuk ve gençlerin yaralanma sonucu sakatlanması onları gelecekte çalışamayacak hale getirebilir (Miller, 2015:23).

Okullarda gerçekleşen kazalar bazı maliyetler doğurabilir. Bunlar sigorta primleri, yasal ücretler, personel için zaman kaybı, yaralılar, aileleri yada üçüncü kişiler tarafından açılan davalardan kaynaklanan tazminat ödemeleri, şeklinde gerçekleşebilir (Barrios v.d., 2007:274).

Kaynak ve Verimlilik Maliyetleri

Kaza maliyetleri kaynak ve verimlilik maliyetleri olarak sınıflandırılabilir (Miller, 2015:22-25).

Kaynak Maliyetleri: Kazaya uğrayan kişilerin bakım ve kaza olayı gerçekleştikten sonraki süreçlerin tıbbi maliyetlerini içerir. Bunun yanısıra diğer direk maliyetlerde bulunmaktadır. Bunlar; polis ve itfaiye maliyetleri, ulaşım kazalarında seyahat erteleme maliyetleridir.

Verimlilik Maliyetleri: Çocukların veya gençlerin kaza geçirmesi sonucu ebeveynlerin çocukların bakımını üstlenerek çalışmamaları sonucu oluşan maliyetlerdir. Burada aileler ücret kaybı yaşarlar.

Yaşam Kalitesi Kaybı: Aileler çocuklarını bir yaralanma sonucu kaybettikleri zaman bunun acısını yıllar boyunca yaşamaktadırlar. Yaralanma sonucunda kalıcı sakatlık yaşayan çocuk ya da gençler ise bu olay sonucu ömürleri boyunca hem psikolojik sıkıntılar yaşamakta hem de kalıcı hareket ve bilişsel fonksiyonlarında bozulmalar yaşanmaktadır.

2.6. TÜRKİYE’DE YAŞANAN OKUL KAZALARINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

Türkiye’de yaşanan okul kazalarına ilişkin örnekler ulusal gazetelerde yer alan haberler üzerinden derlenmiştir. Basına yansıyan kazalar genellikle ilkökul ve ortaöğretim seviyesinde olmuştur. Üniversitelerde gerçekleşen kazalara ilişkin basına çok fazla haber yansımamıştır.

1.olay: Atölye çalışması sırasında meydana gelen iş kazası

Okul: Sakarya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi'

Yaralanma/ölüm: Öğrenci kaza sonucunda sağ elinin üç parmağını kaybetmiştir(Sakarya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Metal Teknolojisi Çelik Konstrüksiyon Dalı öğrencisi, 17 yaşındaki E.E., bölüm öğretmeni E.Ö. ile birlikte okul atölyesinde giyotin makası kullanırken sağ elinin 3 parmağını makineye kaptırdı.).

Dava durumu: Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğü aleyhine Sakarya Valiliği nezdinde açılan davada mahkeme lise öğrencisinin anne ve babasına maddi ve manevi tazminat davası ödenmesine hükmetmiştir(haberler.com internet sitesi, 2015).

2.olay: Öğrencinin trabzanolardan kayarken düşmesi

Okul: İstanbul Teknik Üniversitesi

Yaralanma/Ölüm: Olay öğrencinin ölümüyle sonuçlanmıştır.

3.olay: Deney tüpü patlaması(t24 haber sitesi, 2013).

Okul: Uludağ Üniversitesi

Yaralanma/ölüm Yağ analizi sırasında elindeki tüpün düşüp parlaması sonucu öğrenci yaralanmıştır (Milliyet Gazetesi, 2013).

4.olay: Yasemin Arı, 28 Şubat 2008 tarihinde uygulama sınavı için 10 arkadaşıyla birlikte kimya laboratuvarına girmiştir. Sınavın 5. dakikasında bir patlama meydana gelmiştir.

Yaralanma/ölüm: öğrencinin bir gözü kör olmuştur(memurlar .net İnternet Sitesi, 2008).

5.olay: İstanbul'da bir okulda öğretmenin yaptığı deneyde yaşanan kaza sonucu 11 yaşındaki çocuğun gözleri yanmıştır.

Yaralanma/ölüm: Öğrencinin gözleri yanma meydana gelmiştir (t24 Haber Sitesi,2014).

6.olay: İvrindi ilçesindeki bir ilköğretim okulunda 4 öğrenci, deney yapmak için pillerle yaktıkları ampulün patlaması sonucu yaralanmıştır.

Yaralanma/ölüm: Öğrencilerin, büyük pillerle yakmaya çalıştıkları ampul, patlamış ampulü tutan Ahmet Acar'ın sağ el yüzük parmağı kopmuş, diğer öğrenciler hafif şekilde yaralanmıştır (Hurriyet Gazetesi, 2010).

7.olay: Deney yapılan laboratuvarda patlama

Yalova Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin laboratuvarında kimya dersi sırasında deney yapılırken patlama olmuş, deneyi yapan öğretmen Mustafa Keskiner patlama sonucu yaralanmıştır (Hurriyet Gazetesi, 05.03.2015).

8.olay: Kağıthane'de bir ilköğretim okulu yıl sonu nedeniyle bahar şenliği düzenlemiş ve etkinlikler kapsamında öğretmen ve öğrencilerin ortaklaşa hazırladığı bir deney yapılmıştır. İddiaya göre deney sırasında belirlenemeyen bir nedenle patlama meydana gelmiştir.

Yaralanma/ölüm: Patlamada 6 öğrenci çeşitli yerlerinden yaralandı.

9.olay: Bolu'da buhar gücünü göstermek için deney yapan öğretmen, yanan ocağın üzerine yanlışlıkla ispirto dökünce, önlükleri alev alan 2 öğrencinin ellerinde ve yüzlerinde yanıklar oluşmuştur (hurriyet internet sitesi, 2006).

10.olay: Okulda cıva paniği

Iğdır'da, bir ilköğretim okulunda cıva tüpünün kırılması sonucu zehirlenen 27 öğrenci kontrol altına alınmıştır (Sabah Gazetesi, 2012).

11.olay: K.Maraş ve Konya'da cıva paniği

Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde, cıvadan zehirlenen 19 öğrenci Gaziantep'e getirilmiş. Konya, Cihanbeyli de ise 30 öğrenci hastaneye kaldırılmıştır.

12.olay: Cihanbeyli'de cıva zehirlenmesi. 30 öğrenci hastanelik

Konya'nın Cihanbeyli ilçesinde girdikleri fen bilimleri laboratuvarında yere döktükleri cıvadan zehirlenen 30 öğrenci ile sınıfı boşaltmaya çalışan öğretmen ve hizmetli hastaneye kaldırılmıştır (haberler.com internet sitesi, 2012).

13.olay: Cıva zehirlenmesi 22 öğrenciyi hastanelik etti

Artvin'in Hopa ilçesinde 22 öğrenci, 2 öğretmen ve 3 veli civa zehirlenmesi şüphesiyle hastanelere kaldırılmıştır (Habertürk İnternet Sitesi, 2012).

Kazalar incelendiğinde gerçekleşen kazalardan birçoğunun laboratuvar kazası olduğu görülmektedir. Bunun yanısıra düşme, kesme şeklinde gerçekleşen kazalar bulunmaktadır.

2.7. TÜRKİYE’DE ÜNİVERSİTELERDE GÜVENLİK KÜLTÜRÜ

Üniversite eğitimi ilköğretim ve ortaöğretimden farklı olarak; öğrencilerin kendilerini daha bağımsız hissettikleri, bazılarının ailelerinden ayrı bir yaşama başladıkları ve ileride yapmak istedikleri mesleğin eğitimini aldıkları yerlerdir. Öğrenciler üniversite eğitiminde üniversite yetkililerinin sorumluluğu altındadır. Bu nedenle her alanda bağımsız hareket etmeleri söz konusu değildir. Özellikle dersler ve ders dışı aktivitelerde bir denetleyiciye ihtiyaçları vardır. Bu konuların düzenlenmesi adına üniversitelerin belli bir güvenlik kültürüne sahip olması gereklidir.

2.7.1. Üniversitelerde Güvenlik Kültürünün Gerçekleştirilmesi

Güvenlik ve emniyet konusunda tehlike oluşturabilecek hal ve hareketlerin veya bu hal ve hareketlerin zarar verebileceği canlı veya makine, teçhizat gibi araçların zararlarını azaltmayı amaç edinen güvenlik ve emniyeti ön planda tutan düşünce, tutum ve davranışların uygulamaya yönelik olduğu kültür; güvenlik kültürü olarak adlandırılır (Özkan ve Lajunen, 2004:3). Güvenlik kültürü bazı yazarlar tarafından güvenlik iklimi olarak adlandırılmıştır. Zohar (1980) güvenlik iklimini “*çalışanların çalışma ortamları hakkında paylaştıkları temel algıların özeti*” olarak tanımlamıştır.

Şekil 2.7. Güvenlik Kültürü Bileşenleri

Kaynak: (IAEA, 2014)

İş kazalarının önlenerek güvenli bir çalışma ortamının oluşturulmasında güvenlik kültürü kilit bir kavram olarak yer almaktadır (Aytaç, 2011:2). Güvenlik kültürü, , IAEA tarafından yapılan tanıma göre bir kurumun sağlık ve güvenlik programlarının yeterliliğine, şekline ve uygulanması konusunda ısrarına karar veren birey ve grupların değer, tutum, yetkinlik ve davranışlarının bir ürünüdür (Özkan ve Lajunen, 2004:3).

Üniversitelerde güçlü bir güvenlik kültürü yerleştirebilmenin temel unsurları (American Chemical Society, 2012:5);

- Liderlik ve yönetim,

- Laboratuvarlarda kimyasal güvenlik
- Güçlü güvenlik tutumu ve bilinci
- Kazalarının raporlanması
- İşbirliği
- Güvenli iletişim
- Güçlü güvenlik programları

Üniversitelerde güvenlik kültürünün gerçekleştirilmesinin amaçları; gençler, aileler ve toplumda riskler konusunda bilgi/bilinç arttırma, sosyal kabul edilebilirlik, maruziyet yaşını yükseltme, tüm gençlerde problem çözme/mücadele etme becerilerinin geliştirilmesi olarak sıralanabilir (ÇSGB).

2.7.2. Liderlik ve Yönetim

Liderlik üniversitede güçlü bir güvenlik kültürünün oluşturulmasında kritik bir rol oynayan en önemli etkenlerden biridir. Yöneticilerin güvenliğe bakış açısı üniversite güvenlik kültürünün durumunu belirleyecektir (Hill ve Finster, 2013:27).

Okul yönetimi, önceden belirlenmiş hedefleri gözeterek; okula sağlanmış olan eldeki maddi kaynaklar ve insan kaynağını en iyi şekilde buluşturarak, etkili bir yönetim anlayışı olarak ifade edilebilir (Akt: Kiraz, 2013:143). Üniversite yönetimleri ise diğer okul yönetimleri ile aynı şekilde yükseköğrenimin amaç ve hedefleri doğrultusunda hareket etmelidir. Üniversite yönetimi akademik anlamda güvenlik kültürünün sağlanmasında kilit rol oynamaktadır. Üniversitenin üst düzey yöneticileri bu kültürün gerçekleştirilmesi için bölümler ile irtibat halinde olmalıdır. Üst yönetim her bölümü aynı anda kontrol edemeyeceği için sorumluluk dekanlar, bölüm başkanları arasında paylaştırılmış olmalıdır (American Chemical Society, 2012:6). Üniversiteler eğitim kurumlarının tepe noktasında yer almaktadır, buradaki akademisyenlerin eşitlikçi ve gayretli yaklaşımları sayesinde öğrenciler için güvenli bir iklim oluşacaktır (Gökalp, 2006:73).

2.7.3. Laboratuvarlarda Kimyasal Güvenlik

Laboratuvar güvenliğinin sağlanamaması sebebiyle meydana gelen, fiziksel yaralanma ve sakatlıklar ile psikolojik zedelenmeler okul kazalarında önemli bir yer tutmaktadır. Yaralanma, sakatlık ve psikolojik zedelenmeler, laboratuvarlardaki çalışma ortamı ve koşullarından, kullanılan cihazlardan, çeşitli makine, araç ve gereçlerden, ham, yarı işlenmiş ve işlenmemiş maddelerin yapılarından dolayı meydana gelebilmekte öğrenciler ve onların güvenliğini sağlamakla yükümlü asistan, öğretim elemanı v.b. kişiler üzerinde maddi ve manevi büyük zararlara yol açabilmektedir. Bu nedenle başta laboratuvardan sorumlu kişiler olmak üzere, öğrencilerin olası risklere karşı korunabilmesi amacı ile laboratuvar yaşamına ilişkin çeşitli önlemlerin alınması zorunlu olmaktadır (Bayrak ve Ağaoğlu, 1999:295).

Laboratuvar güvenliğinin sağlanabilmesi için sağlanacak önlemlerden bazıları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Laboratuvar Güvenliği İnternet Sitesi, 2017).

- Laboratuvar kapıları kilitli tutulmalı, yetkisiz kişilerin girmesi engellenmelidir.
- Laboratuvarlarda tek başına çalışma yapmaktan kaçınılmalı, acil durumlar göz önünde bulundurularak çalışma arkadaşlarıyla çalışılmalıdır.
- Laboratuvarda herhangi birşey yenilip içilmemeli (özellikle sigara), çalışırken eller yüze sürülmemeli, ağıza herhangi birşey alınmamalıdır.
- Laboratuvarın her bölümünde temizlik, sanitasyon, dezenfeksiyon işlemleri yazılı talimatlara göre periyodik olarak yapılmalı, kayıtları tutulmalıdır.
- Kimyasal maddeler gelişi güzel birbirine karıştırılmamalıdır, çok büyük tehlike yaratabilir.
- Bazı kimyasal maddeler birbiriyle reaksiyona girerek yangına veya şiddetli patlamalara yol açarlar ya da toksik ürünler oluştururlar. Böyle maddelere geçimsiz kimyasal maddeler denir. Bunlar her zaman ayrı ayrı yerlerde muhafaza edilmelidir.
- Karıştırılmaması gereken maddeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.6. Karışmaması Gereken Kimyasallar

Kimyasal	Karışmaması Gereken Kimyasallar
Aktif karbon	Kalsiyum <u>hipoklorit</u> , <u>oksidan maddeler</u>
Alkali metaller (Na, K.vb.)	Hidrokarbonlar ve sulu çözeltileri, su
Amonyak	<u>Cıva</u> , <u>klor</u> , <u>iyot</u> , <u>brom</u> , <u>kalsiyum</u>
Amonyum nitrat	Toz halindeki metaller, yanıcı sıvılar, <u>kükürt</u> , <u>kloratlar</u> , <u>tüm asitler</u> , <u>nitritler</u>
Anilin	Hidrojen peroksit, <u>nitrik asit</u>
Asetik asit	<u>Kromik asit</u> , <u>nitrik asit</u> , hidroksil içeren bileşikler, etilen glikol, <u>perklorik asit</u> , <u>peroksitler</u> , <u>permanganatlar</u>
Asetilen	Flor, <u>klor</u> , <u>brom</u> , <u>bakır</u> , <u>cıva</u> , <u>gümüş</u>
Aseton	Derişik <u>nitrik asit</u> , derişik <u>sülfürik asit</u>
Bakır	Asetilen, <u>hidrojen peroksit</u>
Brom	Amonyak, <u>asetilen</u> , <u>butan</u> ve diğer petrol gazları, <u>turpentin</u>
Cıva	Asetilen, <u>amonyak</u>
Flor	Bütün maddeler
Gümüş	Asetilen, <u>okzalik asit</u> , <u>tartarik asit</u> , <u>amonyak</u> , <u>karbondioksit</u>
Hidrojen sülfid	<u>Nitrik asit</u> , <u>oksidan maddeler</u>
Hidrokarbonlar	Flor, <u>klor</u> , <u>brom</u> , <u>kromik asit</u> , <u>sodyum peroksit</u> (benzen, eter)
Hidrosiyanik asit	<u>Nitrik asit</u> , <u>alkaliler</u>
İyot	Asetilen, <u>amonyak</u>
Oksijen	Yağlar, <u>grees</u> , <u>hidrojen</u> , <u>yanıcı sıvılar</u> , <u>yanıcı katılar</u> ve <u>yanıcı gazlar</u>
<u>Okzalik asit</u>	<u>Gümüş</u> , <u>cıva</u>
<u>Perklorik asit</u>	Asetik anhidrit, <u>alkoller</u> , <u>karbon tetraklorür</u> , <u>karbon dioksit</u>
Potasyum permanganat	Gliserin, etilen glikol, <u>benzaldehit</u> , <u>sülfürik asit</u>
Sodyum nitrat	Amonyum nitrat, diğer amonyum tuzları
Sülfürik asit	<u>Kloratlar</u> , <u>perkloratlar</u> , <u>permanganatlar</u>
Yanıcı sıvılar	Amonyum nitrat, <u>kromik asit</u> , <u>hidrojen peroksit</u> , <u>nitrik asit</u> , <u>halojenler</u>

Kaynak:www.laboratuvarguvenligi.com

2.7.4. Güçlü Güvenlik Tutumu ve Bilinci

İnsanlar bir konuda bilgi sahibi olsalar bile o konuda davranışlarını değiştirmeleri için bu yeterli olmayabilir. Örneğin; "sigaranın zararları -", sigara içmeye devam etmek gibi " Ayrıca o konuda ki kurallarda kişilerin davranışlarını değiştirmesine yetmeyebilir. Örneğin; "emniyet kemeri bağlamadan araç kullanmak", "sigara içilmesinin yasak olduğu yerde sigara içmek gibi". Davranış değişikliği üzerinde etkisi olan pek çok unsur bulunmaktadır. Davranış değişikliği kişilerin pek çok aşama sonucu elde ettiği uzun bir süreçtir. Kişi önce yeni davranış hakkında bilgilere sahip olur. Daha sonra bu bilgileri onaylaması gerekir. Davranışın yararlı olduğuna inanılırsa kişi bu davranışı uygulamaya

başlar. Son aşamada kişi, bu davranışını arkadaşlarına ve çevresindeki kişilere anlatarak bu davranışın savunucusu haline gelir (Topçuoğlu ve Özdemir, 2007:12). Güvenlik bilinci bu şekilde gerçekleşir. İnsanların güvenlik bilincine sahip olmaları öncelikle güvenlik kültürünü benimseyip uygulamalarıyla başlar. Daha sonra güvenlik kültürünü çevrelerine yaymaya çalışırlar.

2.7.5. Kazalarının Raporlanması

Türkiye’de üniversitelerde meydana gelen kazaların raporlanması durumu söz konusu değildir. Bu konuda Yüksek Öğrenim Kurumu’na başvurulmuş fakat bir sonuç elde edilememiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde uygulanan anket neticesinde öğrencilerin kaza durumları analiz edilebilecektir.

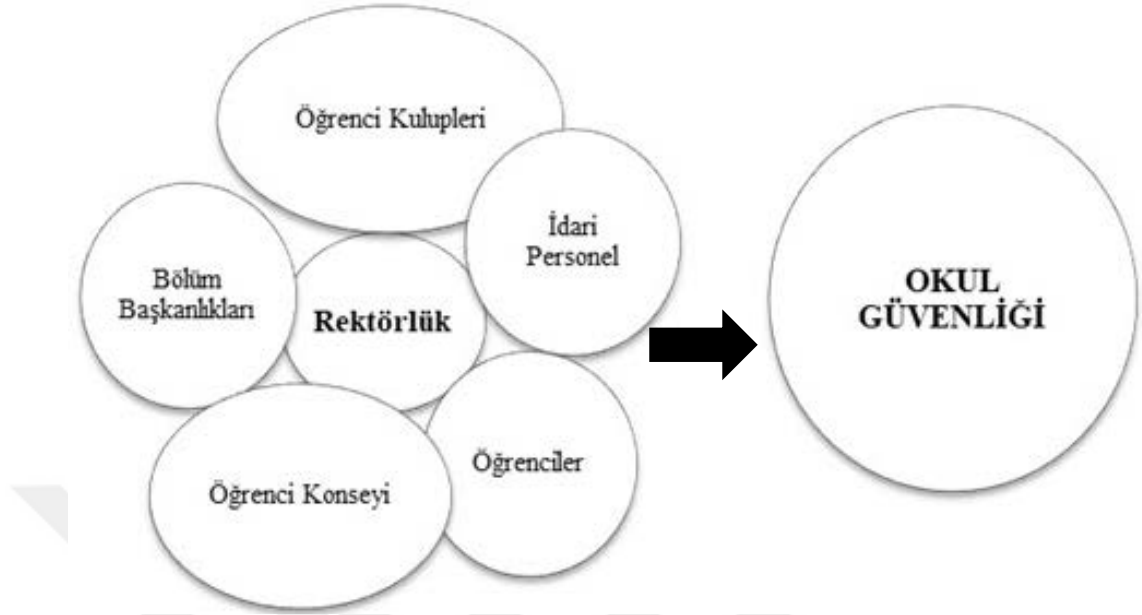
Yurtdışında bulunan üniversiteler incelendiğinde ise özellikle Amerika ve Avrupa ülkelerinde raporlama sisteminin geliştiği görülmektedir. Örneğin Washington Üniversitesi’nin kaza formu³ incelendiğinde kazanın hafif mi yoksa ağır mı olduğu, kazanın nasıl meydana geldiği, kazanın vücudun hangi bölümüne zarar verdiği, yaralanmanın türü ve sorumlu kişinin görüşüne ilişkin sorular bulunmakta ve bu form yetkili mercilere iletilmektedir. Bu şekilde bir uygulama Türkiye’de de gerçekleştirilirse kazaların önlenmesi ve nedenlerinin bilinmesi açısından faydalı sonuçlar ortaya konulabilir.

2.7.6. Güvenli İletişim

Güvenlik ve sağlığı destekleyen olumlu bir kültürün oluşmasını engelleyen en önemli etken “eksik iletişim”dir. Unutulmamalıdır ki, “bilgilendirme” iletişim anlamına gelmemektedir, iletişim ancak çift yönlü olduğunda etkisini gösterir (Şerifoğlu ve Sungur, 2007:42).

³ Ekler kısmından form incelenebilir.

2.7.7. İşbirliği

Şekil 2.8. Üniversitelerde Okul Güvenliğinin Bileşenleri

Üniversitelerde kaza öncesinde, anında ve sonrasında okul içerisinde gerekli koordinasyonun sağlanması önemlidir. Okul içerisinde risk arz eden herhangi bir durumun derhal yetkili birime bildirilmesi gerekmektedir. Herhangi bir kaza anında öğrencilerin kiminle irtibat kuracağı öğrencilere broşür, internet vb. kanallarla duyurulmalıdır. Kazaların meydana geliş nedenleri, sonuçları bölüm başkanlıklarınca değerlendirilip, rektörlük makamına sunulmalıdır. Bu konuda tüm birimler arasında koordinasyonun sağlanması ile kazaların büyük ölçüde önüne geçilebilecektir.

2.7.8. Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi

İSG birçok bilim dalının çalışma alanına girmesine rağmen üniversitelerde İSG alanında eğitim verilmemektedir. İşverenler, yöneticiler, mimarlar vb. birçok meslek sahipleri iş hayatlarında İSG bakış açısını kullanmak zorunda kalacaklardır. Türkiye’de bölgesel özellikleri dikkate alan bir İSG eğitim programı lisans ve yüksek lisans bölümlerinde bulunmamaktadır. İSG eğitimi dar kapsamlı olarak meslek yüksek okullarında ve bazı bölümlerde sürdürülmektedir (Tanır ve Ural, 2011:81).

Aksoy ve Çevik tarafından meslek yüksekokullarındaki öğrencilere yapılan bir çalışmada öğrencilerin iş sağlığına yaklaşımları aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir.

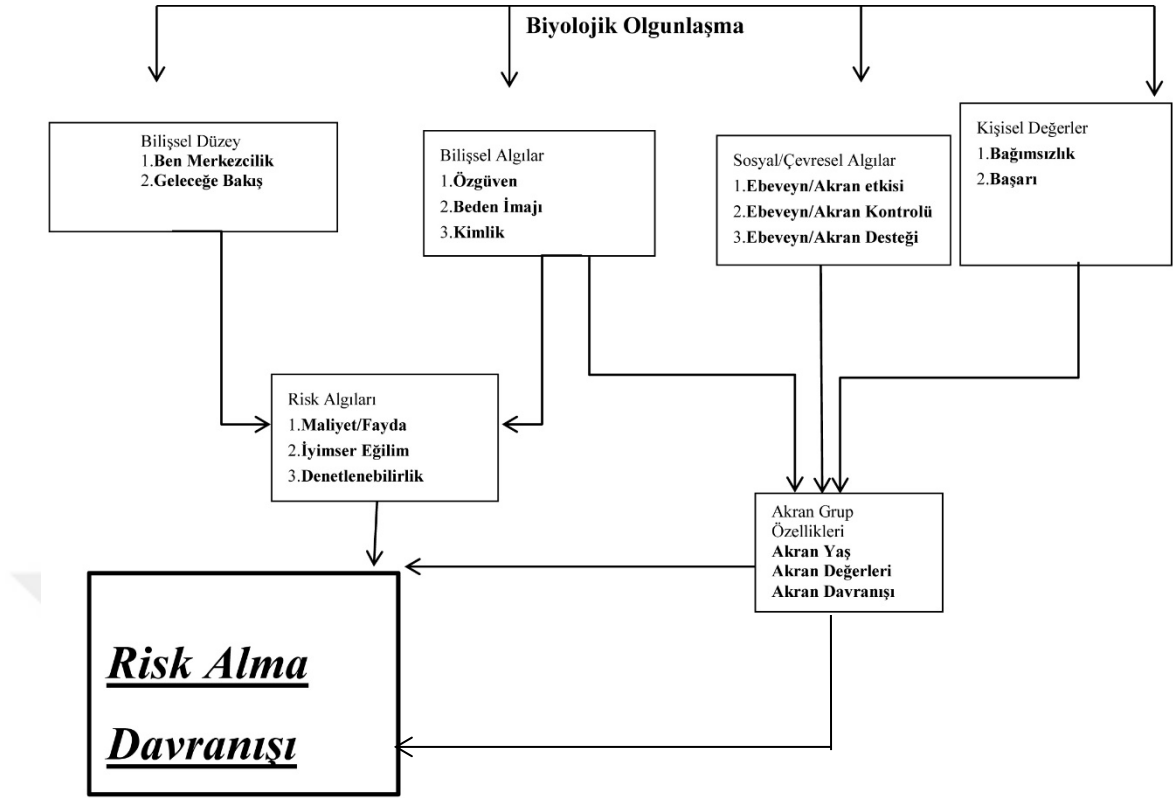
- Öğrencilerin çoğunluğu iş sağlığı ve güvenliği konusunun ne denli önemli olduğunun bilincindedir.
- Eğitim aldıkları programlarda İSG derslerinin kendilerine yararlı olacağı fikrine sahiptirler.
- Öğrenciler okudukları bölümler bünyesinde kendilerine verilecek İSG dersinin iş sağlığı güvenliği konusunda duyarlılıklarını artıracakını belirtmiştir.
- Öğrencilerin işçi sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimin öneminin farkında olmalarına karşın; bireysel olarak konuyu yeterince hassas davranmadıkları görülmüştür.
- Öğrencilerin okudukları bölümlerle ilgili iş alanlarında olan İKMH konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.
- Öğrenciler, eğitim gördükleri programlarda ilkyardım dersinin verilmesinin yarar sağlayacağını düşünmektedir (Aksoy ve Çevik, 2013:5).

2.8. ÜNİVERSİTELERDE KAZALARA YOL AÇAN ETKENLER

Üniversite öğrencilerinin yaş aralıkları ortalama 17-25 yaş aralığında bulunmaktadır. Gençlik dönemlerinin başında bulunan öğrenciler bazı alanlarda yetişkinlere nazaran daha çok hata yapmaya meyilli olabilmektedirler. Bu bölümde gençlerde riskli davranışlara yol açan faktörler incelenecektir.

2.8.1. Gençlerde Risk Alma Davranışları

Gençlerde risk alma davranışları 3 temel formda ortaya çıkmaktadır. Biyolojik, psikolojik/bilişsel, sosyal/çevresel. Biyolojik temelli teoriler risk alma davranışlarının hormonal etkilerden ve genetik yatkınlıklardan kaynaklandığı temeline dayanır. Psikolojik/bilişsel teoriler özgüven eksikliği, bilişsel gelişmemişlik, duygusal dengesizlik ve yüksek heyecan arama gibi durumları kapsar. Sosyal çevresel teoriler aile-arkadaş ilişkileri toplumsal normları kapsar. Biyopsikososyal model ise bu üç teorinin bileşimi olarak düşünülebilir (Irwin ve Millstein, 1986).

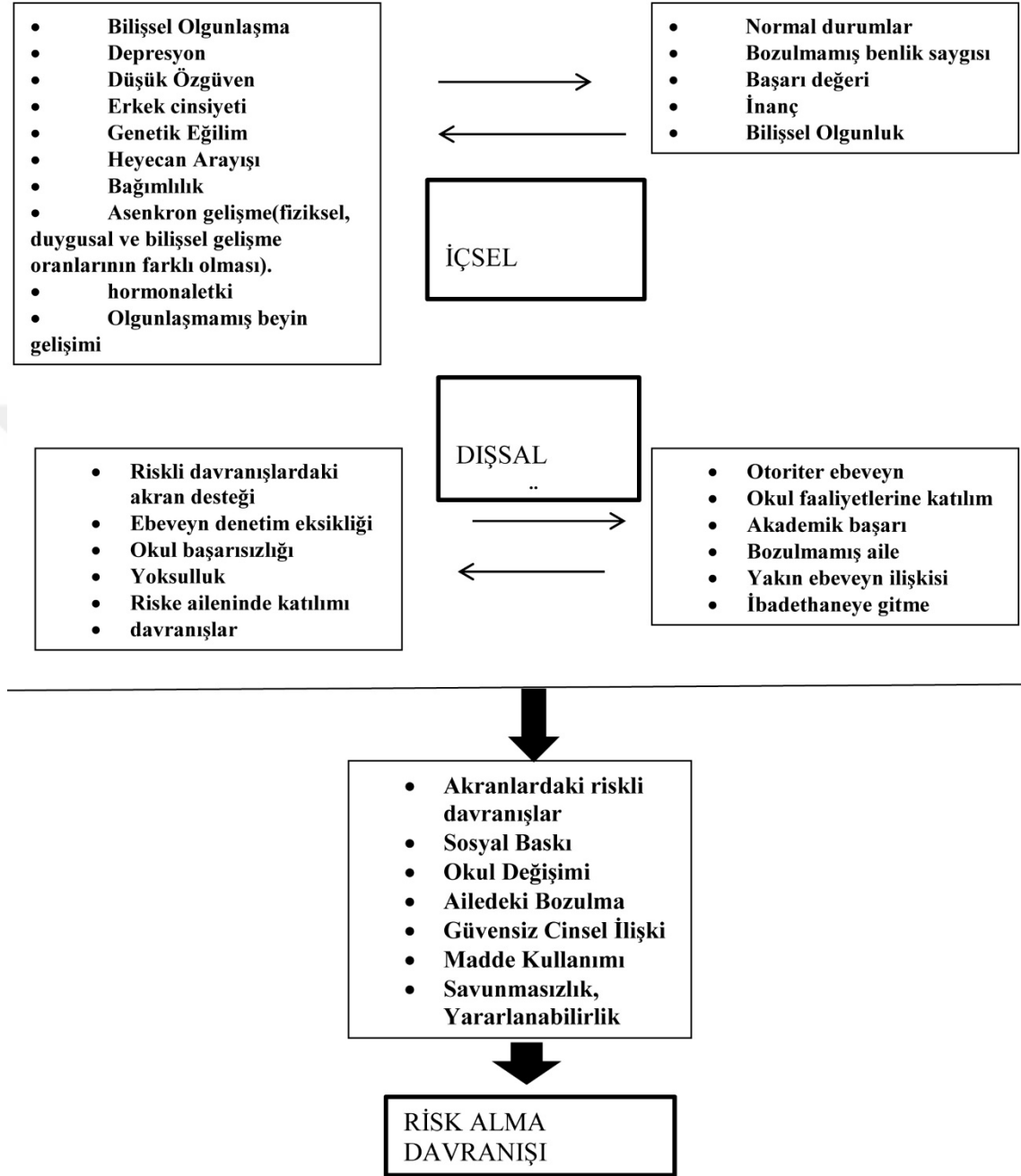

Şekil 2.9. Risk Alma Davranışının Nedenleri

Kaynak: Irwin & Millstein, 1986

Gençlerde risk alma davranışı kazaların temel belirleyicisidir. Destekleyici sosyal iklim ile kazalarda risk alma davranışının payı en aza indirilebilir (Pickeet, v.d., 2006:92).

PREDİSPOZAN FAKTÖRLER(ZEMİN HAZIRLAYAN, EĞİLİM YARATAN, OLASILIĞI ARTTIRAN)

Şekil 2.10. Risk Alma Davranışını Etkileyen Faktörler

Kaynak: Irwin & Millstein, 1986

2.8.2. Üniversite Eğitimindeki Temel Risk Alanları

Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları uyum sorunları, akademik sorunlar ve sosyal sorunlar, aşağıda sıralanan davranışlar şeklinde kendini gösterebilir (Doğan ve Eser, 2013:32):

- Okula gitmek istememe,
- Ders çalışmama,
- Dersleri önemsememe,
- Derslerden başarısız olma,
- Kendini okulda rahat hissetmeme,
- Arkadaş edinememe,
- Kendini yalnız hissetme,
- Öğretim üyeleriyle ilişki geliştirememe,
- Hâlihazırdaki ilişkilerin kötüye gidişi,
- Aile ve duygusal ilişkilerinde düzensizlik,
- Ekonomik ve sosyal yaşantıda çalkantılar,
- Kendini kötü hissetme,
- Yaptıklarından zevk alamama,
- Olaylar karşısında kararsızlık, isteksizlik ve kayıtsız kalma,
- Kendini mutsuz ve tatminsiz hissetme.

2.8.2.1. Psikolojik Riskler

Üniversite öğrencilerinin sağlıklı bir eğitim hayatı yaşayabilmeleri önemli bir konudur çünkü onlar geleceğin profesyonelleri, yöneticileri ve politika yapıcıları olacaklardır (Sumilo ve Stewart Brown, 2006:126). Öğrenciler üniversiteye ilk başladıklarında başka bir ortam ve çevreye adapte olmaya çalışmalarının yanı sıra; aileden ayrılmanın stresiyle uğraşmaktadırlar. Bunları aştıktan sonra derslerde yeterli performans

gösterme çabası içine girerler. İlerleyen yıllarda gelecek kaygısı öğrencilerde strese neden olmaktadır. Bu stres öğrencinin karakter durumuna göre istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir (Doğan ve Eser, 2013:32). Bu sonuçlardan biri umutsuzluktur. Gençlerde umutsuzluğun nedenlerinden biri gencin duygusal ekonomik sağlık ,bilişsel ve sosyal destek alacağı birimleri tanımaması bilmemesi ve bulamamasıdır. Umutsuzluk psikoloji ve psikiyatride sıklıkla incelenmektedir. Umutsuzluk ve geleceğe olumsuz bakma depresyonun genel özelliklerindendir. Ayrıca umutsuzluk intihar eğiliminde etkilidir (Tekin ve Filiz, 2008:28).

Şahin tarafından Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada elde edilen sonuçlara göre umutsuzluk seviyelerinin yüksek olmamasının yanısıra bütün öğrencilerin aynı seviyede olmadığı, bazılarında yoğun umutsuzluk duyguları olduğu görülmüştür. Umutsuzluk seviyelerinin öğrencilerin cinsiyetleri, bölümleri, ikamet ettikleri yerlere ve maddi durumlarına göre değiştiği görülmüştür (Şahin, 2009:72).

Akbağ ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin daha çok dıştan denetimli oldukları, fiziksel stres kaynaklarından daha çok etkilendikleri, depresyon belirti gösterme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akbağ v.d., 2005:59). Üstün ve Bayar tarafından üniversite öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada özgüven ve anne-baba tutumu faktörleri ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Üstün ve Bayar, 2015:384).

Kıvrak tarafından 2016 yılında yapılan çalışmada üniversite bölümü, konumu ve süresi depresyon açısından istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturmaktadır. Doğduğu mevsim, öğretim türü ve cinsiyet anlamlı farklılık yaratmamaktadır. Öğrencilerde depresif belirti sıklığı ile okulun türü, yeri ve süresi arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Aylaz ve arkadaşları (2007), tarafından Sağlık Yüksekokulu öğrencileri ile yapılan çalışmada öğrencilerin %25,4'ünün depresyon açısından risk altında olduğu bulunmuştur. Aile tutumları ve öğrencilerin depresyon durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanı sıra sosyal bir yaşama sahip olmayan kişilerin depresyon oranları daha yüksek tespit edilmiştir.

2.8.2.2. Eğitim Hayatından Kaynaklı Riskler

Üniversite öğrencileri okul için harcadıkları zaman ve para karşılığında mezun oldukları zaman okudukları alanda istihdam edilmeyi ummaktadırlar(Ünal, 2015:103). Üniversitelerde öğrencilerin aldıkları eğitim, öğrencilerin iş ve mesleklerinde uygulayacakları teorik ve pratik bilgileri edinmelerini sağlar. Bu yüzden öğrencilerin eğitim gördükleri alanlarda iş sağlığı ve güvenliği konusu önem kazanmaktadır. Bu alanda önlemler alınması ve bu önlemlerin eğitimdeki tüm aşamaları içerecek şekilde, tüm işlerde, yüksek teknik, sağlık eğitimi ve mesleki eğitimi kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir. Çıraklık ve okul dönemlerinde güvenli çalışma prensiplerini uygulayan öğrenciler daha sonra çalışma hayatlarında bu davranışlarını sürdürürler (Allı, 2008:35).

Gençler genellikle birden fazla risk alma davranışında bulunabildikleri için daha fazla kaza riskiyle karşı karşıya kalabilirler (Russell vd., 2015:1). Öğrenciler eğitimlerinin içeriğine göre risklere maruz kalabilmektedir.

Gençlerin kaza sonucu yaralanması toplumsal ve ailevi alanda ve sağlık alanında çeşitli finansal yüklere yol açar. Sağlıkta sınırsız tıbbi harcamalar gerekebilir. Aileler yaralanan çocuklarının bakımı için iş hayatından uzakta kalabilir. Bu durum işverenlerin zarar etmesine yol açabilir. Gençler yaralanma sonucu sakatlanırsa belki de gelecekte çalışamayacak duruma gelebilirler (Miller v.d., 2012:21). Üniversitelerde gerçekleşen kazalarla ilgili birkaç örnek çalışmaya yer vermek konuyu daha anlaşılır bir hale getirecektir:

Faller v.d., (2010) tarafından üniversite öğrencileri arasında yapılan çalışmada öğrenciler en çok çürük ve sıkışma kazalarını bildirmiş, daha sonra ise yanık, tahriş, asit yanıkları, enfeksiyonlar, beyin sarsıntısı bildirilmiştir. Kazaların çoğunun spor faaliyetleri sırasında meydana geldiği anlaşılmıştır.

Sane v.d.(1997) tarafından üniversite öğrencileri arasında gerçekleştirilen bir çalışmada üniversite öğrencilerinin geçirdikleri travmatik kazalar incelenmiş, kazaların çoğu spor aktiviteleri sırasında meydana gelmiş, kazaların %14'ü dışarıda meydana gelmiş, %13,5'i trafikte meydana gelmiştir. Kazaların sebebi ise en çok spor kazaları, düşme, trafik kazaları, saldırı, ve mesleki işler sırasında gerçekleşmiştir.

Üniversitelerde kazaları önlemek adına bilgilendirme, iletişim kampanyaları ve eğitimde içine alacak şekilde programlar düzenlenmelidir. Bu programlar üniversite öğrencileri ve personelleri ve üniversitelerdeki sağlık birimi mensuplarına yönelik olmalıdır (Peltzer ve Pengpid, 2015:451).

2.8.2.3. Fakültelere Göre Riskler

Çalışmanın üçüncü bölümü Akdeniz Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi'nde okuyan öğrencilere yönelik anket çalışmasının sonuçlarını içermektedir. İkinci bölümde ise bu üniversitelerde okuyan öğrenciler için iş sağlığı ve güvenliği açısından daha riskli olduğu düşünülebilecek alanlar ve uygulamalar detaylarıyla incelenmeye çalışılmıştır. Örneğin fen edebiyat fakültelerinde okuyan öğrencilerin çalıştığı laboratuvarlar ve bu laboratuvarlarda kullandıkları maddelere bağlı oluşabilecek hastalıklar incelenmiştir.

Fen Edebiyat Fakültesi

Fen-Edebiyat Fakültesi'nde en büyük risk alanlarını laboratuvarlar oluşturmaktadır. Bu fakülteler deneysel gözlemin en çok yapıldığı fakültelerdir. Kimya, fizik, biyoloji gibi bölümlerinde laboratuvar uygulamaları derslerin bir parçası olarak yürütülmektedir. Öğrenciler bazen laboratuvarlarda ders işlemekte bazen uygulamalı sınav olmaktadır.

Tablo 2.7. Fen Edebiyat Fakültelerine İlişkin Riskler

Bölümler	Risk Alanları	Kullanılan Araç Ve Gereçler	Oluşabilecek Kaza Ve Hastalık
Kimya	• Organik Kimya Araştırma Laboratuvarları • Anorganik Kimya Araştırma Laboratuvarları • Biyokimya Araştırma Laboratuvarları • Fizikokimya Araştırma Laboratuvarları • Analitik Kimya Araştırma Laboratuvarları	UV-Visible Spektrofotometre, FT-IR Spektrofotometre, Gaz Kromatografisi, Polarografi, Polarimetri, Ultrasonik Kırıcı, Fırın, Etüvler, Buz makinaları, su arıtma cihazları. •UV lambası •Kurutma fırını •Erime derecesi tayin cihazı •Santrifuj •Mikro santrifuj •Vakum üreten pompa •Terazi •Su banyosu •Desiskatör •Yüksek vakumlu dondurucu •Parr hidrojenasyon cihazı •Mikroskop •Manyetik Isıtmalı Karıştırıcı	Kimyasal ve fiziksel etkenlere bağlı hastalıklar, psikososyal rahatsızlıklar, kimyasal yanıklar, sıcak sıvı yanıkları, elektrik yanıkları, hidrojen florür zehirlenmesi, hidroktorik asit zehirlenmesi, alkali metal zehirlenmesi, eter zehirlenmesi, gümüş bileşikler zehirlenmesi, civa, kurşun, formaldehit zehirlenmesi, hidrojen sülfür, hidrojen siyanür, arsenik, sülfürik asit, karbon tetra klorür, nitrik asit, azot oksit,
Biyoloji	Bitki Anatomisi ve Palinoloji” araştırma laboratuvarları		
Fizik		Fourier Dönüşümlü Kızılötesi (Ftir) Spektrometresi Radyoaktivite Ölçümü Lineer Hızlandırıcı (Linac) co-60 tohum ve polen ışınlama atomik kuvvet mikroskobu (afm)	

Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi web sayfaları

Tablo 2.7’de Fen Edebiyat Fakültesi’ne ilişkin risk alanları ve oluşabilecek hastalıklar belirtilmiştir. Kimya laboratuvarlarında kullanılan malzemelerin niteliğinden kaynaklanan nedenlerle sıklıkla kazalar yaşanmaktadır. Fakat Türkiye’de okul kazalarına ilişkin bir kayıt sistemi olmadığı için kaç kaza olduğu ve hangi laboratuvarlarda olduğuna dair istatistiki bilgiler bulunmamaktadır.

Kimya laboratuvarlarında kullanılan kimyasal maddeler; birçok tehlikeli ve çeşitli rahatsızlıklara yol açan özellikler taşıyabilir ve bu nedenle sağlık ve çevre açısından

kullanımlarında çeşitli tehlikeler vardır. Laboratuvar çalışma ortamında bu risklere karşı kişilerin bilinçlendirilmesi ve gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması gereklidir (Yılmaz, 2004:252). Bu noktada kaza örneklerine bakmak yerinde olacaktır. 1978 yılında Dicle Üniversitesi Organik kimya araştırma laboratuvarında yanında kimse olmadan cam deney düzeneği ile peroksitli bileşikler kullanarak deney yapan Prof. Dr. Çakıl ERK deney düzeneğinin patlaması sonucu yaralanmıştır. Erk hiçbir koruyucu malzemesi olmadığı için kazayı ağır bir şekilde geçirmiş ve tek gözünü kaybetmiştir. Bu kaza kayıtlarda bulunmamaktadır. Buna benzer ve kayıtlara geçmeyen kazalara örnek vermek gerekirse;

1. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi kimya laboratuvarında nedeni bilinmeyen bir patlama (2012),

2. Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi'nde bulunan kimya laboratuvarında buzdolabının patlaması sonucu yangın çıkması (4 Eylül 2010),

3. Marmara Üniversitesi kimya laboratuvarında kimyasal bir maddenin yere dökülmesi sebebiyle 5 kişinin hastanede tedavi edilmesi (15 Ekim 2010), sonradan bu kimyasal maddenin pyridine isimli zehirli bir gaz yaydığı anlaşılmıştır. Toplam 9 öğrenci bu gazdan etkilenmiştir. Kazadan sonra fakülte binası derhal boşaltılmış, bir gün süreyle eğitim yapılamamıştır.

4. Selçuk Üniversitesi kimya bölümünde okuyan Yasemin A.'nın sınav amacıyla bulunduğu kimya laboratuvarında deney atıklarının patlaması sonucu bir gözünü kaybetmiştir (2008).

5. Araştırma görevlisi cam brom şişesinin kapağının sıkışması nedeni ile onu açmaya çalışırken şişeyi kırmış ve bromu yere dökmüştür. Dökülme sırasında vücudunun çeşitli yerlerine bu maddeden gelmiştir. Yere dökülen maddeden duman çıkmaya başlamıştır. Araştırma görevlisi ilk olarak herhangi bir ağrısının olmadığını belirtmiştir. Elindeki sıvıyı çıkarmak için eline su tutmuştur. Bu sebeple oldukça şiddetli bir ağrı ve elinde yanma hissi başlayınca bu sefer buz uygulaması yapmıştır. Daha sonra hastaneye gitmeyi düşünerek acil servise başvurmuştur. Hastane bu konuda nasıl bir yol izleyeceğine karar verememiş sonrasında yanık tedavisine karar verilerek 9 gün yanık tedavisi uygulanmıştır. Birkaç gün sonra kimyasal madde ile temas eden el ve kolu dirseğine kadar koyu bir renge dönüşmeye başlamıştır. 3. Günde doktorlar doku transferi uygulanması kararı almış ve başka bir bölgeden alınan deri yanan ele uygulanmıştır.

Kazaya uğrayan araştırma görevlisi taburcu olduktan sonra fizik tedavi ile elini tekrar kullanabilmiştir. Hem araştırma görevlisi hem de tedaviyi yapan doktorlar, kazanın ucuz atlatıldığı kanısına varmışlardır. Araştırma görevlisi kazadan önce brom maddesinin su ile temas ettiği zaman başka bir asite dönüştüğü konusunda bir fikrinin olmadığını belirtmiştir (Önlem Dergisi, 2016).

“Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nin kimya laboratuvarında çalışan Kimya Mühendisliği Bölümü öğrencilerinden Zeynep Eryılmaz (27) ve Mehtap Kılıç (22), deney tüpünün patlaması sonucu yaralandı (Milliyet Gazetesi, 2015).”

“25 yaşındaki yüksek lisans öğrencisi Hande Özyürek, akşam saatlerinde, laboratuvarında tek başına çalıştığı sırada yağ analizinde kullanılan soxhalet cihazında oluşan kıvılcım, bu sırada analizi yapılan ve yanıcı, uçucu, zehirleme, yağ çözücü özelliği bulunan ve yapıştırıcılarda kullanılan ‘hekzan’ çözeltilisine sıçrayınca küçük çaplı patlama meydana geldi. Ardından da yangın çıktı. Yangına ilk müdahaleyi fakülte binasındaki diğer bölüm öğrencileri ve öğretim görevlileri yangın söndürme cihazıyla yaptı. Yangında öğrenci Hande Özyürek’in vücudunun bir bölümü yandı. Diğer bölüm öğretim üyelerinin yardımıyla hastaneye kaldırılan Hande Özyürek, yoğun bakım ünitesinde tedavi altına alındı (Habertürk Gazetesi, 2013).”

Güzel Sanatlar

Güzel Sanatlar Fakültesi çeşitli sanat dallarında uygulamalı ve teorik eğitimin verildiği yerdir. Bu eğitimler sırasında öğrenciler çeşitli tehlikelerle karşılaşabilmektedir. Örneğin müzik bölümü gibi öğrencilerin ses eğitimi aldıkları bölümlerde öğrencilerin ses kısılması, ses tellerinin zarar görmesi gibi sorunlar yaşanabilmektedir. Halı-kilim, tekstil bölümlerinde ise öğrenciler kumaş tozlarına maruz kalabilmekte, dokuma işleri sırasında iğne ve delici alet yaralanmaları yaşayabilmektedir. Resim ve el sanatları bölümlerinde boyalar, solventler, motorlu aletler kullanılmaktadır. Resimlerin basılmasında geliştirilmesinde çömlek yapımında kimyasallar kullanılmaktadır. Bazı sanatsal faaliyetlerin yapımı sırasında ise yüksek sıcaklık içeren fırınlar kullanılmaktadır (çömlek, seramik v.b.). Tiyatro bölümünde bile belirli riskler vardır. Öğrenciler sahneden veya basamaklardan düşebilir. Aydınlatma için kullanılan ekipman yangına, düşme yoluyla

yaralanmalara sebep olabilir. Sahne dekorlarıda yine yaralanmaya yol açacak şekilde kullanılabilir (Posner, 2000:167). Aşağıdaki tabloda oluşabilecek bazı hastalıklar verilmiştir.

Tablo 2.8. Güzel Sanatlar Fakültesi'ne Ait Riskler

Bölümler	Risk Alanları	Kullanılan Araç Ve Gereçler	Oluşabilecek Kaza Ve Hastalık
Resim	Derslikler, atölyeler, üniversite kampüsleri,	Boyalar, Boya Temizleyici Maddeler,	Organik Solventlere Bağlı Kronik Nörotoksisite; Toksik Ensefalopatiler
Heykel	Derslikler, atölyeler, üniversite kampüsleri,	Taş, ahşap, metal, kil, fildişi ve alçı, cam yünü, balmumu, papiermache (zamlı kağıt hamuru) ye doğal ya da yapay birçok başka madde ya da nesne, oyma kırma ve kesme için kullanılan araçlar	Fiziksel ve psiko sosyal etkenlere bağlı hastalıklar
Grafik	Derslikler, atölyeler, üniversite kampüsleri,	Bilgisayar Kullanımı	Fiziksel ve psiko sosyal etkenlere bağlı hastalıklar
Seramik	Derslikler, atölyeler, üniversite kampüsleri,	- Seramik çamuru (Döküm çamurları ve plastik çamurlar), - Model kalemleri, (Ahşap-Metal-Plastik) - Kalıp yapımı için alçı, gomalak, arap sabunu - Sünger, çeşitli boy testereler, zımparalar, değişik ebatlarda kazıyıcı aletler, - Kalıp tahtaları ve alçı plakalar, seramik boyaları, (Sır altı, sır üstü) - Oksitler, seramik fırçaları, elek baskı, sır, fırınlar, - Karıştırıcı (Mikser), Alçı tornası, Çamur tornası, - Kurutma kabini, - Sırlama kabini, deneme fırını (Renklendiricileri görmek için), - Sır değirmeni, elekler, - Kompresör, serigrafi baskı düzeni, - Deneme ve mamül fırını, - Dip alma ve kazıma kalemleri-aletleri, - Çekme teli ve misina, - Yumuşak sistre, Kalın sistre, Çeki tahtaları, - Alçı masa, Mermer masa, Vakum pres, Filter pres (Çamuru filtre ederek plastik hale getirmek için),	Kurşun (pb) ve bileşiklerine bağlı hastalıklar, vanadyum (v) ve bileşiklerine bağlı hastalıklar, antimon (sb) ve bileşiklerine bağlı hastalıklar, pnömokonyozlar Yapıştırıcı buharları, dermatitler, ayakta çalışma
Müzik	Derslikler, atölyeler, üniversite kampüsleri, Müzik Aletleri Kullanımına Bağlı Riskler	Müzik aletleri	Fiziksel ve psiko sosyal etkenlere bağlı hastalıklar
Geleneksel türk sanatları	Derslikler, atölyeler,	Eski Yazı (Hat), Tezhip Eski Çini Onarımı, Halı, Kilim Dokuma v.b.	Diz travması, ayakta çalışma, tutkal ve buharları

Bölümler	Risk Alanları	Kullanılan Araç Ve Gereçler	Oluşabilecek Kaza Ve Hastalık
	üniversite kampüsleri	ilişkin aletler	
Tekstil ve moda	Derslikler, atölyeler, üniversite kampüsleri	Boya Malzemeleri, Kesici Aletler, Dikiş Makinesi	Kimyasal fiziksel etkenlere bağlı hastalıklar, Solunum Yolu Hastalıkları

Kaynak: www.ufukozcizme.com, http://www.edebiyatvesanatakademisi.com.

Tablo 2.8’de Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerine ilişkin riskler, oluşabilecek hastalıklar tablolastırılmıştır. Özellikle çeşitli kimyasallarla çalışılan bölümlerde okuyan öğrenciler daha fazla risk altındadır. Örneğin seramik bölümü öğrencileri seramik yapımında kullanılan maddelerin içeriğindeki kurşun vb. kimyasallar sebebiyle birtakım rahatsızlıklara maruz kalabilirler. Bunlar (Karagül, 2017:29):

1. Kimyasal nedenli meslek hastalıkları: Toz, gaz ve metal zehirlenmesi rahatsızlıkları, çalışma ortamlarından kaynaklanan nedenlerle ortaya çıkmaktadır.
2. Tozlarla meydana gelen meslek hastalıkları: Doğrudan solunum sistemini etkileyen tozlu çalışma ortamlarından kaynaklanmaktadır.
3. Biyolojik nedenli meslek hastalıkları: Tetanos. Seramiğe şekil vermek için kullanılan kesici aletler nedeniyle ortaya çıkabilir.
4. Ergonomik nedenli meslek hastalıkları: Çalışma sırasında sağlığa uygun olmayan duruş ve çalışma şekilleri, ağırlık kaldırma ve taşıma, hızlı çalışma temposu gibi faktörler bazı sağlık sorunlarına yol açabilir(URL-1:2013). Bunların en başında omurga rahatsızlıkları gelmektedir.

Resim bölümünde okuyan öğrenciler ise boya kullanımına bağlı olarak organik solventlere bağlı kronik nörotoksisite; toksik ensefalopatiler olarak adlandırılan kimyasallara maruz kalabilmektedir. Organik çözücüler; kimyasal olarak nispeten stabil, düşük molekül ağırlıklı, lipofil, oda sıcaklığında sıvı halde bulunan uçucu bileşikler veya karışımlardır. Alifatik hidrokarbonlar(n-hekzan gibi), aromatik hidrokarbonlar(benzen veya ksilen gibi), halojenli hidrokarbonlar(perkloretilen, trikloretilen, karbon tetraklorür gibi) olarak sınıflandırılır. Alkoller, ketonlar, glikoller, esterler, eterler, aldehit ve piridinler, hidrojen grubunun yerini alarak oluşan bileşimlerdir. Bu risklere resim ile uğraşanlarda maruz kalabilmektedir (ÇSGB İŞGÜM, 2017:99).

Mühendislik Fakülteleri

Mühendislik Fakültesi öğrencileri mezun olmadan önce bazı teknik konuları anlayabilmeleri için uygulamalı laboratuvar eğitimi gibi eğitimler alabilmektedir. Bu laboratuvarlarda yüksek voltlu elektrikli aletler, ölçüm cihazları radyasyon içeren aletler bulunabilmektedir. Bunlarda öğrencilerin teorik derslerde olduğundan çok daha fazla riske maruz kalmasına neden olmaktadır. Öğrenciler sıklıkla matkap tezgahı ve diğer makinaları mesleki beceriler edinmek ve öğrenmek için kullanmaktadırlar (Standler, 2013:55).

Tablo 2.9. Mühendislik Eğitiminde Risk Alanları

Bölümler	Risk Alanları	Kullanılan Araç Ve Gereçler	Oluşabilecek Kaza Ve Hastalık
İnşaat	Saha çalışmaları sırasında yaşanabilecek kazalar, Staj sırasında yaşanabilecek kazalar.	Elektronik Malzemeler	Fiziksel ve psiko sosyal etkenlere bağlı hastalıklar, elektrik çarpmaları,
Makine	Elektirikli aletlerin kullanımında yaşanabilecek kazalar,	Metal ve alaşımları, Elektronik Malzemeler	
Bilgisayar	Elektirikli aletlerin kullanımında yaşanabilecek kazalar,	Elektronik Malzemeler	
Gıda	Ergonomik riskler,		
Maden	Saha çalışmaları sırasında yaşanabilecek kazalar,		
Jeoloji	Saha çalışmaları sırasında yaşanabilecek kazalar,	Elektronik Malzemeler	
Elektirik	Elektirikli aletlerin kullanımında yaşanabilecek kazalar,	Metal ve alaşımları, Elektronik Malzemeler	

Tablo 2.9’da mühendislik bölümünde okuyan öğrencilere yönelik riskler verilmiştir. Mühendislik bölümlerinde bilgisayar kullanımına bağlı rahatsızlıklar yaygındır. Öğrencilerde uzun süreli bilgisayar kullanımı baş, boyun, kol ağrıları gibi çeşitli rahatsızlıklara maruz kalabilmektedirler. Mühendislik bölümlerinde çeşitli laboratuvarlarda uygulamalı dersler yapılmaktadır. Bunlardan bazıları:

MADEN MÜHENDİSLİĞİ LABORATUVARLARI

- Mineral ve Kömür Haz. Tekn. Lab.
- Kazı Mek. ve Doğal Taşlar Tekn. Lab.
- Kimyasal&Biyolojik Kazanım Lab.

- Flotasyon Laboratuvarı
- Cevher Hazırlama Laboratuvarı

TEKSTİL MÜHENDİSLİĞİ LABORATUARLARI

Tekstil Test ve Kalite Kontrol Laboratuvarı

- Fiziksel Kontrol Test Laboratuvarı
- Kimyasal Kontrol Test Laboratuvarı
- Mikroskop Laboratuvarı
- Nano Tekstil Laboratuvarı
- Tekstil CAD / CAM Laboratuvarı
- Konfeksiyon Laboratuvarı

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu'nda öğretmenlik, yöneticilik, antrenörlük eğitimi gibi eğitimler verilmektedir. Bu eğitimler sırasında öğrenciler çeşitli spor dalları üzerine dersler görmektedir. Gerek takım gerekse bireysel sporlarla öğrenciler kendileri de ilgilenmektedir. Spor faaliyetleri sırasında öğrenciler düşme, yaralanma, çarpışma sonucu yaralanmalara maruz kalabilirken, yaralanmalar sonucu kırık çıkıklar, kafa travmaları oluşabilmektedir.

İster amatör olsun, ister profesyonel sporcu olsun, spor faaliyetleri sırasında sakatlanmalar sıklıkla yaşanmaktadır. Gerektiği kadar antreman yapmadan yapılan egzersizlerde aşırı zorlamalar; dikkat azalmasına, kaza ve sakatlanmalara yol açabilir. Bu noktada sakatlanmaların artmasının önüne geçmek için ilk yardım uygulamalarının önemi büyüktür (Birinci, 2014:1).

Tablo 2.10. Beden Eğitimi Meslek Yüksekokullarına İlişkin Riskler

Bölümler	Risk Alanları	Kullanılan Araç Ve Gereçler	Oluşabilecek Kaza Ve Hastalık
Beden eğitimi ve spor öğretmenliği Spor yöneticiliği Antrönörlük eğitimi rekreasyon	Spor faaliyetleri	Kondisyon aletleri, top, raketler,	Bağ Zedelenmesi Kırıklar Kasık Zorlanması Diz Eklemleri Kıkırdak Zedelenmeleri Kas Lifi Kopması (Yırtılması) Egzersiz Sonrası Kas Sertliği, Yorgunluk Kas Ezilmesi Kas Zorlanmaları (Çekmesi) Sıyrık Ve Kesikler Burkulmalar, Aşıl Tendonu Kopması

Tablo 2.10’da beden eğitimi bölümlerde okuyan öğrencilere ilişkin riskler tanımlanmıştır. Bu risklere ilişkin örneklere daha önce değinildiği için tekrar değinilmeyecektir.

Tıp Fakültesi

Sağlık çalışanlarının sağlığını etkileyen mesleki maruziyet kaynaklı riskler biyolojik, fiziksel, ergonomik, kimyasal ve psikososyal olmak üzere gruplandırılmıştır. Amerikan Ulusal Mesleki Sağlık ve Güvenlik Enstitüsü, hastanelerde 29 çeşit fiziksel, 25 çeşit kimyasal, 24 çeşit biyolojik, 6 çeşit ergonomik ve 10 çeşit psikososyal mesleki maruziyet kaynaklı risk olduğunu bildirmiştir. Tıp Fakültesi öğrencilerini bu risklerin dışında tutmamak gerekmektedir; çünkü özellikle son sınıf Tıp Fakültesi öğrencileri eğitimlerinin çoğunu hastanede geçirmektedir (Göçgeldi v.d., 2011:195).

Tıp öğrencileri uygulamalı eğitimlerinde birçok işlemi uygulamaktadır. Bunlar damar içi enjeksiyon, kan alma, damar yolu açma, ameliyathane, ve ağrı odalarında yardımcı pozisyonunda bulunma gibi görevlerdir (Liyaneg v.d., 2012:276).

Atalay Şimşir v.d. (2014), tarafından 99 tıp öğrencisi ile yapılan çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin yaş aralığı 20-25 olarak bulunmuştur. 48 erkek ve 51 kız

öğrenci çalışmaya katılmıştır. Bulunan sonuçlara göre öğrencilerin 25’inde boyun ağrısı, 33’ünde sırt, 31’inde ise bel ağrısı tespit edilmiştir.

Tablo 2.11. Tıp Fakültesi İçin Riskler

Bölümler	Risk Alanları	Kullanılan Araç Ve Gereçler	Oluşabilecek Kaza Ve Hastalık
TEMEL TIP BİLİMLERİ BÖLÜMÜ	Klasik dersler, küçük grup çalışmaları, laboratuvar uygulamaları klinik beceri eğitimi, hasta başı uygulamalar	Anestezik maddeler Sitotoksik maddeler Sterilizasyonda kullanılan maddeler	Birinci grup kan ve kanlı vücut sıvıları ile temas sonucu (açık yaradan, mukozalardan veya iğne batması ile ciltten) bulaşan etkenlerdir. Otuz civarında mikroorganizma bu yolla bulaşabilirse de en önemlileri Hepatit B, Hepatit C ve HIV virüsleridir. İkinci grupta yer alan etkenler damlacık ve damlacık çekirdeği olarak hastalar tarafından salınan solunum salgılarıyla bulaşırlar: Nezle, grip, tüberküloz, kızamık, kızamık- çık, suçiçeği bu gruptadır. http://www.ttb.org.tr/kutuphane/sc_me_slek_riskleri.pdf

Ziraat Fakültesi

Ziraat Fakültesi tarım ve hayvancılık konusunda teorik ve uygulamalı eğitimin verildiği yerlerdir. Bu eğitimler sırasında çeşitli deneylerle bitkiler ve hayvanlar üzerinde incelemeler yapılmakta; bunun yanısıra saha çalışmaları yolu ile öğrencilerin bitki, hayvanlar ve tarım ürünleri ile ilgili uygulamaları yerinde görmeleri sağlanmaktadır.

Tablo 2.12. Ziraat Fakültesi İçin Riskler

Bölümler	Risk Alanları	Oluşabilecek Kaza Ve Hastalık
Bahçe bitkileri Tarımsal biyoteknoloji Zootečni Tarım ekonomisi	Derslikler, atölyeler, üniversite kampüsleri, Bölümdeki Laboratuvarlar (BAHÇE BİTKİLERİ) 1- Meyve Fizyolojisi ve Pomoloji Laboratuvarı 2- Histoloji Laboratuvarı 3- Sitoloji Laboratuvarı 4- Tohum Bilimi Laboratuvarı 5- Derim Sonu Fizyolojisi Laboratuvarı TARIMSAL BİYOTEKNOLOJİ 1- Doku Kültürü ve Moleküler Biyoloji Laboratuvarı 2- Moleküler Genetik Laboratuvarı 3- Moleküler Entomoloji Laboratuvarı 4- Bitki Fizyolojisi ve Biyoteknoloji Laboratuvarı 5- Enzim ve Mikrobiyal Biyoteknoloji Laboratuvarı 6- Örnek Hazırlama Laboratuvarı 7- Öğrenci Laboratuvarı	Kimyasal, Fiziksel ve psiko sosyal etkenlere bağlı hastalıklar, Saha çalışmaları sırasında yaşanacak kazalar, Deney aletlerinden kaynaklanan kazalar.

2.8.2.4. Ders Dışı Aktivitelerdeki Riskler

Ders dışı etkinlikler öğrencilerin hayatlarında önemli rol oynamaktadır. Günümüzde öğrenciler ders dışı etkinlikler sayesinde farklı insanlar tanıyarak sosyal ilişkilerini geliştirmekte ve bu sayede sosyalleşmektedirler. Bunun yanı sıra liderlik becerileri, grup çalışması yapabilme becerileri, karar alma, organizasyon ve yönetim becerileri, örgütsel ve idari becerilerini geliştirirler. Aynı zamanda eğlenceli zaman geçirebilecekleri aktivitelere katılarak, hayat boyu unutamayacakları güzel anılara sahip olurlar. Bütün bu faydalarının yanında öğrenciler bu aktiviteler sırasında birtakım risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Kaza riski bunlardan birisidir (Miyamoto, 1988:149-150). Bu kazaların sonucunda öğrenciyi gözetme yükümlülüğünün kimde olduğu sorusu akıllara gelebilmektedir. Üniversitelerin bu aktiviteler sırasında gerçekleşecek kazalarda sorumluluğu öğrenciyi gözetme yükümlülüğü var mıdır? Bu konu ile ilgili değişik görüşler bulunmaktadır. Miyamoto (1988) tarafından yapılan çalışmada gerçekleşmiş kazalardan yola çıkarak dört adet teori ortaya atılmıştır:

1. Üniversitelerin okul dışı aktivitelerdeki kazalara karşı öğrencileri koruma yükümlülüğü vardır.
2. Üniversitelerin öğrencileri denetleme ve gözetme yükümlülüğü vardır.
3. Üçüncü kişilerden gelecek tehlikelere karşı öğrencileri koruma yükümlülüğü vardır.
4. Ziyaret amacıyla gidilen kurum ve yerlerde öğrencileri koruma yükümlülüğü vardır.

2.9. ÜNİVERSİTELERDE KAZALAR SONUCUNDA YAŞANABİLECEK DURUMLAR

Üniversitelerde yaşanan kazalar sonucunda öğrenciler eğitim günü kayıpları, yaralanmalar, uzuv kayıpları gibi ciddi boyutta sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu gibi durumlarda eğitim kurumları sorumluluklarına göre mahkeme sürecine uğrayabilmektedirler. Bu süreçlerin sonunda aileler zarara göre belirlenebilecek tazminatlara hak kazanabilirler.

2.9.1. Mahkeme Süreci

Üniversite öğrencileri okulda, ders sırasında ya da ders arası sırasından ya da okul tarafından okula ulaşım için sağlanan ulaşım araçlarında, okul tarafından düzenlenen teknik gezi sırasında geçirdikleri kazalardaki yaralanma veya ölümlerde üniversite yönetiminin kusurlu olduğunu düşünerek tazminat davası açma yoluna gidebilmektedir. Maddi ve manevi tazminat davaları bu durumlarda söz konusu olmaktadır.

Türkiye’de öğrencilerin okullarıyla ilgili gerek derslerde gerekse okul ile bağlantılı geçirdikleri kazalar sonucunda açılan davalar sonucunda ilk ve orta dereceli okullar için Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler için ise üniversite yönetimleri tazminat ödemek zorunda kalmıştır. Örneğin 2011 yılında Sakarya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi’nde öğrencinin iş kazası sonucu 3 parmağının koptuğu kazada mahkeme öğrenciye 20 bin lira manevi; 211 bin 540 lira maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Bu kaza sonucu Sakarya Milli Eğitim Müdürlüğü aleyhine açılan dava sonucu kurumun, öğrencinin anne ve babasına 4 bin Lira tazminat verilmesine hükmetmiştir. Burada

öğrenci ve iş emrini veren işveren arasında iş ilişkisi bulunmamasına rağmen mahkeme bu kazayı iş kazası olarak nitelendirmiş ve ona göre tazminata karar vermiştir. Fakat 5510 Sayılı Kanun'da ki iş kazası tanımına göre bu olay iş kazası sayılmaması gerekmektedir. Bu durumda iş kazası tanımının eğitim dönemini kapsayacak şekilde genişletilmesi yerinde olacaktır (TUISAG İnternet Sitesi, 2015).

Türkiye'de bu konularla ilgili istatistikler olmadığı için gazete haberleri taranarak kazaların incelenmesi yerinde olacaktır. İzmir ilinde Zafer İlköğretim Okulu'nun gerçekleştirdiği kültürel bir gezi sırasında Aksaray ilinde gerçekleşen kazada hayatını kaybeden öğrenci ve velilerin yakınlarının açtığı dava sonucunda tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Kapasitesi 46 kişi olan araca 64 kişinin alınmasına karşı önlem alınmadığı için kusurlu bulunduğu MEB'i, ölenlerden 14 kişi için maddi manevi toplam 650 bin lira tazminata mahkûm etmiştir. Konak ilçesi Eşrefpaşa semtindeki okulun öğrencilerini Nisan 2007'de geziye götüren Cumhur Çolak (39) yönetimindeki otobüs, Aksaray civarında şerit ihlâli sebebiyle bir kamyonla çarpışmış, kazada 34 kişi yaşamını yitirmiştir. Bunlardan 14'ünün yakınları olan 10 aileden 30 kişi, Milli Eğitim Bakanlığı'nı suçlayarak İzmir Valiliği'ne karşı ayrı ayrı tazminat davası açmıştır. İzmir İdare Mahkemesi, her aileye istediklerine yakın miktarlarda tazminat ödenmesine karar vermiştir. MEB kaza sonucu hayatını kaybeden Büşra Güven için elli bin, Nurhan Kılıçoğlu için altmış bin, Azize Sevinç için seksen bin, Beyhan Saruhan için yetmiş bin lira tazminata hükmetmiştir. Kaza sonucu hayatını kaybeden öğrenciler Fatma Çalmanda, Onur Çukurcubaşı, İbrahim Alaş, Beren Açı, Büşra Güven ve Begüm Güler ile veliler Azize Sevinç, Deniz Evsen, Fatma Çukurbaşı, Nurhan Kılıçoğlu, Beyhan Saruhan, İsmet Alaş, Songül Açı ve İmadettin Açı adına dava açılmıştır. Avukatlar MEB'in hizmet kusurlusu olduğu iddiasıyla açtıkları dava sonucunda ildeki en yetkili devlet kurumu olan İzmir Valiliği aleyhine dava açmıştır (memurlar.net internet sitesi, 2010). Görüldüğü üzere kaza sonucunda davalar kişilere değil bakanlık ve valiliğe yönelik olmuştur. Gereken özen ve dikkat gösterilmediği için mahkeme tazminata karar vermiştir.

Okulda lavaboya uzandığı esnada lavabonun üzerine düşmesi sebebiyle yaşamını yitiren öğrencinin ölümü sonucu açılan davada çıkan karar sonucu okul müdürü 3 yıl 4 ay, taşeron firma müdürü ve mühendis 2 yıl 6 ay, öğretmen ise 1 yıl 8 ay hapis cezası almıştır. Burada davada sorumluluk kişiler arasında paylaştırılmış okul müdürü ve sınıf öğretmeni kusurlu görülmüştür (Cumhuriyet Gazetesi, 2014).

2.9.2. Eğitim Günü Kayıpları

Kaza geçiren bir öğrenci eğer iş göremezlik durumu uzarsa öğrenci eğitim hayatından geri kalacak ve bu durum onun eğitim hayatının uzamasına ve bitmesine varacak sonuçlar doğurabilecektir. Öğrencinin üniversiteden daha geç mezun olması onun daha geç gelir elde etmeye başlamasına neden olacaktır.

Öğrencilerin “geçici işgöremezlik” durumlarında isteyebilecekleri maddi zararlar şu şekilde sıralanabilir:

1) Hastane masrafları talep edilebilir. Öğrencinin tedavisi sırasında ebeveynlerinden biri refakat ediyor ise onların giderleri; öğrencinin, ebeveynlerin hastaneye ulaşımı sırasında katlandığı ulaşım harcamaları ve hastanedeki yemek giderleri eklenerek istenebilir. Tedavinin gerçekleşmesi için yaşanan ilden farklı bir ile ya da yurtdışına gitmek gerekiyorsa zarara sebep olanlardan masraflar talep edilebilir.

2) Öğrencinin tedavisi evde sürdürülüyorsa bu süreçte öğrencinin bakımını üstlenen kişilerin masraflarında tedavi içerisinde değerlendirilir.

3) Eğer öğrenci eğitime ara vermek zorunda kalmış, normal zamanında tamamlayamamışsa hayata daha geç başlayacak olması sebebiyle kazanç kayıpları asgari ücret üzerinden hesaplanarak istenebilir (Tazminat Hukuku İnternet Sitesi, 2017).

Öğrencilerin geçici iş göremezliği sonucu oluşacak gelir kayıpları öğrencilerin mahkemeye başvurarak zararlarını kazaya sebep olan taraflardan almasına yol açmaktadır. Örnek vermek gerekirse anılan davada öğrenci geçirdiği kaza sonucu okulu geç bitireceğini ileri sürerek tazminat talebinde bulunmuştur. Kaza sonucu öğrenci kaza sebebiyle okulu zamanında tamamlayamamasından dolayı tazminat için mahkemeye başvurmuştur. Öğrenci iki sene boyunca kaza nedeniyle tıbbi destek gördüğünü bu sebeple okuluna ara vermesi gerektiğini belirtmiş; gereken zaman içerisinde eğitimini tamamlayamadığı için yaşadığı kaybın telafisini istemektedir. Davada görevlendirilen bilirkişi, hazırladığı raporda öğrencinin mezun olduğunda öğretmenlik yapma hakkı elde edeceği düşünülmüş ve alacağı maaş hesaplanmıştır. Eğitimine ebelik bölümünde devam eden öğrenci mezuniyetten sonra aldığı maaş ile öğretmen olsaydı alacağı maaş arasında fark olduğunu iddia etmektedir. Bilirkişi raporunda ise herhangi bir fark olmadığı belirtilmiştir. Bu rapora dayanarak mahkeme herhangi bir tazminata hükmetmemiştir.

Fakat burada öğrencinin kaza sonucu eğitimine ara verdiği ortada olmasına rağmen yerel mahkemece detaylı bir inceleme yapılmaması sebebiyle karar Yargıtay tarafından bozulmuştur (4.HD.17.01.2002, 2001/9326 - 2002/447;Tazminat Hukuku İnternet Sitesi, 2017).

2.9.3. Mezuniyet Sonrası Gelir Kayıpları

Geçirdiği kaza öğrencinin mezuniyet sonrası dönemine etki edebilmektedir. Öğrencinin kaza sonucu uzuv kaybı yaşaması, kalıcı bir hasar oluşması, psikolojik bir sorununun ortaya çıkması öğrencinin gelirinin düşmesine ya da hiç gelir elde edememesine neden olabilmektedir.

2.9.4. Öğrenci ve Öğrenci Aileleri İçin Psikolojik ve Sosyolojik Sorunlar

Geçirdiği bir kaza sonucu kazanın şiddetine göre öğrencinin psikolojik travma yaşama ihtimali ya da organ kaybı yaşayan öğrencinin yaşayacağı psikolojik sıkıntılar maliyet olarak değerlendirilebilir. Bu sıkıntılar yabancılaşma, toplumdan dışlanma, yalnızlaşma şeklinde ortaya çıkabilir. Kaza sonucu ölüm gerçekleşmesi halinde ölen öğrencinin ailesinin, akraba ve arkadaşlarının ölen kişinin yokluğuna dair yaşayacakları psikolojik sıkıntılar, depresif durumlarda maliyettir.

Toplumsal açıdan baktığımızda toplumda eğitimli bireylerin kaybı, gelecekte nitelikli işgücü kaybı olarak topluma yansıtacak ve toplumsal maliyeti oluşturacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ VE SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN OKUL SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ ALGILARINA İLİŞKİN BİR UYGULAMA

Çalışmanın ilk iki bölümünde konu ile ilgili teorik bilgiler aktararak çalışmaya zemin hazırlanmıştır. Bu bölümde ise araştırmaya katılanların okullarda sağlık ve güvenliği ilgilendiren konulardaki algıları araştırılacaktır. Çalışmanın bu bölümünde öncelikle araştırmanın konusu, amacı, önemi açıklanacak ardından araştırma ile ilgili veriler analiz edilecektir. Son olarak ise araştırma bulguları değerlendirilecektir.

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU ve AMACI

İş sağlığı ve güvenliği Sanayi Devrimi'nden bu yana artarak önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde ise işletmelerin ve çalışanların önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma hayatında en önemli faktörün insan olduğu düşünüldüğünde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması gerekliliği kaçınılmaz bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmada eğitim hayatı iş hayatının bir basamağı olarak değerlendirilmiş, öğrencilerin eğitim hayatları sırasında birtakım risklere maruz kaldığı düşüncesinden hareketle onların çalışanlar gibi iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası sistemine dahil edilmesi fikri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öğrencilerin eğitim hayatlarını sürdürdükleri alanların güvenliği önemli bir konu olmaktadır. Çalışmanın amacı, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algılarının demografik özelliklerine, fakültelerine, sınıflarına göre değişimini ortaya koymak ve bu bağlamda öğrenciler için bir sigorta sisteminin kurulmasının gerekliliğini incelemektir. Araştırma öğrencilerin iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamına alınmasının gerekliliğini sağlaması açısından önemlidir.

Türkiye’de okullarda ve üniversitelerde öğrencilerin geçirdikleri kaza, yaralanma gibi durumlara ilişkin özel bir uygulama düzenlenmemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu konu ile ilgili çeşitli raporlar hazırlanırken YÖK’ün bu konu ile ilgili herhangi bir çalışmasına ulaşılammıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma yöntemi belirlenirken çeşitli alternatif yöntemler karşılaştırılmış ve amaca en uygun yöntemin “Anket Yöntemi” olduğu belirlenmiştir. Anket yöntemi öğrencilerle birebir görüşme yöntemi ile desteklenmiştir. Araştırmanın modeli betimsel taramadır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (Karasar, 2000:77).

Araştırmada elde edilen veriler açık uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan bir anket formu ile sağlanmıştır. Anket formu, araştırma konusu ile ilgili olarak daha önce yapılmış olan çalışmaların geliştirilmesi, ön araştırma ve literatür ile desteklenerek hazırlanmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 22.0 istatistik paket programı yardımı ile değerlendirilerek analiz edilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE SINIRLILIKLARI

Araştırma evrenini Süleyman Demirel Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Bu örneklemde yaklaşık 20.000 kişi okumaktadır. Sekaran’a (1992) göre ana kütleden %95 güvenilirlik sınırları içerisinde %5’lik bir hata payı dikkate alınarak örneklem büyüklüğü 500 kişi olarak hesap edilmiştir.

Örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme kullanılmıştır. Kolayda örnekleme, ana kütle içerisinde belirlenecek örnek kesimin araştırmacının yargılarınca oluşturulduğu tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örneklemede veriler, ana kütleden en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Malhotra, 2004: 321, Aaker vd.,

2007: 394; Zikmund, 1997: 428;Haşiloğlu v.d, 2015:20). Burada özellikle okul sağlığı ve güvenliği açısından daha riskli bölümlere anket uygulanması amaçlanmıştır. İki üniversitede kolayda örnekleme yöntemi ile 500 kişiye anket uygulanmıştır. Anketler incelendiğinde 11 ankette cevaplanmamış soru bulunması, 24 ankette tüm sorulara aynı cevapların verilmesi, 37 anketinde öğrencilerden tekrar teslim alınamaması sebebiyle 72 anket analize dahil edilememiştir. Sonuç olarak Güzel Sanatlar Fakültesi'nde okuyan 63, Ziraat Fakültesi'nde okuyan 22, Fen Edebiyat Fakültesi'nde okuyan 122, Tıp Fakültesi'nde okuyan 45, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan 21, Spor Bilimleri Fakültesi'nde okuyan 17, Mühendislik Fakültesi'nde okuyan 138 öğrenci ankete katılmıştır.

Bilindiği gibi örneklem sayısının yeterliliği istatistiksel olarak aşağıdaki formülle hesap edilebilmektedir.

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N - 1) + t^2pq}$$

Bu formülde **n** örnekleme alınacak birey sayısını, **N** hedef kitledeki birey sayısını, **t** belirli bir anlamlılık düzeyinde t-tablosuna göre bulunan teorik değeri, **p** incelenen olayın görüş sıklığı yani gerçekleşme olasılığını, **q** incelenen olayın görülme sıklığını yani gerçekleşmeme olasılığını, **d** olayın görüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasını ifade etmektedir.

Bu formülden yola çıkılarak, 0,95 güvenirlilik ve 0,05 örneklem hatası ile temsil edilebilecek evren büyüklükleri Tablo-5'te gösterilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 49-50).

Tablo 3.1.:Evren Büyüklüğü/Örneklem Sayıları

Evren Büyüklüğü	100	500	750	1000	2500	5000	10000	25000	50000	100000	1000000
Örneklem Sayısı	80	217	254	278	333	357	370	378	381	383	384

Tablo değerlerine bakıldığında, 428 kişiden oluşan bir örneklemin 1.000.000 kişiden daha fazla bir evreni temsil edebileceği; buradan hareketle, araştırma örnekleminin yeterli olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular, verilerin toplanmasında kullanılan örnekleme göre değişiklik gösterebileceğinden araştırmanın bulguları, verilerin toplandığı Süleyman Demirel Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerle sınırlıdır. Bu nedenle farklı örneklem için modelin test edilmesi gerekebilir.

Araştırmada ele alınan değişkenler, zaman içinde değişime uğrayabileceğinden, araştırmanın bulguları uygulandığı zaman dilimi ile sınırlıdır.

Araştırmada kullanılan ölçekler, bireylere aynı anda yöneltilen değerlendirme maddelerinden oluşmaktadır ve bu kapsamda bireylerin algılamalarını değerlendirmektedir. Bu nedenle sosyal beğenirlik etkisi sonuçların değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır.

Ayrıca tüm değişkenlerin tek bir ankette ve benzer bir metodoloji ile aynı değerlendirici tarafından ve aynı zaman dilimi içinde yapılmasından kaynaklanabilecek ortak yöntem varyansıda göz önünde bulundurulmalıdır.

Gönüllü olarak anketleri cevaplamak isteyen katılımcılara ulaşmakta güçlükler çekilmesinin çalışmanın sınırlılıkları kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Araştırmada kullanılan değişkenlere ait ölçeklerin tüm alt boyutlarının kullanılmasına rağmen, bu alt boyutlara ait bazı maddelerin geçerleme esnasında ölçek doğrulamasını sağlayacak uyum iyiliği değerlerine ulaşılması maksadıyla kontrollü olarak çıkarılmasında çalışmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

3.4.ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırma hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir:

Hipotez 1: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları cinsiyetlerine göre farklılık gösterir.

Hipotez 2: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları yaş gruplarına göre farklılık gösterir.

Hipotez 3: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları medeni durumlarına göre farklılık gösterir.

Hipotez 4: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları eğitim gördükleri fakülteye göre farklılık gösterir.

Hipotez 5: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları öğrenim türüne göre farklılık gösterir.

Hipotez 6: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları aylık gelirlerine göre farklılık gösterir.

Hipotez 7: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları sigortalı olma isteğine göre farklılık gösterir.

Hipotez 8: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları sınıflarına göre farklılık gösterir.

Hipotez 9: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları üniversitelerine göre farklılık gösterir.

Hipotez 10: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları cinsiyetlerine göre farklılık gösterir.

Hipotez 11: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları yaşlarına göre farklılık gösterir.

Hipotez 12: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları medeni durumlarına göre farklılık gösterir.

Hipotez 13: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları fakültelerine göre farklılık gösterir.

Hipotez 14: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları öğrenim türüne göre farklılık gösterir.

Hipotez 15: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları sigortalı olma isteğine göre farklılık gösterir.

Hipotez 16: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları sınıflarına göre farklılık gösterir.

Hipotez 17: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları üniversitelerine göre farklılık gösterir.

3.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

3.5.1. Araştırmada Kullanılan Anket Formu Ve Ölçek

Araştırma nicel araştırma yöntemleri kullanılarak, seçilen bir örnekleme anket uygulaması şeklinde yapılmıştır. Uygulanan anket formu Ek-A'dadır. Anket iki ana bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde öğrencilere ait demografik sorular yer almaktadır. İkinci bölüm öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliğini saptamaya yöneliktir. Okul sağlığı ve güvenliğini ölçmek için Öztürk ve Babacan'ın hazırladığı ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik sonuçlarına bakıldığında; Likert tipinde 6'lı değerlendirmeye sahip olan ölçeğin yüzey geçerliliği yapılmış, kapsam geçerliliğini gösteren KGI, güvenirliği gösteren madde toplam korelasyon ve Cronbach Alpha değerinin yüksek ve istenilen değerlerin üstünde olduğu saptanmıştır. KMO testi ile açımlayıcı faktör analizi için seçilen örneklemin ve tüm soru grubunun, anti-imaj korelasyon testi ile her bir soru/maddenin faktör analizine uygun olduğu ve Bartlett testi ile değişkenler arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Faktör analizi döndürme işlemi sonrasında; ölçek 45 madde ile biçimlenmiş; "Mesleki Hastalıklar ve Şikâyetler (F1=13 madde), Sağlık Taraması ve Kayıt Sistemleri (F2=6 madde), Kazalar ve Zehirlenmeler (F3=5 madde), Yönetsel Destek ve Yaklaşımlar (F4=7 madde), Malzeme, Araç ve Gereç Denetimi (F5=5 madde), Koruyucu Önlemler ve Kurallar (F6=5 madde), Fiziksel Ortam Uygunluğu (F7=4 madde) başlığında 7 alt faktörü tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında, ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik puanlarının yüksek, kapsam ve yapı geçerliliğinin sağlanmış ya da güvenilir ve geçerli bir ölçek olarak hastanelerde iş güvenliği durumunu değerlendirmek için kullanılabileceği söylenebilir (Öztürk ve Babacan, 2012:41).

Anket sorularında öğrencilerin cevap verebileceği bir şekilde düzenleme yapılmıştır. Bu bölümde 6'lı Likert ölçeği şeklindeki 45 soru ile öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algılarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ölçekte puan aralığı 6 ile 1 arasında değer almaktadır. 6'ya yakın puan alınması üniversitelerde okul sağlığı ve güvenliğinin sağlandığını, 1'e yakın puan alınması okul sağlığı ve güvenliğinin sağlanmadığını göstermektedir.

3.6. VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan öğrencilerden ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 22.0 for Windows Paket Programı kullanılmıştır. Katılımcılara ait kişisel bilgilerin, sorulan sorulara verilen cevapların frekans ve yüzdelik dağılımlarını belirlemek için frekans analizinden yararlanılırken, ölçek faktörlerinden elde edilen ortalama ve standart sapma değerlerinin belirlenmesinde tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Öncelikle, demografik özelliklerine ait frekans analizleri yapılmış, daha sonra tüm değişkenlerin alt boyutlarına ait betimleyici istatistikleri kapsamında ortalamaları, standart sapmaları ve en yüksek ve en düşük puan aralıkları incelenerek var olan seviyeler ortaya konulmuştur.

Katılımcıların ölçek sorularına verdikleri yanıtlar sonucunda elde edilen puanlar analiz edilmeden önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan One Sample Kolmogorov Smirnov Analizi sonucunda verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu nedenle non-parametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyetleri, medeni durumları, öğretim türleri, sigortalı çalışma isteği ve eğitim gördükleri üniversitelere göre karşılaştırmalar yapmak için Mann Whitney U testi kullanılırken, yaş grupları, eğitim gördükleri fakülteler, ailelerinin gelir düzeyleri ve eğitim gördükleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırmalar yapmak için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H Testi sonucunda grupların arasında farklılık çıkması durumunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ikisi karşılaştırmalarda Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. Katılımcıların okul sağlığı ve güvenliği algıları ile okul sağlığı ve güvenliği önlem algıları arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise Spearman Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3.6.1. Geçerlilik, Güvenilirlik Analizleri

Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmadaki hatalarla alakalıdır. Hataların az olması geçerlilik ve güvenilirliği artıracaktır. Güvenilirlik aynı konunun bağımsız ölçümleri arasındaki istikrardır. Ölçülmeye çalışılan konunun için aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı

ölçülerin kullanılması ile aynı sonuçların elde edilmesidir. Güvenilirlik ölçmenin tesadüfi hatalardan temizlenmiş olmasını sağlamaktır (Karasar, 2004:147-148). Geçerlilik ulaşılan verilerin elde edilmek istenen verileri temsil edebilme derecesidir (Arseven, 2001:740).

Ölçeğin yapı geçerliliğinin testi için AMOS 6.0 programı kullanılmıştır. Bu kapsamda ölçeğin faktör yapısını doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Çalışmada bağımlı değişken olan okul sağlığı güvenliği sorun algılarının bütün alt boyutlarının analize dahil edilmesi istendiğinden ölçeğe birinci düzey çok faktörlü DFA uygulanmıştır. Elde edilen DFA sonuçları tablodadır.

Tablo 3.2. Okul Sağlığı ve Güvenliği Sorunlarına İlişkin Algı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Model	Δ^2_x	sd	Δ^2_x/sd	RMSEA	CFI	GFI	AGFI
Birinci Düzey Çok Faktörlü	218,907	114	1,920	0,065	0,91	0,90	0,850

RMSEA:Root Mean Square Error of Approximation; CFI=Comparative Fit Index; GFI=Goodness of Fit Index; AGFI=Adjusted of Goodness Fit Index, sd:Serbestlik Derecesi *p>0,05

Toplam örneklem için çizilen uyum indeksleri değerlerine bakıldığında Δ^2_x/sd değeri 3'ün altında olduğu için kabul edilebilir bir uyum olduğunu, GFI değeri 0,90 olması yine kabul edilebilir bir uyum olduğunu, CFI değerinin 0,91 olması iyi bir uyumun olduğunu ve RMSEA değerinin 0.065 olması iyi bir uyumu göstermiştir.

Çalışmada bağımlı değişken olan okul sağlığı güvenliği önlem algılarının bütün alt boyutlarının analize dahil edilmesi istendiğinden ölçeğe birinci düzey çok faktörlü DFA uygulanmıştır. Elde edilen DFA SONUÇLARI TABLODADIR.

Tablo 3.3. Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerine İlişkin Algı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Model	Δ_x^2	sd	Δ_x^2/sd	RMSEA	CFI	GFI	AGFI
Birinci Düzey Çok Faktörlü	151,587	59	2,569	0,061	0,934	0,948	0,920

RMSEA:Root Mean Square Error of Approximation; CFI=Comparative Fit Index; GFI=Goodness of Fit Index; AGFI=Adjusted of Goodness Fit Index, sd:Serbestlik Derecesi *p>0,05

Toplam örneklem için çizilen uyum indeksleri değerlerine bakıldığında Δ_x^2/sd değeri 3'ün altında olduğu için kabul edilebilir bir uyum olduğunu, CFI değerinin 0,93 olması iyi bir uyumun olduğunu ve RMSEA değerinin 0.061 olması iyi bir uyumu göstermiştir.

Güvenilirlik katsayısının hesaplanmasında en çok kullanılan yöntem SPSS paket programı ile elde edilen Cronbach alfa katsayısıdır. Bu katsayı 0 ile 1 arasında değişim göstermektedir. Bu değer hesaplanmasında katsayıların dağılımı aşağıdaki şekildedir (Özdamar, 1999:523).

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir. $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirliktedir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirliktedir.

Öztürk ve Babacan'ın hastane personeli için iş güvenliği ölçeğinin güvenilirlik analizleri sonucunda Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,96 olarak tespit edilmiştir (Öztürk ve Babacan, 2012:36).

Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Anketin güvenilirlik oranı %71 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, maddelerin faktör analizi için uygun olduğunu, yapı geçerliğinin sağlandığını ve güvenilir bulunduğunu göstermektedir.

3.6.2. Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktör analizi birbirleriyle ilişkisi olan birden fazla değişkeni az sayıda, anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline çeviren bir metottur (Kalaycı, 2010:321; Kleinbaum v.d.:1998:601). Faktör analizinde amaç değişkenlerin sayısını azaltmak ve değişkenler arasındaki ilişki yapısını ortaya koyarak değişkenleri sınıflandırmaktır (Kalaycı, 2010:321). Açıklayıcı faktör analizi değişken sayısını azaltma ve meydana gelen faktörleri sınıflandırmanın yanı sıra belirli bir faktör altına giren değişkenlerin kuramsal yapının değişkenleri olup olmadığına yönelik olarak bir analiz gerçekleştirir (Çokluk v.d., 2016:177).

Maddenin sorumlu olduğu bileşenden alacağı yük literatürde 0.40 ya da 0.32 olarak da kabul görmektedir. Binişiklik hali için iki durum gerekmektedir. Bunlar bir maddenin birden fazla faktörde kabul düzeyinden yüksek değeri vermesi ve maddenin iki ya da daha fazla faktörde sahip olduğu yük değerleri arasındaki farkın 0.1'den daha az olmasıdır (Çokluk v.d, 2016: 233).

Farklı görüşlere göre örneğin Comrey ve Lee'e (1992) göre faktör yükleri ve madde seçimi ise aşağıdaki şekilde gerçekleşmektedir;

Faktör yükü > 0.71 ise "mükemmel",

Faktör yükü > 0.63 ise "çok iyi",

Faktör yükü > 0.55 ise "iyi",

Faktör yükü > 0.45 ise "idare eder",

Faktör yükü > 0.32 ise "düşüktür" (Çokluk v.d, 2016: 194).

Bu varsayımda bir maddenin 0.30 düzeyindeki faktör yükü, faktör tarafından açıklanan varyansın %9 olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2002: 473).

Açıklayıcı faktör analizinde yukarıdaki şartlara uymaması nedeniyle madde çıkarılmasına karar verilmesi halinde maddeler faktör yük değeri en düşük olandan başlayarak tek tek analizden çıkarılmalıdır. Çünkü bir maddenin çıkarılması diğer maddenin faktör yük değerinde bir değişme sebep olarak maddeyi kabul düzeyine taşıyabilmektedir (Çokluk v.d, 2016: 223).

Örneklem büyüklüğü de bir maddenin ölçekte kalması için önem arz etmektedir. Bu kapsamda Kim- Yin (2004) bir maddenin ölçekte kalması yönünde karar verilebilmesi için belli bir örneklem büyüklüğü olarak;

Faktör yükü 0.30 olan bir madde için örneklem büyüklüğünün en az 350,

Faktör yükü 0.40 olan bir madde için örneklem büyüklüğünün en az 200,

Faktör yükü 0.50 olan bir madde için örneklem büyüklüğünün en az 120,

Faktör yükü 0.60 olan bir madde için örneklem büyüklüğünün en az 85,

Faktör yükü 0.70 olan bir madde için örneklem büyüklüğünün en az 60 olması gerektiğini belirtmiştir (Akdağ, 2011: 26; Çokluk v.d, 2016: 194-195).

3.6.3. Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

Anket iki farklı aşamada değerlendirilmiştir. Birinci aşamada sorunlar tespit edilmeye çalışılmış ikinci aşamada alınan önlemler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Okul Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Algıların Alt Boyut Dağılımı

1: Hastalık Ve Yaralanma Riskleri

2: Kullanılan Malzemelerin Yarattığı Riskler

4: Ortam Uygunluğu

5: Yorgunluğa Bağlı Şikayetler

6: Yaşanan Kazalar

7: Strese Bağlı Problemler

Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlemlerine İlişkin Algıların Alt Boyut Dağılımı

1: Araç Ve Gereçler Kalitelidir.

2: Uyarı Ve Önlemler

3: Eğitim

Tablo 3.4. KMO and Bartlett's Test Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,811
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3443,899
	df	378
	Sig.	,000

Tablo 3.5. Alt Boyut Dağılımı

Alt Boyut Dağılımı	Faktör Yük Değeri	Özdeğer	Açıklama Oranı
1: Hastalık ve Yaralanma Riskleri		2.926	10.449
Derslerimizde başka birinin ciddi şekilde yaralanmasına neden olma riski vardır.	0,765		
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b., kaza ve yaralanma riski vardır.	0,758		
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. fiziksel şiddete maruz kalma riski vardır.	0,619		
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. enfeksiyon hastalığı riski vardır.	0,703		
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. önemli bir cihaza ya da ürüne zarar verme riski vardır.	0,562		
Derslerimizde kimyasal maddelerden ve radyasyondan kaynaklanan tehlike/hastalık riski vardır.	0,566		
2:Kullanılan Malzemelerden Kaynaklanan Riskler		2.578	19.656
Öğrencilerde dersler sırasında yanık olayları GÖRÜLMEZ.	0,677		
Öğrencilerde dersler sırasında zehirlenme olayları GÖRÜLMEZ (ETİLEN OKSİT, BESİN, İLAÇ, RADYASYON VB.)	0,711		
Öğrencilerde dersler sırasında elektrik çarpması olayları GÖRÜLMEZ.	0,738		
Öğrencilerde dersler sırasında Kol, bacak, el vb. ezilme, sıkışması AZ GÖRÜLMEKTEDİR.	0,620		
Öğrencilerde dersler sırasında bir yerden düşme düşme olayı GÖRÜLMEZ.	0,620		
3:Psikolojik ve Fiziksel Rahatsızlıklar		2.488	28.543
Bölümümde ki öğrencilerde derslerden kaynaklanan nedenlerle oluşan ruhsal sorunlar YOKTUR (depresyon vb.)	0,692		

Alt Boyut Dağılımı	Faktör Yük Değeri	Özdeğer	Açıklama Oranı
Bölümümdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan aşırı yorgunluk YOKTUR	0,795		
Bölümümdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan uykusuzluk sorunu DÜŞÜK DERECEDEDİR.	0,708		
Bölümümdeki öğrencilerde duygusal sorunlar ÇOK AZ GÖRÜLMEKTEDİR. (yalnızlık, uyumsuzluk, tükenme vb.)	0,622		
4:Ortam Uygunluğu		2.266	36.637
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda v.b. Işık/aydınlık UYGUN VE YETERLİDİR.	0,795		
Dersler sırasında, uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. Isı/ısınma UYGUN VE YETERLİDİR.	0,870		
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. Havalandırma UYGUN VE YETERLİDİR.	0,833		
5: Yorgunluğa Bağlı Şikayetler		2.262	44.715
Bölümümdeki öğrencilerde Kol ve bacak ağrılarından şikâyetleri AZDIR.	0,658		
Bölümümdeki öğrencilerde Zihinsel yorgunluk/koordinasyon eksikliği AZDIR.	0,635		
Bölümümdeki öğrencilerde solunum yolu hastalıkları SIK GÖRÜLMEZ.	0,766		
Bölümümdeki öğrencilerde Yumuşak doku travması AZ GÖRÜLÜR (İĞNE BATMASI, BİSTURİ KESİĞİ VB.)	0,555		
6: Yaşanan Kazalar		1.737	50.919
Üniversite öğreniminiz sırasında dersler esnasında kazalar YAŞANMAKTADIR.	0,808		
Geçirilen kazalar fiziksel sakatlanmalarla SONUÇLANABİLMEKTEDİR.	0,665		
7:Strese Bağlı Faktörler		1.722	57.069
Bölümümde ki dersler beni strese sokmaktadır.	0,738		
Bölümümüzdeki öğrenciler gelecek hakkında umutsuz ve kararsızdır.	0,688		
Bölümümüzdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan nedenlerle ÜZÜNTÜ YA DA SIKINTI GÖRÜLMEKTEDİR.	0,547		
KMO Katsayısı	0,811		
Bartlett Testi Değeri	378		
Anlamlılık (Significance)	0,000		

Veri analizinin ilk aşamasında mevcut tüm verilerin faktör yük değerleri incelenmiştir. Faktör yük değeri, maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması beklenir. Örneklem büyüklüğü arttıkça, dikkate alınacak yük değeri düşmektedir. En az 200 örneklem büyüklüğü 0.40 yük değeri dikkate alınmaktadır. Bu nedenle faktör yükü 0.40'ın altında olan 7 madde ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarılan maddeler; 17, 18, 24, 36, 37, 38 ve 39. maddelerdir. Faktör analizi bu maddeler çıkartılarak tekrar gerçekleştirilmiştir. Faktör yük değerlerinin açıklanan varyansın daha sonrasında yapılan açımlayıcı faktör analizinin değerlendirilmesinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısına bakılmış ve katsayı 0.81 olarak bulunmuştur. KMO katsayısının 0.60'dan büyük olması Bartlett test sonucunun anlamlı olduğunu gösterir. Bu örneklem uygun olduğunu göstermektedir. KMO katsayısı ayrıca Bartlett's test değeri de 378 ($p < 0,01$ düzeyinde anlamlı) olarak bulunmuştur. Bartlett's testinde anlamlılık (significance) değerinin 0.000 çıkması araştırma verilerinde anlamlı faktörlere ulaşıldığını göstermektedir. Faktör analizi yapılarak son halini alan ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Anketin güvenilirlik oranı %71 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, maddelerin faktör analizi için uygun olduğunu, yapı geçerliğinin sağlandığını ve güvenilir bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 3.6. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,830
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1396,707
	df	78
	Sig.	,000

Tablo 3.7. Önlemler Alt Boyut Dağılımı

Önlemler Alt Boyut Dağılımı	Faktör Yük Değeri
1: Malzeme ve Araç Kalitesi	
Dersler sırasında Satın alınan malzeme ve araç kalitelidir (sağlam/güvenilir vb).	0,782
Dersler sırasında Satın alınan ve kullanılan ekipman GÜVENLİK AÇISINDAN YETERLİDİR.	0,770

Önlemler Alt Boyut Dağılımı	Faktör Yük Değeri
Dersler sırasında Kullanılan alet-araçların düzenli kontrolleri ve bakımları YAPILMAKTADIR.	0,763
Dersler sırasında Koruyucu malzemeler (eldiven/gözlük vb.) ÇOK RAHAT BULUNMAKTADIR.	0,710
Dersler sırasında bozuk/sorunlu alet-araçlar KULLANILMAZ.	0,659
2: Uyarı ve Önlemler	
Eğer bu uyarı levhaları varsa gerek okul yönetimi gerekse ilgili öğretim elemanı tarafından bu kurallara uymamız için DÜZENLİ OLARAK UYARILIYORUZ.	0,817
Üniversitede ki laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. yerlerde tehlikelere karşı uyarı levhaları YETERLİDİR.	0,706
Geçirilen kazalar sonrasında kazanın tekrar yaşanmaması için tedbirler ALINMAKTADIR	0,544
Öğrenci olarak bu kuralları uygulama konusunda GEREKLİ DİKKATİ GÖSTERİYORUZ.	0,572
3: İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi	
Bölümümüzde yada üniversitede İş güvenliği için eğitim programları DÜZENLENMEKTEDİR (STRES YÖNETİMİ, EGZERSİZ VB.)	0,838
Bölümümde Motivasyonu artırıcı uygulamalar YAPILMAKTADIR.	0,743

Faktör yük değerlerinin açıklanan varyansın daha sonrasında yapılan açımlayıcı faktör analizinin değerlendirilmesinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Katsayısı'na bakılmış ve katsayı 0.83 olarak bulunmuştur. KMO Katsayısı'nın 0.60'dan büyük olması Bartlett test sonucunun anlamlı olduğunu gösterir. Bu da örneklemin uygun olduğunu göstermektedir. KMO katsayısı ayrıca Bartlett's test değeri de 78 ($p < 0,01$ düzeyinde anlamlı) olarak bulunmuştur. Bartlett's testinde anlamlılık (significance) değerinin 0.000 çıkması araştırma verilerinde anlamlı faktörlere ulaşıldığını göstermektedir.

3.6.4. Parametrik Olmayan Testler

Herhangi bir veri grubuna parametrik testlerin (t, Z ve F) uygulanabilmesi ana kütle dağılımının normal dağılım göstermesi ile alakalıdır. Eğer normal dağılım gözlenmiyorsa dağılımdan bağımsız olan parametrik özellik taşımayan testler kullanılır.

Bu testlerde verilerde sürekli dağılım gözlenmesi yeterlidir. Örneklem büyüklüğünün ise önemi bulunmamaktadır (Bayram, 2009:105).

3.6.4.1. Mann-Whitney U Testi

Mann-Whitney U Testi iki ana kütlelin benzer dağılıma sahip olup olmadığını karşılaştırmak adına kullanılır. Parametrik testlerde yer alan t testine alternatif olarak kullanılmaktadır (Akt:Bayram, 2009:116).

3.6.4.2. Kolmogorov Simigrov Testi

Rassal bir örneklemin, belirli bir dağılıma (düzgün, normal veya poisson) olan uygunluğunu ölçmek için kullanılır (Bayram, 2009:107).

3.6.4.3. Kruskall Walls Testi

Mann-Whitney U Testinin genişletilmiş hali olan tek yönlü varyans analizine benzemektedir. Bu test için verilerin eşit aralıkta bir ölçme seviyesinde ölçülmesi gereklidir. Bu testte X sayıda örneklemin aynı ana kütlelden veya ortalamaları aynı olan ana kütlelerden gelip gelmediği incelenir (Bayram, 2009:122).

3.7.ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI

3.7.1.Betimleyici İstatistikler

Tablo 3.8. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Erkek	188	43,9
Kadın	240	56,1
Toplam	428	100,0

Katılımcıların %43,9'u erkek, %56,1'i ise kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 3.9. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Yaş grubu	f	%
18-20 yaş	71	16,6
21-23 yaş	284	66,4
23+ yaş	73	17,1
Toplam	428	100,0

Katılımcıların %16,6'sı 18-20 yaş grubunda, %66,4'ü 21-23 yaş grubunda ve %17,1'i 23+ yaş grubundadır.

Tablo 3.10. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Medeni durum	f	%
Bekar	416	97,2
Evli	12	2,8
Toplam	428	100,0

Araştırmaya katılanların %97,2'i bekar, +2,8'i ise evlidir.

Tablo 3.11. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakülteleere Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Fakülte	f	%
Spor Bilimleri Fakültesi	17	4,0
Güzel Sanatlar Fakültesi	63	14,7
Ziraat Fakültesi	22	5,1
Fen Edebiyat Fakültesi	122	28,5
Mühendislik Fakültesi	138	32,2
Tıp Fakültesi	45	10,5
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	4,9
Toplam	428	100,0

Katılımcıların %4'ü Spor Bilimleri Fakültesi (SBF) öğrencisi, %14,7'si Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencisi, %5,1'i Ziraat Fakültesi öğrencisi, %28,5'i Fen Edebiyat Fakültesi öğrencisi, %32,2'si Mühendislik Fakültesi öğrencisi, %10,5'i Tıp Fakültesi öğrencisi ve %4,9'u İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencisidir.

Tablo 3.12. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Öğretim Türüne Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Öğretim türü	f	%
1.öğretim	356	83,2
2.öğretim	72	16,8
Toplam	428	100,0

Katılımcıların %83,2'i 1.öğretim öğrencisi, %16,8'i ise 2.öğretim öğrencisidir.

Tablo 3.13. Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeyine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Gelir düzeyi	f	%
0-1400 TL	158	36,9
1401-2800 TL	160	37,4
2800+ TL	110	25,7
Toplam	428	100,0

Araştırmaya katılanların %36,9'u 0-1400 TL arasında gelire sahipken, %37,4'ü 1401-2800 TL arasında gelire sahip ve %25,7'si 2800+ TL gelire sahiptir.

Tablo 3.14. Katılımcıların Sigortalı Olma İsteğinin Olup Olmaması Durumuna Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Sigortalı çalışma isteği	f	%
Var	370	86,4
Yok	58	13,6
Toplam	428	100,0

Katılımcıların %86,4'ünün sigortalı olma isteği bulunuyorken, %13,6'sının sigortalı olma isteği bulunmamaktadır.

Tablo 3.15. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Sınıf	f	%
1	29	6,8
2	32	7,5
3	287	67,1
4	80	18,7
Toplam	428	100,0

Katılımcıların %6,8'i 1.sınıf öğrencisi, %7,5'i 2.sınıf öğrencisi, %67,1'i 3.sınıf öğrencisi ve %18,7'si 4.sınıf öğrencisidir.

Tablo 3.16. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

Üniversite	f	%
SDÜ	213	49,8

AKDENİZ	215	50,2
Toplam	428	100,0

Katılımcıların %49,8'i Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ) öğrencisi, %50,2'si ise Akdeniz Üniversitesi (AKDENİZ) öğrencisidir.

3.7.2. Anket Sorularına Verilen Cevapların Frekans Dağılımları

Tablo 3.17. Katılımcıların Hastalık ve Yaralanma Riskleri İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1: Hastalık ve Yaralanma Riskleri												
Derslerimizde başka birinin ciddi şekilde yaralanmasına neden olma riski vardır.	95	22,2	56	13,1	112	26,2	88	20,6	44	10,3	33	7,7
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlardaki atölyelerde v.b., kaza ve yaralanma riski vardır.	66	15,4	52	12,1	91	21,3	112	26,2	67	15,7	40	9,3
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. fiziksel şiddete maruz kalma riski vardır.	149	34,8	39	9,1	123	28,7	53	12,4	34	7,9	30	7
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. enfeksiyon hastalığı riski vardır.	74	17,3	58	13,6	95	22,2	99	23,1	57	13,3	45	10,5
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. önemli bir cihaza ya da ürüne zarar verme riski vardır.	61	14,3	43	10,0	92	21,5	106	24,8	72	16,8	54	12,6

Derslerimizde kimyasal maddelerden ve radyasyondan kaynaklanan tehlike/hastalık riski vardır.	84	19,6	61	14,3	114	26,6	78	18,2	48	11,2	43	10,0
---	----	------	----	------	-----	------	----	------	----	------	----	------

Tablo 3.17. incelendiğinde öğrencilerin hastalık ve yaralanma riskleri ile ilgili sorulara çoğunlukla katılmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %61,5'i derslerde başka birinin yaralanmasına neden olma riskinin olmadığını, %51,2'si dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda atölyelerde v.b., kaza ve yaralanma riskinin olduğunu, %72,7'si fiziksel şiddete maruz kalma riskinin olmadığını, %53,1'i enfeksiyon hastalığı riski olmadığını, %54,2'si önemli bir cihaza ya da ürüne zarar verme risklerinin olduğunu, %60,5'i kimyasal madde ve radyasyondan kaynaklanan risk olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.18. Katılımcıların Kullanılan Malzemelerden Kaynaklanan Risklere İlişkin Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2: Kullanılan malzemelerden kaynaklanan Riskler												
Öğrencilerde dersler sırasında yanık olayları GÖRÜLMEZ.	36	8,4	33	7,7	62	14,5	53	12,4	136	31,8	108	25,2
Öğrencilerde dersler sırasında zehirlenme olayları GÖRÜLMEZ (ETİLEN OKSİT, BESİN, İLAÇ, RADYASYON VB.)	36	8,4	42	9,8	57	13,3	63	14,7	125	29,2	104	24,3
Öğrencilerde dersler sırasında elektrik çarpması olayları GÖRÜLMEZ.	27	6,3	31	7,2	56	13,1	54	12,6	137	32	123	28,7
Öğrencilerde dersler sırasında Kol, bacak, el vb. ezilme, sıkışması AZ GÖRÜLMEKTEDİR.	39	9,1	33	7,7	67	15,7	51	11,9	135	31,5	103	24,1

Öğrencilerde dersler sırasında bir yerden düşme düşme olayı GÖRÜLMEZ.	30	7	26	6,1	59	13,8	52	12,1	139	32,5	122	28,5
---	----	---	----	-----	----	------	----	------	-----	------	-----	------

Tablo 3.18. incelendiğinde öğrencilerin kullanılan malzemeden kaynaklanan riskler ile ilgili sorulara çoğunlukla katıldığı görülmüştür. Öğrencilerin %69,4’ü derslerde yanık olaylarının görülmediğini , %68,2’si dersler sırasında zehirlenme olayları görülmediğini, %73,3’ü elektrik çarpması görülmediğini, %67,5’i kol, bacak ezilme olaylarının görülmediğini, %73,1’i düşme olayı olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.19. Katılımcıların Psikolojik ve Fiziksel Risklere İlişkin Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
3: Psikolojik ve Fiziksel Rahatsızlıklar												
Bölümümde ki öğrencilerde derslerden kaynaklanan nedenlerle oluşan ruhsal sorunlar YOKTUR (depresyon vb.)	139	30,4	79	18,5	59	13,8	69	16,1	52	12,1	39	,1
Bölümümdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan aşırı yorgunluk YOKTUR	156	36,4	78	18,2	78	18,2	59	13,8	31	7,2	26	6,1
Bölümümdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan uykusuzluk sorunu DÜŞÜK DERECEDEDİR.	149	34,8	64	15	84	19,6	53	12,4	50	11,7	28	6,5
Bölümümdeki öğrencilerde duygusal sorunlar ÇOK AZ GÖRÜLMEKTEDİR. (yalnızlık, uyumsuzluk, tükenme vb.)	98	22,9	81	18,9	95	22,2	74	17,3	62	14,5	18	4,2

Tablo 3.19. incelendiğinde öğrencilerin psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar ile ilgili sorulara çoğunlukla katılmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %62,7’si derslerle ilgili

ruhsal sorunlar görüldüğünü, %72,8'si aşırı yorgunluk olduğunu, %69,4'ü uykusuzluk sorunu olduğunu, %64'ü'ü duygusal sorunlar olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.20. Katılımcıların Ortam Uygunluğu İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
4: Ortam Uygunluğu												
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda v.b. Işık/aydınlık UYGUN VE YETERLİDİR.	63	14,7	40	9,3	60	14	88	20,6	116	27,1	61	14,3
Dersler sırasında, uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. Isı/ısınma UYGUN VE YETERLİDİR.	62	14,5	44	10,3	73	17,1	91	21,3	102	23,8	56	13,1
Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. Havalandırma UYGUN VE YETERLİDİR.	81	18,9	51	11,9	79	18,5	82	19,2	93	21,7	42	9,8

Tablo 3.20. incelendiğinde öğrencilerin ortam uygunluğu ile ilgili sorulara çoğunlukla katıldığı görülmüştür. Öğrencilerin %61,4'ü derslerle ışık ve aydınlığın yeterli olduğunu, %58,2'si ısı ve ısınmanın yeterli olduğunu, %50,7'si havalandırmanın uygun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.21. Katılımcıların Diğer Fiziksel Risklere Bağlı Şikayetlerle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5: Yorgunluğa Bağlı Şikayetler												
Bölümümdeki öğrencilerde Kol ve bacak ağrılarından şikâyetleri AZDIR.	86	20,1	58	13,6	74	17,3	66	15,4	92	21,5	52	12,1
Bölümümdeki öğrencilerde Zihinsel yorgunluk/koordinasyon eksikliği AZDIR.	109	25,5	60	14	102	23,8	67	15,7	66	15,4	24	5,6
Bölümümdeki öğrencilerde solunum yolu hastalıkları SIK GÖRÜLMEZ.	34	7,9	52	12,1	81	18,9	86	20,1	117	27,3	58	13,6
Bölümümdeki öğrencilerde Yumuşak doku travması AZ GÖRÜLÜR (İĞNE BATMASI, BİSTURİ KESİĞİ VB.)	52	12,1	44	10,3	72	16,8	67	15,7	126	29,4	67	15,7

Tablo 3.21. incelendiğinde öğrencilerin diğer fiziksel risklere bağlı şikayetler ile ilgili sorulara çoğunlukla katılmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %50,1'i kol ve bacak ağrılarının çok olduğunu, %63,3'ü zihinsel yorgunluğun çok olduğunu, 60,8'i iğne batması gibi olayların sık görülmediğini belirtmiştir.

Tablo 3.22. Katılımcıların Yaşanan Kazalar İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6: Yaşanan Kazalar												
Üniversite öğreniminiz sırasında dersler esnasında kazalar YAŞANMAKTADIR.	72	16,8	51	11,9	109	25,5	104	24,3	61	14,3	31	7,2
Geçirilen kazalar fiziksel sakatlanmalarla SONUÇLANABİLMEKTEDİR.	102	23,8	40	9,3	118	27,6	85	19,9	44	10,3	39	9,1

Tablo 3.22. incelendiğinde öğrencilerin yaşanan kazalar ile ilgili sorulara çoğunlukla katılmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %54,2'si dersler esnasında kazalar yaşanmadığını, %60,7'si fiziksel sakatlanmalar olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.23. Katılımcıların Strese Bağlı Problemler İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
7: Strese Bağlı Problemler												
Bölümümde ki dersler beni strese sokmaktadır.	47	11	46	10,7	50	11,7	71	16,6	79	18,5	135	31,5
Bölümümüzdeki öğrenciler gelecek hakkında umutsuz ve kararsızdır	32	7,5	33	7,7	50	11,7	82	19,2	73	17,1	158	36,9
Bölümümüzdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan nedenlerle ÜZÜNTÜ YA DA SIKINTI GÖRÜLMEKTEDİR.	44	10,3	37	8,6	66	15,4	87	20,3	70	16,1	124	28,7

Tablo 3.23. incelendiğinde öğrencilerin strese bağlı problemler ile ilgili sorulara çoğunlukla katıldığı görülmüştür. Öğrencilerin %66,6'si dersler nedeniyle stres

yaşadığını, %73,2'si gelecek hakkında umutsuz olduklarını, %65,1'i dersler nedeniyle üzüntü ve sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir.

Tablo 3.24. Katılımcıların Malzeme ve Araç Kalitesi İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1: Malzeme ve Araç Kalitesi												
Dersler sırasında Satın alınan malzeme ve araç kalitelidir (sağlam/güvenilir vb).	51	11,9	62	14,5	74	17,3	101	23,6	101	23,6	39	9,1
Dersler sırasında Satın alınan ve kullanılan ekipman GÜVENLİK AÇISINDAN YETERLİDİR.												
Dersler sırasında Kullanılan alet-araçların düzenli kontrolleri ve bakımları YAPILMAKTADIR.	74	17,3	59	13,8	87	20,3	83	19,4	80	18,7	45	10,5
Dersler sırasında Koruyucu malzemeler (eldiven/gözlük vb.) ÇOK RAHAT BULUNMAKTADIR.	82	19,2	62	14,5	91	21,3	80	18,7	70	16,4	43	10
Dersler sırasında bozuk/sorunlu alet-araçlar KULLANILMAZ.	67	15,7	52	12,1	75	17,5	72	16,8	98	22,9	64	15

Tablo 3.24. incelendiğinde öğrencilerin malzeme ve araç kalitesi ile ilgili sorulara çoğunlukla katılmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %56,3'ü kullanılan malzeme ve aracın kaliteli olduğunu, %51,4'ü kullanılan araçların güvenlik açısından yeterli olmadığını, %51,4'ü düzenli kontrol ve bakım yapılmadığını, %55'i koruyucu malzemelerin bulunmadığını, %54,7'si bozuk alet kullanılmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.25. Katılımcıların Uyarı ve Önlemler İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
2: Uyarı ve Önlemler												
Eğer bu uyarı levhaları varsa gerek okul yönetimi gerekse ilgili öğretim elemanı tarafından bu kurallara uymamız için DÜZENLİ OLARAK UYARILIYORUZ.	69	16,1	45	10,5	76	17,8	116	27,1	65	15,2	57	13,3
Üniversitede ki laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. yerlerde tehlikelere karşı uyarı levhaları YETERLİDİR.	82	19,2	69	16,1	80	18,7	94	22	61	14,3	42	9,8
Geçirilen kazalar sonrasında kazanın tekrar yaşanmaması için tedbirler ALINMAKTADIR	52	12,1	50	11,7	78	18,2	104	24,3	89	20,8	55	12,8
Öğrenci olarak bu kuralları uygulama konusunda GEREKLİ DİKKATİ GÖSTERİYORUZ.	46	10,7	34	7,9	75	17,5	113	26,4	96	22,4	64	15

Tablo 3.25. incelendiğinde öğrencilerin uyarı ve önlemler ile ilgili sorulara çoğunlukla katıldığı görülmüştür. Öğrencilerin %55,6'sı okul yönetimi gerekse ilgili öğretim elemanı tarafından bu kurallara uymaları için düzenli olarak uyarıldıklarını, %53,9'u uyarı levhalarının yeterli olmadığını, %57,8'i, önlemler alındığını, %63,8'i öğrencilerin gerekli dikkati gösterdiğini belirtmiştir.

Tablo 3.26. Katılımcıların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi İle İlgili Sorulara Katılım Düzeyi

Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum		Kısmen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
3: İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi												
Bölümümüzde yada üniversitede İş güvenliği için eğitim programları DÜZENLENMEKTEDİR (STRES YÖNETİMİ, EGZERSİZ VB.)	171	40	43	10	124	29	44	10,3	28	6,5	18	4,2
Bölümümde Motivasyonu artırıcı uygulamalar YAPILMAKTADIR.	182	42,5	38	8,9	98	22,9	50	11,7	40	9,3	20	4,7

Tablo 3.26. incelendiğinde öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi ile ilgili sorulara çoğunlukla katılmadığı görülmüştür. Öğrencilerin %79'u iş sağlığı ve güvenliği eğitimin olmadığını, 74,3'ü motivasyon artırıcı uygulamaların olmadığını belirtmiştir.

3.7.3. Alt Boyutlara İlişkin Bulgular

Tablo 3.27. Katılımcıların Okul Sağlığı ve Güvenliği Algısı Alt Faktör Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Alt boyutlar	X	Ss
Hastalık ve yaralanma riskleri	2,77	1,173
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	3,53	1,192
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	4,31	1,230
Ortam uygunluğu	4,22	1,264
Yorgunluğa bağlı şikayetler	3,63	1,378
Yaşanan kazalar	3,21	1,057
Strese bağlı faktörler	3,20	1,313

Tablo 3.27. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri algısının orta düzeyin altında olduğu, kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler algısı, yorgunluğa bağlı şikayetler algısı, yaşanan kazalar algısı ve strese bağlı faktör algısının

orta düzeyde olduğu, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar ile ortam uygunluğu algısının ise orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3.28. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Hastalık ve yaralanma riskleri	Erkek	188	2,82	1,194	218,14	41010,5	21875,5	,589
	Kadın	240	2,73	1,156	211,65	50795,5		
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	Erkek	188	3,57	1,200	217,28	40848,5	22037,5	,680
	Kadın	240	3,50	1,187	212,32	50957,5		
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	Erkek	188	4,13	1,360	200,91	37771,0	20005,0	,044
	Kadın	240	4,44	1,102	225,15	54035,0		
Ortam uygunluğu	Erkek	188	4,11	1,318	204,70	38484,0	20718,0	,145
	Kadın	240	4,31	1,216	222,18	53322,0		
Yorgunluğa bağlı şikayetler	Erkek	188	3,67	1,420	216,16	40637,5	22248,5	,805
	Kadın	240	3,60	1,347	213,20	51168,5		
Yaşanan kazalar	Erkek	188	3,22	1,088	211,61	39783,5	22017,5	,669
	Kadın	240	3,21	1,034	216,76	52022,5		
Strese bağlı faktörler	Erkek	188	3,26	1,422	218,46	41070,0	21816,0	,554
	Kadın	240	3,15	1,222	211,40	50736,0		

Tablo 3.28. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler, ortam uygunluğu, yorgunluğa bağlı şikayetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında iş sağlığı ve güvenliği algılarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar konusundaki okul sağlığı ve güvenliği algısının ise katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) ve kadın katılımcıların bu alt boyuttaki algısının erkek katılımcılardan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.29. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Yaş grubu	N	X	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	Gruplar arası fark
Hastalık ve yaralanma riskleri	18-20 yaş	71	2,78	1,101	217,64	3,794	,150	-
	21-23 yaş	284	2,70	1,190	207,47			
	23+ yaş	73	3,03	1,151	238,79			
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	18-20 yaş	71	3,86	1,223	251,37	7,695	,021	1>2, 1>3
	21-23 yaş	284	3,46	1,199	206,10			
	23+ yaş	73	3,51	1,092	211,32			
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	18-20 yaş	71	4,41	1,086	220,91	1,071	,586	-
	21-23 yaş	284	4,31	1,285	216,26			
	23+ yaş	73	4,21	1,147	201,42			
Ortam uygunluğu	18-20 yaş	71	3,86	,999	173,37	10,345	,006	1<2
	21-23 yaş	284	4,32	1,295	225,74			
	23+ yaş	73	4,17	1,319	210,77			
Yorgunluğa bağlı şikayetler	18-20 yaş	71	3,63	1,406	216,30	1,305	,521	-
	21-23 yaş	284	3,68	1,368	217,89			
	23+ yaş	73	3,45	1,394	199,55			
Yaşanan kazalar	18-20 yaş	71	3,11	1,090	207,32	,313	,855	-
	21-23 yaş	284	3,24	1,036	216,45			
	23+ yaş	73	3,23	1,112	213,88			
Strese bağlı faktörler	18-20 yaş	71	3,11	1,280	206,40	,418	,811	-
	21-23 yaş	284	3,20	1,267	215,40			
	23+ yaş	73	3,28	1,521	218,87			

Tablo 3.29. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, yorgunluğa bağlı şikayetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler ve ortam uygunluğu okul sağlığı ve güvenliği algılarının ise katılımcıların yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler alt boyutunda, 18-20 yaş grubundaki katılımcıların algı düzeyi 21-23 yaş ve 23+ yaş grubundaki

katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Ortam uygunluğu alt boyutunda ise 21-23 yaş grubundaki katılımcıların algı düzeyi 18-20 yaş grubundaki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$).

Tablo 3.30. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Medeni durum	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Hastalık ve yaralanma riskleri	Bekar	416	2,76	1,173	213,31	88736,5	2000,5	,240
	Evli	12	3,17	1,150	255,79	3069,5		
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	Bekar	416	3,54	1,184	214,62	89282,5	2445,5	,905
	Evli	12	3,48	1,494	210,29	2523,5		
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	Bekar	416	4,31	1,236	214,96	89421,5	2306,5	,653
	Evli	12	4,17	1,065	198,71	2384,5		
Ortam uygunluğu	Bekar	416	4,21	1,268	213,28	88726,5	1990,5	,230
	Evli	12	4,67	1,064	256,63	3079,5		
Yorgunluğa bağlı şikayetler	Bekar	416	3,64	1,384	215,20	89522,5	2205,5	,490
	Evli	12	3,42	1,199	190,29	2283,5		
Yaşanan kazalar	Bekar	416	3,21	1,051	214,06	89050,0	2314,0	,666
	Evli	12	3,42	1,286	229,67	2756,0		
Strese bağlı faktörler	Bekar	416	3,19	1,304	213,54	88832,5	2096,5	,340
	Evli	12	3,50	1,638	247,79	2973,5		

Tablo 3.30. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, ortam uygunluğu, yorgunluğa bağlı şikayetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Tablo 3.31. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakültelere Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Fakülte	N	X	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	Gruplar arası fark
Hastalık ve yaralanma riskleri	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,34	1,205	269,97	50,403	,000	1>3, 1>6, 1>7, 2>6, 3<5, 3>6, 4>6, 5>6, 5>7, 6<7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	2,84	1,102	219,10			
	Ziraat Fakültesi	22	2,44	,852	182,98			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	2,85	1,108	226,17			
	Mühendislik Fakültesi	138	3,05	1,191	241,55			
	Tıp Fakültesi	45	1,73	1,024	103,98			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	2,43	,826	180,07			
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,62	1,253	221,50	50,537	,000	1>6, 2<5, 2>6, 3>6, 4>6, 5>6, 6<7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	3,45	1,216	206,37			
	Ziraat Fakültesi	22	3,83	1,062	245,11			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	3,60	1,121	220,69			
	Mühendislik Fakültesi	138	3,86	1,121	247,07			
	Tıp Fakültesi	45	2,38	1,027	100,38			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	3,37	,934	195,67			
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,86	1,307	167,91	13,344	,038	1<5, 4<5, 5>6
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	4,40	1,031	216,44			
	Ziraat Fakültesi	22	4,35	1,668	236,30			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	4,19	1,258	203,88			
	Mühendislik Fakültesi	138	4,55	1,166	239,28			
	Tıp Fakültesi	45	4,03	1,235	183,58			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	4,07	1,251	188,71			
Ortam uygunluğu	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,02	1,315	108,53	17,794	,007	1<2, 1<3, 1<4, 1<5, 1<6, 1<7, 4<7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	4,19	1,248	210,85			
	Ziraat Fakültesi	22	4,11	1,311	207,59			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	4,36	1,298	229,62			

Alt boyutlar	Fakülte	N	X	Ss	Sıra ort.	x ²	p	Gruplar arası fark
	Mühendislik Fakültesi	138	4,32	1,190	222,88			
	Tıp Fakültesi	45	4,25	1,285	216,53			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	3,84	,987	171,17			
Yorgunluğa bağlı şikayetler	Spor Bilimleri Fakültesi	17	4,06	1,271	239,35	13,405	,037	1>7, 2<3, 2<5, 3>7, 4>7, 5>7, 6>7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	3,30	1,444	188,05			
	Ziraat Fakültesi	22	4,03	1,487	252,98			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	3,60	1,380	210,49			
	Mühendislik Fakültesi	138	3,78	1,314	226,56			
	Tıp Fakültesi	45	3,79	1,137	227,23			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	2,81	1,642	150,17			
Yaşanan kazalar	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,01	1,284	187,35	37,035	,000	1<4, 2<3, 2<4, 2<5, 2<6, 3>7, 4>5, 4>7, 5>7, 6>7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	2,69	1,046	157,13			
	Ziraat Fakültesi	22	3,14	1,014	219,48			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	3,56	1,060	254,48			
	Mühendislik Fakültesi	138	3,22	,986	213,14			
	Tıp Fakültesi	45	3,41	,823	235,14			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	2,53	,947	135,79			
Strese bağlı faktörler	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,76	1,033	275,41	8,992	,174	-
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	3,14	1,284	206,94			
	Ziraat Fakültesi	22	2,70	1,151	169,09			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	3,26	1,409	216,25			
	Mühendislik Fakültesi	138	3,14	1,287	211,00			
	Tıp Fakültesi	45	3,40	1,151	234,93			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	3,02	1,569	204,52			

Tablo 3.31. incelendiğinde, katılımcıların strese bağlı faktörler algısının eğitim gördükleri fakülte türüne göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), hastalık ve yaralanma riskleri, kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler,

psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, ortam uygunluğu, yorgunluğa bağlı şikayetler ve yaşanan kazalar alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının katılımcıların eğitim gördükleri fakültelere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. Hastalık ve yaralanma riskleri algısında, tüm fakültelerdeki katılımcıların algısı Tıp Fakültesi'nde eğitim gören fakültelerdeki katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek, Spor Bilimleri Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Ziraat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler algısında tüm fakültelerdeki katılımcıların algısı Tıp Fakültesi'nde eğitim gören fakültelerdeki katılımcılardan yüksek, Mühendislik Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Güzel Sanatlar Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar algısında Mühendislik Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Spor Bilimleri Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi ve Tıp Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Ortam uygunluğu algısında tüm fakültelerde eğitim gören katılımcıların algısı Spor Bilimleri Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Fen Edebiyat Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Yorgunluğa bağlı şikayetler algısında Spor Bilimleri Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve Tıp Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek ($p<0,05$), Ziraat Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Güzel Sanatlar Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Yaşanan kazalar alt boyutunda Fen Edebiyat Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Spor Bilimleri Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek, Ziraat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve Tıp Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Spor Bilimleri Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$).

Tablo 3.32. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Öğretim Türüne Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Öğretim türü	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Hastalık ve yaralanma riskleri	1.öğretim	35 6	2,73	1,167	209,8 1	74693, 5	11147, 5	,081
	2.öğretim	72	2,99	1,184	237,6 7	17112, 5		
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	1.öğretim	35 6	3,47	1,199	207,6 1	73908, 0	10362, 0	,010
	2.öğretim	72	3,86	1,107	248,5 8	17898, 0		
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	1.öğretim	35 6	4,29	1,246	212,6 3	75696, 5	12150, 5	,486
	2.öğretim	72	4,42	1,154	223,7 4	16109, 5		
Ortam uygunluğu	1.öğretim	35 6	4,19	1,304	212,4 4	75629, 0	12083, 0	,442
	2.öğretim	72	4,35	1,039	224,6 8	16177, 0		
Yorgunluğa bağlı şikâyetler	1.öğretim	35 6	3,60	1,360	211,2 5	75206, 5	11660, 5	,225
	2.öğretim	72	3,82	1,461	230,5 5	16599, 5		
Yaşanan kazalar	1.öğretim	35 6	3,24	1,024	216,5 6	77094, 0	12084, 0	,444
	2.öğretim	72	3,11	1,209	204,3 3	14712, 0		
Strese bağlı faktörler	1.öğretim	35 6	3,18	1,296	213,6 2	76047, 5	12501, 5	,740
	2.öğretim	72	3,27	1,399	218,8 7	15758, 5		

Tablo 3.32. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, ortam uygunluğu, yorgunluğa bağlı şikâyetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının öğretim türüne göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler okul sağlığı ve güvenliği algısının ise katılımcıların öğretim türüne göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) ve 2.öğretimde öğrenim gören katılımcıların bu alt boyuttaki algısının 1.öğretimde öğrenim gören katılımcılardan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.33. Katılımcıların Ailelerinin Aylık Gelir Düzeylerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Gelir düzeyi	N	X	Ss	Sıra ort.	χ^2	P
Hastalık ve yaralanma riskleri	0-1400 TL	158	2,80	1,265	216,00	,859	,651
	1401-2800 TL	160	2,82	1,135	219,27		
	2800+ TL	110	2,67	1,091	205,41		
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	0-1400 TL	158	3,45	1,188	207,04	,921	,631
	1401-2800 TL	160	3,58	1,226	219,34		
	2800+ TL	110	3,59	1,150	218,17		
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	0-1400 TL	158	4,19	1,155	199,91	4,269	,118
	1401-2800 TL	160	4,33	1,290	217,60		
	2800+ TL	110	4,45	1,240	230,95		
Ortam uygunluğu	0-1400 TL	158	4,14	1,314	208,39	1,027	,598
	1401-2800 TL	160	4,23	1,228	214,10		
	2800+ TL	110	4,32	1,246	223,87		
Yorgunluğa bağlı şikayetler	0-1400 TL	158	3,54	1,397	206,98	,938	,626
	1401-2800 TL	160	3,68	1,420	218,49		
	2800+ TL	110	3,69	1,294	219,50		
Yaşanan kazalar	0-1400 TL	158	3,30	1,067	222,67	2,285	,319
	1401-2800 TL	160	3,09	1,071	202,92		
	2800+ TL	110	3,26	1,012	219,60		
Strese bağlı faktörler	0-1400 TL	158	3,29	1,350	220,99	2,184	,336
	1401-2800 TL	160	3,06	1,321	203,18		
	2800+ TL	110	3,26	1,241	221,65		

Tablo 3.33. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, ortam uygunluğu, yorgunluğa bağlı şikayetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının katılımcıların ailelerinin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Tablo 3.34. Katılımcıların Sigortalı Olup Olmama İsteğine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Sigortalı olma isteği	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Hastalık ve yaralanma riskleri	Var	37 0	2,77	1,163	214,3 1	79295, 0	10660, 0	,936
	Yok	58	2,81	1,241	215,7 1	12511, 0		
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	Var	37 0	3,53	1,199	213,1 9	78879, 0	10244, 0	,578
	Yok	58	3,59	1,151	222,8 8	12927, 0		
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	Var	37 0	4,34	1,204	216,6 2	80149, 0	9946,0	,369
	Yok	58	4,12	1,382	200,9 8	11657, 0		
Ortam uygunluğu	Var	37 0	4,27	1,246	219,1 0	81067, 0	9028,0	,051
	Yok	58	3,89	1,340	185,1 6	10739, 0		
Yorgunluğa bağlı şikayetler	Var	37 0	3,61	1,374	212,8 1	78738, 0	10103, 0	,472
	Yok	58	3,79	1,408	225,3 1	13068, 0		
Yaşanan kazalar	Var	37 0	3,24	1,019	217,8 8	80616, 0	9479,0	,153
	Yok	58	3,04	1,269	192,9 3	11190, 0		
Strese bağlı faktörler	Var	37 0	3,24	1,307	218,8 3	80968, 0	9127,0	,065
	Yok	58	2,91	1,325	186,8 6	10838, 0		

Tablo 3.34. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, ortam uygunluğu, yorgunluğa bağlı şikayetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının sigortalı olma isteğine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Tablo 3.35. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Sınıf	N	X	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	Gruplar arası fark
Hastalık ve yaralanma riskleri	1	29	3,28	1,105	265,28	7,298	,063	-
	2	32	2,56	1,228	193,20			
	3	287	2,71	1,168	208,43			
	4	80	2,89	1,150	226,39			
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	1	29	4,12	,997	277,84	10,575	,014	1>2, 1>3, 1>4
	2	32	3,15	1,281	178,20			
	3	287	3,52	1,190	213,69			
	4	80	3,51	1,168	208,96			
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	1	29	4,37	1,066	216,74	2,458	,483	-
	2	32	4,02	1,195	183,97			
	3	287	4,35	1,227	218,96			
	4	80	4,24	1,312	209,89			
Ortam uygunluğu	1	29	3,79	,945	167,66	8,146	,043	1<3, 1<4
	2	32	3,89	1,184	178,31			
	3	287	4,27	1,315	220,57			
	4	80	4,34	1,172	224,18			
Yorgunluğa bağlı şikayetler	1	29	3,51	1,590	200,59	,684	,877	-
	2	32	3,46	1,393	204,47			
	3	287	3,67	1,377	216,77			
	4	80	3,63	1,314	215,41			
Yaşanan kazalar	1	29	2,32	1,094	123,88	17,179	,001	1<2, 1<3, 1<4
	2	32	3,21	1,078	208,75			
	3	287	3,30	,997	223,17			
	4	80	3,24	1,112	218,53			
Strese bağlı faktörler	1	29	2,98	1,346	194,84	3,097	,377	-
	2	32	3,53	1,054	242,70			
	3	287	3,21	1,290	216,29			
	4	80	3,11	1,464	203,94			

Tablo 3.35. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar, yorgunluğa bağlı şikayetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler, ortam uygunluğu ve yaşanan kazalar alt boyutlarındaki okul sağlığı ve güvenliği algısının ise katılımcıların eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. Kullanılan malzemeler algısında 1.sınıfta eğitim gören katılımcıların algısının 2.sınıf, 3.sınıf ve 4.sınıfta eğitim gören katılımcıların algısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Ortam uygunluğu algısında 3.sınıf

ve 4.sınıfta eğitim gören katılımcıların algısının 1.sınıfta eğitim gören katılımcıların algısından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Yaşanan kazalar alt boyutunda 2.sınıf, 3.sınıf ve 4.sınıfta eğitim gören katılımcıların algısının 1.sınıfta eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 3.36. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Üniversite	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Hastalık ve yaralanma riskleri	SDÜ	213	2,81	1,112	219,72	46800,0	21786,0	,384
	AKDENİZ	215	2,73	1,231	209,33	45006,0		
Kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler	SDÜ	213	3,62	1,124	222,47	47385,5	21200,5	,184
	AKDENİZ	215	3,45	1,252	206,61	44420,5		
Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar	SDÜ	213	4,43	1,197	226,38	48219,0	20367,0	,047
	AKDENİZ	215	4,19	1,254	202,73	43587,0		
Ortam uygunluğu	SDÜ	213	4,31	1,206	221,84	47251,5	21334,5	,220
	AKDENİZ	215	4,14	1,316	207,23	44554,5		
Yorgunluğa bağlı şikayetler	SDÜ	213	3,64	1,381	215,75	45955,0	22631,0	,834
	AKDENİZ	215	3,63	1,379	213,26	45851,0		
Yaşanan kazalar	SDÜ	213	3,23	1,023	215,45	45890,0	22696,0	,875
	AKDENİZ	215	3,20	1,091	213,56	45916,0		
Strese bağlı faktörler	SDÜ	213	3,19	1,303	214,18	45619,5	22828,5	,957
	AKDENİZ	215	3,20	1,326	214,82	46186,5		

Tablo 3.36. incelendiğinde, katılımcıların hastalık ve yaralanma riskleri, kullanılan malzemelerden kaynaklanan riskler, ortam uygunluğu, yorgunluğa bağlı şikayetler, yaşanan kazalar ve strese bağlı faktörler alt boyutlarında okul sağlığı ve güvenliği algılarının eğitim görülen üniversiteye göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar konusundaki okul sağlığı ve güvenliği algısının ise katılımcıların eğitim gördükleri üniversiteye göre istatistiksel

olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) ve Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim gören katılımcıların bu alt boyuttaki algısının Akdeniz Üniversitesi'nde eğitim gören katılımcılardan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.37. Katılımcıların Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algısı Alt Boyut Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Alt boyutlar	X	Ss
Malzeme ve araç kalitesi	3,50	1,221
Uyarı ve önlemler	3,59	1,117
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	2,48	1,248

Tablo 3.37. incelendiğinde, katılımcıların okul sağlığı ve güvenliği eğitimi önlem algısının orta düzeyin altında olduğu, malzeme ve araç kalitesi ile uyarı ve önlemler algısının ise orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3.38. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Malzeme ve araç kalitesi	Erkek	188	3,41	1,221	205,14	38566,5	20800,5	,165
	Kadın	240	3,57	1,219	221,83	53239,5		
Uyarı ve önlemler	Erkek	188	3,63	1,149	215,46	40507,0	22379,0	,886
	Kadın	240	3,55	1,091	213,75	51299,0		
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	Erkek	188	2,66	1,267	231,74	43568,0	19318,0	,010
	Kadın	240	2,34	1,217	200,99	48238,0		

Tablo 3.38. incelendiğinde, malzeme ve araç kalitesi önlem algısı ile uyarı ve önlemler algısının katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının ise katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) ve erkek katılımcıların algısının kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.39. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Yaş grubu	N	X	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	Gruplar arası fark
Malzeme ve araç kalitesi	18-20 yaş	71	3,59	1,038	225,00	,418	,811	-
	21-23 yaş	284	3,55	1,254	219,14			
	23+ yaş	73	3,22	1,231	186,22			
Uyarı ve önlemler	18-20 yaş	71	3,74	1,037	232,29	4,740	,093	-
	21-23 yaş	284	3,58	1,110	213,25			
	23+ yaş	73	3,48	1,211	202,05			
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	18-20 yaş	71	2,37	1,131	205,08	2,249	,325	1<3, 2<3
	21-23 yaş	284	2,41	1,227	208,23			
	23+ yaş	73	2,87	1,374	248,04			

Tablo 3.39. incelendiğinde, malzeme ve araç kalitesi önlem algısı ile uyarı ve önlemler algısının katılımcıların yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının ise katılımcıların yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısında 23+ yaş grubundaki katılımcıların algısı 18-20 yaş ve 21-23 yaş grubundaki katılımcıların algısından anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$).

Tablo 3.40. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Medeni durum	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Malzeme ve araç kalitesi	Bekar	416	3,52	1,219	216,42	90032,0	1696,0	,058
	Evli	12	2,85	1,151	147,83	1774,0		
Uyarı ve önlemler	Bekar	416	3,59	1,113	214,54	89249,5	2478,5	,967
	Evli	12	3,46	1,270	213,04	2556,5		
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	Bekar	416	2,48	1,251	214,13	89078,5	2342,5	,712
	Evli	12	2,54	1,177	227,29	2727,5		

Tablo 3.40. incelendiğinde, malzeme ve araç kalitesi önlem algısı, uyarı ve önlemler algısı ile okul sağlığı ve güvenliği algısının katılımcıların medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Tablo 3.41. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakülterle Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Fakülte	N	X	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	Gruplar arası fark
Malzeme ve araç kalitesi	Spor Bilimleri Fakültesi	17	4,04	1,227	258,47	21,544	,001	1>2, 1>7, 2<3, 2<4, 2<5, 3>4, 3>7, 4<5, 5>7, 6>7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	3,16	1,116	182,13			
	Ziraat Fakültesi	22	3,95	1,391	261,14			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	3,32	1,316	196,17			
	Mühendislik Fakültesi	138	3,67	1,154	233,95			
	Tıp Fakültesi	45	3,73	1,078	236,73			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	3,01	,983	158,17			
Uyarı ve önlemler	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,94	1,304	247,94	3,200	,783	-
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	3,38	1,109	198,33			
	Ziraat Fakültesi	22	3,51	1,201	208,14			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	3,57	1,205	214,79			
	Mühendislik Fakültesi	138	3,68	1,045	220,66			
	Tıp Fakültesi	45	3,61	,965	216,39			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	3,43	1,138	196,38			
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	Spor Bilimleri Fakültesi	17	3,74	1,251	325,47	19,868	,003	1>2, 1>3, 1>4, 4<5, 1>5, 1>6, 1>7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	63	2,58	1,371	219,48			
	Ziraat Fakültesi	22	2,59	1,315	222,77			
	Fen Edebiyat Fakültesi	122	2,25	1,210	191,71			
	Mühendislik Fakültesi	138	2,55	1,225	222,90			
	Tıp Fakültesi	45	2,33	1,034	204,72			
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	21	2,29	1,019	199,17			

Tablo 3.41. incelendiğinde, uyarı ve önlemler algısının katılımcıların eğitim gördükleri fakülterle göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$),

malzeme ve araç kalitesi algısı ile iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının ise katılımcıların eğitim gördükleri fakülte türüne göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. Malzeme ve araç kalitesi algısında Spor Bilimleri Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi ve Tıp Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algı düzeyi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek; Spor Bilimleri Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Güzel Sanatlar Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek, Ziraat Fakültesi ve Mühendislik Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Fen Edebiyat Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). İş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısında Spor Bilimleri Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı diğer tüm fakültelerdeki katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek, Mühendislik Fakültesi'nde eğitim gören katılımcıların algısı Fen Edebiyat Fakültesi'nde eğitim gören katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$).

Tablo 3.42. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Öğretim Türüne Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Öğretim türü	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Malzeme ve araç kalitesi	1.öğretim	356	3,51	1,22 6	216,01	76898,5	12279,5	,575
	2.öğretim	72	3,43	1,20 3	207,05	14907,5		
Uyarı ve önlemler	1.öğretim	356	3,54	1,09 8	209,63	74627,0	11081,0	,069
	2.öğretim	72	3,82	1,18 2	238,60	17179,0		
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	1.öğretim	356	2,48	1,25 3	214,06	76206,0	12660,0	,869
	2.öğretim	72	2,49	1,22 8	216,67	15600,0		

Tablo 3.42. incelendiğinde, malzeme ve araç kalitesi önlem algısı, uyarı ve önlemler algısı ile iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının katılımcıların eğitim gördükleri öğretim türüne göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

Tablo 3.43. Katılımcıların Sigortalı Olup Olmama İsteğine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Sigortalı Olma isteği	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Malzeme ve araç kalitesi	Var	370	3,50	1,207	214,64	79417,5	10677,5	,952
	Yok	58	3,49	1,318	213,59	12388,5		
Uyarı ve önlemler	Var	370	3,57	1,103	212,48	78618,0	9983,0	,392
	Yok	58	3,69	1,201	227,38	13188,0		
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	Var	370	2,43	1,235	208,70	77218,5	8583,5	,013
	Yok	58	2,84	1,275	251,51	14587,5		

Tablo 3.43. incelendiğinde, malzeme ve araç kalitesi önlem algısı ile uyarı ve önlemler algısının katılımcıların sigortalı olup olmama isteğine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının ise katılımcıların sigortalı olma isteğine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<0,05$) ve sigortalı olma isteği olmayan katılımcıların algısının sigortalı olma isteği olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3.44. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Sınıf	N	X	Ss	Sıra ort.	χ^2	p	Gruplar arası fark
Malzeme ve araç kalitesi	1	29	3,26	1,137	189,02	9,502	,023	3>4
	2	32	3,44	1,110	210,06			
	3	287	3,62	1,222	226,58			
	4	80	3,18	1,242	182,16			
Uyarı ve önlemler	1	29	3,54	1,180	220,83	,102	,992	-
	2	32	3,50	1,059	212,70			
	3	287	3,59	1,080	213,73			
	4	80	3,62	1,254	215,68			
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	1	29	2,29	1,192	196,53	1,998	,573	-
	2	32	2,52	1,103	221,80			
	3	287	2,44	1,221	211,55			
	4	80	2,69	1,402	228,68			

Tablo 3.44. incelendiğinde, uyarı ve önlemler algısı ile iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının katılımcıların eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$), malzeme ve araç kalitesi algısının ise katılımcıların eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde

farklılaştığı ($p<0,05$) görülmektedir. Malzeme ve araç kalitesi algısında 3.sınıfta eğitim gören katılımcıların algısı 4.sınıfta eğitim gören katılımcıların algısından anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$).

Tablo 3.45. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Üniversitelere Göre Okul Sağlığı ve Güvenliği Önlem Algılarının Karşılaştırılması

Alt boyutlar	Üniversite	N	X	Ss	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Malzeme ve araç kalitesi	SDÜ	213	3,51	1,198	215,02	45800,0	22786,0	,930
	AKDENİZ	215	3,49	1,246	213,98	46006,0		
Uyarı ve önlemler	SDÜ	213	3,60	1,138	214,72	45735,0	22851,0	,971
	AKDENİZ	215	3,57	1,097	214,28	46071,0		
İş sağlığı ve güvenliği eğitimi	SDÜ	213	2,56	1,207	223,22	47545,5	21040,5	,140
	AKDENİZ	215	2,40	1,284	205,86	44260,5		

Tablo 3.45. incelendiğinde, malzeme ve araç kalitesi önlem algısı, uyarı ve önlemler algısı ile iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının katılımcıların eğitim gördükleri üniversiteye göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir.

3.7.4.Hipotez Kabul/Red Durumları

Hipotez Kabul/Red Durumları	
Hipotez 1: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları cinsiyetlerine göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 2: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları yaş gruplarına göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 3: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları medeni durumlarına göre farklılık gösterir.	RED
Hipotez 4: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları eğitim gördükleri fakülteye göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 5: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları öğrenim türüne göre farklılık gösterir.	KABUL

Hipotez Kabul/Red Durumları	
Hipotez 6: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları aylık gelirlerine göre farklılık gösterir.	RED
Hipotez 7: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları sigortalı olma isteğine göre farklılık gösterir.	RED
Hipotez 8: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları sınıflarına göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 9: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği algıları üniversitelerine göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 10: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları cinsiyetlerine göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 11: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları yaşlarına göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 12: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları medeni durumlarına göre farklılık gösterir.	RED
Hipotez 13: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları fakültelerine göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 14: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları öğrenim türüne göre farklılık gösterir.	RED
Hipotez 15: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları sigortalı olma isteğine göre farklılık gösterir.	KABUL
Hipotez 16: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları sınıflarına göre farklılık gösterir. gösterir.	KABUL
Hipotez 17: Öğrencilerin okul sağlığı ve güvenliği önlemleri algıları üniversitelerine göre farklılık gösterir.	RED

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada yükseköğrenim öğrencilerinin iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası kapsamına alınması savunulmuş ve bunun için Süleyman Demirel Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi'nde okuyan öğrencilere anket uygulanmıştır. Çalışmanın ilham kaynağını Almanya'da ki yasal kaza sigortası sistemi oluşturmaktadır. Sistem, öğrencileri anaokulundan itibaren kapsama almakta ve eğitim hayatları sona erinceye kadar yasal olarak sigortalı yapmaktadır. Çalışmada Türkiye'de öğrencilik bir basamak olarak düşünülmüş ve iş hayatına giden yolda üniversite öğrencilerinin yaşadıkları kazaların iş kazası olarak değerlendirilmesi gerekliliği incelenmiştir. Örneğin bir tıp öğrencisi eline iğne batması sonucu yaralanırsa bu iş kazası; bu iğneden mikrop kapar ve hastalığa yakalanırsa bu da meslek hastalığı olarak değerlendirilebilir.

Literatür taraması ve anket çalışması neticesinde üniversitelerde en çok tehlike arz eden alanın öğrencilerin uygulamalı eğitimlerinin önemli bir parçası olan laboratuvarlar olduğu ortaya konulmuştur. Eğer öğrenciler yeterli önlemleri almadan laboratuvarlarda çalışırlarsa uzuv kayıplarına varan yaralanmalar yaşayabilmektedirler. Öğrencilerin bu kazalar sonucu geçici ya da sürekli iş göremez hale gelmeleri durumunda normal çalışanlar gibi iş göremezlik ödeneklerinden faydalanmaları hem onlar hem de öğrencilerin aileleri için ileride oluşabilecek gelir kayıplarını tazmin etme bakımından önemlidir. Öğrenci her ne kadar gelir elde eden kişi olmasa bile iş göremezlik durumunun mezuniyet sonrasına uzaması halinde öğrenci iş hayatına atılamayacak ve herhangi bir gelir elde edemeyecektir.

Öğrencilerin yasal anlamda kaza ve hastalıklara karşı korunması, okulların yeterli iş sağlığı güvenliği önlemlerini alması bakımından teşvik edici olacaktır. Üniversitelerin bu anlamda yapması gereken ilk önce çalışanlar için yapılan risk analizini öğrencileri kapsayacak şekilde genişletmektir. Bu sayede öğrencilerinde risklere karşı korunması sağlanacaktır. Bu kapsamda öğrencilerin üniversitelerde geçirdiği ufak ya da büyük kazalarla ilgili raporlama sistemi getirilmeli ve kaza anında ilk haber verilecek merci belirlenmelidir. Kazalar okul yönetimi tarafından detaylarıyla kayıt altına alınmalıdır. Bu sayede istatistikler çıkarılmalıdır. Raporlama sistemi kazaların bir daha yaşanmaması için etkin bir şekilde önlem alınmasını sağlayacaktır. Üniversitelerde acil müdahale için revirler bulunmalı ve bir doktor her zaman görev yapmalıdır.

Uygulanan anket sonucunda öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları anket sorularına verdikleri cevaplardan anlaşılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ile daha duyarlı hale gelmesi sağlanmalıdır. Bir kaza anında öğrenciler kime başvuracaklarını bilmeli ve karışıklık yaşanmaması için öğrenci yönetim işbirliği sağlanmalıdır. Gerekirse iş sağlığı ve güvenliği için öğrenci temsilcileri seçilmelidir. Sonuçlara ilişkin frekans dağılımları incelendiğinde getirilebilecek öneri ve eleştiriler aşağıda belirtilmiştir.

Öğrencilerin %51,2'si genel olarak bölümlerinde derslerde hastalık ve yaralanma riski olduğunu düşünmektedir. Elde edilen diğer sonuçlar ile beraber düşünüldüğünde öğrenciler genel olarak hastalık ve yaralanma risklerinin olmadığını düşünmektedir. Bu durumun nedeni öğrencilerin kaza ve hastalıklara karşı bilinçli olmadıkları olabileceği gibi uygulama derslerinin ağırlıklı olarak uygulanmayışı olabilir. Öğrencilerin bu konuda bilinçlenmesini sağlamak adına iş sağlığı güvenliği eğitimleri okullarda ki riskleri kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Uygulama derslerinde hangi risklerle karşılaşabilecekleri eğitimlerle anlatılmalıdır.

Sonuçlar incelendiğinde öğrencilerin en çok, gelecek kaygısı yaşadığı görülmüştür. Gelecek kaygısı strese; streste psikolojik rahatsızlıklara neden olmaktadır. Bu konuda yapılabilecekler eğitim sisteminin düzenlenmesi ile ilgilidir. Türkiye'de ortaöğretim eğitimlerini tamamlayan öğrencilerin birçoğu üniversite sınavını kazanmak için ter dökmekte; işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre belirlenmeyen üniversite eğitimleri ise öğrencilerin mezun olduktan sonra işsiz kalmasına neden olabilmektedir. Bu durum öğrencilerde gelecek kaygısına yol açabilmektedir. Eğitim sisteminin; öğrencilerin tamamını üniversiteye yönlendirmek yerine ara eleman yetiştirecek kaliteli meslek okullarına yönlendirilmesi, farklı yetenekleri olan öğrencilerin yeteneklerine göre eğitim almalarının sağlanması şeklinde düzenlenmesi önemlidir. Bunun yanı sıra aşağıda yapılabilecek düzenlemeler açıklanmıştır:

1. İş Kazası Tanımının Üniversite ve Mesleki Eğitim Alan Öğrencileri Kapsayacak Şekilde Genişletilmesi

5510 Sayılı ve 6331 Sayılı Kanunlardaki iş kazası ve meslek hastalıkları tanımları mesleki eğitim alan öğrencileri kapsayacak şekilde genişletilebilir.

Türkiye’de 5510 sayılı kanunun 13. Maddesine göre iş kazası “*Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır.*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma “Sigortalının işi ile ilgili eğitim aldığı sırada” ifadesi eklenerek tanım genişletilebilir.

5510 sayılı Kanunun 14. Maddesine göre meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özrürlölük halleridir. Bu tanıma “sigortalının işi ile ilgili aldığı eğitimden dolayı” ibaresi eklenebilir.

2. Öğrenciler İçin Uygulanacak Prim Oranlarının Devlet Tarafından Belirlenmesi

Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, sigortalının prime esas kazancının %2’sidir. Bu primin tamamını işveren öder. Bu oranı %1,5 oranına düşürmeye ya da %2,5 oranına artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Türkiye’de, iş kazası ve meslek hastalıkları sigortasının finansmanı işverenlerce ödenen primler yoluyla sağlanmaktadır. Bu durumda öğrencilerin yasal olarak kaza sigortası (Türkiye’de iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası) kapsamına alınması durumunda kaza sigortası primlerini okudukları okulların ödemesi düşünülebilir. Okullar öğrenciler adına bütçelerinden prim ödemekle zorunlu tutulabilir, öğrencilerin özel sigorta şirketleri yoluyla kazalara karşı sigortalanması söz konusu olabilir. Öğrencilere uygulanacak prim oranının belirlenmesinde öncelikli sorun prime esas kazanç olarak hangi ücretin değerlendirileceğidir. Öğrencilerin genellikle sabit bir geliri olmadığı için; bunun yanı sıra özel sigorta yoluna gidilmesinin maliyetinin çok yüksek olabileceği düşünüldüğünde Almanya’da olduğu gibi vergilerle finansmanın sağlanması yoluna gidilebilir.

3. Kapsama Alınacak Kazalar

Sigorta Kapsamına alınacak kazaların okul ders saatleri içerisinde, ders aralarında, okula gidiş ve gelişler sırasında gerçekleşmesi gerekmektedir.

KAPSAMA ALINACAK DURUMLAR		
Okul Sınırları İçerisinde Gerçekleşen Kazalar	Okula Gidiş-Gelişlerde Gerçekleşen Kazalar	Okul Gezileri ve Okul Faliyetleri Sırasında Gerçekleşen Kazalar Okullarda çıkan
Okul içerisindeki yerlerde gerçekleşen çarpma, düşme v.b. kazalar Laboratuvarlarda gerçekleşen deneyler sırasında kazalar Elektrik çarpması	Okul servisi kazaları Öğrencilerin şahsi araçlarıyla(bisiklet, motosiklet, araba v.b.)okula gidiş ve gelişlerinde yaşadıkları kazalar Öğrencilerin yürüyerek okula gidiş gelişlerinde yaşadıkları kazalar	Okul piknikleri, kültürel geziler, okul konserleri, bahar şenlikleri

4. Kısmen Kapsama Alınacak Durumlar

Üniversitelerde Siyasi Olaylar

Türkiye’de okullar zaman zaman siyasi gerginliklere sahne olabilmekte ve çıkan olaylar sonucu öğrenciler yaralanabilmekte ve hatta ölüme varan olaylar yaşanabilmektedir. Önerilen sigorta sisteminde üniversitede çıkan olaylarda öğrencilerin emniyet kaynaklarına göre kusurları var ise sigortadan yararlanma hakkı olmaması düşünülebilir. Bunun yanı sıra olaylarda kusuru olmadığı halde yaralanan ya da ölen sigortalıların sigorta kapsamında haklardan yararlanması uygun olacaktır.

Öğrencilerin Kendi Aralarında Çıkan Kavgalar

Üniversitelerde siyasi olayların dışında öğrencilerin kendi aralarındaki problemlerden çıkan kavgalar sonucu yaşanan yaralanma ve ölümlerde sigorta sisteminden yararlanma hakkı yine öğrencinin kusur derecesine göre belirlenmelidir.

5.Kazalarda Üçüncü Kişilerin Sorumluluğu

Üniversitelerde meydana gelen kazalarda öğrenci dışında herhangi bir kişinin sorumluluğu varsa 5510 Sayılı Kanununu 21.maddesinde⁴ olduğu gibi yapılan masraflar üçüncü kişilere rücu edilebilir.

6. Kazalar Sonucunda Sağlanacak Gelir ve Yardımlar

5510 Sayılı Kanun’la iş kazası geçiren işçilere geçici iş göremezlik ödeneği, sürekli iş göremezlik geliri, eğer ölüm gerçekleşmişse hak sahiplerine ölüm geliri, ölüm aylığı, cenaze ödeneği ödenmektedir. Öğrencilerinde yaşadıkları kazalar sonucu aynı şekilde benzer yardımlardan yararlanması düşünülebilir.

Geçici İş Göremezlik Ödeneği

İş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrayan sigortalıya her gün için, iş göremezliğin başladığı tarihten önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla geçici iş göremezliğin üçüncü gününden başlamak üzere her gün için,

a) Sigortalı kadının analığı halinde, doğumdan önceki bir yıl içinde en az doksan gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla, doğumdan önceki ve sonraki sekizer haftalık sürede, çoğul gebelik halinde ise doğumdan önceki sekiz haftalık süreye iki haftalık süre ilâve edilerek çalışmadığı her gün için,

b) Sigortalı kadının, erken doğum yapması halinde doğumdan önce kullanamadığı çalıştırılmayacak süreler ile isteği ve hekimin onayıyla doğuma üç hafta kalıncaya kadar çalışması halinde, doğum sonrası istirahat süresine eklenen süreler için, Geçici iş göremezlik ödeneği verilir (md:18).

Geçici iş göremezlik ödeneği sigortalının istirahatte olduğu süreler için alamadığı maaşını telafi amaçlıdır. Öğrencilerde ise okula gidemedikleri süre içerisinde herhangi bir gelir kaybı söz konusu olmadığı için geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi yerine

⁴ İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettilir.

eğitim günü kayıplarının giderilmesi yönünde uygulamalar daha yerinde olacaktır. Telafı dersleri, evde/hastanede ders /sınav yapılması, ya da imkan varsa öğrencinin ambulans aracılığıyla sınava getirilmesi v.s.

Sürekli İş Göremezlik Geliri

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşın hastalık ve engellilik nedeniyle kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden Kurum Sağlık Kurulu'nca meslekte kazanma gücü en az % 10 oranında azalmış bulunduğu tespit edilen sigortalı, sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanır(md:19) denilmiştir. Burada ğrencilerin kaza sonucu çalışma güçlerindeki kayıpların ne oranda gerçekleştiği ve kayıp oranına göre öğrencilerin kayıp oranı %10 ve daha üzerinde ise bu durumda ğrencilerede sürekli iş göremezlik geliri ödenmesi yerinde olacaktır.

Ölüm Geliri/Aylığı

İş kazası ve meslek hastalıkları sonucu vefat eden sigortalılara ölüm geliri bağlanmaktadır. Üniversite ğrencileri okul kazaları sonucu ölürse ileride öğrencinin desteğinden yoksun kalabilecek durumda olan hak sahiplerine ölüm geliri bağlanması öngörülebilir. Burada hesaplamalar yapılırken öğrencinin eğitim gördüğü bölüme göre öğrencinin kazanacağı gelir düşünülerek ölüm geliri hesaplanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AAKER, D.A., KUMAR, V. & DAY, G.S., (2007), Marketing Research, 9. Edition, John Wiley & Sons, Danvers.
- AKBAĞ, M., SAYINER, B., SÖZEN, D., (2005), *Üniversite Öğrencilerinde Stres Düzeyi, Denetim Odağı Ve Depresyon Düzeyi Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme*, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21, ss: 59-74.
- AKÇA, H., (2012), *Yükseköğretimin Finansmanı ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi*, Yönetim Ve Ekonomi, 19(1), ss:91-104.
- AKDAĞ, M., (2011), *SPSS’de İstatistiksel Analizler*, <https://cms.inonu.edu.tr/uploads/old/5/1328/spss-testleri.doc>, e.t.:06.11.2017.
- AKSOY, S., VE ÇEVİK, B., (2013), *Bazı Önlisans Programlarında Eğitim Gören Öğrencilerin İş Güvenliği Konusuna Yaklaşımlarının Belirlenmesi (Gümüşova Meslek Yüksekokulu Örneği)*, Electronic Journal of Vocational Colleges, Aralık Sayısı, ss:47-53.
- AKÜZÜM C., VE ORAL B., (2015), *Yönetici Ve Öğretmen Görüşleri Açısından Okullarda Görülen En Yaygın Şiddet Olayları, Nedenleri Ve Çözüm Önerileri*, Ekev Akademi Dergisi, 19(61).
- AKYILDIZ, H., (1999), *Dünya’da Sosyal Güvenlikte Alternatif Reform Arayışları*. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, 14(2), ss:197-214.
- ALLI, B., (2008), *Fundamental Principles Of Occupational Health And Safety*, International Labour Office, Geneva.
- ALPER, Y., (1997), *Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa.
- ALPER, Y., (2008), *ABD Sosyal Güvenlik Sistemi bir model olabilir mi?*, Çimento İşveren Dergisi, Mart-Nisan 2008, ss:4-31.
- American Chemical Society, (2012), *Creating Safety Cultures In Academic Institutions: A Report Of The Safety Culture Task Force Of The Acs Committee*, U.S.A.
- ARABACI, B., İ., (2011), *Türkiye’de Ve OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamaları*, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(35), ss:100-112.
- ARDIÇ A., (2009), *Öğrencilerde Strese Neden Olan Etkenler Ve Başa Çıkma Davranışları*, Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED), Ankara.
- ARDIÇ. A., (2010), *İlköğretim Okullarında Temizlik Ve Hijyen*, Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma Ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- ARICI, K., (1999), *Sosyal Güvenlik Dersleri*, Ankara, Sargın Ofset.
- ARIN, T., (1994), *Türkiye’de Sosyal Güvenlik Fonlarının Açıkları: Liberal Sosyal Güvenlik Rejimlerinin Çelişkileri ve İflası*, X. Türkiye Maliye Sempozyumu Bildiriler Kitabı, ss:277-294.

- ARSEVEN, A., (2001), *Alan Araştırma Yöntemleri: İlkeler, Teknikler, Örnekler*, Ankara, 2.Baskı, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ARSLAN, Y., (2015), *Okullarda Yaşanan Şiddet Olaylarının Düzey Ve Dinamiklerini Anlamak: Batman Merkez Örneği / Türkiye*, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(5), ss:1-17.
- ASLAN, G., (2013), *Türk Eğitim Sisteminin Genel Yapısı, TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE OKUL YÖNETİMİ*, ed:Aycan Çiçek Sağlam, Ankara, Maya Akademi Yayın Dağıtım.
- ATALAY, N. Ş., ŞAHİN, F., AKKAYA, N., GEDİK, Y. E., KUZDERE, K., & ÖZHAN, M. (2014). *The Relationship Between Anthropometric Measurements And Spinal Pain In College Students*, Anatol J Clin Investig, 8(4), ss:144-151.
- ATAMANALP C., (1975), *Türkiye'de Sosyal Güvenlik Tedbirlerinin Doğurduğu Ücret Ekleri Ve Maliyetler*, İşletme Fakültesi Dergisi (Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi Araştırma Enstitüsü), 1(3), ss:1-27.
- AUBUCHON, C., P., V.D., (2011), *A Primer on Social Security Systems and Reforms*, Federal Reserve Bank Of St. Louis Review, 93(1), ss:19-36.
- AUSTRIAN MUSEUM FOR SOCIAL AND ECONOMIC AFFAIRS, (2012), *Social Security In Austria*, http://life.imba.oeaw.ac.at/fileadmin/content/Dateien/Insurance_guidet_english.pdf, e.t.:11.02.2016.
- AYHAN, A., (2012), *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri*, Sosyal Güvenlik Dergisi, 42(1), ss:41-55.
- AYLAZ, R., KAYA B., DERE, N., KARACA, Z., BAL, Y., (2007), *Sağlık Yüksekokulu Öğrencileri Arasında Depresyon Sıklığı ve İlişkili Etmenler*, Anatolian Journal of Psychiatry, 8, ss:46-51.
- AYTAÇ, S., (2011), *İş Kazalarını Önlemede Güvenlik Kültürünün Önemi*, busiad.org.tr/admin/Files/My%20Documents/File/S.AYTAÇ.pdf, e.t.:11.12.2016.
- AYTEKİN, T., (1998), *Sosyal Yardım Kavramı ve Sosyal Yardım ve Dayanışmayı Teşvik Fonu*, (Aile Şurası Bildirileri), Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- BARRIOS LC, JONES SE, GALLAGHER SS., (2007), *Legal Liability: The Consequences Of School Injury*. J Sch Health. 77, ss:273-279.
- BAYRAM, N., (2009), *Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi*, Bursa, 2.Baskı, Ezgi Yayınevi.
- BELL J.,T., VE FOGLER H. S., (1999), *Virtual Laboratory Accidents Designed to Increase Safety Awareness*, American Society for Engineering Education Annual Meeting, Charlotte, NC, Session:3613.
- BERGSTROM, E., BJORNSTIG U., (1991), *School Injuries. Epidemiology and Clinical Features of 307 Cases registered at Hospital during one School Year*, Scandinavian Journal of Primary Health Care, 9(3), ss:209-216.

- BİLİR, N., *Çalışma Hayatında Bir Risk Grubu: Genç Çalışanlar (Çalışan Gençlik)*, http://www.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/nhdrs/backgroundpapersforNHDR2008/NHDR_BP_Nazmi_Bilir_Doc2.pdf, e.t.:10.11.2015.
- BİRİNCİ, B., Spor Yaralanmaları Ve Tedavi Yöntemleri, <http://www.pdfkitapindir.net/wp-content/uploads/2014/11/sporsakat.pdf>, e.t.:09.08.2017.
- BOBERIENE L., V., (2013), *The Critical Role of Student and Family Engagement in Schools* American Journal of Orthopsychiatry, 83(2-3), ss:346–351.
- BOZER, A., *Sosyal ve Özel Sigortalar Arasında Münasebetler*, <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/401/8742.pdf>>. (e.t.:13.06.2011).
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş.,ÇOKLUK, Ö.& KÖKLÜ, N. (2014). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Ankara, 15. Baskı, Pegem Akademi.
- CAMKURT, Z., M., (2013), *Çalışanların Kişisel Özelliklerinin İş Kazalarının Meydana Gelmesi Üzerindeki Etkisi*, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 24(6), ss:70-101
- CEYHUN, G., A., VE Ceyhun, B., (2003), *Lise ve Üniversite Öğrencilerinde intihar Olasılığının Değerlendirilmesi*, Klinik Psikiyatri, 6, ss:217-224.
- CHEN, Y. C., WANG, Y. H., SHIAU, Y. C., & WANG, Y. J., (2015), *Preventing Campus Accidents Among Disabled Students*, Artificial Life and Robotics, 20(1), ss:1-6.
- CHRISTOFORIDIS C., KAMBAS A., (2007), *Childhood Injuries In Greek School Environment*, International Journal Of Injury Control And Safety Promotion, 14(4), ss:262 – 263.
- CICHON, M., et al. (2011), *The UN Social Protection Floor Initiative: Turning the Tide at the ILO Conference 2011*, Friedrich-Ebert-Stiftung, Internat. Policy Analysis.
- COMREY, A., VE LEE, H. (1992), *A First Course İn Factor Analysis*, Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- ÇELİK A., Ç., (2017), *Geçici İşgöremezlikte Çocukların Maddi Kaybı*, <http://www.tazminathukuku.com/gorus-bildirimleri/gecici-isgoremezlikte-cocuklarin-maddi-kaybi.htm>, e.t.:09.09.2017.
- ÇELİK, A., (2006), *Sosyal Güvenlik Dosyası*, http://www.thesis.org.tr/TR/thesis_dergi/2006_kasim/pdf/dosya.pdf, e.t.:17.05.2016.
- ÇOKLUK Ö., ŞEKERCİOĞLU G., BÜYÜKÖZTÜRK Ş., (2012), *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları*, Ankara, 2. Baskı, Pegem Akademi.
- DAM, H., (2008), *Öğrencinin Okul Başarısında Aile Faktörü*, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(14), ss:75-99.
- DEMİRBILEK S., (2005), *Sosyal Güvenlik Sosyolojisi*, İzmir, Legal Yayıncılık.
- DERMAN, M., ÇAKMAK, M., (2016), *Biyoloji Öğrencilerinin Laboratuvar Güvenliği Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi*, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), ss:178-187.

- DGUVa, (2015). *How To Register A New Business With The German Social Accident Insurance*, http://www.dguv.de/en/organization/register_business/index.jsp, e.t.:07.07.2016.
- DGUVb, (2015). *Benefits and Services*, <http://www.dguv.de/en/benefits/index.jsp>, e.t.:08.09.2016.
- DGUVc, (2015). *What Are Occupational, School And Commuting Accidents?*, http://www.dguv.de/en/benefits/occup_accidents/index.jsp, e.t.:03.06.2017.
- DGUVd, (2015). *Who is insured?*, <http://www.dguv.de/en/organization/who-is-injured/index.jsp>, e.t.:05.07.2016.
- DGUVe, (2015). *Institutions Of The German Accident Insurance System*, <http://www.dguv.de/en/organization/institutions/index.jsp>, e.t.:09.10.2015.
- DGUVf, (2015), *Financial Benefits*, http://www.dguv.de/en/benefits/financial_benefits/index.jsp, e.t.:07.11.2017.
- DGUVg, (2015). *Medical Care*, <http://www.dguv.de/en/benefits/medical-care/index.jsp>, e.t.:11.11.2016
- DİCLELİ, V., (2013), *Yoksulluk ve Sosyal Yardım Şekilleri*, <<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/238/2089.pdf>>. e.t.:01.04.2013.
- DİLİK, S., (1971), *Türkiye’de Sosyal Sigortalar İktisadi Açından Bir Tahlil Denemesi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- DİLİK, S.,(1992), *Sosyal Güvenlik*, Ankara Üniversitesi Yayını, Ankara.
- DISASTER MANAGEMENT INSTITUTE, BHOPAL, *Systems Model of Construction Accident Causation*, <http://www.hrdp-idrm.in/e5783/e17327/e24075/e27388/>, e.t.:05.05.2015.
- DİZDAR, E., (2001), *Kaza Sebeplendirme Yaklaşımları*, Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 2(7), ss:26-31.
- DOĞAN, B., VE ESER, M., (2013), *Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Yöntemleri: Nazilli Myo Örneği*, Electronic Journal of Vocational Colleges- UMYOS Özel Sayı ss:29-39.
- DÖNMEZ, B., (2001), *Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü*, Kuram ve Uygulama Eğitim Yönetimi, 25, ss:63-74.
- DURMUŞ, E., (2013), *Sexual Harassment: University Students’ Perceptions and Reactions*, Inonu University Journal Of The Faculty Of Education , 14(1) , ss:15-30
- DURMUŞ, E., VE GÜRGAN U., (2005), *Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (3), ss:253-269.
- DÜNDAR, B., F., (1976), *Sosyal Güvenlik Araçlarının Makro Ekonomik Etkileri*, Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara.
- EKİN, N., ALPER, Y., AKGEYİK T., (1996), *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Arayışlar ve Yeniden Yapılandırma*, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası.

- EKİNCİ, E.,C., (2009), *Türkiye’de Yükseköğretimde Öğrenci Harcama ve Maliyetleri*, Eğitim ve Bilim Dergisi, 34(134), ss:119-133.
- ELKIND, D., (1990), *Çocuk ve toplum Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler Öngen, D.(Çev.)*, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No: 3, Ankara.
- ERARSLAN, R., VE AYCAN, S., (2008), *Bir İlköğretim Okulu İkinci Kademe Öğrencilerinde Okul Kazası Görülme Sıklığının İncelenmesi*, Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi, 2(3), ss:8-18.
- ERDOĞAN, S., (1996), *Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerin Sosyal Güvenlik Sistemleri İçinde İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigorta Hizmetleri*, Çalışma Ortamı Dergisi, 28, ss:17-21.
- ERKAL S., ve YERTUTAN C., (2014), *Çocukların Okulda Kaza Geçirme Durumu Ve Okulda Kaza Geçirmelerini Önlemeye Yönelik Ebeveyn Davranışlarının İncelenmesi*,<http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/sibelerkalcananyertuta n.pdf>, e.t:09.10.2014.
- ERKAN, S., VE ÖZBAY, Y., (2012), *Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Problemler ve Psikolojik Yardım Arama Gönüllükleri*, Eğitim ve Bilim Dergisi, 37(164), ss:94-107.
- EROL, F., (2009), *Okulda Güvenlik Sorununa Yol Açan Etkenlerin Belirlenmesi*, http://www.meb.gov.tr/earged/earged/Okul_guvenligi.pdf, e.t.:18.05.2015.
- European Commission, (2011), *Your Social Security Rights In France*, http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20France_en.pdf, e.t.:27.10.2017.
- European Commission, (2013), *Your Social Security Rights İn Sweden*, http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Sweden_en.pdf, e.t.:25.07.2015.
- FALLER, G., MIKOLAJCZYK R.,T., AKMATOV, M., K., MEIER, S., KRÄMER A., (2010), *Accidents in the context of study among university students—A multicentre cross-sectional study in North Rhine-Westphalia, Germany*, Accident Analysis and Prevention, 42, ss:487–491.
- FELDMAN, W., WOODWARD, C. A., HODGSON, C., HARSANYI, Z., MILNER, R., & FELDMAN, E., (1983), *Prospective Study Of School Injuries: Incidence, Types, Related Factors And İntial Management*. Canadian Medical Association Journal, 129(12), ss:1279–1283.
- FELDSTEIN, M., VE LIEBMAN, J.B., (2002), *Social Security, Handbook of Public Economics*, Elseiver Science B.V., 4, ss:2245-2324.
- FIRAT, S., YOLDAŞCAN, E., ÇOT, D., DAĞLIOĞLU, N., GÜLMEN, M. (2016), *Üniversite Öğrencilerinde Risk Alma Davranışları ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*, Adli Tıp Bülteni, 21(3), ss:172-176.
- FISCHER, F., M., IGNEZ S M., DENIZE C., O., LILIANE R., T., LATORRE, R.,M., COOPER, S., (2003), *Occupational Accidents Among Middle And High School Students Of The State Of São Paulo, Brazil*, Rev Saude Publica, 37(3), ss:351-62.

- FİLİZ, Z., ÇEMREK, F. (2007), *Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunlarının Uygunluk Analizi İle İncelenmesi*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), ss:207-224.
- GENÇLER, A., (1999), *Sosyal Politika Açısından İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- GENSERIK L.L. R., PONNET K., KEMPENEERS A., (2014), *Higher Education Chemical Lab Safety Interventions: Efficacious Or Ineffective?*, Journal of Chemical Health and Safety, 21(1), ss:4-8.
- GERMAN TRADE INVEST, (2015), *Investment Guide To Germany*, http://suedafrika.ahk.de/fileadmin/ahk_suedafrika/Dokumente/InvestmentGuide_Germany.pdf, e.t.:19.08.2015.
- GLOBAL ALLIANCE FOR DISASTER RISK REDUCTION AND RESILIENCE IN THE EDUCATION SECTOR , (2014), *Comprehensive School Safety, A global framework in support of The Global Alliance for Disaster Risk Reduction and Resilience in the Education Sector and The Worldwide Initiative for Safe Schools*, <http://gadrres.net/uploads/files/resources/Comprehensive-School-Safety-Framework-Dec-2014.pdf>, e.t.:13.11.2017.
- GÖÇGELDİ, E., İSTANBULLUOĞLU, H., TÜRKER, T., GÜLEÇ, M., CEYLAN, S., KOÇAK, N., (2011), *Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Maruziyetten Kaynaklanan Sağlık Riskleri Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Gülhane Tıp Dergisi, 53, ss:195-204.
- GÖKALP M., (2006), *Üniversite Öğrencilerinin Başarılarını Etkileyen Okul-İçi Faktörler*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, ss:72-81.
- GREENWOOD, M., AND WOODS, H.,M., (1919), *The Incidence Of Industrial Accidents Upon Individuals With Special Reference To Multiple Accidents*, Industrial Fatigue Research Board, Medical Research Committee, Report No. 4., London., Her Majesty's Stationery Office.
- GUTIERREZ, J., M., A., (2011), *CHAPTER 3:Theories Of Accident Causation, Occupational Safety and Health for Technologists, Engineers, and Managers*, Ed:Goetsch, L., D., 5th edition,.
- GÜL SALLAN, S., (2000), *Yeni Sağ Sosyal Güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 40(3-4), ss:51-66.
- GÜLMEZ, M., (2000), *Uluslararası Sosyal Politika*, TODAİE, Ankara.
- GÜMÜŞ, E., (2010), *Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi:Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler*, SETA Analiz, 24, ss:4-20.
- GÜZEL, A., VE GÖKÇEOĞLU, Ş., (1993), *Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel İlkeleri Bağlamında Sosyal Yardım Zammı ve Anayasa Mahkemesi Kararı*, Çimento İşveren Dergisi, Temmuz Sayısı, ss:5-13.
- GÜZEL, A., VE OKUR, R., A., (1996), *Sosyal Güvenlik Hukuku*, BETA Yayınları, İstanbul.

- HADDON, W., SUCHMAN, E.A., KLEIN, D., (1964), *Accident Research: Methods And Approaches*. New York, NY; Harper and Row.
- HAMURCU, H., (1998), *Fen Derslerinde Güvenlik*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, ss:29-32.
- HANSEN, P., C., (1988), *Personality Characteristics Of The Accident Involved Employee*, Journal Of Business And Psychology , 2(4), , ss:346-364.
- HAŞILOĞLU, B., S., BARAN, T., AYDIN, O., (2015), *Pazarlama Araştırmalarındaki Potansiyel Problemlere Yönelik Bir Araştırma: Kolayda Örneklem ve Sıklık İfadeli Ölçek Maddeleri*, Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi, 2(1), ss:19-28.
- HATAMI, K., AZİZBEİĞİ, K., SHOKROLLAHI, B., HAİDARİ N., (2011), *The Survey of Prevalence of Sport Injuries in Student Athletes of Islamic Azad University*, Middle-East Journal of Scientific Research, 9(1), ss:123-128.
- HEINRICH H.W., (1931), *Industrial accident prevention: a scientific approach*. McGraw-Hill Book Company.
- HENDRICK, H., W., (1986), *Macroergonomics: A Concept Whose Time Has Come*. Human Factors Society Bulletin, 30, ss:1-3.
- HILL, H., R., VE FINSTER D., C., (2013), *Academic Leaders Create Strong Safety Cultures In Colleges And Universities*, Journal of Chemical Health & Safety, September/October, ss:27-34.
- HOLLNAGEL, E., (1998), *Cognitive Reliability And Error Analysis Method*, Elsevier Science Ltd, Londra.
- IAEA, (2014), *IAEA Safety Standards and Guidance on Safety Culture in the Pre-Operational Phases*, https://www.iaea.org/NuclearPower/Downloadable/Meetings/2014/2015-02-03-02-06/D4_S10_IAEA_Haage.pdf, e.t.:12.11.2017.
- INTERNATIONAL LABOUR CONFERENCE (2001), *Social security: Issues, challenges and prospects, Report VI, Sixth item on the agenda*, International Labour Conference, 89th Session, Geneva.
- INTERNATIONAL LABOUR OFFICE, (2000), *World Labour Report 2000 - Income Security And Social Protection In A Changing World*, ISBN 92-2-110831-7. Sw. Frs. 45., Geneva.
- INTERNATIONAL LABOUR OFFICE, (2010a), *World Social Security Report 2010/11*, GENEVA.
- IRWIN,E., C., VE MILLSTENIN G., S., (1986), *Risk Taking Behaviors and Biopsychocial Development During Adolescence*, [http://faculty.weber.edu/eamsel/Classes/Child%203000/Adolescent%20Risk%20taking/Lectures/5%20Bio%20Psycho%20Social%20Model/Irwin%20&%20Millstein%20\(1986\).pdf](http://faculty.weber.edu/eamsel/Classes/Child%203000/Adolescent%20Risk%20taking/Lectures/5%20Bio%20Psycho%20Social%20Model/Irwin%20&%20Millstein%20(1986).pdf), e.t.:08.05.2016.
- İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, (2013), *Türkiye’de Eğitim Harcamaları ve Ailelere Maliyeti*, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/basin/2013/yazilibasin/05052013/T%C3%BC>

rkiye%E2%80%99de%E4%9Fitim%20Harcamalar%C4%B1%20ve%20A
ilelere%20Maliyeti%20Raporu%20Bas%C4%B1n%20A%C3%A7%C4%B1kla
mas%C4%B1.pdf, e.t:11.11.2017.

- İŞİK, H., (2004), *Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme*, Milli Eğitim Dergisi, 164, ss:1-10.
- IYER, S., (2012), *World Wide Social Security Trends and Indian Social Security Landscape*, Ernst & Young | Tax & Regulatory Services.
- İNAL, K., (1991), *Durkheim'in Eğitim Anlayışı*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi (AÜEBF) Dergisi, 24(2), ss: 511-518.
- İstanbul Teknik Üniversitesi Cinsel Taciz Ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi, http://www.sis.itu.edu.tr/YeniKayit/CINSEL_TACIZ.pdf, e.t.:28.02.2016.
- İZGİ, BALCI, B., (2008), *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Son Gelişmeler*, Çalışma ve Toplum Dergisi, 1, ss:85-107.
- JACOBSSON, B., JENSEN, H., B., JANSSON, B., (1986), *One Year's Incidence Of School Accidents And Their Severity In A Swedish Municipality*, Scand J Prim Health Care, 4(4), Ss:213-217.
- KALAYCI, Ş., (2010), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara, 5. Baskı, Asil Yayın Dağıtım.
- KARADENİZ, O., (2012), *Dünya'da ve Türkiye'de İş Kazası ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Koruma Yetersizliği*, Çalışma ve Toplum Dergisi, 34, ss:15-75.
- KARAGÜL, F., M., (2017), *Seramikçilerin Meslek Hastalıkları Riskleri*, Journal Of Awareness 2(3), ss:27-36.
- KARAMAN, D., (2013), *Sigorta ve Risk Kavramları*, Sigortacılık Kitabı, BETA Yayınları, İstanbul.
- KARASAR, N. , (2000), *Araştırma Yöntemleri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- KARASAR, N., (2004), *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Ankara, 31.Basım, Nobel Yayıncılık.
- KARLUK, R., (2007), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Beta Yayınları, İstanbul.
- KELM, J., AHLHELM, F., PAPE, D., PITSCH, W., ENGEL, C., (2001), *School Sports Accidents: Analysis of Causes, Modes, and Frequencies*, Journal of Pediatric Orthopaedics , 21(2), ss:165-168.
- KHANZODE, V.V., MAITI, J., RAY, P.,K., (2012), *Occupational Injury And Accident Research: A Comprehensive Review*, Safety Science, 50, ss:1355–1367.
- KILIÇ, C., (2009), *Sosyal Güvenlikte Yeni Dönem*, Sosyal Güvenlik Dergisi, 1, ss:20-22.
- KIVRAK, Y., (2016), *Türkiye'nin Doğusunda Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirti Sıklığı Ve Risk Faktörleri*, Journal of Clinical and Analytical Medicine, 7(4), ss:440-444.
- KİRAZ, Z., (2013), *Okul Kültürü ve Yönetimi, Türk Eğitim Sistemi Ve Okul Yönetimi*, ed:Aycan Çiçek Sağlam, Ankara, Maya Akademi Yayın Dağıtım.

- KOÇER, Ö., Ş., (2014), Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi Ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.
- KORAY, M., (2005), *Sosyal Politika*, İMGE Yayınevi, 2.Baskı, Ankara.
- KRAUS, R., HORAS, U., SZALAY, G., ALT, V., KAISER, M., & SCHNETTLER, R., (2011), *School-Related Injuries: A Retrospective 5-Year Evaluation*, European Journal of Trauma and Emergency Surgery, 37(4), ss:411-418.
- KUĞUOĞLU, S., ERGÜN, A., ASLAN, ETİ, F., *Güvenli Okul Taşımacılığına İlişkin Pilot Bir Çalışma: Öğrenci, Veli Görüşleri*, Toplum Hekimliği Bülteni, 25(2), ss:12-18.
- Laboratuvar Güvenliği İnternet Sitesi, *Laboratuvar Güvenliğinin Sağlanabilmesi İçin Sağlanacak Önlemler*, <http://www.laboratuvarguvenligi.com/>, e.t.:11.07.2017.
- LAFLAMME, L., MENCKEL, E., (1997), *School Injuries In An Occupational Health Perspective: What Do We Learn From Community Based Epidemiological Studies?*, 3, ss:50-56.
- LAFLAMME, L., MENCKEL, E., & ALDENBERG, E., (1998), *School-Injury Determinants And Characteristics: Developing An Investigation Instrument From A Literature Review*, Accident analysis & prevention, 30(4), ss:481-495.
- LIYANAGE I.,K., CALDERA T, RWMA R., LIYANGE C.,K., DE SİLVA P, KARUNATHILAKE I.,M0 *Sharps Injuries Among Medical Students In The Faculty Of Medicine, Colombo, Sri Lanka.*, Int J Occup Med Environ Health. 25(3), ss:275-280.
- MALHOTRA, N. K. (2004), *Marketing Research an Applied Orientation*, 4. Edition, Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- MAJILL, E., (1997), *Clinical Notes*, JSLPA, 17(3-4), ss:173-174.
- MEMDUHOĞLU, H., B., ve TAŞDAN, M., (2008), *Okul Ve Öğrenci Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), ss:69-83., 2008.
- MILLER, R., T., FINKELSTEIN E., A., ZALOSHNIJA E., HENDRIE D., (2012), *The Cost Of Child and Adolescent Injuries And The Savings From Prevention*, Karen DeSafey, ed. Injury Prevention for Children and Adolescents : Research, Practice, and Advocacy (2nd Edition). Washington, APHA Press, DC, USA: ProQuest, 2012.
- MILLER, R., T., VE SPICER, S., R., (1998), *How Safe Are Our Schools?*, American Journal of Public Health, 88(3), ss:413-418.
- MIYAMOTO, T., (1988), *Liability Of Colleges And Universities For Injuries During Extracurricular Activities*, Journal Of College And University Law, 15(2), ss:149-176.
- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Cinsel Taciz Ve Cinsel Saldırıyla Mücadele Kurulu Yönergesi, <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/68585>, e.t.:28.02.2016.

- MURAT, S., (2000), *Prof.Dr.Nusret EKİN'e Armağan(Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de İşgücünün Yapısı)*, Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayınları, Ankara.
- NSW Government, Department of Education, (2015), *Recognising Racism At School*, <http://www.racismnoway.com.au/upload/RecognisingRacismatSchool.pdf>2015, e.t.:03.12.2015.
- ÖZCAN C., DURUKAN E., GÜLMEZ H., (2012), *Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Kokulu Öğrencilerinde Sağlık Açısından Riskli Davranışlar Sıklığı*, Sağlık ve Toplum, 22(1), ss:17-27.
- ÖZDAMAR, K., (1999), *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 1*, Eskişehir, 1.Baskı, Kaan Kitabevi.
- ÖZGÜR G., YÖRÜKOĞLU G., ARABACI, L., (2011), *Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler*, , Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Journal of Psychiatric Nursing, 2(2), ss:53-60.
- ÖZGÜVEN, E., (1992), *Üniversite Öğrencilerinin Sorunları ve Baş etme Yolları*, H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 7, ss:5-13.
- ÖZKAN, T., ve LAJUNEN, T., (2004), *Güvenlik Kültürü ve İklimi*, PİVOLKA, 2(10), ss:3-4.
- ÖZKILIÇ, Ö., (2005), *İş Sağlığı Ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri Ve Risk Değerlendirme Metodolojileri*, TİSK Yayını, Yayın No:246.
- ÖZSUCA, Ş., (2003), *Küreselleşme ve Sosyal Güvenlik Krizi*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58(2), ss:133-151.
- ÖZTÜRK H., BABACAN E., (2012), *A Study in Scale Development: The Occupational Safety Scale (OSS) for Health Care Personnel Working in Hospital*, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi , 9(1), ss:36-42.
- PAGANO, A., CABRIN, E., ANELLI, M., (1987), *Accidents In The School Environment In Milan, A Five Year Survey*, European Journal of Epidemiology, 3(2), ss:196.
- PARLAK, Z., VE AYKAÇ, M.,(2004), *AB Sosyal Politikası: Refah Devletinden Avrupa Sosyal Modeline*, 337(142), ss:323-352
- PEKİNER, K., (1970), *Sigorta İşletmeciliği Prensipleri-Hesap Bünyesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- PELTZER, K. AND PENGPID S., (2015), *Factors Associated with Unintentional Injury among University Students in 26 Countries*, Public Health Nurs , 32(5), ss:440-452.
- PELTZER, K., (2009), *Prevalence and Social Correlates of Injury among In-School Adolescents in Botswana*. African Safety promotion: A Journal of Injury & Violence Prevention, 7, ss:1-13.
- PETRIDOU, E., KOURI, N., TRICHOPOULOS, D., REVINTHI, K., SKALKIDIS, Y., & TONG, D., (1994), *School Injuries In Athens: Socioeconomic And Family Risk Factors*. Journal of Epidemiology and Community Health, 48(5), ss:490–491.

- PICKETT W, DOSTALER S, CRAIG W, JANSSEN, I., SIMPSON, K, SHELLEY D., S., (2006), *Associations Between Risk Behavior And Injury And The Protective Roles Of Social Environments: An Analysis Of 7235 Canadian School Children*, Injury Prevention, 12(2), ss:87-92.
- PIETERS, D., (2006), *Social Security:An Introduction to The Basic Principles*, Kluwer Law International, Netherlands.
- PİŞKİN, M., ÖĞÜLMÜŞ, S., BOYSAN, M., (2011), *Güvenli Okul Ortamı Oluşturma Öğretmen ve Yönetici El Kitabı*, TÜBİTAK 180K305 nolu “Liselerde Şiddetin Saptanması ve Okul Temelli Şiddeti Önleme Programının Geliştirilmesi” projesi
- POSNER, M., (2000), *Preventing School Injuries*, Rutgers University Press, U.S.A.
- QURESHI, H., Z., (2007), *A Review of Accident Modelling Approaches for Complex Socio-Technical Systems*, 2007, Australian Computer Society, Inc. This paper appeared at the 12th Australian Workshop on Safety Related Programmable Systems (SCS’07), Adelaide. Conferences in Research and Practice in Information Technology,
- RAMIREZ, M., PEEK ASA, C., KRAUS, F., C., (2004), *Disability and risk of school related injury*, Injury Prevention, 10, ss:21–26.
- RAZAVI, S., (2011), *Engendering Social Security and Protection Challenges for Making Social Security and Protection Gender Equitable*, International Association for Feminist Economics (IAFFE) in Hangzhou, China.
- REYNAUD, E., (2007), *The Right to Social Security – Current Challenges in International Perspective*, Social Security As A Human Right, Springer.
- RICHARDSON, J. Henry. (1970), *İktisadi ve Mali Yönüyle Sosyal Güvenlik*. Çev. Turan Yazgan, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını.
- RODGERS, D., M., VE BLANCHARD E., R., (1993), *Accident Proneness: A Research Review*, FAA Civil Aeromedical Institute, U.S.A. https://www.faa.gov/data_research/research/med_humanfacs/oamtechreports/1990s/media/AM93-09.pdf, e.t.:09.11.2014.
- RUSSELL, K., DAVISON, C, KING, N., PIKE I., PICKETT, W., (2015), *Understanding Clusters Of Risk Factors Across Different Environmental And Social Contexts For The Prediction Of Injuries Among Canadian Youth*, Injury, ss:1-7, <http://dx.doi.org/10.1016/j.injury.2015.11.030>.
- SABET, P., G., P., AADAL, H., JAMSHIDI, M., H., M., RAD, G., K., (2013), *Application of Domino Theory to Justify and Prevent Accident Occurance in Construction Sites*, IOSR Journal of Mechanical and Civil Engineering (IOSR-JMCE), 6(2), (Mar. - Apr. 2013), ss:72-76.
- SAĞLIK BAKANLIĞI, (2011), *Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı(2011-2023)*, Ankara.
- SAINSBURY, R., (1999), *The Aims Of Social Security, Introduction Social Security Policies Benefits Poverty*, Edited By:John DITCH, Routledge Group, U.S.A., ss:34-47.
- SAKALLI, H.M.F., (2008), *Sporda Sporcuların Yaralanması ve Risk Faktörleri*, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 3(7), ss:143-154.

- SALMINEN, S., KURENNIEMI, M., RÅBACK, M., MARKKULA, J., AND LOUNAMAA A.,(2013), *School Environment And School İnjuries*, 1(76), ss:1-5.
- SANDERS, G., M., (1996), *Educating Children in a Violent Society*, The Journal of Negro Education, 65(3), ss:369-374.
- SANDERS, M. S., & MCCORMICK, E. J. (1993). *Human factors in engineering and design*. Newyork, . Yedinci baskı, McGRAW-HILL book company.
- SANE, J., YLIPAAVALNIEMI, P., TURTOLA, L., NIEMI, T., LAAKA, V., (1997), *Traumatic İnjuries Among University Students in Finland*, American College Health Association, 46, ss:21-24.
- SARGUTAN, A., E., (2010), *84 Ülke ve Türkiye 'nin Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri*, <http://www.sargutan.com/MEKSIKA%20SAGLIK%20SISTEMI.pdf>, e.t.:02.08.2016
- SARI, H., (2005), *Selçuk Üniversitesinde Öğrenim Gören Bedensel Engellive Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yayın 13, ss:335-355.
- SCHOOL AREA TRAFFIC SAFETY GUIDELINES FOR MANITOBA, (2014), *Prepared For: Manitoba Infrastructure And Transportation*, https://www.gov.mb.ca/mit/traffic/pdf/school_area_guidelines.pdf, e.t.:09.10.2014.
- SCMIDT, R., E., VE GOEKLER, F., S., (2012), *Partnering With Schools To Prevent İnjuries and Violence*, ed:Liller, Karen DeSafey, ed. *Injury Prevention for Children and Adolescents : Research, Practice, and Advocacy* (2nd Edition). Washington, DC, USA: APHA Press, ProQuest ebrary.
- SEKARAN, U. (1992), *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*, John Wiley, New York.
- SENTERRE, C., DRAMAIX, M., LEVEQUE, A., (2014), *Epidemiology of School-Related İnjuries in Belgium. A Better Knowledge for a Better Prevention*, Open Journal of Preventive Medicine, 4, ss:408-420.
- SHAW, L. AND H. S. SICHEL (1971), *Accident Proneness: Research in the Occurrence, Causation, and Prevention of Road Accidents*, Elsevier Science & Technology.
- SHAW, M., (2004), *Comprehensive Approaches To School Safety And Security: An International View*, <http://www.oecd.org/edu/innovation-education/34739136.pdf>, e.t.:01.11.2017.
- SLEET D., CHESTER L. P., CAPTAIN S., B., LYNNE H., SANDY S., LEVIN, R., APPY M-K, MICKALIDE A., (2012), *Child and Adolescent Injury Prevention: A Public Health Perspective*, <http://ajph.aphapublications.org/doi/pdf/10.2105/9780875530055fm2>, e.t.:04.06.2015.
- Social Security Administration Office Of Retirement And Disability Policy Office Of Research, *Social Security Programs Throughout the World: Europe, 2014*,

<https://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2014-2015/europe/ssptw14europe.pdf>, e.t.:12.05.2016.

- SÖZER, N.A., (2011), Öğrencilerin Sosyal Güvenliği, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan, İstanbul, BETA Yayınları.
- STANDLER, B., R., (2013), *Injuries In School/College Laboratories In The USA*, <http://www.rbs2.com/labinj2.pdf>, e.t.:02.10.2017.
- STARKUVIENĖ, S., & ZABORSKIS, A., (2005), *Links Between Accidents And Lifestyle Factors Among Lithuanian School Children*. *Medicina (Kaunas)*, 41, ss:73-80.
- STEPHENSON, L.A., WEST S., S., WESTERLUND J., F., AND NELSON N., C., (2003), *An Analysis of Incident/Accident Reports from the Texas, Secondary School Science Safety Survey 2001*, *School Science and Mathematics*, 103(6), ss:293-303.
- SUMILO, D., VE STEWART BROWN, S., (2006), *The Causes And Consequences Of Injury In Students At UK Institutes Of Higher Education*, *Journal Of The Royal Institute of Public Health*, 120, ss:125-131.
- SÜNGÜ, H., (2014), *Üniversite Öğrencilerinin Zararlı Madde Kullanımına İlişkin Tutumları*, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), ss:167-194.
- ŞAHİN, C., (2009), *Eğitim Fakültesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyleri*, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, ss:271 -286.
- ŞAHİN, H., N., ONUR, A., BASIM, N., H., (2008), *İntihar Olasılığının, Öfke, Dürtüsellik ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik ile Yordanması*, *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (62), 79-88.
- ŞAKAR, M., (2006), *Sosyal Sigortalar Uygulaması*, DER Yayınları, İstanbul.
- ŞENER, Ü., (2010), *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları*, TEPAV POLİTİKA NOTU, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271313906r3055.Yoksullukla_Mucadelede_e_Sosyal_Guvenlik.pdf, e.t.:09.07.2017.
- ŞENOCAK, H., (2009), *Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi*, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S:56, s. :409-466,
- ŞERİFOĞLU, K., U., VE SUNGUR, E., (2007), *İşletmelerde Sağlık Ve Güvenlik Kültürünün Oluşturulması; Tepe Yönetimin Rolü Ve Kurum İçi İletişim Olanaklarının Kullanımı*, İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü yayını olan Yönetim Dergisi, 58, ss:41-50.
- ŞİDE, S., M., (2005), *Sosyal Güvenlik ve Sorunları*, Şeker-İş Yayınları, Ankara, 2005.
- TALAS, C.,(1979), *Sosyal Ekonomi*, Ankara, S.Yayınları.
- TAN, M., (1990), *Eğitim Sosyolojisinde Değişik Yaklaşımlar: İşlevci Paradigma ve Çatışmacı Paradigma*, Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fak. Derg., 23(2), Ankara.

- TANİR, F., VE URAL, S., (2011), *Üniversitelerde İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitimi. Engineer & the Machinery Magazine*, S:616, ss:80-85.
- TAŞÇI, F., (2008), *Sosyal Yardım Yapmama Gerekçeleri Üzerine Yaklaşımlar*, Kamu-İş Dergisi, 9(4), ss:1-17.
- TEKİN, M., FİLİZ, K., (2008), *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokullarının Antrenörlük Eğitimi Ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk Ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 6(1), ss:27-37.
- TEMEL, F., VE ÖZCEBE, H., (2006), *Türkiye’de Karayollarında Trafik Kazaları*, Sted Dergisi, 15(11), ss:192-198.
- TEZCAN, M., *Eğitim Sosyolojisinde Çağdaş Kuramlar Ve Türkiye*, Ankara, 1993.
- TINKLIN, T., RIDDELL, S., & WILSON, A., (2004), *Disabled Students In Higher Education*, <http://sinche.uom.gr/sites/default/files/brief032.pdf>, e.t.:10.03.2016.
- TİSK, (2003), *Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi*, <http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=1117>, e.t.:03.04.2013.
- TOPÇUOĞLU, H., VE ÖZDEMİR, Ş., (2007), *İş Sağlığı ve Güvenliğinde Davranış Değişikliği Yaratma Süreci*, Mühendis ve Makine Dergisi, 48(567), ss:10-15.
- TOWNSEND, Peter, (2007), *The Right to Social Security and National Development: Lessons from OECD Experience for low-income countries*, Issues in Social Protection: ILO, Discussion Paper.
- TRIST E. L. AND BAMFORTH K. W., (1951), *Some Social and Psychological Consequences of the Longwall Method of Coal-Getting: An Examination of the Psychological Situation and Defences of a Work Group in Relation to the Social Structure and Technological Content of the Work System*, Human Relations, 4(1), ss:3-38.
- TSEV, (2007), *En Büyük Karadelik: Sosyal Güvenlik Açıkları ve Reform Tartışmalarının Sosyo-Ekonomik Yansımaları*, Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları, İstanbul.
- TUNCAY C., A., (2002), *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, BETA Yayınları, İstanbul.
- TUNÇOMAĞ, K., (1982), *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar*, Beta Yayınları, İstanbul.
- TURAN, E., (2004), *Sosyal Güvenlik Hakkı*, Kamu-İş Dergisi, 7(3), ss:1-20.
- TURHAN E., İNANDI T., ÖZER C., AKOĞLU S., (2011), *Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı, Şiddet Ve Bazı Psikolojik Özellikler*, Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 9(1), ss:33-44.
- TÜRK DİL KURUMU, <http://www.tdk.gov.tr>, e.t.:09.04.2017.
- TÜRKMEN, F., (2009), *Yükseköğretim Sistemi İçin Bir Finansman Modeli Önerisi*, Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- UĞUR, S., (2004), *Özel Emeklilik Türleri Ve Bireysel Emeklilik*, Çimento İşveren, 18, ss:14-25.

- ULUTÜRK, S., & DANE, K. (2009), *Sosyal Güvenlik: Teori, Dönüşüm Ve Türkiye Uygulaması*, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 29, ss:114-142.
- UNIVERSITIES AND COLLEGES EMPLOYERS ASSOCIATION, *UCEA Health And Safety Guidance For The Placement Of HE Students*, <http://www.ucea.ac.uk/en/publications/index.cfm/HSplace>, e.t:29.10.2017.
- ÜNAL, L., I., *Eğitim Bilimleri Öğrencilerinin İstihdam Beklentileri*, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/510/6251.pdf>, e.t:08.10.2015, e.t.:07.03.2017.
- ÜSTÜN A., VE BAYAR, A., (2015), *Üniversite Öğrencilerinin Depresyon, Anksiyete Ve Stres Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(1), ss:384-390.
- VERDUGO, R., R., (1999), *Safe Schools Theory, Data and Practices*, Education and Urban Society, 31(3), ss: 267-274.
- VOGEL, L., VE BESTEL, C.J., (2005), *A Relationship Between Accident Types and Causes*, Southern African Transport Conference, Kuzey Afrika.
- WELSH, W. N., GREENE, J.,R., and JENKINS, P.,H., (1999), *School Disorder: The Influence Of Individual, Institutional, Community Factors*, Criminology, 37(1), 73-115.
- WILLIAMS, W. R., ET AL. (2002), *Secondary School Accident Reporting In One Education Authority*, Child: Care, Health and Development, 28(1), ss:101-108.
- YAZGAN, T., (1975), *Gelir Dağılımı Açısından Sosyal Güvenlik*, İstanbul, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları.
- YAZGAN, T., (1981), *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Meseleleri*, İstanbul.
- YAZICIOĞLU, Y., ve ERDOĞAN, S., (2014), *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, İstanbul, 4. Baskı, Detay Yayıncılık.
- YEŞİLYAPRAK, B., (1985), *Üniversite Gençlerinin Psikolojik Sorunları*, egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/download/5415/1578, e.t.:15.07.2015.
- YILDIRIM, İ., (1997), *Sigara, Alkol Ve Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 13, ss:147-155.
- YILMAZ, A., (2004), *Lise-3 Kimya Ders Kitabında Mevcut Deneylerde Kullanılan Kimyasalların İnsan Sağlığı Ve Laboratuvar Güvenliği Açısından Tehlikeli Özelliklerine Yönelik Öğrencilerin Bilgi Düzeyleri Ve Öneriler*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27, ss:251-259.
- YILMAZ, A., (2014), *İş Kazaları Ve Kültür: İş Kazalarının Önlenmesinde Kültürel Yaklaşım*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(5), ss:2105-2124.
- YILMAZ, H., VE KESİK, A., (2010), *Yüksek Öğretimde Yönetmelik Yapı ve Mali Konular: Türkiye’de Yüksek Öğretimde Yönetmelik Etkinliği Artırmaya Yönelik Bir Model Önerisi*, Maliye Dergisi, 158, ss:124-163.

- YİĞİT, A. (2008), *İş Güvenliği ve İş Sağlığı*, Aktüel Yayınları, Bursa.
- YOUNG, A., J., (1983), How "Safe" Are The Students In My Lab? Do Teachers Really Care, C:60, S:12, ss:1067.
- ZHAO, Y., (2013), *Study on Sport Injuries among College Students in Wuhan*, Advances in Physical Education, 3(02), ss:89.
- ZIKMUND, W. G. (1997), Business Research Methods, 5. Edition, The Dryden Press, Orlando.
- ZOHAR D., (1980), *Safety Climate in Industrial Organizations: Theoretical and Applied Implications*, Journal of Applied Psychology, 65(1), ss:96-102.

Kanun ve Yönetmelikler

- İnsan Haklar Evrensel Beyannamesi, (1949),
http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rigths_turkce.pdf, e.t.:05.02.2017.
- Philadelphia Bildirgesi, (1944), http://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_412361/lang--tr/index.htm, e.t.:03.06.2014.
- ILO Social Security Department based on SSA/ISSA, 2008, 2009
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, (1973),
<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422bc94369dc316585c0e01/1.5.1739.pdf>, e.t.:06.05.2017.
- 18740 Sayılı Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik, (1985), http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/17831, e.t.:12.02.2016.
- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, (1981),
<http://www.yok.gov.tr/documents/10279/29816/2547+say%C4%B1%C4%B1%20Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim+Kanunu/>, e.t.:09.06.2017.
- 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, (1986),
http://www.sgk.gov.tr/wps/wcm/connect/1777bb92-c51a-4543-b584-0450f66519ea/B1_C11_D11_312.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=1777bb92-c51a-4543-b584-0450f66519ea.
- 5510 Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, (2008),
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm>, e.t.:09.11.2016.
- 6287 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Genel Tebliği, İlköğretim Ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm>, e.t.:09.05.2017.
- Türkiye Barolar Birliği Staj Kredi Yönetmeliği, (2001),
http://www.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/yonetmelikler/staj_kredi_yonetmeli.pdf, e.t.:03.04.2017.
- T.C. Anayasası, (1982), Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,
<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>, e.t.:01.12.2014.

Sweden Work Environment Act, (1977),
<http://www.government.se/contentassets/86e9091526644e90b78d2ff937318530/sfs-19771160-work-enironment-act>, e.t.:21.03.2017.

Republic Of Lithuania Law On Social Insurance Of Occupational Accidents And Occupational Diseases, (2010), http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_242329.pdf, e.t:07.01.2017.

MEB 324 Sayılı Genelge, (1984), <https://www.memurlar.net/haber/54486/mesleki-egitimde-uygulamali-ders-sorunu.html>, e.t.:12.11.2017.

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, (2016),
https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/03111224_ooky.pdf, e.t.:02.10.2016.

Millî Eğitim Bakanlığı
Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği ,
http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yayg%C4%B1negi_1/27587_1.html,

Gazeteler

Lisede Kopan Üç Parmak İçin 211 Bin 540 Liralık Tazminat Ödenecek,
<http://www.haberler.com/lisede-kopan-uc-parmak-icin-211-bin-540-liralik-6878432-haberi/>, e.t.:18.01.2015.

Üniversite öğrencisi trabzandan kaydı, hayatını kaybetti,
<http://t24.com.tr/haber/universite-ogrencisi-trabzandan-kaydi-hayatini-kaybetti,247290>, 31.12.2013.

Deney tüpü yüksek lisans öğrencisini yaktı, <http://www.milliyet.com.tr/deney-tupu-yuksek-lisans-ogrencisini-yakti/gundem/gundemdetay/20.04.2013/1693942/default.htm>, e.t.:15.04.2013.

Laboratuvarda kaza: İki yaralı, <http://www.milliyet.com.tr/laboratuvarda-kaza-iki-yarali-gundem-2134643/>, e.t.:09.05.2017.

Kopan Parmağa 211 Bin 540 Lira Tazminat, <http://tuisag.com/kopan-parmaga-211-bin-540-lira-tazminat/>, e.t.:01.12.2016, e.t.:07.11.2016.

Patlayan deney tüpü, üniversite öğrencisi kızın bir gözünü kör etti,
<http://www.memurlar.net/haber/103845/>, 05.03.2008.

Okuldaki deney kör etti: Gözyaşlarım bile bana acı veriyor!,
<http://t24.com.tr/haber/okuldaki-deney-kor-etti-gozyaslarim-bile-bana-aci-veriyor,281120>, 21.12.2014.

Okulda deney kazası: 4 yaralı, <http://www.hurriyet.com.tr/okulda-deney-kazasi-4-yarali-14845192>, 26.05.2010.

Yalova Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde laboratuvarda patlama,
<http://www.haberturk.com/gundem/haber/1049679-yalova-mesleki-ve-teknik-anadolu-lisesinde-laboratuvarda-patlama>, 05.03.2015.

İlköğretim okulunda patlama: 6 yaralı, <http://www.hurriyet.com.tr/ilkogretim-okulunda-patlama-6-yarali-20689960>, 04.06.2012.

Okulda cıva paniği, <http://www.sabah.com.tr/yasam/2012/03/12/okulda-civa-panigi>, 12.03.2012.

Cihanbeyli'de Cıva Zehirlenmesi, <http://www.haberler.com/cihanbeyli-de-civa-zehirlenmesi-3404186-haberi/>, e.t.:28.02.2012.

Marmara Üniversitesi'nde Zehirli Gaz Paniği, <http://www.hurriyet.com.tr/marmara-universitesi-nde-zehirli-gaz-panigi-16052842>, e.t.:04.12.2016.

Okul Gezisindeki Katliam Gibi Kaza İçin Tazminat Kararı Çıktı, <http://www.memurlar.net/haber/160349/okul-gezisindeki-katliam-gibi-kaza-icin-tazminat-karari-cikti.html>, e.t.:03.11.2017.

Lavabo Ölümü Davasında Karar: Müdüre Ve Öğretmene Hapis, http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/61821/Lavabo_olumu_davasinda_karar__Mudure_ve_ogretmene_hapis.html, e.t.:03.11.2017.

Kimyasal Süreçlerin Kontrolü, <http://www.onlemdergisi.com.tr/kimyasal-sureclerin-kontrolu/>, e.t.:03.12.2017.

Üniversite Laboratuvarında Akıl Almaz Kaza, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/836273-universite-laboratuvarinda-akil-almaz-kaza>, e.t.:07.11.2017.

Labaratuvarında Kaza, <http://www.milliyet.com.tr/laboratuvarinda-kaza-iki-yarali-gundem-2134643/>, e.t.:11.02.2017.

İstatistikler

Cinsiyet ve Eğitim Seviyesine Göre Yükseköğretimde Öğrenci Sayıları, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018, e.t.:01.03.2017.

DGUVh, (2015), *DGUV Statistics 2014*, <http://www.dguv.de/medien/inhalt/zahlen/documents/dguvstatistiken2014e.pdf>, e.t.:01.03.2015.

Eğitim İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018, e.t.:09.08.2017.

Yaygın Eğitim Faaliyetleri İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018, e.t.:09.11.2015.

Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2015/16, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2015_2016.pdf, e.t.:9.09.2017.

Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, (2016), <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=24680>, e.t.:06.10.2016.

EKLER

EK 1: ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma akademik bir çalışmaya veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. İçinizden geldiği gibi cevaplamanız büyük önem taşımaktadır. Araştırmanın başarısı sorulara vereceğiniz içten ve samimi cevaplara bağlıdır. **Anket soruları kapsamında açık kimliğinizi ortaya çıkaracak nitelikte soru bulunmamaktadır.** Araştırma açısından **kimliğiniz değil cevaplarınız önem taşımaktadır.** Katılımınız için teşekkürler.

Tuğba GÜNER

Süleyman Demirel Üniversitesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

1. Cinsiyetiniz nedir?

(1) Erkek (2) Kadın

2. Kaç yaşındasınız?.....

3. Medeni durumunuz nedir?

(1) Bekar (2) Evli

4. Bölümünüz nedir?

☐ Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	☐ Kimya	☐ Makine Mühendisliği
☐ Tekstil ve Moda Tasarımı	☐ Biyoloji	☐ ÇEKO
☐ Tarımsal Biyoteknoloji	☐ Tıp Fakültesi	☐ Maliye
☐ Seramik	☐ Çevre Mühendisliği	☐ İktisat
☐ Resim	☐ Gıda Mühendisliği	☐ Diğer(BELİRTİNİZ).
☐ Fizik	☐ Elektronik-Haberleşme Müh.	

5. Kaçınıcı sınıftasınız?

☐1 ☐2 ☐3 ☐4

6. Öğrenim türünüzü seçiniz I() II()

7. Ailenizin aylık ortalama gelirini yazınız:.....

8. Öğrenim gördüğünüz şehirde nerede ikamet ediyorsunuz?

☐Ev ☐Apart ☐Özel yurt ☐Devlet yurdu ☐Diğer.....

10. Okula ulaşımınızı nasıl sağlıyorsunuz?

☐Otobüs ☐Şahsi araç ☐Dolmuş ☐Taksi ☐Diğer(Belirtiniz.).....

11. Üniversite eğitim sırasında derslerde ve okul tarafından düzenlenen ders dışı aktivitelerde geçirebileceğim kazalara ve üniversite eğitimimle alakalı hastalıklara karşı sigortalı olmak isterim.

Evet(☐) Hayır(☐)

	Bu bölümde size, siz ve iş sağlığı ve güvenliğiniz ile ilgili çeşitli ifadelere yer verilmiştir. Lütfen içinde bulunduğunuz durumu en iyi ifade eden seçeneği seçiniz.	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KISMEN KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KATILYORUM	KISMEN KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
	Maddeler						
1	Bölümümde ki öğrencilerde derslerden kaynaklanan nedenlerle oluşan ruhsal sorunlar YOKTUR (depresyon vb.)	1	2	3	4	5	6
2	Bölümümdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan aşırı yorgunluk YOKTUR	1	2	3	4	5	6
3	Bölümümdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan uykusuzluk sorunu DÜŞÜK DERECEDEDİR.	1	2	3	4	5	6
4	Bölümümdeki öğrencilerde duygusal sorunlar ÇOK AZ GÖRÜLMEKTEDİR. (yalnızlık, uyumsuzluk, tükenme vb.)	1	2	3	4	5	6
5	Bölümümdeki öğrencilerde Kol ve bacak ağrılarından şikâyetleri AZDIR.	1	2	3	4	5	6
6	Bölümümdeki öğrencilerde Zihinsel yorgunluk/koordinasyon eksikliği AZDIR.	1	2	3	4	5	6
7	Bölümümdeki öğrencilerde solunum yolu hastalıkları SIK GÖRÜLMEZ.	1	2	3	4	5	6
8	Bölümümdeki öğrencilerde Yumuşak doku travması AZ GÖRÜLÜR (İĞNE BATMASI, BİSTURİ KESİĞİ VB.)	1	2	3	4	5	6
9	Bölümümüzde yada üniversitede İş güvenliği için eğitim programları DÜZENLENMEKTEDİR (STRES YÖNETİMİ, EGZERSİZ VB.)	1	2	3	4	5	6
10	Öğrencilerde dersler sırasında yanık olayları GÖRÜLMEZ.	1	2	3	4	5	6
11	Öğrencilerde dersler sırasında zehirlenme olayları GÖRÜLMEZ (ETİLEN OKSİT, BESİN, İLAÇ, RADYASYON VB.)	1	2	3	4	5	6
12	Öğrencilerde dersler sırasında elektrik çarpması olayları GÖRÜLMEZ.	1	2	3	4	5	6
13	Öğrencilerde dersler sırasında Kol, bacak, el vb. ezilme, sıkışması AZ GÖRÜLMEKTEDİR.	1	2	3	4	5	6
14	Öğrencilerde dersler sırasında bir yerden düşme düşme olayı GÖRÜLMEZ.	1	2	3	4	5	6
15	Bölümümde Motivasyonu artırıcı uygulamalar YAPILMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6
16	Bölümümde ki dersler beni strese sokmaktadır.	1	2	3	4	5	6
17	Ders stresi nedeniyle psikolojik destek aldım./almaktayım/almayı düşünüyorum	1	2	3	4	5	6

	Bu bölümde size, siz ve iş sağlığı ve güvenliğiniz ile ilgili çeşitli ifadelere yer verilmiştir. Lütfen içinde bulunduğunuz durumu en iyi ifade eden seçeneği seçiniz.	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KISMEN KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KISMEN KATILMIYORUM	KESİNLİKLE KATILMIYORUM
	Maddeler						
18	Ders hocalarımız, asistanlar v.b. güvenlikle ilgili sorunlar iletilildiğinde ilgili davranır.	1	2	3	4	5	6
19	Dersler sırasında bozuk/sorunlu alet-araçlar KULLANILMAZ.	1	2	3	4	5	6
20	Dersler sırasında Kullanılan alet-araçların düzenli kontrolleri ve bakımları YAPILMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6
21	Dersler sırasında Koruyucu malzemeler (eldiven/gözlük vb.) ÇOK RAHAT BULUNMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6
22	Dersler sırasında Satın alınan malzeme ve araç kalitelidir (sağlam/güvenilir vb).	1	2	3	4	5	6
23	Dersler sırasında Satın alınan ve kullanılan ekipman GÜVENLİK AÇISINDAN YETERLİDİR.	1	2	3	4	5	6
24	Okula gidiş gelişlerimde en az bir kere küçük ya da büyük KAZA GEÇİRDİM.	1	2	3	4	5	6
25	Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda v.b. Işık/aydınlık UYGUN VE YETERLİDİR.	1	2	3	4	5	6
26	Dersler sırasında, uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. Isı/ısınma UYGUN VE YETERLİDİR.	1	2	3	4	5	6
27	Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. Havalandırma UYGUN VE YETERLİDİR.	1	2	3	4	5	6
28	Bölümümüzdeki öğrencilerde derslerden kaynaklanan nedenlerle ÜZÜNTÜ YA DA SIKINTI GÖRÜLMEKTEDİR.	1	2	3	4	5	6
29	Bölümümüzdeki öğrenciler gelecek hakkında umutsuz ve kararsızdır.	1	2	3	4	5	6
30	Derslerimizde kimyasal maddelerden ve radyasyondan kaynaklanan tehlike/hastalık riski vardır.	1	2	3	4	5	6
31	Derslerimizde başka birinin ciddi şekilde yaralanmasına neden olma riski vardır.	1	2	3	4	5	6
32	Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlardai atölyelerde v.b., kaza ve yaralanma riski vardır.	1	2	3	4	5	6
33	Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. fiziksel şiddete maruz kalma riski vardır.	1	2	3	4	5	6

	Bu bölümde size, siz ve iş sağlığı ve güvenliğiniz ile ilgili çeşitli ifadelere yer verilmiştir. Lütfen içinde bulunduğunuz durumu en iyi ifade eden seçeneği seçiniz.	KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KISMEN KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KATILYORUM	KISMEN KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM
	Maddeler						
34	Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. enfeksiyon hastalığı riski vardır.	1	2	3	4	5	6
35	Dersler sırasında uygulama derslerinde laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. önemli bir cihaza ya da ürüne zarar verme riski vardır.	1	2	3	4	5	6
36	Derslerimizde spor müsabakaları YAPILMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6
37	Derslerimizde iğne, delici alet v.b. KULLANILMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6
38	Uygulama derslerimizde korkudan bayılanlar OLMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6
39	Dersler sırasında kullandığımız maddeler, aletler sağlığımızı ya da güvenliğimizi TEHDİT ETMEKTEDİR.	1	2	3	4	5	6
40	Üniversitede ki laboratuvarlarda, atölyelerde v.b. yerlerde tehlikelere karşı uyarı levhaları YETERLİDİR.	1	2	3	4	5	6
41	Eğer bu uyarı levhaları varsa gerek okul yönetimi gerekse ilgili öğretim elemanı tarafından bu kurallara uymamız için DÜZENLİ OLARAK UYARILIYORUZ.	1	2	3	4	5	6
42	Öğrenci olarak bu kuralları uygulama konusunda GEREKLİ DİKKATİ GÖSTERİYORUZ.	1	2	3	4	5	6
43	Üniversite öğreniminiz sırasında dersler esnasında kazalar YAŞANMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6
44	Geçirilen kazalar fiziksel sakatlanmalarla SONUÇLANABİLMEKTEDİR.	1	2	3	4	5	6
45	Geçirilen kazalar sonrasında kazanın tekrar yaşanmaması için tedbirler ALINMAKTADIR.	1	2	3	4	5	6

EK 2: KAZA RAPORLAMA FORMU ÖRNEĞİ

University of Washington

Accident /Incident Report

Contact EH&S at 206-543-7388

PERSON INITIATING THIS REPORT		
Last Name:		First Name:
Phone:		Email:
Occupation/Position:		Department:
Date Reported (mm/dd/yyyy):		Time of Reporting:
PERSON INVOLVED OR AFFECTED*		
Last Name:		First Name:
Phone:		Email:
Status: ☐ UW Faculty or Staff ☐ Graduate Student ☐ Undergraduate Student ☐ Contractor ☐ Public ☐ Volunteer		
INCIDENT DETAILS		
Date of Incident (mm/dd/yyyy):		Time of Incident:
Campus:		Incident Location/Parking Lot:
Room:		Other:
Please describe what led up to the incident and what happened (please use "IP" for the involved party instead of using the injured person's name):		
CLASSIFICATION <i>(Select a level and select an item in that section)</i>		
☐ Level 1	☐ Level 2	☐ Level 3
☐ Near miss (No incident occurred but it could have) ☐ Property damage only ☐ Injury or Exposure, no first aid required ☐ Injury requiring first aid ☐ Injury requiring medical treatment (Go to level 3 if in-patient hospitalization or amputation occurred) ☐ Injury involving lost work days ☐ Injury requiring restricted work or job transfer ☐ Loss of consciousness	☐ Workplace violence ☐ Fire or Explosion	☐ Death (Please call EH&S immediately at 206-543-7262, or if after daily hours UWPD at 206-685-8973 and ask for EH&S on-call) ☐ In-patient hospitalization of the injured party or amputation (Please call EH&S immediately at 206-543-7262, or if after daily hours UWPD at 206-685-8973 and ask for EH&S on-call) ☐ Accidents/Incidents occurring out of USA ☐ For EH&S/Risk Management use only

TYPE OF INCIDENT <i>(Select at least one item for each section; multiple items can be selected)</i>				
Injury Description	Body Parts Affected	Cause of Injury or Damage		
☐ Allergy, Sensitivity Reaction ☐ Amputation ☐ Broken or Lost Tooth ☐ Bruise, Contusion ☐ Burn (Thermal, Chemical, Electrical) ☐ Chronic Irreversible Disease ☐ Cold Injury, Frostbite ☐ Concussion ☐ Cut, Laceration, Puncture, Scratch, Abrasion (Open Wound) ☐ Decompression Illness, Air Embolism ☐ Drowning, Suffocation ☐ Electric Shock ☐ Exposure to Potential Biohazardous (Infectious) Material ☐ Eye or Vision Issues ☐ Fainting, Loss of Consciousness, Seizure ☐ Fracture, Dislocation ☐ Gastrointestinal Upset	☐ Headache ☐ Hearing Loss ☐ Heart Disease ☐ Heat Stress, Heat-related Illness ☐ Mental, Emotional Distress ☐ Pain, Irritation, Inflammation, Swelling ☐ Poisoning by Substance ☐ Punctured Ear Drum ☐ Rash, Eczema, Dermatitis, Other Skin Condition ☐ Respiratory Symptom, Condition ☐ Sprain, Strain, Twist ☐ Tuberculosis ☐ None ☐ Property Damage Only ☐ Other	☐ Head ☐ Face ☐ Eyes ☐ Ears ☐ Nose ☐ Mouth ☐ Neck ☐ Shoulders ☐ Arms ☐ Elbows ☐ Hands, Wrists ☐ Fingers ☐ Back ☐ Chest, Ribs ☐ Torso, Side ☐ Abdomen ☐ Groin ☐ Buttocks ☐ Hip, Pelvis ☐ Legs ☐ Knees ☐ Feet, Ankles, Toes ☐ Body Systems: Internal Organs, Nervous System, Respiratory, etc. ☐ None ☐ Other	☐ Animal (Other than Primates) ☐ Biohazardous Material, Infectious Agents ☐ Box Cutters, Knives, etc. ☐ Broken Glass, Splinter, Sharp Furniture Edge, etc. ☐ Chemicals ☐ Contact with Object: Bumped into Something ☐ Debris, Dust ☐ Drugs ☐ Electricity ☐ Ergonomic Issues, Repetitive Motions, Awkward Posture ☐ Fall from Height (6' or +) ☐ Fall of Less than 6', or on Stairs ☐ Fire, Explosion ☐ Flood, Wind, etc. (Indoors or Outdoors) ☐ Insect ☐ Involved in or Saw an Upsetting Event ☐ Machinery ☐ Motor Vehicle, Bicycle, etc.	☐ Needles, Medical Sharps, Scalpels, etc. (Clinical, Research, Teaching) ☐ Noise ☐ Non-Human Primate ☐ Overexertion, Overly Forceful Motions ☐ Patient Handling ☐ Plants, Vegetation ☐ Pressure Extreme (High or Low) ☐ Radiation ☐ Slip or Trip (No Fall) ☐ Splash ☐ Struck or Pinched by Moving Object ☐ Structures, Surfaces ☐ Temperature Extreme (Hot or Cold) ☐ Tools, Instruments ☐ Unintended Human Contact (Tripped, etc.) ☐ Ventilation, Indoor Air Quality Issues ☐ Violence: Patient, Staff, Visitor ☐ None ☐ Other

POSSIBLE FACTORS <i>(Select at least one item; multiple items can be selected within and among the sections)</i>					
Equipment	Environment		Policies/Procedures	Human Factors	
☐ Defective Tools, Equipment ☐ Defective Material ☐ No Guards, Barriers ☐ Inadequate Guards, Barriers ☐ Using Equipment Improperly ☐ Inadequate Maintenance ☐ Improper Equipment ☐ Other	☐ Inadequate Ventilation ☐ Inadequate or Excessive Illumination ☐ Air Contaminants ☐ Chemicals ☐ Noise ☐ Fire, Explosion ☐ Animal Action ☐ Poor Housekeeping	☐ Inclement Weather ☐ Slippery, Uneven Surface ☐ Ergonomic Issues ☐ Sharp Objects ☐ Hot Objects ☐ Frost Bite ☐ Heat Stress ☐ Other	☐ Failure to Follow Procedures ☐ Appropriate Procedures Non-existent ☐ Inadequate Instructions, Procedures ☐ Inadequate Planning, Preparation ☐ Inadequate Support, Assistance ☐ Other	☐ Inadequate Training ☐ Inadequate, Improper PPE ☐ PPE Not Used ☐ Improper Lifting ☐ Failure to Follow Established Protocols, Procedures	☐ Verbal Assault ☐ Physical Assault ☐ Inattention ☐ Loss of Balance ☐ Rushing ☐ Phobia, Anxiety ☐ Horseplay ☐ Other
SUGGESTED CORRECTIVE ACTIONS BY THE AFFECTED PARTY					
☐ Provide safety training			☐ Change/review work procedures		
☐ Undertake hazard assessment			☐ Provide PPE		
☐ Submit request for maintenance/repair			☐ Other (Please describe below)		
☐ Change work area layout/design					
Suggested corrective action by the affected party:					
SUPERVISOR					
Name:			Phone Number:	Email:	
Possible Causes: (Please look at all the factors that may have contributed to the accident. Such factors may include equipment, policies, procedures, and personnel.)					
Recommendations/Preventive Measures:					
Corrective Actions Target Date (mm/dd/yyyy):			Corrective Actions Complete Date (mm/dd/yyyy):		
Approve Investigation and Corrective Actions: ☐ Yes ☐ No			Corrective Actions Complete: ☐ Yes ☐ No		
Comments:					
EH&S ACTIONS					
Date Entered into OARS:			OARS Tracking #:		

ÖZGEÇMİŞ

1. **Adı Soyadı** : TUĞBA GÜNER
2. **Doğum Tarihi** : 03.06.1986
3. **Medeni Durum** : Evli
4. **Unvanı** : -
5. **Öğrenim Durumu** : DOKTORA (YDS:61, KPDS:63,75)

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	2009
Y. Lisans	ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	2012
Doktora	ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	Devam ediyor

Doktora Tez Konusu: Yükseköğrenim Öğrencilerinin İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası Kapsamına Alınması

Yüksek Lisans Tez Konusu: Türkiye’de Primli Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansman Yapısının Analizi

6. Akademik Unvanlar:

ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ: Süleyman Demirel Üniversitesi Çalışma Eko. ve Endüstri İliş. Bölümü (2010-2017)

7. Yayınlar

7.1. Uluslararası Diğer Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

ALTUNTEPE, N., GÜNER, T., "Türkiye’de İstihdam-Büyüme İlişkisinin Analizi (1988-2011)" Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, C:5, S:1, S:73-84, 2013.

7.2. Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler

GÜNER TUĞBA, AKYILDIZ HAVA "Gelin, Düğün, Diyet Filmleri Işığında Geçmişten Günümüze Türkiye’de Göç, İstihdam Ve Kentleşme Sorunları" Çalışma Ve Toplum Dergisi, Sayı:40, Cilt:1, 2014.

USLAN URAL, Y., ve GÜNER, T., İnsan Haklarının Bölgesel Düzeyde Korunması: Amerikan Sistemi, SDÜ İİBF Dergisi, Yıl: 2014 Cilt: 19 Sayı: 2.

GÜNER, T., USLAN URAL Y., ÇİÇEK, Ö., "Türkiye Ve Avrupa Birliği'nde Kadın İstihdamının Karşılaştırmalı İncelenmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, C:5, S:10, Ss:55-75, 2014.

GÜNER, T., (2016). OKUL KAZALARININ(YARALANMALARININ) SOSYAL GÜVENLİK BOYUTU, ASOSJOURNAL Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of Academic Social Science, 4(32), s.391-412.

7.3. Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan Ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler

GÜNER, T., KORKUT, G., "Teorik Temelleri Bakımından Türkiye’de Sosyal Güvenlik Uygulamalarına Ahlaki Ve Sosyo-Ekonomik Yaklaşım", II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi 6-8 Mayıs 2013 Bursa

GÜNER, T., "Türkiye'de Sağlık Sisteminde Yeşil Kart Ve Genel Sağlık Sigortası Uygulamalarına Karşılaştırmalı Bir Bakış", Ulusal Sigorta Ve Aktüerya Kongresi, Başkent Üniversitesi, 6-7 Haziran 2013 Ankara.

GÜNER, T., "AB Ülkeleri Ve Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Kadın İstihdamı Açısından Değerlendirilmesi" 15. Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Kongresi, 9-12 Şubat 2014, Gazi Üniversitesi, ANKARA.

GÜNER, Tuğba, İş Kazalarına Karikatürler Üzerinden Bir Bakış, V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Bildiriler Kitabı I, 2016.

7.4. Ulusal Toplantıda Sunularak Özet Metin Olarak Yayımlanan Bildiri

GÜNER T., DURMAZ Ş. "Akdeniz Bölgesi’nde İşgücünün Analizi" 16. ULUSAL BÖLGE BİLİMİ VE BÖLGE PLANLAMA KONGRESİ, ISPARTA, 1-2 Aralık 2016.

8. Projeler

Yükseköğrenim Öğrencilerinin İş Kazası Ve Meslek Hastalıkları Sigortası Kapsamına Alınması(BAP)

9. İdari Görevler

Süleyman Demirel Üniversitesi Çalışma Eko. Ve Endüstri İliş. Mezuniyet Komisyonu Üyeliği 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016 Eğitim Yılı

